ANSİKLOPEDİK KATKILAR

Deniz Karakurt

2024

Deniz Karakurt tarafIndan internet ansiklopedilerine verilen bilgiler.

Bu kitap benim vermiş olduğum bilgilerle hazırlanarak internet ansiklopedilerine eklenen sayfalar/maddeler veya iç bölümlere eklenen başlıklar ve içeriklerinden oluşmaktadır. Bahsi geçen ansiklopedilere gerekli olduğu durumlarda kaynakçalar ve dipçeler iletilmiştir ve sayfaların uygun formattaki PDF örnekleri alınmış olup saklanmaktadır. Birden fazla kişinin katkı sunduğu veya değişiklik yapabildiği kaynaklarda bana ait olmayan kısımlara burada yer verilmemiştir.

Bu bilgilerin tamamı ilgili ansiklopedilerde bana ait olduğuna dair kaynak belirtilmesine gerek olmaksızın veya benden herhangi bir izin alınmaksızın kısmen veya tamamen istenilen uzunlukta alıntı yapılarak kullanılabilir, yeniden paylaşılabilir.

Bu sayfaların/maddelerin veya bölümlerin bazıları İngilizce başta olmak üzere yine benim tarafımadan verilen bilgilerle yabancı dillere aktarılmıştır. Ancak İngilizce haricindeki yabancı dildeki içerikler buraya alınmamıştır. İngilizce içerikler yine benim doğrudan bu dilde yazmış olduğum biçimiyle yayınlanmış olanlardır. Başkaları tarafından yapılan çevirilere burada yer verilmemiştir.

Bu kitabın amacı verdiğim bilgilerin yedeğinin alınması ve benim tarafımdan yapılan katkıların bir araya getirilmesidir.

Deniz Karakurt

ŞAHRUH KÖPRÜSÜ – KULUNÇ TAŞI

Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesine bağlı Karaözü köyü yakınlarındadır. Köprünün sol taraftaki üst korkuluk taşlarının arasında genişçe ortası oyuk bir taş vardır. Bu oyuk yaklaşık olarak bir insan sırtını içine alacak genişliktedir. "Kulunç Taşı" denilen bu yere insanlar sırtlarını dayarlar ve yeli (sancıyı, ağrıyı, sızıyı) aldığına inanırlar. Oturarak kuluncunu bu taşa dayayanlar sırtlarını sağa sola oynatarak tedavi olduklarını söylerler. Ayrıca buraya sırt verilerek dilek tutulması da yaygındır (niyet taşı amacıyla). Bu taş tam kıbleye karşı durmaktadır ve geçmişte mihrap olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Göçebe topluluklar ve köprüden ya da yakınlardan geçen diğer yolcular namazlarını toplu halde burada kılarlarmış. Özellikle Cuma günleri gelip geçenler ve bitişiğindeki handa konaklayan yolcular, bu taşın karşısına geçip namaz için saf tutarlarmış. Köprünün beratlı (imtiyazlı, özel niteliği bulunan) olduğuna inanılır. (Şeyh İbrahim adına yapılmış olan Zaviye zamanla yıkılınca taşlarından bir han inşa edilmiş ancak daha sonra o da yıkılmış.)

İLK ÖĞRETMEN

Yüzyıllar boyunca göçebe bir yaşam tarzını benimseyen, yerleşik hayatı köylerde sürdüren Kırgızlar, Bolşevik Devrimi'nin ardından Sovyetler Birliği'ne katılarak yeni bir düzen kurmaya çalışırlar. Bunun için hayallerini gerçekleştirmeye uğraşan insanlar kimi zaman toplumdaki direnci kurmak zorunda kalırlar. Düyşen adlı genç Sovyet devriminin ideallerine içtenlikle inanmış birisidir. Edindiği eğitim onu değiştirmiş, ufkunu genişletmiştir. Öğretmen olduğu köyde çocukların eğitim görebilmeleri için uğraşır ve bir okul yapmak için elinden geleni yapar. Hem köyün, hem de kendisinin yazgısını değiştirecek olan bu çaba acıklı bir öykünün de başlamasına neden olacaktır. Ailesi tarafından istemediği biriyle zorla evlendirilen Altınay adlı bir genç kızın okuyabilmesi için mücadele edecektir.

Film: Öykü, 1965 yılında filme alınmıştır. O dönem Kırgızistan, Sovyetler Birliği içerisinde yer aldığı için, Rusça "Первый учитель / Pervyy uchitel" (İngilizce: The First Teacher) adıyla Sovyet filmi olarak Kırgız oyuncularla çekilmiştir. Kitap ile yaklaşık olarak aynı konu akışına sahip olarak ilerlemektedir. 1920'lerde Kızıl Ordu'dan terhis olan bir asker, Komünist Parti tarafından insanları eğitmek üzere Kırgızistan'ın uzak bir köyüne gönderilir. Ancak idealist öğretmen, yüzyıllardır süregelen yerel geleneklerle yüzleşmeye başlayacaktır, geleneklerin en azından bazılarının doğru işlemediğini görecektir

İLK ÖĞRETMEN (FİLM)

İlk Öğretmen (Kırgızca: "Биринчи мугалим" / Birinçi Mugalim, Rusça: "Первый учитель" / Pervyy uchitel) Andrey Konçalovski'nin yönettiği 1965 tarihli dram filmidir. Başrollerde Bolot Beyşenaliyev ve Natalya Arinbasarova oynamıştır. Cengiz Aytmatov'un aynı adlı kitabından uyarlanmıştır. Bir Sovyet filmi olarak Kırgız oyuncularla çekilmiştir. Bolşevik Devrimi'nden

sonra 1920'li yıllarda ordudan terhis olan bir asker, yeni kurulmuş olan sosyalist devlet tarafından öğretmen olarak Kırgızistan'ın uzak bir köyüne gönderilir. Ancak idealist öğretmen geleneklerin en azından bazılarının doğru işlemediğini görecektir ve yüzyıllardır süregelen yerel geleneklere bağlı olan köy halkı ile sorunlar yaşamaya başlayacaktır. Ailesi tarafından istemediği biriyle zorla evlendirilen Altınay adlı bir genç kızın okuyabilmesi için mücadele edecektir.

İLBEYLİ YÖRESİ

İlbeyli yöresi (ya da yöredeki diğer adlarıyla Elbeyli, Elbeğli), Sivas il merkezi ile Şarkışla ilçesi arasında kalan kendine özgü kültürel bir bütünlüğe sahip olan bir bölgedir. Halk inanışları açısından oldukça zengin bir birikime sahiptir. Bölgedeki köylerin önemli bir kısmı coğrafi konum olarak Şarkışla'ya daha yakın olsa da idari olarak Sivas merkeze bağlıdırlar. İlbeyli Yöresi kavramı Sivas'ta yaygın olarak bilinen bir bölgeyi tanımlamaktadır. Her ne kadar bölge halkının kökeni eski İlbeyli aşiretine dayansa da, kastedilen bu toplulukların Türkiye'deki yayılım alanı değildir. Belirgin coğrafi unsurlarla konumu kesinleşmiş bir alanı ifade etmektedir. (Yozgat'taki İlbeyli köyünün ahalisi 1827'de Sivas'tan göçmüşlerdir.)

Sınırları: İlbeyli kökenli toplulukların yaşadığı alan Sivas ili içerisinde oldukça belirgindir. Sivas-Şarkışla karayolu üzerinde Koyuncu yokuşu belirgin bir coğrafi sınır olarak yöreyi aslında Sivas merkez ilçeden ayırır. Sivas ile Şarkışla arasında İlbeyli alanı içerisinde 42 köy mevcuttur. İlbeyli yöresi halk arasında bilinen bir ifadeyle “Üst başı Kavlak, alt başı Yanalak” şeklinde açıklanan Sivas’ın güney batısındaki alanda iskân edilmiş ahaliden oluşmaktadır. Ayrıca bunlardan başka yöreye yakın konumda Yıldızeli ilçesine bağlı iki köy daha vardır.

Köyler: Akçainiş, Akkuzulu, Aylı, Bedirli, Bostancık, Çallı, Çaypınar, Çongar, Damılı, Damlacık, Durdulu, Eskiapardı, Eskiköy, Gazibey, Gözmen, Güney, Hanlı, Haydarlı, Hayırbey, Herekli, Kabasakal, Kâhyalı, Karalar, Karalı, Kartalca, Kavlak, Kayadibi, Keçili, Kızılova, Kızılöz, Koyuncu, Menşurlu, Sarıdemir, Savcun, Sorguncuk, Söğütçük, Tatlıcak, Yanalak, Yaramış, Yeniapardı.

Etnik köken: Oğuzların Alkaevli (Alkarevli, Alkırevli) boyundan Sivas, Kilis, Maraş ve Suriye (Halep) yörelerinde yaşayan yerleşik Türkmenlerdir. Alevi ya da Hanefi Sünnidirler. Yaklaşık beş asırlık konar göçer hayatından sonra 18. asırda yerleşik düzene geçmişlerdir.

Tarihçe: İlbeylilerin Sivas yakınlarında meskun oldukları bölgede aynı isimle kaza teşkilatı oluşturulmuş; İlbeyli kazası bu statüsünü iki asra yakın korumuştur. Osmanlı'nın son döneminde nahiye hâline getirilmiştir. Nahiye merkezi Kayadibi köyüdür. İlbeyli, daha sonra bu konumunu da kaybetmiştir. Kayadibi ile birlikte Çallı, Hanlı ve Aylı köyleri de bir dönem nahiye olmuşsa da sonradan bu nitelikleri kaldırılmıştır.

Kültür: Aşıklık geleneği yakın zamanlara kadar varlığını sürdürmüş olup yetkin halk şiiri örneklerine rastlanır. Hitabi, İsmeti, Noksani, Perişani yöreden çıkmış en önemli halk ozanlarıdır. Derlenmiş olan özgün nitelikte çok sayıda efsane ve masal bulunmaktadır. Hızır

inanışına yörede yaygın olarak rastlanır ve pek çok masalsı söylenti anlatılır. Örneğin bir söylenceye göre, koyun sürüleri olan cimri bir adam kırktığı yünleri bir yere yığmış. Hızır Peygamber dilenci kılığında yaklaşmış. Dilenciyi gören zengin adam para istemesin diye yün yığının içine saklanmış. Dilenci kılığındaki Hızır bunun üzerine yaklaşarak korkutucu bir sesle adama kalkmasını söyleyince yün yığınından dışarı çıkmış. Ama çıktığında ayı suretine bürünmüş olduğu görülmüş.

İKİNGUT (Uluslararası literatürde "Ikíngut")

İzlanda ve Danimarka ortak yapımı olan 2000 yılında gösterime girmiş bir filmdir. Sözcük yerli dilinde "Arkadaş" anlamına gelir ve aynı zamanda çocuklara verilen bir isimdir.

Konusu: Filmde sıradışı bir dostluk öyküsü anlatılmaktadır. Orta çağda, Grönland adasında yaşayan küçük bir Eskimo çocuğu kırılan bir buzdağının üzerinde İzlanda'daki uzak bir köye kadar ulaşır. Köydeki bir aileden olan Buas adındaki küçük bir çocuğu tesadüfen görerek düşen çığdan kurtarır ve arkadaş olurlar. Batıl inançlara sahip olan ahali, uzaktan gördükleri bu canlının dış görünüşüne bakarak onun kötü bir ruh olduğuna kanaat getirirler. Bu yüzden hapsedilmesini ve hatta daha ileri giderek öldürülmesini isteyenlere karşı Buas arkadaşı için mücadele etmek zorunda kalır.

İBRAHİM ASLANOĞLU

İbrahim Niyazi Aslanoğlu (d. 1920 Tokat - ö. 14.03.1995 İstanbul) derlemeci, halk kültürü araştırmacısı, yayıncı, yazar ve öğretmendir. 1970'li ve 1980'li yıllarda Sivas Folkloru ve Türk Folkloru gibi dergileri çıkarmış ve makaleleri yayınlanmıştır.

Hayatı: Annesinin adı Emine, babasının adı Osman'dır. İlkokulu ve ortaokulu Tokat'ta okumuş ve ardından da Sivas Öğretmen Okulu'na gitmiştir. Buradan 1944 yılında mezun olmuştur. Öğretmenlik görevine ilk olarak Siirt'te başlamıştır. Selimiye'de topçu teğmen olarak askerlik hizmetini tamamladıktan sonra 1948 yılında Sivas'ın Divriği ilçesindeki Cumhuriyet İlkokulu'na atanmıştır. Sivas'ta değişik okullarda görev yaptıktan sonra 1975 yılında emekli olmuştur.

Halk kültürü araştırmaları: Gençliğinde Tokat'lı bir şair olan Abdullah Azmi'nin etkisiyle halk edebiyatı araştırmalarına yönelir. Daha sonraları (Divriği'de görev yaptığı yıllarda) çalışmalarının kapsamını genişleterek halk kültürünün tamamını incelemeye başlar. 09/11/1950 tarihinde "Sivas İli Şairlerinden Notlar" başlığı altında "Ülke Gazetesi"nde ilk yazıları yayınlanır. Farklı Sivas gazetelerinde 1970 yılına kadar 800'den fazla makale yazar. Ayrıca ulusal ve uluslararası kongrelerin tebliğlerinde ve çeşitli dergilerde Türk halk edebiyatı ve folkloru üzerine 170 kadar makalesi ve bildirisi bulunmaktadır. 1973 yılında ise Sivas Folkloru dergisini çıkarmaya başlamıştır. Toplam 78 sayısı çıkan bu derginin yayınlanmasını 1979 yılında sona erdirmiştir. Daha sonra İstanbul'da ulusal bir yayın olan Türk Folkloru dergisini çıkarmaya başlamıştır. Bu dergi de 1999 Mart ayına kadar toplam 96 sayı olarak

yayınlanmıştır. Her iki dergide Emin Kuzucular, Doğan Kaya, Müjgan Üçer, Sabri Koz, Hayrettin İvgin gibi önemli isimler pek çok yazı yazmışlardır. Böylece bu dergiler bahsi geçen isimlerin yazılarını topluma ulaştırmalarına ve tanınmalarına da vesile olmuştur.

Yrd.Doç.Dr. Doğan Kaya kendisi ile yapılan bir görüşmede: "Bir İbrahim Aslanoğlu bir daha çıkmaz. Zamanını harcayacak, parasını harcayacak, ömrü heder olacak. Ya sonunda belki 12 sayı ciltleyip rafa koyduğu zaman mutlu olmuştur. Hepsinde ayrı ayrı hatıraları, sıkıntıları, acıları var. Bu acılarını gidermiş midir? Bir kere o gün de gün 24 saatti. Ve o dergiyi aylık, hem de çizgi üstü bir dergiyi nasıl çıkarttı bilmiyorum" demiştir.

ÖZTÜRKÇE

Öz Türkçe, bir kavram olarak kullanımdaki dil içerisinden yabancı kökenli kelimelerin atılarak yerine Türkçe kökenli kelimelerin kullanıma sokulmasını amaçlayan bir yaklaşımdır.

Tartışmalar: Hangi kelimelerin yabancı kökenli sayılacağı veya yabancı her kelimenin atılmasının doğru olup olmayacağı bir tartışma konusudur. Bundan da öte dile müdahale edilip edilemeyeceği veya bunun ne derece halk dili tarafından kabul görüp görmeyeceği ya da böyle bir müdahalenin ne derece doğru olacağı spekülasyonlara açık bir alandır. Fakat burada her iki yönde de örnekler olduğu kesindir. İlk olarak belirtilmesi gereken husus sonradan türetilmiş olan pek çok kelimenin bugün kabul gördüğüdür. Örneğin: Olasılık, Olanak, Bağımsızlık, İvme gibi kelimeler... Fakat öteki taraftan halk kulağına ve söyleyişine uymayan sözcüklerin kabul görmediği de bir gerçektir. Örneğin: "Yazın" sözcüğü Edebiyat anlamında kullanılmak istense de çok fazla rağbet görmemiştir. Yine de ilginç bir biçimde "Yazınsal" kelimesi Edebi anlamına gelir ve biraz daha fazla uygulama alanı bulmuştur. Bunun dışında ani ve hızlı bir değişim hiçbir zaman genel kabul görmemiş ve kulağa yabancı gelmiştir. Bunun en güzel örneklerinden birisi Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat sonradan vazgeçtiği mutlaka öz Türkçe kullanımı amaçlayan uygulamasıdır. Konuğu olan İsveç Prensine hitaben yaptığı şu konuşma bu durumu özetler niteliktedir.

"Altes Ruayâl,
Bu gece, yüce konuklarımıza, Türkiye'ye uğur getirdiklerini söylerken duyduğum, tükel özgü bir kıvançtır. Burada kaldığınız uzca, sizi sarmaktan hiç durmayacak ılık sevgi içinde, bu yurtta, yurdunuz için beslenmiş duyguların bir yankısını bulacaksınız. İsveç-Türk uluslarının kazanmış oldukları utkuların silinmez damgalarını tarih taşımaktadır. Süerdemliği, önü, bu iki ulus, ünlü sanlı sözlerinin derinliğinde sonsuz tutmaktadır. Ancak, daha başka bir alanda da onlar erdemlerini, o denli yaltırıklı yöntemle göstermişlerdir. Bu yolda kazandıkları utkular, gerçekten daha az özence değer değildir. Avrupa'nın iki bitim ucunda yerlerini berkiten uluslarımız, ataç özlüklerinin tüm ıssıları olarak baysak, önürme, uygunluk kıldacıları olmuş bulunuyorlar; onlar bugün en güzel utkuyu kazanmaya anıklanıyorlar; baysal utkusu.

Altes Ruayâl,
Yetmiş beşinci doğum yılında oğuz babanız, bütün acunda saygılı bir sevginin söyüncü ile çevrelendi. Genlik, baysal içinde erk sürmenin gücü işte bundadır. Ünlü babanız, yüksek kralınız beşinci Güstav'ın gönenci için en ıssı dileklerimi sunarken, Altes Ruvayâl, sizin Altes Ruayâl, prenses Louise, sevimli kızınız Altes Prenses İngrid'in esenliğine, tüzün İsveç ulusunun gönencine içiyorum."

Böylesine hızlı ve yoğun bir değişimin kabul görmeyeceğini anlayan Mustafa Kemal Atatürk değişimin zamana yayılmasını öngörerek daha esnek bir yaklaşım sergilemiştir. 1935 yılında görüşlerinin bu yönde değiştiği bilinmektedir. Örneğin; 1934 ve 1937 yıllarındaki Dil Bayramı sebebiyle Türk Dil Kurumu'na çekmiş olduğu telgraflar Atatürk'ün bu konudaki düşüncelerinin değişimini gösterir niteliktedir:

"Dil Bayramı'ndan ötürü, Türk Dili Araştırma Kurumu genel özeğinden, ulusal kurumlarından birçok kutun bitikler aldım, gösterilen güzel duygulardan kıvanç duydum. Ben de kamuyu kutlarım." (26 Eylül 1934)

"Dil Bayramı münasebetiyle Türk Dil Kurumu'nun hakkımdaki duygularını bildiren telgraflarından çok mütehassis oldum. Teşekkür eder, değerli çalışmalarınızda muvaffakiyetlerinizin temadisini dilerim" (27 Eylül 1937)

Bu birer cümlelik yazılarda bile dikkat çeken hususlar şunlardır. İlk metindeki söz varlığını bugün bile anlamak güçtür. Buna karşın bazı sözcüklerin (ötürü, ulusal, kurum, kıvanç) zaman içerisinde dilin kullanımına girdiği de bir gerçektir. Yani iddia edildiği gibi türetilmiş veya derlenmiş kelimelerin kullanıma sokulması imkansız veya şaşılacak bir şey değildir. Ancak öz Türkçenin mutlak anlamda (töleranssız olarak) sağlanması mümkün görünmemektedir ve yabancı dillerle alışveriş her zaman belirli bir ölçüde olacaktır ve bu kaçınılmaz bir şeydir. İzlenmesi gereken yol, türetilmiş veya derlenmiş kelimelerin doğru seçilmesi, (söyleyiş kolaylığı ve işitmedeki benimseyiş açısından) halk ağzına uygun olması veya bilimsel kullanımdaki terim niteliğine sahip olması dikkate alınarak Türkçenin korunmaya çalışılmasıdır. Aksi takdirde Bilgisayar kelimesi yerine aslında daha doğru bir tanım içeren "Bilgiişler" kelimesini kabul ettirmeye çalışmak, Türkçe bir sözcüğün kabul görmesi yerine bir tepki ile karşılaşabilecektir. Çünkü ikinci türetim söyleyiş açısından daha zor bir yapıya sahiptir. Kullanıma sokulacak kelimelerin nasıl türetileceği ise daha başka bir tartışmanın içeriğini oluşturur. Bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayan kimseler ise çoğu zaman karşısına çıkan her yeni kelimeyi sonradan türetilmiş sanma eğilimindedir. Örneğin: "Yunup" sözcüğü Abdest manası taşır fakat kesinlikle sonradan türetilme olmayıp Kutadgu Bilig içerisinde geçer. Buna benzer binlerce örnek gösterilebilir. Derleme çalışmaları ile elde edilen ve halk ağzında var olan kelimeleri kullanıma sokmak zaman zaman izlenen bir yöntemdir.

AŞIK MEVLÜDE GÜNBULUT

Aşık Mevlüde Günbulut (d. 1921, Şarkışla, Sivas - 19 Mart 2002), Türk kadın şairdir.

Hayatı: Mevlüde Günbulut Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğmuştur. Babasının adı Ali, annesinin adı Gülbahar'dır. İlkokul eğitimini 1933 yılında tamamlayıp ardından Talas Kolejine gitmiştir. Fakat buradaki eğitimi çok kısa sürmüş yarım dönem okuyup sonra okuldan ayrılmıştır. 1939 yılında evlenmiş ve Fatma, Şükrü, Enver ve İhsan isimlerinde 4 çocuğu olmuştur. 19 Mart 2002 tarihinde vefat etmiştir.

Edebi Hayatı: Mevlüde Günbulut, türkülerini genellikle çevresindeki olaylar ve durumlardan etkilenerek yazmıştır. Bundan dolayı âşık tarzı şiirlerinin yanı sıra mani olarak söylediği ağıtlarda vardır. Âşık Mevlüde Günbulut'un oğlu Şükrü Günbulut, annesinin şiirlerini 1998 yılında N'olayıdım N'olayıdım adını verdiği bir şiir kitabında toplayıp yayımlamıştır. Âşık Mevlüde Günbulut ayrıca Deniz Gezmiş için Zülfü Livaneli tarafından bestelenen "Deniz Gezmiş Ağıdı" adlı şiirin de yazarıdır.

Deniz Gezmiş Ağıdı: Şiir 8'li hece ölçüsü ile yazılmıştır. "Deniz Gezmiş Ağıdı" veya "Şarkışla'ya Düşürmesin Allah Sevdiği Kulunu" adlarıyla da tanınan eserin sözlerinin Mevlüde Günbulut'a ait olduğu Erdoğan Alkan tarafından Papirüs dergisinde açıklanmış ve nasıl şarkı haline getirildiğini anlatmıştır. Şarkışla'lı Antropolog Dr. Şükrü Günbulut bu ağıdı yazan kişinin annesi olduğunu açık olarak ifade etmiştir ve Erdoğan Alkan'ın verdiği bilgiyi doğrulamıştır. Hem bu makalede hem de annesinin kitabında yer alan aynı şiirde bestelenmiş olan ve toplum tarafından bilinen ağıdın içinde bulunmayan fazladan dörtlükler mevcuttur. Örneğin:

Tutsun artık Türk milleti
Bu yiğitlerin yasını
Boğuldu genç yaşta hepsi
Alamadan hevesini

Mevlüde Günbulut'un şiiri ile birebir örtüşen ve daktilo ile yazıya geçirilmiş bir kağıt üzerinde bulunan bir örnekte şiir çok küçük bir farkla "Hükümete düşürmesin..." diye başlamaktadır. Bu değişikliğe başka hiçbir yerde rastlanmamıştır. Deniz Gezmiş için 11'li hece ölçüsü ile yazdığı başka bir şiiri daha bulunmaktadır.

Varyantlar: Halk edebiyatı içerisinde zaman zaman rastlanmakta olan bir durum bu şiir için de geçerli olup şiire (türküye) farklı kişiler tarafından yapılan eklemelerle versiyonlar oluştuğu anlaşılmaktadır. Çoğu zaman bu eklemeleri veya değişiklikleri kimin yaptığının tespit edilmesi de mümkün olamamaktadır. Ancak yine de kime ait olduğu bilinen örnekler de bulunmaktadır. Bunlar da farklı yerlerde tekrar tekrar okunduğu için eksik veya fazla dörtlüklerle, hatta aynı dörtlüklerin bazıları da önemsiz ya da ciddi değişikliklerle farklı kişilerin elinde bulunabilmektedir. Çünkü okuyan (ağıdı yakan) kişi -hele de kendisi yazıya geçirmiş değilse- her defasında tamamını anımsayamayabilir, başka yerlerde üzerine yeni kısımlar ekleyebilir; ayrıca yazıya geçiren kişiler de o esnada çeşitli nedenlerle (unutma, anlayamama, beğenmeme, siyasi kaygı gibi) bazı kısımları kaydetmemiş veya çıkarmış olabilir.

Deniz Gezmiş Ağıdı'nın tespit edilebilmiş en önemli farklılıklara sahip olan varyantı Kiraz Gültekin tarafından yakılmıştır (okunmuştur, oluşturulmuştur) ve kayıt altına alınmıştır. Şiirde

kendine özgü dörtlükler mevcuttur. (Şarkışla: “Yusuf, Deniz İdam Olmuş / Her Tarafta Ağlanıyor” - Efe Kerem Sözeri) Örneğin:

Yağlı zimel yağlanıyor
Dar ağacına bağlanıyor
Yusuf Deniz idam olmuş
Her tarafta ağlanıyor

DÖNGÜSEL ZAMAN ANLAYIŞI

Döngüsel Takvim ve Doğrusal Takvim Karşılaştırması: Tarihteki bazı toplumların kültürlerindeki ve kimi kabile topluluklarındaki anlayışa göre; zaman, geçmişten geleceğe doğru düz bir çizgi şeklinde ilerleyen bir olgu değildir. Zaman döngüsel olarak ortaya çıkmaktadır, yani çember çizerek başa dönmektedir. Bu yaklaşıma çağdaş toplumlarda yeniden ilgi duyulan bir felsefi düşünce olarak da belirli düzeylerde ilgi gösterilmektedir. Aslında bu anlayış günümüzde de belirli oranlarda yeryüzündeki tüm takvimlerde varlığını sürdürmektedir, ancak asıl farklılaşma yılların ölçülmesinde ortaya çıkmaktadır. Döngüsel anlayışa göre, sadece zamanın kendisi değil, ayrıca ölçüm yöntemi de döngü kavramı üzerine kuruludur. Örneğin insanoğlu tarafından zaman kavramının ilk algılanışı Güneş'in ve Ay'ın hareketlerine bakarak (tesadüfi veya bilinçli gözlemle), bu gök cisimlerinin aynı noktadan ertesi gün bir daha geçtiklerinin farkedilmesi ile ilişkili olarak ortaya çıkmıştır. Elbette ki Ay ve Güneş'in hareketleri arasında dikkat çekici farklılıklar vardır. Ay’ın gökyüzündeki geçişindeki sapmalar günlük olarak belirgin olarak gözlemlenebilir ve anlaşılabilirdir, ancak bilimsel olarak anlamlandırılabilmesi için insan zihnini daha fazla zorladığı bir gerçektir. Zamanın araçlarla ölçülmesi ile birlikte dönüş anlayışı da bilimsel bir temel kazanmaya başlamıştır. Güneş saatlerinde bir gölge bir eksen etrafında dönerek ilerlemektedir. Daha sonraki devirlerde ortaya çıkan ve günümüzde de kullanılmaya devam eden mekanik saatlerde ölçü ibreleri (akrep ve yelkovan) kadran üzerinde dönerek başladığı yere geri ulaşırlar. Günümüzdeki dijital saatlerde bile sayaç ileriye doğru artarak gidiyormuş gibi algılansa da aslında tekrar başa dönmektedir. Takvimlerdeki sayısal değerlerle tanımlanan günler, haftanın günleri ve aylar da aynı şekilde yine belirli bir periyod ile geçmişte de bulunmaktadırlar ve gelecekte de var olacaklardır. Örneğin, tesadüfi bir örnekle "3 Nisan" gününe bir yıl sonra tekrar ulaşılacaktır. Hatta daha karmaşık gibi görünen "3 Nisan, Perşembe" günü de daha seyrek bir periyodla da olsa yine de tekrarlayacaktır. Aylar tıpkı geçmişte olduğu gibi gelecekte yine sürekli olarak tekrarlayarak ortaya çıkacaklardır. Bütün bunlara karşın yıllar niye, tekrarlamak yerine belirli bir noktadan başlayıp sadece ileriye doğru gitmektedir? sorusu kimi zaman akla gelmektedir. Yılların doğrusal (çizgisel) olarak ölçülebilmesi için elbette ki göreceli bir başlangıç tarihi bulunmak zorundadır, örneğin; "Milat" (İsa peygamberin doğumu) gibi… Bu sabitlenmiş nokta döngüsel ölçü birimlerinin başlangıç noktalarından farklı olarak kendi sistemi içerisinde tekrar ulaşılamaz bir referans noktasıdır. Oysaki çevrime dayalı takvimlerde başlangıç noktası herhangi başka bir birime kaydırılsa bile tüm noktalar gibi yine de tekrar ulaşılacaktır. Örneğin yılbaşı "1 Ocak" değil de "15 Ağustos" olarak değiştirilse bile

takvimdeki her bir gün yine de tekrarlanabilirdir. Fakat çizgisel olarak ilerleyen bir ölçüm yönteminde hiç bir noktaya tekrar varılamaz. Çizgisel takvim ve tarih anlayışı sonradan ortaya çıksa da yaygınlaşarak döngüsel anlayışın önüne geçmiştir. Bütün bunlara karşın, aslında yılların da döngüsel olarak ilerlediği takvimler yeryüzündeki kimi toplumlarda mevcuttur veya bunlara dair ayrıntılı bilgiler korunmuştur. Çin Geleneksel Takvimi, 12 Hayvanlı Türk Takvimi gibi... Bu takvimlerin geçmişteki kullanılma amacının günümüzdeki bakış açısı ile doğru anlaşılamadığına sıklıkla rastlanmaktadır. Bu ve benzeri takvimler toplumsal veya bireysel astrolojik kehanetlerde bulunabilmek amacıyla geliştirilmiş değildirler. (Daha sonradan ortaya çıkmış olan bu tür uygulamaların olduğu bir gerçektir ancak asıl amaç bu değildir.) Çizgisel zaman kavramının netleşmediği dönemlerde yılları ölçebilmenin bir yöntemi olmak üzere tasarlanmışlardır. Örneğin hayvanlı takvimlerde “Maymun Yılı” olarak adlandırılan zaman ölçüsüne 12 yıl sonra tekrar ulaşılacaktır. "23 Temmuz Cumartesi, Koyun Yılı" şeklindeki bir doğum tarihindeki tüm birimlerin döngüsel olarak tekrarlayacağı kesindir. Bu durum evrendeki gök cisimlerinin hareketleri ile de uyumludur. Ay kendi etrafında döner ve aynı zamanda dünyanın etrafında dönmektedir. Dünya ise benzer bir biçimde kendi etrafında döner ve ayrıca Güneş'in etrafında dönmektedir. Aynı şekilde kendi etrafında dönen Güneş de, bir yandan Samanyolu galaksisinin merkezinin etrafında dönmektedir. Samanyolu da kendi etrafında döner… Evrendeki yapılanma ve hareket eğriseldir. Gök cisimlerinin kendi şekilleri ile yörüngeleri incelendiğinde bu gerçeklik rahatlıkla görülebilmektedir. Ekvator çizgisi üzerinde ilerleyen bir araç dümdüz gittiğini sanmakla birlikte aslında büyük ölçekte çembersel bir hareket yapmaktadır. Sürücünün bu durumu anlayamıyor oluşunun tek bir nedeni olacaktır; mesafenin algılayamayacağı kadar büyük olması. Doğrusal olduğu sanılan zamanın ilerleyişi için de aynı durumun söz konusu olması dikkate alınmalıdır. Süre yeterince uzun olduğunda döngü olarak değil düz bir ilerleyiş olarak algılanacaktır. Özetle hayvanlı takvimlerde yıllar ileriye doğru giden bir ölçme yöntemi ile değil tıpkı günler ve aylarda olduğu gibi dönerek yinelenen ölçü birimi ile ele alınmıştır. Bu kültürlerin ilk biçimlerinde zaman bütünüyle döngüsel bir olgudur.

Z TEORİSİ

Japon ekonomist William Ouchi tarafından geliştirilmiş olan bir kuramdır. Neoklasik akımlar içerisinde oluşturulan X ve Y Kuramına alternatif olarak ortaya koyulmuştur. “Z” Teorisinin isimi de buradan kaynaklanmaktadır.

Ortaya Çıkışı: Z Teorisi klasik görüşlerin insanı neredeyse hiç dikkate almayan örgüt odaklı yaklaşımlarının aksine bireyin önemsendiği hatta Yönetim sürecine aktif olarak dahil edildiği bir bakış açısı geliştirmektedir. Bu açıdan bakıldığında Neoklasik Teorilere daha yakın bir anlayış sergilemektedir. Ancak Neoklasik yaklaşımların aksine bütüncü bir bakışla örgütün kendisi de dikkate alınır. Neoklasik Teorilerin şekillendiği bir dönemde Douglas Mc Gregor tarafından oluşturulan X ve Y Kuramının verilerinden de yararlanarak bir alternatif oluşturulmuştur.

X ve Y Teorisi: Bu yaklaşımın X modeli klasik görüşlerin örgüt anlayışı içerisinde sınırlı olarak ele alınan insana bakış açısını özetlemekte ve çalışana karşı bir tür güvensizlik sergilemektedir. Y modeli ise Neoklasik bakış açısından çalışkan insanın varlığını esas almaktadır. Burada, X Teorisi durağan ve çalışmaktan kaytaran bir çalışanı, Y Teorisi personelin dinamik yönünü temsil eder. Bu açıdan bakıldığında X ve Y modelleri Tez ve Antitez olarak ortaya koyulmuştur. Ancak burada Diyalektik mantığa göre Sentez eksiktir. Z Teorisi bu kuramın Sentez kısmını oluşturmaktadır.

Z Teorisinin Belirleyicileri: Bu yaklaşıma göre her yerde ve zamanda geçerli bir yönetim anlayışının var olacağını söylemek imkânsızdır. Yönetici bazen X veya Y yaklaşımlarının, bazen de bunların birleşiminin (sentezinin) daha etkili olduğunu görebilir. Bundan hareketle X ve Y teorilerine Z teorisi ile bir alternatif getirilmektedir. Böylece modern kuramlar içerisindeki Durumsallık yaklaşımı ile de benzerlikler taşımaktadır. Z Teorisinde dört faktöre önem verilir: Güdü, Kalite, Verimlilik ve Sorumluluk. Z teorisinin insan davranışları hakkındaki varsayımları şöyledir: İnsan tembel veya çalışkan değildir; düşünme, karar verme ve azmetme yeteneklerine sahiptir. Salt felsefi açıdan bakıldığında insan doğuştan ne iyidir, ne de kötüdür yani şartlara göre her ikisine de yatkın olabilir. İnsanı motive eden çalıştığı ortam ve çevresel koşullardır. Motivasyon iç veya dış zorlamayla sağlanamaz, insan ancak mantık yoluyla ve ikna edilebilir. İnsanı iyimser veya kötümser olarak değil, tarafsız olarak değerlendirmek gerekir. Z Teorisine esas teşkil eden Japon yönetim sisteminin özellikleri ise şunlardır:

1. Ömür Boyu İstihdam / İş Güvencesi.
2. Uzmanlaşmamış (Yarı Uzmanlaşmış) Mesleki Gelişme.
3. Yavaş Değerleme Ve Terfi.
4. Ortak Karar Verme / Katılımcılık.
5. Ortak Sorumluluk.
6. İşletme İçi Örtülü Denetim Mekanizmaları.
7. Rotasyon / İşletme İçi Yer Değiştirme.

Klasik Yönetim anlayışında Emir-Komuta Birliği ve Hiyerarşik Yapı ilkelerinin aksine Z Tipi örgütlerde Ortak karar verme söz konusudur. Bürokrasi yaklaşımdaki formelleştirilmiş ve gayri şahsileştirilmiş iş anlayışının büyük oranda reddedildiği Z Teorisinde çalışanların işlerini benimsemelerine önem verilir. Bireysel sorumluluğun esas olduğu Bürokratik yönetimlerin tam tersine Japon modelinde Ortak Sorumluluk vardır. İşin en küçük parçalarına kadar ayrılarak yapılması anlayışı Z Teorisine göre gereklilik halinde uygulanır. Ancak çalışanın işin bütünü hakkında bir bilgiye sahip olması her durumda önemlidir. Uzmanlaşmış mesleki çalışmanın da Z Teorisinde kısmen de olsa terk edildiği görülür. 20. Yüzyılın ortalarında itibaren ortaya çıkan ve "Aşırı Uzmanlaşma" olarak da bilinen problemin çözümünü Z Tipi yönetim anlayışının kendi bünyesinde doğal olarak taşıdığı görülmektedir. Aşırı Uzmanlaşmada birey tek bir alanda konuya derinlemesine hakimken ve tüm becerileri bu alanda gelişmişken, bütünsel bir bakış açısından yoksundur. Hatta bağlantılı yan dallarda bile yetersiz bilgisi vardır hatta hiç bilgiye sahip değildir. Ancak farklı alanları kapsayan rotasyona dayalı Z Tipi yönetim bu sorunun büyük oranda üstesinden gelmiş durumdadır. Klasik anlayıştan farklı olarak Z tipi

örgütlerde örgüt mekanik bir biçimde ele alınmamakla birlikte kendine özgü bir felsefe geliştiği için belirli bir düzeyde içe kapalılık içerir. Z Teorisi de bütünsel bir bakış açısını ve özellikle bireyi çevresi ile birlikte değerlendirmeyi benimsemiştir, çalışanı etkileyen çevresel faktörlere önem vermiştir. Örneğin işyeri içindeki sosyal olanaklar gibi. Böylece bireyin veriminin işletmenin verimine yansıyacağı öngörülmüştür. Z tipi yönetim anlayışında özellikle çalışanların sorumluluk ve karar almada etkin olmaları ise sisteme doğrudan katılımları sağlanmaktadır. Klasik bakış açısına göre böyle bir uygulama mümkün değilken, Neoklasik bakış açısı ile paralel bir yaklaşım söz konusudur. İşletme içine dönük bir bakış açısı ile klasik, insan odaklı olması ile de neoklasik yaklaşımlar ile benzeşir.

COGİ BABA ÇEŞMESİ VE CEMEVİ

Birbirlerine çok yakın olan Yünören ile Avşar köyleri arasında yer alır ancak günümüzde daha yakın olduğu Yünören köyü sınırları içerisindedir ve yanına Cemevi inşa edilmiştir. (İki köyün arası yaklaşık 3,5 km kadardır. Birinden diğerine yürüyerek 15 dakikada ulaşmak mümkündür.) "Coğü Baba" olarak da bilinir. İnanışa göre burada yatan eren Battal Gazi'nin askerlerinden biridir ve türbenin yakınındaki bu çeşmeden abdest almıştır. Cogi Baba'nın türbesini ziyaret eden insanlar çoğu zaman bu çeşmeye de uğrayıp şifa niyetiyle içerler ve şişelere doldurarak götürürler. Anlatılanlara göre her yıl hac zamanı geldiği zaman çeşmenin suyu çekilir. Hacılar memleketlerine dönmeye başladığı zamanda ise yeniden akmaya başlar. Çünkü yer altından akarak hacılar susuz kalmasın diye Zemzem suyuna karıştığına inanılmaktadır. Başka bir rivayet ise üç ayların girmesiyle kızıla dönüp kan rengini aldığı yönündedir. Çocuğu olmayan kadınlar bu suyun birazını içer, kalanını da yıkanacağı suya katar. Ağrıyan yere bu suyun sürüldüğünde ağrının geçtiğini söyleyenler de bulunmaktadır. (Türbe ise günümüzde Avşar köyü sınırları içerisinde kalmaktadır. Cogi Baba'nın torunlarına, ellerindeki şecereye istinaden sancak verildiği rivayet olunur. Ancak bahsi geçen sancağın daha sonra Şarkışla'nın Akcakışla bucağına bağlı Alaman köyündeki Coğlü Baba Türbesi'ne götürüldüğü söylenmektedir.) Köyün eski adı olan Cögi/Çögi sözcüğünün de bu erenin adından kaynaklanıyor olduğu anlaşılmaktadır.

Kara Cöğü gonca gülün harmanı,
Ahmet Dede okur aşkın fermanı,
Pire Dede yetmiş derdin dermanı,
Karlık Baba peyik salmış erlere.
- Kul Himmet -

İsmin kökeni: Cogi/Cogü/Coğü isminin nereden kaynaklandığı etimolojik olarak net değildir. Kürtçe ve hatta Kafkas dilleri dikkate alınmalıdır. Ahmet Yesevi'nin öğrencilerinden olan Türk Tasavvuf tarihi içerisinde adı geçen "Kasım Cogi" olduğu da öne sürülmektedir.

Cogi Baba Türbesi: "Coğ Baba" / "Coğü Baba" ya da "Cuva Baba" diye de bilinen bu eren anlatılanlara göre Battal Gazi'nin askerlerinden biridir. Burada Ermenilerle yapılan bir savaşta şehit olduğuna inanılmaktadır. Osmanlılar döneminde "Seyyid" olanlara (Muhammed

Peygamber'in torunu hazret-i Hüseyin'in soyundan gelenlere) sancak verilmesi uygulaması vardır. Bu sebepten ötürü Osmanlı Devleti tarafından, Cogi Baba'nın torunlarına, ellerindeki şecereye istinaden sancak verildiği rivayet olunur. Ancak bahsi geçen sancağın daha sonra Şarkışla'nın Akçakışla bucağına bağlı Alaman köyündeki Coğlü Baba Türbesi'ne götürüldüğü söylenmektedir. Türbenin içerisinde duvarda asılı duran bir Kur'an bulunmaktadır. Duvarda ayrıca 12 İmam resimleri yer alır. Dışarıda yan tarafta ise ziyaretçilerin kurban kesebileceği bir alan ve üstü kapalı bir oturma yeri vardır. Çocuğu olmayan ya da çocuk düşüren kadınların burayı ziyaret ederek Allah'tan bir çocuk vermesini dilediklerine sıklıkla rastlanır. Dileklerin kabul olması için de türbenin duvarına, penceresine çaput bağlarlar. Türbenin penceresinin demir parmaklıkları bağlanan ip ve çaputlarla doludur. Orada bulunan ağaca bir çocuğun elbisesinden alınan bir parçayı bağladıkları da görülür. Türbenin duvarına taş yapıştırmaya çalışanlar da vardır. Eğer taş duvara yapışırsa kadının çocuğu olacağına işarettir. Çevre köylerde inanışa göre bir kadın bu türbeye adak adadıktan sonra çocuğu olur da adağını yerine getirmezse, doğan çocuk bir süre sonra ölür. Bu nedenle adak hemen yerine getirilmeli ve fakirlere dağıtılmalıdır. Ayrıca sara hastalığı olanlar ile felçliler de sıklıkla buraya getirilirler. Ağrıyan yerlere orada bulunan yuvarlak bir taş sürülür. Evlenemeyenler de Cogi Baba'ya gelerek dua edip adakta bulunurlar.

Cogi Baba Çeşmesi: Çeşme günümüzde Yünören köyü içerisindedir ve yanına Cemevi inşa edilmiştir. İnanışa göre Cogi Baba bu sudan abdest almıştır. Cogi Baba'nın türbesini ziyaret eden insanlar çoğu zaman bu çeşmeye de uğrayıp şifa niyetiyle içerler ve şişelere doldurarak götürürler. Anlatılanlara göre her yıl hac zamanı geldiği zaman çeşmenin suyu çekilir. Hacılar memleketlerine dönmeye başladığı zamanda ise yeniden akmaya başlar. Çünkü yer altından akarak hacılar susuz kalmasın diye Zemzem suyuna karıştığına inanılmaktadır. Başka bir rivayet ise üç ayların girmesiyle kızıla dönüp kan rengini aldığı yönündedir. Çocuğu olmayan kadınlar bu suyun birazını içer, kalanını da yıkanacağı suya katar. Ağrıyan yere bu suyun sürüldüğünde ağrının geçtiğini söyleyenler de bulunmaktadır.

YOLKAYA KÖYÜ

Sivas'ın Yıldızeli ilçesin bağlı bir köydür.

Tarihi: Köyün adının nereden geldiği ve geçmişi hakkında bilgi yoktur. Köyün eski ismi olan Çakraz ("Çarkaz" ya da "Çarkraz" biçiminde söylenişleri de yaygındır) kelimesinin değirmen taşı çarkından kaynaklandığı söylenir. 1960 yılında değiştirilerek "Yolkaya" adı verilmiştir.

Kevgir Baba Türbesi: Köyün güneyindeki yaklaşık 7–8 km uzaklıktaki bir tepenin üzerinde yer almaktadır. Eskiden kayıp olan mezarın tespiti hakkında benzer iki rivayet bulunmaktadır. Birinci rivayette Tokat'ın Zile ilçesinden Tahsildar Mehmet Efendi isimli bir kişi rüyasında Kevgir Baba'yı görmüştür. (Bazı kaynaklarda bu isim Mustafa Efendi olarak geçmektedir.) Bu kutlu kişi kendisine: "Ben bataklıklar içerisindeyim. Gel beni kurtar." diye seslenir ve köyün adını söyler. Bunun üzerine Mehmet Efendi sorarak Çakraz köyünü bulur. Rüyasında gördüğü tepeye

çıkarak orada bulunan bataklığı kazdırır. Bir elinde kılıç bulunan ve sağ gözünde ok yarası olan sarı sakallı bir kişinin cesedini bulur. Bataklıktan yaklaşık on adım kadar yukarıda kazılan bir mezara defneder. Sonra oradaki bataklık ıslah edilerek bir pınara dönüştürülür. İkinci söylentiye göre ise, Tokat'ın Artova ilçesindeki bir genç kız rüya görür. Rüyada gördüğüne göre bir bataklıkta elinde kılıcı olan birisi yatmaktadır. "Gel beni kurtar, beni suyun üzerine çıkar ve mezarımı yaptır." diye söyler. Genç kız babası ile birlikte Çakraz köyüne gelir. Orada yanına aldığı köylülerle beraber rüyasındaki tepeye çıkarlar. Burayı kazdıklarında elinde kılıcı olan birisi suyun içinde yatmakta olduğunu görürler. Kılıcını almaya çalışsalar da bunu başaramazlar, eren elindeki kılıcı bırakmaz. Sonra içlerinden birisi "Kılıcını tekrar vereceğiz" deyince kılıcı bırakır. Daha sonra genç kız ve babası Kevgir Baba'nın mezarını yaptırırlar. Kevgir Baba'yı Yıldızeli ve çevresindeki köyler ile Şarkışla'ya bağlı köylerden de insanların gelip ziyaret ettiği bilinmektedir. İki odalı bir binanın içerisindeki mezar yaklaşık üç metreye iki metre boyutlarında üzeri toprakla kapatılmış durumdadır. Odalardan birinde mezar vardır, diğerinde ise gelenlerin oturması için minderler serilmiştir.

Süt-Oluk Efsanesi: Çakraz dağı eteklerindeki dere inanışa göre bahar aylarının başlarında süt renginde akmaktadır. Efsaneye göre çobanın biri derenin başında aşık olduğu kızla buluşur ve ona kaval çalarmış. Bunu duyan koyun ve keçiler de sütlerini dereye akıtırlarmış. O günlerden beri dere bahar aylarında hep süt akmış. (Bir yoruma göre derenin rengi erezyonla suya karışan bazı maddelerden kaynaklanmaktadır.)

YEELEN

1987 yılında gösterime girmiş bir Mali filmidir. Filmin adı olan "Yeelen" sözcüğü yerli Bambara dilinde "Parlaklık" veya "Işık" manasına gelmektedir. Bambara ve Fula dillerinde çekilmiştir.

Konusu: Afrika'da yaşayan Bambara kabilesinin sözlü kültürü içerisinde yer alan bir efsaneden kaynaklanmaktadır. Filmin geçtiği dönem açıkça belirtilmemiştir. Ancak olasılıkla 13. yüzyıldaki Mali İmparatorluğu içerisinde geçtiği düşünülmektedir. Nianankoro adındaki genç adam babasının idaresi altındaki bir kabilede yaşamaktadır. Nianankoro gizemli güçleri elde etmek üzere gizlice yola çıkar. Bunun için amcasından yardım almayı planlamaktadır. Tehlikeli yolculukta ilginç bir serüven yaşayacaktır. Babası Soma ise oğlunun yerini elindeki büyülü bir nesne ile bularak izlemeye başlar. Amacı oğluna engel olmaktır. Yolculuk esnasında Nianankoro ona kaderini söyleyen bir sırtlana rastlar. Yabancı bir kavim tarafından bir hırsız olduğu iddiasıyla yakalanır. Ancak yetenekleri sayesinde kurtulmayı başarır. Soma, ise tanrıları sakinleştirmek için albino bir adamı ve vahşi bir köpeği kurban eder. Film boyunca büyü gücüne ulaşmasını engellemek isteyen babası ile delikanlı arasındaki çelişki ve güç mücadelesi vurgulanır. Genç adam babası ile karşılaşmadan önce kutsal suda yıkanır. Seyirciye büyülü, fantastik ve gerçeküstücü bir serüven sunulmaktadır. İnsanüstü ve doğaüstü güçler insanın hayatında kendi iradesine eşit bir etkiye sahiptir. Geri planda uçsuz bucaksız savan ve kıraç tepeler görülür. Yaptıkları büyülerle insanlara etki edebilen şamanlar, büyüye inanan kabile

şefleri (krallar) bulunan ve zaman zaman olabildiğince ıssızlaşan bu diyarda genç adam aşk ile de tanışır.

YAWAR MALKU

Kondor'un Kanı (Quechua dilinde: Yawar Mallku, İspanyolca: Sangre de cóndor)

Jorge Sanjinés'in yazıp yönettiği ve Marcelino Yanahuaya'nın başrolde oynadığı 1969 Bolivya yapımı drama filmidir.

Filme kaynak teşkil eden olaylar: Film, "Cuerpo del Progreso"dan ("İlerleme Birliği") tıbbi bakım alan yerli bir Bolivya topluluğunun hikayesini anlatmaktadır. Barış Gücü niteliğinde olan ve ABD destekli bu ajans yerli kadınları gizlice kısırlaştırmaktadır. Yerli halkın film yapımcısına anlattıklarına dayanan hikaye, kamuoyunda bir öfkeye yol açmıştır. Bolivya'daki Barış Gücü hakkında hükümetin soruşturma yaparak ajansın ülkeden sınır dışı edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Çekim süreci: Yönetmen, Hollywood'daki profesyonel oyuncuları işe alma uygulamasının aksine amatör oyuncularla çalışmaya karar verdi. Bolivya'nın Quechua köyü Kaata'ya gitti. Ancak Quechua çiftçileri başlangıçta oynamak istemiyorlardı çünkü hasat mevsimiydi. Sonunda yerel törende birlikte çalıştılar. Bunun üzerine topluluk lideri Marcelino Yanahuaya da filmde oynadı. Ancak Kallawaya kültür bölgesinde yer alan Kaata köyü, gerçek zorunlu kısırlaştırmaların yapıldığı yer değildi ve başlangıçta planlanan olaylardaki gerçek kişileri kullanarak yarı-belgesel nitelikte bir film olma özelliğinden vazgeçilmesi filmi (gerçek olaylardan esinlenen) kurgusal bir öyküye dönüştürdü.

Gösterim: Filmin sinema salonlarında gösterilmesi ABD tarafından yapılan baskı nedeniyle engellenmek istemiş ve sinema salonları devlet tarafından kapatılmıştır. Ancak halkın başlattığı protesto eylemleri üzerine filmin oynatılmasına izin verilmiştir. 1971'de sol eğilimli General Juan José Torres'in başkanlığında ABD'ye bağlı Bolivya Barış Gücü ülkeden gönderilmiştir.

Konusu: Yerli bir Bolivya topluluğu tıbbi bakım aldıkları ajansın kadınları gizlice kısırlaştırdığını anlayınca yabancılara saldırır. Saldırganlar yetkililer tarafından vurulur. Filmin kahramanı, kardeşi için umutsuzca tıbbi bakım arar, ancak uygun bakım için para eksikliği nedeniyle kardeşi ölür.

YANCO

1961 yılında gösterime girmiş bir Meksika filmidir.

Konusu: Küçük bir çocuğun seslere karşı aşırı bir duyarlılık sergilemesi üzerine kendi müzik yeteneğini keşfetmesi anlatılmaktadır. Bu durum onu kasabanın gürültüsünden uzaklaştırarak ormana ve doğaya yöneltir. Ormanda kendisine bir keman yapar, daha sonra nasıl çalınacağını öğreten yaşlı bir rahiple tanışır. Rahip gerçek bir kemana sahiptir. Ancak yaşlı adamın ölümü

üzerine ona ait olan keman bir rehin dükkanına gönderilir. Bunun üzerine çocuk her gece gizlice kemanı çalmak için dükkana girer. Kasabalılar nereden geldiği anlaşılamayan bu sesleri gece duyarak kaygılanmaya başlarlar ve kötü bir ruhun başıboş dolaştığı söylentileri yayılır.

Çekim tekniği: Film de yerli dili Nahuatl ve İspanyolca olmak üzere yok denebilecek miktarda çok az konuşma vardır. Filmin geri kalanına dış çevreye ve doğaya ait sesler hakimdir. Ayrıca sıklıkla filmdeki enstrümanlardan duyulan müzik sesleri işitilir. Bu bağlamda diyalogsuz bir film olduğu söylenebilir. Filmi izlerken kesinlikle herhangi bir yabancı dili anlamaya veya altyazıya gerek yoktur.

Filmin etkileri: Değeri gösterime girdiği dönemde yeterince anlaşılamamış bir başyapıttır. Bunda filmin Meksika dışında geniş kitlelere ulaşma şansının bulunmayışının etkisi büyüktür. Ancak yine de bazı sinema ödüllerini kazanmıştır. Diyalog olmaksızın yalnızca çevreden gelen sesleri kullanma tekniği daha sonraki dönemlerde farklı ülkelerde birkaç filmde daha kullanılmıştır.

WİNDWALKER

Kieth Merrill tarafından yönetilen ve Ray Goldrup tarafından yazılan 1980 yapımı bir filmdir. Başrollerinde Trevor Howard ve Nick Ramus yer almaktadır. Filmin adı Türkçe'de yaklaşık olarak "Rüzgar Yürüyücü" anlamına gelmektedir.

Konusu: "Windwalker" yaşlı bir Cheyenne savaşçısıdır. Gençliğinde karısı Tashina'nın öldürülmesini ve ikiz oğullarından birinin düşman Crow kabilesine mensup savaşçılar tarafından bir baskın sırasında kaçırılmasını çaresizlik içinde izlemek zorunda kalmıştır. Kaçırılan oğlunu yıllarca aradıktan sonra, onu bulamamış olmanın üzüntüsü içerisinde 1797 kışında (daha sonradan Utah eyaleti olacak olan topraklarda) ölür. Onun cenazesinden sonra, diğer oğlu ailesini yanına alarak kabilenin geri kalanına yeniden katılmak üzere yola çıkar. Yolda Crow savaşçılarından oluşan bir grubun saldırısına uğrarlar. Onları geri püskürtür ancak ağır yaralanır ve ailesini saklar. Yüce Ruh tarafından yeniden uyandırılan Windwalker, oğlunun yaralarını iyileştirmek için onu kutsal bir mağaraya götürür. İki torunu ile yeni bir saldırıya karşı hazırlık yaparak, tuzaklar hazırlatır. Bu sürecin sonunda kayıp oğluna kavuşur.

Çekimler: Wasatch Dağları da dahil olmak üzere Utah'ta çeşitli dış mekanlarda çekilmiştir. Ayrıca geçmişe dönüş ile gösterilen genç Windwalker ile yaşlılık hali beyaz aktörler tarafından canlandırılmıştır.

Dil: Hikayenin özgünlüğünü korumak için, konuşmalar Cheyenne ve Crow dilleri ile filme alınmıştır. Yalnızca filmin giriş kısmındaki dış ses anlatımı İngilizce'dir. Böylece yerli diller bir özgünlük duygusu oluşturmak için kullanılmıştır. Ancak filmde beyaz insanlarla etkileşim içeren, hatta yerlilerin beyaz adamların varlığından haberdar olduklarına dair bilgi barındıran herhangi bir sahne yoktur.

VE TANRILAR ÇILDIRDI (İngilizce: Crazy Safari)

Tanrılar Çıldırmış Olmalı serisinin üçüncü filmidir. Hong Kong yapımıdır.

Konu: Bir bilge ve Çinli Atasını kendi ülkesi Çin'e götürürken, 15. asırda ölen atası gittikleri uçağın arızalanması sonucu kendileri ve atasıyla birlikte paraşütle atlayarak N!xau ve Afrikalı kabilesinin yaşadığı yere düşer. Atalarını aramaya koyulurken kendilerini bir komedi macerasının ortasında bulurlar. N!xau ve kabilesi karşılarına çıkan bu garip görünüşlü insanı onlara tanrıların gönderdiğini sanır ona çok güvenir ve korumaya çalışırlar....

İngilizce versiyon: Çince (Kanton lehçesinde) çekilen filmin yalnızca ülkede değil (serinin devamı niteliğinde olması nedeniyle) dünyanın pek çok ülkesinde ilgi göreceği beklentisi ile dublaj (seslendirme) yapılması istenmediği için İngilizce olarak yeniden çekilmiştir. İngilizce versiyonu dublajlı değildir, sahneler aynı oyuncular ve aynı teknik ekiple ikişer kere çekilmiştir. Aynı sahneyi Çince olarak canlandırdıktan sonra ikinci çekimlerde oyuncular İngilizce konuşmuşlardır. Versiyonlar arasındaki süre farkı büyük oranda sahnelerin tekrarlanışı esnasındaki oyunculuk kaynaklı canlandırma sürelerinin birebir aynı gerçekleşmeyişinden kaynaklıdır. Ayrıca diğer versiyonda bulunmayan bazı sekanslarda mevcuttur. Ayrıca oyuncuların bazılarının farklı roller üstlendiği görülmektedir. Bazı kaynaklarda ikinci versiyon "sabit dublaj" (hard-dub) olarak gösterilse de bu durum doğru değildir. Kısmen farklı oyuncularla çekilmiş başka bir versiyondur.

VAMPİR NOSFERATU

Özgün adı Nosferatu: Phantom der Nacht (Türkçesi: Nosferatu: Gecenin Hayaleti).

1979 Batı Almanya - Fransa ortak yapımı Gotik korku filmidir. İngilizce konuşulan ülkelerde Nosferatu the Vampyre adı ile gösterilmiştir. Filmin Türkçe adı kararlaştırılırken Almanca özgün ismi yerine İngilizce isminin referans alındığı anlaşılmaktadır. Teknik olarak senaryosu Alman yönetmen Werner Herzog tarafından, İrlanda'lı yazar Bram Stoker'ın 1897 tarihli romanı Dracula'dan uyarlanmış olsa da, film yine aynı romana dayanan, F. W. Murnau'nun 1922 tarihli sessiz Alman klasiği Nosferatu, Bir Dehşet Senfonisi (Nosferatu, eine Symphonie des Grauens) adlı filminin stilistik bir yeniden çevrimidir ve bu filme bir saygı duruşudur. Filmin yönetmeni ve yapımcısı da Werner Herzog'dur. Başlıca rollerinde Klaus Kinski, Isabelle Adjani ve Bruno Ganz oynamışlardır. Yönetmenin aktör Klaus Kinski ile birlikte gerçekleştirdikleri 5 efsanevi filmin de ikincisidir. Filmin hem Almanca hem de İngilizce versiyonları mevcuttur.

İngilizce versiyon: Sadece Almanca konuşulan birkaç ülkede değil dünyanın pek çok ülkesinde ilgi göreceği beklentisi ile çevrilen filme dublaj (seslendirme) yapılması istenmediği için İngilizce olarak yeniden çekilmiştir. Biraz daha uzun olan İngilizce versiyonu dublajlı değildir, sahneler aynı oyuncular ve aynı teknik ekiple ikişer kere çekilmiştir. Aynı sahneyi Almanca olarak canlandırdıktan sonra ikinci çekimlerde oyuncular İngilizce konuşmuşlardır. Versiyonlar

arasındaki süre farkı büyük oranda sahnelerin tekrarlanışı esnasındaki oyunculuk kaynaklı canlandırma sürelerinin birebir aynı gerçekleşmeyişinden kaynaklıdır.

Müzik: Filmin müziklerini ise daha önce de Herzog'un birçok filminin müziklerini yapan Alman deneysel müzik grubu Popol Vuh hazırlamıştır.

Konu: Bir emlak satışı için Transilvanya'ya gönderilen Jonathan Harker'ın bu yeni müşterisi bir vampirdir. İnsan kanıyla beslenen bu hortlak ölümsüzdür ve tek isteği huzura kavuşmaktır. Ancak Harker'ın karısının fotoğrafını görünce fikrini değiştirir ve gemiyle Almanya'ya doğru yola çıkar ama beraberinde felaketi de getirecektir.

UKAMAU

Aymara dilinde 1966 yılında Jorge Sanjinés tarafında çekilmiş siyah beyaz bir filmdir. "İşte Budur!" (veya "İşte Böyledir!") başlığı ile de kaynaklara geçmiştir. Sözcük günümüz yazı sisteminde Ukhamaw / Ukamaw / Ukhamawa olarak yer alır.

Çekildiği dönem: 1964'ten 1969'daki ölümüne kadar hüküm süren General René Barrientos Ortuño'nun saltanatı sırasında çekilmiştir.

Konu: Aymara yerlisi bir kadın tecavüze uğrayınca kocası onun intikamını almak için yolculuğa çıkarak bir takibe başlar. Western tarzı bir macera filmi atmosferine dönüşerek ilerleyen film Latin Amerika yerlilerinin kırsal bölgelerdeki sosyal yaşamlarından kesitler sunmaktadır. Yerli köylüler ve daha iyi sosyal koşullara sahip melezler arasındaki anlaşmazlıkları da kimi zaman ön plana çıkararak sınıf mücadelesinin sinemaya yansıtarak örnekler. Filmin sonunun nasıl olacağına dair bekleyiş ile kendine özgü bir gerilim oluşturur. Aymara çiftçisi ve balıkçısı Andrés Mayta eşi Sabina ile Titicaca Gölü'ndeki "Güneş Adası" (Isla del Sol) üzerinde bir köy olan Yumani'de yaşamaktadır. Ürünlerini daha önceleri yaptığı gibi bir aracıyla değil de, doğrudan kendisi pazarlamak için yüklü teknesiyle yola çıkar. Bu sırada, aracı Rosendo Ramos onun mallarından satın almak için gelir, ancak kadının yalnız olduğunu görür. Onu tuzağa düşürerek ayartmak ister, fakat kadın kendisine yüz vermeyince tecavüz ederek onu ölümcül şekilde yaralar. Andrés'in geri döndüğünü çaldığı flütün sesinden anlayarak kaçar. Andrés evine girdiğinde Sabina ölmeden önce ona katilin Ramos olduğunu söyler. Andrés'in arkadaşları ona polise gitmesini önerseler de o, devlet yetkililerinin yerli halka düşman olduğu kanaatinde olduğu için bunu reddeder. Sonraki haftalarda Andrés katilin kimliğine dair hiçbir şey bilmiyormuş gibi davranarak çalışmaya devam eder. Sabina'nın ölümünden bir yıl sonra Ramos, kardeşini ziyaret etmek için bir yolculuğa çıkar. Andrés peşine düşerek ıssız bir yerde ona yetişir ve saldırır. Teke tek dövüşte onu öldürür.

Eleştiriler: Andrés Mayta'nın neden intikam almak için bir yıl beklediği veya neden silahsız dövüşe girdiği gibi bazı mantıksal sorunlar ileri sürülse de bunların insanın duygu durumları ve beklentileri ile açıklanabilmesi mümkündür.

Ek bilgi: Ukhamaw, Aymaraca'da kelime tam anlamıyla "bu böyle" anlamına gelir ve genellikle "İstifa" olarak çevrilir, ancak "sıkıntıya razı olmak" anlamına gelen bu Kastilya kelimesinin çağrışımına sahip değildir. Ukhamaw, kişinin kendi deneyiminde doğruladığı bir şeyin teyididir, doğal olan veya var olduğunu bildiğimiz bir şey gibi bireye dışsal bir şeyin kabulüdür. İyi ya da kötü olabilecek bir şeyi kabul etmeyi ima eder, böylece değişiklikler tartışılmaz alemde olur ve direnmeden kabul edilir. Alıntı – Maria Mercedes Zerda Cáceres: Factores protectores de envejecimiento patológico en la cultura aymara – Estudio con personas mayores de la ribera del lago Titicaca en La Paz, Bolivia, Revista Kairós-Gerontologia, 22 (1), São Paulo (Brasil) 2019, S. 9–32

TSOTSİ

Gavin Hood tarafından yönetilen 2005 Güney Afrika yapımı film. Film, Athol Fugard tarafından yazılan aynı isimli romandan uyarlanmıştır. Filmin çekimleri Johannesburg, Güney Afrika'da yapılmış ve konusu da yine burada geçmektedir.

Filmin adı: Filmin başkişisinin adı (aslında lakabı) olan "Tsotsi" sözcüğü Afrikaans dilinde "serseri" veya "kabadayı" anlamına gelmektedir. Bu kelime aynı zamanda bir Güney Afrika Cumhuriyeti'nde konuşulan bir dilin de adıdır. Tsotsi karma bir dil olup yerel Afrika dillerinden Tswanaca'dan kaynaklanır fakat Afrikaans başta olmak üzere Avrupa kökenli dillerden de çok sayıda sözcük hatta gramer yapısı aktarılmıştır. Kendiliğinde oluşmuş bir dildir ve ülkenin bazı bölgelerindeki varoşlarında yaşayan siyahiler arasında yoğun olarak kullanılmaktadır.

Konusu: Johannesburg'da yaşayan ve küçük suçlar işleyen Tsotsi adındaki genç, bir gün bir soygun işinde bir adamı vurur ve kaçmak isterken arabasını almak istediği bir kadını da vurarak yaralar ancak arka koltukta bir bebekle karşılaşır. Bebeği de alıp kaçan Tsotsi'nin hayatı değişecektir.

HAİNLER (Afrikaans: Verraaiers)

2013'te vizyona giren bir Güney Afrika filmidir. Boer Savaşı sırasında yaşananları anlatır. Filmin yönetmeni Paul Eilers'dir. Başrollerde Gys de Villiers, Vilje Maritz ve Andrew Thompson oynamıştır.

Konusu: Bir Boer subayı, savaşa devam etmek yerine ailesini korumak için eve dönmeye karar verir. Bu karar, kendisi ve oğullarının vatana ihanetten yargılanmalarına neden olur. Ayrıca filmde Peygamberdevesi böceği (Afrikaans: "Bidsprinkaan" / "Hotnotsgod") efsanesi de bir kurtuluş işareti olarak kullanılmıştır. According to local beliefs, this insect brings good luck. Yerel inanışlara göre bu böcek uğur getirir. Filmin sonu oldukça etkileyici bir biçimde bitmektedir.

TİLAİ

Idrissa Ouddraogo tarafından yönetilen 1990 Burkina Faso filmi. Film oğlunun göz koyduğu kızla evlenen bir babanın oğluyla çatışmasını konu edinmektedir. "Tilai" sözcüğü yerli dilinde "Töre" (veya Kanun) anlamına gelmektedir.

Konusu: Saga adındaki yerli genç uzun bir aradan sonra köyüne döner, ancak yokluğunda öz babasının kendi nişanlısı Nogma ile evlendiğini öğrenir. Saga kaçarak köyün yakınında samandan bir kulübe inşa eder. Nogma ise ailesine teyzesini ziyaret edeceğini söyleyerek Saga'nın kulübesine koşar. Birbirlerine aşık olan Saga ve Nogma kavuşurlar. Fakat bir süre sonra ilişki ortaya çıkar. Saga'nın babası, ailenin onurunu kirlettiği için ölmesi gerektiğine karar verir. Genç kız cenazede annesi tarafından evlatlıktan reddedilir. Saga'nın kardeşi Kougri, Saga'yı öldürmek için görevlendirilir. Ancak o bu infazı yerine getirmeyerek kardeşi Saga'yı öldürmüş gibi yapar ve gitmelerine izin verir. Saga ve Nogma daha sonra başka bir köye kaçarlar. Nogma bir gün Saga'ya hamile olduğunu söyler. Bu sırada Kougri, Saga'yı öldürmediği için pişmanlık duyar. Filmde dışlanma, cinayet, intihar, namus, onur gibi toplumsal yaşam içinde bireysel varoluşa tüm sorunlar yalın bir biçimde ele alınmaktadır.

SVALBARD KÜRESEL TOHUM DEPOSU

Norveç'te bir depoda dünyadaki bütün bitki tohumlarını muhafaza etmeyi amaçlayan projedir. Depo, Norveç'in Longyearbyen şehrinde yer alır. 2008 yılında açılmıştır. Kıyamet Ambarı (Doomsday Vault) adıyla da bilinen; "Küresel Tohum Deposu" projesidir. Depoda dünyadaki bütün bitki tohumları yer almaktadır.

Proje: Büyük oranda gerçekleştirilmiş olan ve Küresel Ürün Çeşitliliği Örgütü (GDTC) ile ayrıca Norveç hükümeti tarafından desteklenen proje, olası bir küresel afet halinde yeryüzündeki bitki türlerinin korunarak yeniden ekilebilmelerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır. Dünyadaki pek çok zengin kişinin bir dağın altında kurulan bu depoya finansman sağladıkları basındaki haberlerde yer aldı. Faaliyete 2008 yılında geçen "Küresel Tohum Deposu" projesi 1983 yılından itibaren hazırlanmaya başlanmıştır. Nükleer patlamalara dayanıklı olarak tasarlanan depo yaklaşık 9 milyon dolara mal olmuştur ve Norveç'in kuzeyinde yer alan Spitsbergen adasında bulunan bir dağın altında 130 metre aşağıya inşa edilmiştir. Depoda yaklaşık 4 milyon adet tohum korunmaktadır. Depodaki havanın sıcaklığı tohumların en uzun süre korunabileceği sıcaklık olarak tespit edilen eksi 18 dereceye sabitlenmiştir. Proje ABD, İngiltere, Norveç, Almanya, İsviçre ve Kanada'nın devlet fonlarından yıllık yaklaşık 125 -150 bin dolar mali destek aktarılmaktadır.

İtirazlar: Projeye karşı sansasyonel ve hatta komplo teorisi denilebilecek itirazlar da bulunmaktadır. Örneğin Amerikalı gazeteci F. William Engdahl 2007 yılında yayınlanan "Ölüm Tohumları" (Seeds of Destruction) adlı kitabında Spitsbergen Adası'nın buzullarının altında "dünyayı ekonomik ve genetik olarak ele geçirme planları"nın oluşturulduğunu öne sürmektedir.

SON VİKİNG (Danca: Den sidste viking)

1997 yılında gösterime girmiş bir Danimarka filmidir. Yönetmen Jesper W. Nielsen'dir. Başrollerde Holger Thaarup, René Hansen ve Moa Lagercrantz oynamaktadır.

Konusu: Bir Viking çocuğu olan Harald, babası gibi bir savaşçı olmayı hayal etmektedir. Kral Grimnir halktan toplanması için yeni vergiler koyar. Ancak Harald'ın babası olan Agne kendi şehrinin gemilerini krala teslim etmeyi reddeder ve isyancılarla işbirliği yapar. Kralın askerleri kısa sürede köye baskına gelirler. Köy ateşe verilir, ahalinin bazıları öldürülür ve geri kalanı tutsak edilir ve kralın filosu için yeni bir gemi inşa etmeleri emredilir. Harald ve cüce Gunga, şehrin içki bağımlısı olan gemi ustasının gemiyi tamamlamasını sağlamak için büyük bir uğraş verirler.

SİYASAL KAYITSIZLIK (veya Politik İlgisizlik)

Siyasete (yalnızca siyasi çalışmalara katılma anlamında değil, tüm siyasi faaliyetlere ve bunları takip etmeye) karşı ilgisizlik durumudur.

Belirleyiciler: Kimi zaman bu kayıtsızlık hali bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Bir bireyin seçimlere, siyasi olaylara, halka açık toplantılara ve oylamaya ilgisizliğini içerir. Siyasi ilgisizlik, seçimlerde düşük katılım oranlarına ve durgunluğa yol açabilir. Örneğin ABD'de seçimlere katılım oranları oldukça düşüktür. Siyasi ilgisizlik, demokrasi kaybına neden olabilir ve kişisel siyasi etkileşim eksikliği sonucu taraflar birbirini anlamaktan uzak kalabilir. Zorunlu oy kullanma hakkına sahip ülkelerde seçmen ilgisizliği azalır. Belçika'da siyasi katılım % 87,2 iken Türkiye'de % 84,3'tür.

İdeolojik farksızlaşma: Siyasi kayıtsızlığa neden olan durumlardan birisi ideolojik farksızlaşma sonucu seçmen tarafında tüm partilerin birbirinin aynısı gibi algılanmasıdır. İnsanlık tarihi boyunca var olan siyasi saf değiştirme olgusuna kimi toplumlarda ve dönemlerde daha fazla rastlanmaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi (yalnızca Türkiye'de değil) tüm Dünya'da yaşanan ideolojik farksızlaşma ve siyasi görüşlerin bulanıklaşmasıdır. Çünkü bir zamanlar Dünya'da siyaset sahnesi üzerinde çok önemli rol oynayan ve kesin çizgileri olan ideolojiler, çeşitli etmenlerin ortaya çıkışıyla birlikte önemini yitirmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda ise siyasi akımlar ve ideolojik bakış açıları daha esnek ve geçişken bir yapıya bürünmüşlerdir. Bu durumun toplumsal hayata olumlu yansımaları olduğu gibi olumsuz yönleri de açıkça kendisini ortaya koymaktadır. Katı ideolojik düşünceleri terk etmek demokrasiyi güçlendirebilmektedir. Örneğin sanki bir futbol takımını destekler gibi fanatik (tutucu) bir yaklaşımla belirli bir ideolojinin savunucusu olmak veya bir partinin mensubiyetini kayıtsız şartsız kabul etmek yerine eleştirel yaklaşımlar sergileyip, daha iyi hizmet edeceği düşünülen partileri oy verme mantığı ideolojik katılığı terk etmenin en olumlu dışavurumudur. Böylece değişik zamanlarda (hatta kısa sayılabilecek dönemler içerisinde) politik yelpazenin

farklı yerlerinden farklı partiler iktidara gelebilmektedir. Ancak diğer taraftan; sürekli olarak iktidarda gelen hangi parti veya görüş olursa olsun ondan yana durma, böylece iktidar değişince derhal yeni gelene tabi olma, ilkesizlik (veya belirli bir duruşu reddetme), görüş değiştirmede hiçbir kurala sahip olmama, toplumsal yararları geri plana iterek sürekli olarak bireysel menfaatleri önceleme gibi durumlar ise siyasi farksızlaşmanın en büyük dezavantajlarıdır. Böylece siyasi renkler ve çeşitlilikler kaybolmaktadır. Muhalefet kavramı -görüntüde var olsa bile- anlamını yitirmekte ve ciddi antitezler ortaya koyamamaktadır. Üstelik aynı durum çelişik bir biçimde bir zamanlar iktidardayken daha sonra muhalefet konumuna geçen partiler için de geçerli olmaktadır. Bütün bunların üzerine, birbirinin tam tersi görüşlere sahip olduğunu iddia eden siyasi partilerden birbirlerine üye geçişleri ise hiçbir etik kritere uyulmadan gerçekleştirilmektedir. Bunun sonucunda partilerin birbirlerinden farklı olmadığı algısı ve hiçbir şeyin değişmeyeceği düşüncesi nedeniyle seçmen tercih yapmaktan uzaklaşacaktır. Ancak yine de belirtilmesi gereken bir husus ise, ideolojilerin oluşturduğu çeşitli kavramların ve sınıflandırmaların yalnızca görüntüde bile olsa her şeye rağmen etkilerini devam ettirmekte olduklarıdır. Yani insanlar saflara ayrılma ve gruplaşma güdülerine sahiptirler. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde var olan iki büyük parti dönüşümlü olarak iktidara gelmektedir. Aralarında çok önemli farklar bulunmadığı halde bu partilerin mensubu olmak ve karşısında bir rakip bulmak, çekişme halinde olmak hem insani güdülerin tatmini hem de demokrasi çarkının dönmesi için zaruri görülmektedir. Tüm dünyada insanlar kendilerini belirli tanımlamalar ve kategoriler içerisinde sınıflandırma eğilimi içerisindedirler. Bu sınıflandırmaların en kolay olanlarından biri de siyasi partilere dayalı olanıdır. Hatta siyasi partileri daha basit ama daha bulanık olarak genelleyen bir yaklaşım vardır. Örneğin sağcı, solcu kavramlarında olduğu gibi.

Apolitizm: Kavramlar birbirine çok benzemekle birlikte Apolitizm'de kayıtsızlık değil, bilinçli olarak tarafsız bir duruş sergileme söz konusudur.

AŞIK VEYSEL

Ünlü halk ozanı Aşık Veysel Şatıroğlu Sivrialan'da doğmuş ve kısa süreli geziler ve görevli olarak gittiği saz eğitmenliği dışında ömrünün tamamını burada geçirdikten sonra bu köyde ölmüştür. Âşık geleneğinin son büyük temsilcilerinden olan Âşık Veysel, bir dönem yurdu dolaşarak Köy Enstitüleri'nde saz hocalığı yapmıştır. Köyde ünlü ozanın evinin düzenlenmesi ile oluşturulmuş Aşık Veysel Müzesi de yer almaktadır.

Beserek bölgesi: Sivrialan Köyü'nün yaklaşık 10 km ilerisinde bulunan bir bölgedir. Buradaki bir dağın tepesinde bir taş yığını bulunur ve yöre ahalisi burada bir yatırın olduğuna inanmaktadır. Dağın eteğinde ise yaklaşık 20-30 metre genişliğinde bir göl çukuru bulunmaktadır. Bu göl bahar aylarında kar suları ile beslenir. Köylüler bu gölün suyunun uyuz hastalığına iyi geldiğine inanırlar. Uyuz olan hayvanları bu suda yıkadıklarında tedavi olduğunu söylenir. Bir rivayete göre Veysel Karani bu bölgeden geçerken develerini kaybeder. İzlerini takip ederek onları bu gölde bulur. Daha önce uyuz olan develerin hastalıklarından kurtulduğunu görür. Beserek

sözcüğü de besili deve anlamına gelmektedir. Gölün başındaki ardıç ağaçlarının kutsal olduğu kabul edilir ve bunlardan bir yeşil dal bile kesenin vücuduna kurt düşeceğine inanılır. Gül Dede ise, Beserek gölünün yanında bulunan bir ziyarettir. Tarihi eser arayıcıları tarafından Gül Dede'nin mezarının kazılıp talan edildiği söylenmektedir. Rivayete göre Aşık Veysel gözünü kaybettiği zaman babası Gül Dede'ye gidip bir kurban keseceğini etrafındakilere söyler. Daha sonra da oğlu Veysel'i ve köyden bazı kimseleri de alarak Gül Dede'ye gider. Adak kurbanını kestiği esnada yedi deveden oluşan bir kervan gelir. Sofra hazırlandığında bir de bakarlar ki kervan falan yoktur. O zaman gelenin Hızır olduğunu anlarlar, Veysel'in gerçek gözünü değil ama kalp gözünü açtığı ise yıllar sonra anlaşılacaktır. Uyuz hastalığına yakalanıpda buraya gelme imakanı olmayan hastalara Beserek'ten götürülen bir miktar toprak ile gölün suyu karıştırılarak çamur haline getirilip uyuz olan yere sürülür. Aşık Veysel'in Beserek Dağı adlı bir türküsü de bulunmaktadır.

Michael Kaloyanides'in müzik araştırmaları: Amerikalı müzik bilimci Prof. Dr. Michael Kaloyanides, 1970 yılında etnik müzik araştırması için Sivrialan'a gelmiş ve 6 ay süreyle kalmıştır.

SEYFEDDİN SOYSAL

Türk heykeltıraş ve ressam (27 Temmuz 1966, Şarkışla - 4 Şubat 2012, Sivas). Hollanda ve Şarkışla'da atölyeleri bulunmaktadır. "Şarkışla Ressamlar ve Ozanlar Derneği"nin kurucusudur.

Hayatı: Seyfeddin Soysal'ın Evi (Merkez Hüyük, Şarkışla) - Merkez Hüyük köyündeki, içinde atölyesinin de bulunduğu evin, müze haline dönüştürülmesi planlanmaktadır. Lise eğitimini bırakmak zorunda kaldı. Sanatın pek çok dalıyla ilgilendi. Şiirler yazdı. Bağlama, ud, keman, gitar çalmayı öğrendi. Fotoğrafçılığa ilgi gösterdi ve bir fotoğraf arşivi oluşturdu. Resim yapmaya daha çocukluk yıllarındayken başladı. İlkokul yıllarında çizgi romanlar okurken onlardan aldığı esini kendi hayal gücüyle birleştirerek resim yapmaya başladı. Çizgi romanlar içerisinde onu en çok etkileyen Sezgin Burak'ın "Tarkan" adlı yapıtı oldu. Çizgi romanlar çizme becerisini ve resimde çizgilere olan hakimiyetini geliştirdi. Ortaokul ve lise yıllarında duvar resimleri, portre çizimleri yaparak ve tabela yazıları hazırlayarak para kazanmaya başladı. Askerlik görevini bitirdikten sonra Hollanda'ya gitti. 1988 yılında yerleştiği Hollanda'daki (Kuzey Brabant) bölgesinde bulunan Veghel kasabasında resim ve heykel üzerine eğitim alarak bu alanlarda eserler veren sanatçı, aynı zamanda "Hollanda Ressamlar Birliği"ne üye oldu. Resim çalışmalarını da ilerletti. Ayrıca heykeltıraşlık da yapmaya başladı. İlk kişisel sergisini de yine Hollanda'da açtı. Cumartesi günleri atölyesini de kullandığı "Pieter Bruegel Cunst" adlı sanat eğitimi kuruluşunda heykel ve desen çalışmalarını sürdürdü. Uzun bir süre pastel boyalar ve kara kalem kullanarak sokak ressamlığı da yaptı ve böylece geçimini sağladı. Ardından iki kişisel sergi daha açtı. Avrupa'nın farklı ülkelerinde gezilere katılarak sanatsal gözlemler yaptı. Hollanda'da bir galeride haftada iki gün portre tekniği üzerine ders verdi. Türk çocuklarına resim tekniği dersleri anlattı. Türkiye'ye dönerek memleketi olan Şarkışla'ya bağlı Merkez Hüyük köyüne yerleşti ve yılın yarısını Hollanda'da yarısını ise Türkiye'de köyünde geçirerek

atölye çalışmalarını burada sürdürdü. 2 Şubat 2012'de köydeki evindeki şömineden çıkan karbonmonoksit gazından zehirlenerek hastaneye kaldırıldı, 4 Şubat 2012 tarihinde 46 yaşında vefat etti. Anısına Sivas'ta bir park ve mesire alanına adı verildi. Özellikle "Kağnı" adlı eseri Şarkışla'nın kırsal yaşamı ile özdeşleşerek sembolü haline gelmiş durumdadır. Merkez Hüyük köyündeki, içinde atölyesinin de bulunduğu evin, müze haline dönüştürülmesi planlanmaktadır.

Resim üzerine düşünceleri: Resim yapmanın, kendini ifade etme ve başkalarına bir şeyler anlatabilmenin, çok farklı yelpazedeki insanlara ulaşabilmenin en güzel yollarından biri olduğunu ifade etmiştir.

Etkinlikler: Yakın arkadaşı olan Mehmet Akdağ tarafından sanatçının anısına ölümünün birinci yıldönümünde bir resim sergisi düzenlenmiştir. Seyfeddin Soysal'ın kendisinin çektiği, ayrıca Mehmet Akdağ tarafından çekilen ve başka fotoğrafçılara ait olan fotoğraflar kamuya açık olarak sergilenmiştir. Seyfeddin Soysal'a ait pek çok fotoğraf Mehmet Akdağ tarafından kişisel arşivinde saklanmaktadır. 21 Nisan 2012 tarihinde kendi adının verildiği park alanı içerisinde ağaçlandırma etkinliği düzenlenmiştir. Her yıl Hıdrellez'e denk gelecek şekilde geleneksel olarak ağaç bayramı düzenlenmesi planlanmıştır. Ayrıca Aşık Veysel Meslek Yüksekokulu içerisinde ölüm yıldönümünde anma etkinlikleri yapılmaktadır.

SETEN

Tahılın kabuğunu (kepeğini) ayırmada kullanılan taştan (nadiren betondan) yapılma eski bir araç türü. Zeytin ezmek için de benzer bir aracın (yuğlak) kullanıldığı bilinmektedir.

Parçaları: İki temel parçası vardır. Dibek, alt kısımda bulunan içi çukur kısımdır. Eski Türkçe Dip/Dib kökünden gelmektedir. Bazı yörelerde tavla, tabak, havt, yuğlak gibi isimlerde verilir. Dink, üstte bulunan, dik duran ve bir eksen etrafında öküz, at, eşek, katır gibi hayvanlarca döndürülen parçadır. Asya Türkçesi'nde Dink/Ding/Deng kökünden kaynaklanan kelime dik durma ve dengede olma anlamlarını içermektedir. Dink genelde yuvarlak bir tane taştan ibaret olmakla birlikte kimi zaman iki taştan oluşan dinklere de rastlanır. Teker biçimindeki seten taşının ortasına "Mazı" adı verilen uzun bir sırık veya demir çubuk takılarak ekseni etrafında dönmesi sağlanır. Genelde hayvan kullanılsa da nadiren de olsa bu insan gücüyle de yapılmaktaydı. (Parçaları oluşturan Dink, Dibek sözcükleri ile yine taştan yapılan bir aracı tanımlayan Soku kelimesi değişik yörelerde Seten kavramının yerine de kullanılmaktadır.)

Mevcut kullanım durumu: Anadolu'da 1990'lı yıllara kadar bu araçlar köylerde kullanılmaya devam etmiş, bu tarihlerden sonra elektrik değirmenlerinin yaygınlaşması ile birlikte hızla kullanım dışı kalmışlardır. Neredeyse her köyde bir tane bulunan setenlerin çoğu artık kötü durumdadır. Büyük bir kısmı kaderlerine terkedilmiştir. Günümüzde içine beton döküp doldurulan (kısmen iyi niyetli olarak), içinde lastik yakıp eritilen, ateş yakmak için kullanılan, mangal yapmakta kullanılan, kurban keserken kullanıldığı için kandan rengi siyaha dönmüş bulanan, sırf vandalistçe ve amaçsız tahripkarlıkla kırılıp parçalanmış olan, içinde odun kırılan,

çiçek dikilen, toprak doldurulan setenler bir hayli fazladır. Çoğunda sadece alt parça (dibek) kalmış, üstteki dönen kısım (dink) kayıptır. Bu aletlerin tarım kültürü tarihinin bir hatırası olduğu maalesef çoğunlukla anlaşılamamıştır.

Buğdayın hazırlanması: Bulgurluk buğday önce elenip, ayıklanır. Daha sonra kazanlarda kaynatılır. Kaynayan buğdaya "Hedik" denir. Çul üzerine serilip kurutulur. Ardından "Setenleme" aşamasına geçilir. Buğday, dibeğe dökülür, dink taşı döndürülerek buğdayın kabuğu ayrılır. Bu iş yapılırken taş içindeki tahıl ise sürekli olarak tahta bir kürekle karıştırılır. Bu işlem genellikle koşalaşarak (iki kişi birlikte yoruldukça sırayla el değiştirerek) gerçekleştirilir. Aksi takdirde tahılın bir kısmı işlenmemiş kalır, bir kısmı ise ezilir. Setenleme sonrası çul üzerine serilip tekrar kurutulur güneşte. Sonra savrularak kepeğinden ayrılır. En sonunda bulgur çekimi aşamasına geçilir.

Halk kültürü araştırmacısı Emin Kuzucular 1974 yılında yazdığı “Görenekler” başlığı taşıyan iki yazısında bulgur yapma ve bulgur çekme sürecini ayrıntılı olarak anlatmıştır. İlk yazısında buğdayın kalburdan elenip son halini alana kadar olan bütün işlemlerini kayıt altına almıştır. Ayrıca bu esnada söylenen türkülere de yer vermiştir. İkinci yazısında ise bulgur çekmek için hazırlanan düzeneği anlatır ve yine okunan türküleri, manileri aktarır.

Bulgur yapımı: Seten'de kepeği ayrılan buğday tamamen kurutulduktan sonra Soku taşında tokmakla dövülerek bulgur haline getirilir.

SERİNYAYLA KÖYÜ

Sivas’ın Altınyayla ilçesine bağlıdır.

Boz Dede Yatırı: Köyün yakınındaki Boz Dede Dağı'na adını veren bir eren olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca her Perşembe günü civardaki diğer kutlu kişilerin de burada toplanacağı inanışı mevcuttur. Köy ahalisi burayı ziyaret eder, kimi zamanda kurban olarak koyun keserler.

Davullu Dede Yatırı: Köyün yakınlarındaki Davullu dağına adını vermiştir ve burada yatmakta olduğuna inanılmaktadır ancak herhangi bir mezar yoktur. Köy halkının geçmişte topluca bu dağın üzerindeki düzlüğe giderek büyükbaş ve küçükbaş hayvan kurban ettikleri ve adaklar adayıp, dilekler diledikleri bilinmektedir. Davullu Dede'nin yattığı dağın zirvesi düzdür ve burada eskiden iki dilek ağacı bulunduğu söylenmektedir.

Taşkesen Efsanesi: Efsanede bahsedilen olayın geçtiği söylenen alan Serinyayla ile Karalar (Sivas merkeze bağlı) köyü arasındaki bir yerde bulunmaktadır. Herhangi bir mezar yoktur, kutsal sayılan bir taş yığınından oluşmaktadır. Rivayete göre çok eski zamanlarda koyunlarını güden bir çoban susuz kalmış ancak çevrede bulamamış. Allah’a dua etmiş ve su bulursa kesmek için bir kara, bir de ak koç kurban adamış. Kısa bir süre sonra yakınlarda topraktan bir su kaynamaya başlamış. Kendisi ve koyunları içerek kurtulmuşlar. Ancak kurbanları kesmek yerine dalga geçer gibi bulduğu iki biti öldürmüş ve bunları adak yerine saymış. Sürüsü de

kendisi de orada o anda taş kesilmişler. Uzaktan bakıldığında yanındaki köpeği ve sürüsü ile çobana benzer bir kaya yığını orada durmaktadır.

SELÇUK ANADOLU LİSESİ

Sivas ilinde Temeltepe mevkisinde bulunan bir lise. Kısaltması SAL olarak kullanılmaktadır. 4 adet İngilizce ve 1 adet Almanca şubesi bulunmaktadır. Türkiye´de birincil dil olarak Almanca eğitim veren 7 okuldan birisidir.

Adres: Mevlana Mahallesi, Rahmi Günay Caddesi, No:42, Sivas (Temeltepe mevkisi, halk arasında "Kabakyazısı" olarak bilinen bölge.)

Ulaşım: Sivas, şehir merkezindeki Hükümet Meydanı'ndan itibaren Kuzeydoğu yönünde Öğretmenler Parkı yanından geçen yokuşun sonunda yürüyerek 10-15 dakika mesafededir. Yaklaşık 1,5 kilometrelik bir mesafedir. Sivas 5. Piyade Er Eğitim Tugayı ile yan yanadır.

Yerleşke: Derslikler biri tarihi taş bina ve diğeri 1980'li yılların sonunda yapılan yeni bina olmak üzere iki yapı içerisinde yer almaktadır. Ayrıca kantin binası ise ayrı olup daha sonradan laboratuvar binasının yerine taşınmıştır. Okulda yatılı kalan öğrenciler için yaklaşık 100 kişilik yatakhane binası ve içinde yemekhane ile revir yer almaktadır.

Tarihçe: Selçuk Anadolu Lisesi 1984 yılında açılmıştır. Açılış töreni 27 Ekim 1984 tarihinde yapılmıştır. Bu tarihten itibaren ilkokul sonrası girilen merkezi sınavla öğrenci alan okulda 1 yıl hazırlık sınıfı 3 yıl ortaokul ve 3 yıl lise olmak üzere toplam 7 yıl eğitim uygulaması yapılmıştır. 2005 yılından itibaren yeni sisteme geçilmiştir. Bu tarihe kadar uzun yıllar boyunca üç Almanca ve üç İngilizce sınıf olacak şekilde öğrenci alınmıştır.

Taş bina: Yontma taştan iki katlı tarihi taş binanın yapımına 1914 yılında başlanmış ve 1916 yılında tamamlanmıştır. “U” şeklindedir ve genel olarak simetriktir. Her iki katın tavanları ve bu nedenle pencereler de oldukça yüksektir. Duvarları kalındır. İlk başta “Dârulmuallimîn” adıyla eğitim etkinliğini sürdürmüştür. 1920 sonrası "Erkek Muallim Mektebi" (erkek öğretmen okulu) olarak hizmet vermiştir. 1973-1974 yıllarında kısa bir süre için "Öğretmen Lisesi" haline getirilmiştir. 1974 – 1979 tarihleri arasında ise "Eğitim Enstitüsü" olarak kullanılmıştır. 1984 yılında ise Selçuk Anadolu Lisesi olarak öğretime açılmıştır.

Binanın inşa edilmesi: Yapının temelinin atılmasından 10 gün sonra Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı nedeniyle seferberlik ilan etmiştir. Darulmuallimîn temel atma törenine dair bilgiler (1880-1927 yılları arasında yayınlanmış olan) “Sivas Gazetesi”nin 23 Temmuz 1914 tarihli (Rumi 10 Temmuz 1330) 1353. sayısında bulunmaktadır. Bu tarih aynı zamanda II. Meşrutiyet’in ilanının altıncı yıldönümüdür ve o dönemde milli bayram (ıyd-i milli) olarak kutlanmaktadır. Günümüzde yapının ikinci katında tam orta kısımda yer alan Atatürk resminin yerinde binanın ilk dönemlerinde bir "hitabet balkonu" ve onun üzerinde çatı çıkıntısına yakın kısımda "bayrak balkonu" bulunmaktaydı. Bu balkonlar ve ayrıca çatı üzerindeki çıkıntılar da günümüzde yoktur. Okul binasının üzerinde bulunduğu tepenin altına 2018 yılında karayolu

tüneli açılmıştır. Tünelin bulunduğu alanda geçmişte bir baraj göleti bulunduğu da bilinmektedir. 1984 yılında açılan lisenin ilk kadrosu kayıtlarda şu şekilde yer almaktadır.

Müdür (Vekaleten): Aziz Akyüz, Müdür Yardımcısı: Fikriye Töreyin, Türkçe: Ahmet Erturan, Almanca: İsmet Çobanoğlu, Fahri Esen, İngilizce: Fatih Yazan, Figen Yazan, Hale Ulusan, Matematik: Bahtiyar Uzunoğlu, Beden Eğitimi: Ayhan Bayhan.

Daha sonraki yıllarda Fazlı Aktaş okul müdürlüğü görevine başlamış ve okul tarihiyle özdeşleşen simgesel bir isim olarak anılmıştır. Okulda uzun yıllar boyunca yurtdışından görevli olarak gelen pek çok Alman öğretmen (Ute Dube, Beate Kipp, Hartmut Schmidthalz, Bernd Rombach başta olmak üzere) görev yapmıştır. Zaman içerisinde Necati Çağlayan, Turan Torun, Cemal Vatankulu, Adem Güçer, Seyit Karataş, Niyazi Doğan, Resul Altun, Rahmi Çandar, Selma Acar, Bülent Arı, Sebahattin Avcı gibi önemli isimler öğretmen kadrosuna katılarak uzun yıllar hizmet vermişlerdir.

Seçilir de gelirler,
Zor sınavlardan,
SAL'a çocuklar.
Zeki, yetenekli,
Her biri çölde su gibi,
Umut dolu, can dolu, bu inciler,
Özenle işlenirler.
Pozitif bilgi, vatan, bayrak gibi,
Nice erdemlerle.
Yetiştirilen mezunlar,
Uçarlar,
Düzen, disiplin kimlikli SAL'dan,
El ele,
Üniversitelere, aydınlık yarınlara,
Vatana, millete, hizmete.
(Fazlı Aktaş, Selçuk Anadolu Lisesi Eski Müdürü)

Pilav günleri: 2015, 2016 ve 2017 yıllarında yapılan "Pilav Günü" etkinliklerinde yalnızca Selçuk Anadolu Lisesi mezunları değil, taş binada okumuş tüm herkes (örneğin eski Öğretmen Okulu mezunları da) davet edilmiştir.

Taş Mektep Müzesi: Eski taş bina içerisinde "Taş Mektep Müzesi" adıyla bir oda oluşturulmuştur. İçerisinde geçmişten günümüze yapı içerisinde kullanılmış olan eşyalar toplanarak korunmuştur.

Logo: Logodaki temel belirleyici unsur, Selçuklu Devleti bayrağında da yer alan Çift başlı kartal'dır. Taş Mektep 100. Yıldönümü için düzenlenen logo yarışmasında da dereceye giren tüm tasarımlarda tek ortak motif yine bu olmuştur.

SAYAKBAY KARALAEV (Kırgızca: Саякбай Каралаев)

Kırgızistan'da yaşamış (1894-1971) ünlü bir Manasçı. Soyadı Karala veya Karalayev olarak da söylenir. Manasçıların simgesel ismi haline gelmiştir.

Hayatı: 1894 yılında Kırgızistan'ın Isık Göl bölgesinde yer alan Akölöng ilinin Semizbel ilçesinde doğmuştur. Ailesi ile birlikte geçim sıkıntısı nedeniyle daha iyi koşullarda yaşayabilmek için Ceti Ögüz'e taşındılar. Babası bir tefecinin yanında çalışırken onun iyi bir atının ölümüne neden oldu. Karşılığında dört at ödemeye zorlandı. Üç atın karşılığını ödeyebildiyse de, dördüncü atın yerine de oğulları Tölöbay ile Sayakbay'ı azap (karın tokluğuna çalışan işçi) olarak verdi. 1912'de tekrar memleketlerine dönüş yaptılar. Bolşevik Devrimi'nden sonra 1918'den 1921 yılına kadar Kızıl Ordu'da askerlik yaptı. Orduda "destancı kızıl asker" olarak anılmaya başlandı. Destanlara çocukluğundan itibaren ilgi duyan Sayakbay, yaşadığı köydeki ve çevredeki çeşitli ustalardan destancılığın inceliklerini öğrendi. Ninesi Dakiş'in de manasçı olduğu söylenmektedir. Devlet organlarının takdirlerini kazanan Sayakbay'a "Kızıl Tuu" (Kızıl Bayrak) ve "Ardak Belgisi" (Şeref Nişanı) verilmiştir. 7 Mayıs 1971 yılında Bişkek'te vefat etmiştir. Ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov 1968 yılında Sayakbay Karalaev'i ziyaret ederek görüşmüş ve "Yıldırım Sesli Manasçı" adlı öyküsünü kendisinden esinlenerek yazmıştır.

Destancı özelliği: Yaşarken Manas, Semetey, Seytek ve onların devamı olan Kenen, Alımsarık, Kulansarık destanlarının tamamını bilmekteydi. Anlattığı Manas destanı boyut olarak dünyanın en hacimli destanı sayılır ve toplam 500.553 mısradır. 1916 yılında Semizbel'den Orta Tokay'a giderken yorulunca bir çadırın içinde uyur. Rüyasında destan kahramanı Kanıkey'i görür. Kanıkey; Manas'ın sana vermem için emanet ettiği yemeği vereceğim, ağzını aç," diyerek ona yemek yedirir. Daha sonra aynı rüyanın içinde Manas'ın kendisini de görür. Destan kaharamanı Bakay olduğunu sonradan anlayacağı yaşlı bir adam ile konuşur. Sayakbay'ın kendi anlatımıyla bu konuşma şu şekilde gerçekleşir:

«Manas'ın yanında duran o yaşlı adam bana bağırarak diz çökerek oturmamı emretti. Sonra atından inerek yanıma geldi ve yerden bir avuç toprak alarak onu yememi emretti. Ben sırtımı dönerek onu dinlemedim. Bunun üzerine kızan adam gözlerimin içine bakarak onun elindeki toprağı yemem gerektiğini söyledi. "Korkma, sen Manas'ın adını çıkaracaksın," dedi.»

Bundan sonra rüyasında söylendiği gibi altı ay sesi kaybolur. Sesi geri geldiğinde daha gür çıkmaya başlar.

SARITTEKKE KÖYÜ

Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlıdır.

Muhtar Abdal (Sarı Abdal) tekkesi: Muhtar Abdal'ın tekkesi, bu köyde bulunmaktadır. Hayatı hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber köyün ilk kurucusu olarak kabul edilir. Muhtar Abdal, bölge insanı tarafından Can Abdal, Abdal Baba, Kazım Can ve Nazım Can'ın kardeşi olarak bilinir. Ayrıca Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin soyundan gelen bir veli kişi olduğuna inanılır.

Sarıtekke köylülerince Muhtar Abdal'ın mezarı, ziyaret veya tekke diye anılır. Kabri, kubbelidir. Türbenin bitişiğine cem evi yapılmış ve etrafı ihata duvarı ile çevrilmiştir. Türbe, yaklaşık 65 metre kare olup türbenin kuzeybatı tarafında giriş kapısından 16 metre karelik antreye geçilir. Buradan da ikinci bir kapı ile sandukanın olduğu bölüme girilir. Sandukanın olduğu yerde tek bir pencere olup zeminde kilim ve halılar serili, odanın üçte birini kaplayan sandukanın başucunda sarık ve yeşil örtü, kenarında tespih ve duvarda on iki imam resmi, ağaçtan yapılmış topuz, ziyaret taşı olan yuvarlak bir taş ve "küher" ismi verilen elenmiş toprak bulunmaktadır. Türbenin restorasyonu Hasan Özdeş tarafından yaptırılmıştır. Ayrıca Sarıtekke köylüleri tarafından kutsal günlerde türbeye topluca gidilerek ziyaret edilir, türbenin bitişiğindeki odada cem ayini yapılır.

Kaya Mezarı: Alaman - Yahyalı yolu üzerinde Sarıtekke köyü kavşağında "Taş-Dam Kaya Mezarı" yer almaktadır. Köye çok yakın bir konumdadır. Olasılıkla Roma dönemine ait bir mezardır. Ana kayanın işlenmesi ile elde edilen cephe formuna sahiptir. Giriş kapısından beşik tonozlu büyük odaya geçilir. Odaya bitişik mezar odası vardır. Günümüzde korumasız durumdadır. Yörede "Kaya Tekke" adıyla da bilinir.

Taş-Dam Efsanesi: Kaya mezarı hakkında halk kültürü içerisinde oluşmuş Taş Dam Efsanesi derlenmiştir. Evlenmelerine izin verilmeyen genç kızla oğlan kaçarak buraya sığınırlar. Kızın erkek kardeşleri gece karanlığında kılıçlarını çekerek içeriye girer ve gençleri öldürmeye çalışırlar. Sabah olduğunda birbirine sarılmış gibi duran bir kaya parçasına vurmuş olduklarını anlarlar.

SACCO VE VANZETTİ

Nicola Sacco (22 Nisan 1891 – 23 Ağustos 1927) ve Bartolomeo Vanzetti (11 Haziran 1888 – 23 Ağustos 1927) Amerika Massachusetts'e göçen bu iki İtalyan, bir cinayet ve gasp olayı ile ilgili olarak suçlanmış ve 7 yıllık mahkûmiyet sonrasında 23 Ağustos 1927'de idam edilmişlerdir. Ancak suçlulukları konusunda derin şüpheler mevcuttur ve Amerikan adalet sisteminin ayıbı olarak hatırlanan davalardan biridir Sacco ve Vanzetti davası. Papa XI. Pius da dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanından tepki gösterilmesine, Albert Einstein, H. G. Wells, George Bernard Shaw gibi dönemin birçok önemli isminin imzaladığı bildirgeye rağmen, yükselişte olan İtalyan, göçmen ve anarşistlere olan antipati ve nefret, Sacco ve Vanzetti'nin hayatına mal olmuştur. Sacco ve Vanzetti, bir ayakkabı fabrikasında muhasebe müdürü olan Frederick Parmenter ve bu fabrikada güvenlik görevlisi olan Alessandro Berardelli'nin, 15 Nisan 1920'de 15.766,51 dolar ile birlikte ödeme yapmak için bankaya doğru yol alırken silahlı saldırı sonucu öldürülmeleri ve soyulmaları olayından sorumlu tutulmuşlardır.

Yaşamları: Bartolomeo Venzetti ise 1908, Nicola Sacco 1909 yılında ABD'ye gelirler. Vanzetti göçmenlik deneyimini sonradan şöyle özetler: "Göçmen ofisinde ilk sürprizle karşılaştım. Göçmenler hayvanlar gibi ayrılıyordu. Ne bir kibar laf ne de uzun yolculuk sonrası buraya ulaşan insanlara destek cümlesi. Nereye gideceğimi ve ne yapacağımı bilmiyordum. Bu bizim

umudumuz olan topraklardı. Üst geçitler, arabalar ve tenler. Hızla ilerleyen bir hayat ve ben tek başımaydım". Sacco, Amerika'ya geldikten sonra Rosina Zambelli ile evlendi ve bu evlilikten Ines adında bir kız çocukları doğdu. Günde on saat olmak üzere haftanın altı günü bir ayakkabı fabrikasında çalışıyordu. İşçi hakları mücadelesine katıldı. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve maaşların yükseltilmesi için yaptığı konuşmalarla tanındı. Bu konuşmalarından dolayı 1916 yılında tutuklandı. Vanzetti Amerika'ya geldiği andan itibaren birçok iş ile uğraştı. Plymouth şirketine karşı başlattığı kitlesel grev sebebiyle işten çıkartıldı. Bu yüzden bir daha kimse ona iş vermeyince bir tezgahta balık satmaya başladı. İkili Amerika'da yaşayan İtalyanların kurduğu anarşist görüşlere sahip bir toplulukta siyaset yapmaya başladılar. Birinci Dünya savaşına asker olarak çağrılma korkusuyla bu topluluğun tüm üyeleri Meksika'ya kaçtı. Savaş sonrası Sacco ve Vanzetti de Amerika'ya geri döndüler ve Massachusetts şehrine yerleştiler.

Suçlama: 3 Mayıs 1920 tarihinde Andrea Salsedo isimli bir topluluk üyesi kim olduğu bilinmeyen kişiler tarafından (polisler tarafında olduğu da iddia edilmektedir) Adalet Bakanlığı'na ait bir binanın ondördüncü katından atılarak öldürüldü. 9 Mayıs tarihinde Sacco ve Vanzetti, arkadaşlarını toplayarak bu olayı protesto etmeye karar verdiler ancak eylemden hemen önce polis tarafından göz altına alındılar.

Yargılama Süreci: 24 Mayıs 1921'de ikilinin yargılanmalarına başlandı. Polis ikiliyi yakaladığında ilk başta anarşist bildirileri bulundurmak ve silah taşımakla suçlamasına karşın bir kaç gün sonra iddia değiştirilerek South Braintree'da yapılan bir soyguna katılmak ve bu olayda öldürülen iki kişinin katili olmakla itham edildiler. Sacco ve Vanzetti'nin yargılandığı dava tam yedi sene sürdü. Davaya bakan yargıç Webster Thayer onları "İki aşağılık anarşist" olarak niteledi. Bu sırada yakalanmış bulunan Costa Rika göçmeni işçi Celestino Madeiros'un bu ikilinin suçlandıkları cinayetle alakaları olmadığını yönündeki açık ifadesi kabul edilmedi. Sacco ve Vanzetti'nin davası üzerinde adaletsiz bir yargılama yapıldığı söylenir. Yargıç Thayer sanıklara yasal oturma izni olmayan göçmenler için kullanılan aşağılayıcı bir kelime ile "Wops" diyerek seslenir. Yani "Without papers" sözcüklerinin kısaltılmış biçimi... Davanın ilerlediği daha sonraki yıllar ise ABD'de Komünist avının başladığı dönemlere denk gelir. Konunun basına yansıması ve kamuoyunun ilgisini çekmesi üzerine ABD'de ve dünyanın birçok yerinde ikilinin adil yargılanmaları veya serbest bırakılmaları için çeşitli eylemler yapılır. İtalya'nın başında bulunan faşist diktatör Benito Mussolini Boston'daki ABD büyükelçiliğine mektup yazar ve iki İtalyan yurttaşın serbest bırakılmasını talep eder. Albert Einstein, George Bernard Shaw, Arturo Giovannitti ve Bertrand Russell gibi pek çok aydın da adil yargılanmaları için uluslararası bir kampanya başlatırlar.

İdam: Yedi sene süren dava sonunda 23 Ağustos 1927 tarihinde saat 00:19'da Nicola Sacco ve Bartolomeo Venzetti yedi dakika arayla elektrikli sandalyeye oturtularak idam edilirler. Haberin duyulmasının ardından Londra, Paris ve Berlin başta olmak üzere birçok ülkenin büyük şehirlerinde eylemler yapılır.

İade-i İtibar: 1977 yılında (ölümlerinin üzerinden tam elli yıl geçtikten sonra) Massachusetts valisi Michael Dukakis bu iki İtalyan göçmenin suçsuz olduğunu açıklar. Yaptığı açıklamada şöyle denilmektedir: “Nicola Sacco ve Bartolomeo Vanzetti isimleri üzerinde olan her türlü suçlama ve aşağılamanın sonsuza kadar kaldırıldığını açıklıyorum”.

RAMAYANA

(Hintçe: रामायण: द लीजेंड ऑफ प्रिंस राम, İngilizce: "The Legend of Prince Rama" / Prens Rama Efsanesi)

Yapımcılığını ve yönetmenliğini Yugo Sako'nun üstlendiği ve konusunu Hint destanı Ramayana'dan alan 1993 yapımı bir animasyon filmidir. Japonya ve Hindistan ortak yapımıdır. Japon çizgi film endüstrisinin dünyadaki başarılı konumu nedeniyle çekim süreci burada gerçekleştirilmiştir.

Özet: Lanka'nın efendisi iblis Ravana, Ayhodhya krallığına terör ve ıssızlık yayar. Ayhodhya kralının oğlu Rama, kardeşi Lakshmana ile birlikte iblislerin kötü oyunlarına karşı Brahmanları korur. Ravana çok geçmeden Rama'nın güzel karısı Sita'yı kaçırır. Bunun üzerine aralarında büyük bir savaş çıkar. Rama aynı zamanda karısını kurtarmanın yollarını aramaktadır. Talihin yardımıyla beklenmedik ve güçlü müttefikler bulur. Özellikle Maymun Kral Hanuman kendisine maymunlar ordusu ile birlikte yardıma gelir.

Versiyonlar: İngilizce ve Hintçe seslendirilmiş olmak üzere iki sürümü mevcuttur. Aralarında süre farkı da bulunmaktadır. İngilizce versiyon "The Prince of Light" (Işığın Prensi) adıyla da bilinmektedir.

POSTACI

(Mısır Arapçası: البوسطجي / Al-Boustaguy / El Bostagy)

1968 yapımı bir Mısır filmidir. Al-Boustagy (El Bûstacî olarak okunur) kelimesi Mısır Arapçası'na Osmanlıca'dan geçmiştir. Arapça'da "P" harfi bulunmadığı için bu ses "B" harfi ile karşılanmaktadır. Sonda ise Türkçe "-ci" eki vardır ve İngilizce "C" sesini veren "G" harfi ile uluslarası literatüre geçmiştir. Arapça orijinalinde "C" (Cim) harfi ile yazılmaktadır. Dolayısıyla "Postacı" kelimesinin bu dildeki söyleniş biçimidir.

Konusu: Film, Mısır'lı yazar Yahya Hakkı'nın bir romanından uyarlanmıştır. Mısır'ın bir kasabasına atanan posta memurunun yaşadıkları anlatılmaktadır. Film bir trenin perona girişi ve bunu haber veren bir çınlama sesi ile açılır. Postacı kendisine bir ev aramaya başlar ve bu arada kasabanın zengin ileri gelenleriyle tanışır. Evine yerleşerek göreve başlar. Yeni ortamına alışmakta ve uyum sağlamada sorunlarla karşılaşan genç çevresindeki yozlaşmaların da farkına varmaya başlar. Yaşantısının tekdüzeliğinden sıkılan ve üzerine bir de kasaba halkının anlayışsızlığından bunalan postacı kendisini içkiye verir. İlk başta merak ve can sıkıntısından

dolayı, sevgilisi ile yazışan bir kızın mektuplarını açarak okumaya başlar. Daha sonra da çevresinden intikam almaya karar vererek kızın mektuplarına müdahale eder. Ancak bir müddet sonra olaylar denetiminden çıkar ve felaketle sonlanacak bir süreci başlatır. Mektubu açarak, Belediye Başkanı'nın kızı Cemile (Zizi Mostapha) ile komşu bir köyde yaşayan Halil (Said Abdurrahman) arasındaki gizli bir aşk ilişkisini keşfetmiştir. Böylece kendisini hiç ilgilendirmeyen gelişmelerin içerisinde yer alır ve onların sırlarını öğrenir, ancak onun bütün bu olaylarda oynadığı rolü kimse anlamaz. Mektupları çaydanlığın buharına tutarak açıp okumaya devam eder. Birgün yanlışlıkla mektuptaki harflerden birini bozar ve bu küçük değişiklik iki aşığın geleceğini önemli ölçüde değiştirir. Önemsenmeyen müdahalelerin insan hayatını ne düzeyde etkileyebilyeceğinin de ilginç bir örneği verilir filmde. Film şehirden gelen postacının toplumsal algısı ile köylülerin dünya algısı arasında güçlü bir çatışmayla yaşanan öyküyü anlatır. Postacı kendisini çevresinden soyutlar, her gün karşılaştığı insanların dayattığı acımasız ve sıkıcı bir rutinin içine girerek kendi hayatı üzerindeki denetimini yitirir. Görsel olarak da sinema tekniği ile bu durum, hapishane benzeri postane ofisi gibi ayrıntılarla anlatılır.

PASTORALE (Gürcüce: Pastorali / პასტორალი)

1975 yılında Gürcistan'da çekilen ve Otar Iosseliani tarafından yönetilen bir Sovyet uzun metrajlı filmidir. O dönemki tüm Gürcü yapımları gibi, Pastorale filmi de Gürcüce çekilmiş ve ardından diğer Sovyet cumhuriyetleri için Rusça olarak seslendirilmiştir.

Konusu: Gürcistan'da küçük bir köye dört müzisyen, bir sonraki pastoral müzik konserlerine inzivai bir sessizlik içinde hazırlanmak için menajerleriyle birlikte otobüsle gelirler. Ev sahibinin çocukları, iki odayı misafirlerin kullanımına açmak için evin üst katını hazırlarlar. Bu şekilde müzisyenlerin de eve gelerek köydeki hayata katılmasıyla birlikte gündelik yaşamdan şiirsel bir anlatımla kesitler sunulur. Müzisyenler ve köylüler ne kadar farklı yaşam biçimleri olduklarını düşünerek birbirlerine şaşırarak bakarlar. Filmin sonunda baharda çiçek açan bir elma ağacı köydeki hayatın değişmeden devam edeceğini gösterir.

Çekim tekniği: En önemli özelliği tüm film boyunca yaşamın içindeki seslerin ayrıntılı olarak işitilmesidir. Kimi zaman çalan müzik tamamlayıcı unsur olarak kullanılır, hatte bazen araya giren diyaloglar bile bu bütünlüğü bozmaz.

PALJAS (İngilizce adı: "The Clown" / Palyaço)

1997'de gösterime giren bir Güney Afrika filmidir. Chris Barnard tarafından yazılmış ve Katinka Heyns tarafından yönetilmiştir. Aynı adlı kitaptan uyarlanmıştır. Başrollerde Marius Weyers, Aletta Bezuidenhout ve Ian Roberts oynamıştır. Filmin adını oluşturan kelime Afrikaans dilinde "Büyü" anlamı taşır.

Konusu: Film, Güney Afrika kırsalında yaşayan bir ailenin hayatını konu alır. Karoo bölgesindeki Toorwater ("Büyülü-su") kasabasının istasyon şefi Hendrik McDonald'ın evi rutin bir yaşama

sahiptir. Ancak gezgin bir sirk grubunun Manuel adındaki bir palyaçoyu geride unutmasıyla bir dizi beklenmedik durumla karşılaşırlar. Yaşananlar Hendrik ve karısı Katrien arasındaki dışarıdan ideal ve sorunsuz görünen ama derindeki birbirine yabancılaşmış karı koca ilişkisini ortaya çıkarır. Evin küçük bireyi Willem, konuşma sorunu olan, hiç kimseye bir tek kelime bile söylemeyen bir çocuktur. Palyaçoyu bulunca saklar ve kimseye bu durumu bildirmez.

ORHAN AKBULUT

Türk siyasetçi ve yüksek ziraat mühendisi (d. 1934, Sivas). Sivas ili Altınyayla ilçesine bağlı Deliilyas köyünde doğmuştur. 1977-1980 yılları arasında 16.dönem milletvekili olarak TBMM'de görev yapmıştır. Ressam Nesrin Akbulut ile evlidir.

Hayatı: 1965 yılında kurulan Deliilyas Belediyesi'nin ilk belediye başkanı olan ve uzun yıllar bu görevi yürüten babası İsmail Hakkı Akbulut siyasetle iç içe olan bir kişidir. Orhan Akbulut'un gençliğinden itibaren siyasete ilgi duyan ve sonrasında aktif olarak içinde yer aldığı bir yaşam sürmesindeki en önemli etkenlerden birisi bu durumdur. İlk ve orta öğrenimini Kayseri ve Sivas'ta tamamlamıştır. Daha sonra Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun olmuştur. Araştırmacı - Yazar Dr. Metehan Akbulut ile yaptığı bir röportajda basın yayın kuruluşları ile ilk etkileşimlerini ve bir dönem yapmış olduğu gazetecilik mesleğine girişini şu şekilde anlatmıştır: "CHP Genel Merkezi ile Ulus gazetesi Rüzgârlı Sokak'ta aynı binadaydı. Partiye gittiğimde gazeteye de uğruyordum. Başta Bülent Bey (Ecevit) olmak üzere gazetenin birçok yazarı ile görüşüyordum. Bu sırada gazeteciliğe ilgi duydum. Özel bir eğitim almadım, ancak Ulus gazetesi yazar ve çalışanlarından çok şey öğrendim."

Siyasi Yaşamı: Talebe Cemiyeti Başkanlığı yapmış, Meclis Başkanı Fuat Sirmen'in basın müşaviri olmuş, Tarım Bakanlığı Neşriyat ve Tanıtma Müdürü, Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanı olarak görev yapmış, Ziraat Mühendisleri Odası Başkanlığı ve Köy Kooperatifleri Danışmanlığı görevini yürütmüştür. 16. dönem Sivas milletvekili ve CHP Yüksek Disiplin Kurulu Başkanvekilliği görevinde bulunmuştur. Siyasi çalışmalarına da yansıyan nezaketi, kültürel bilgi birikimi ve hitabetindeki akıcılık dikkat çeken en önemli kişisel özellikleridir. 12 Eylül Askeri Darbesi'nden sonra milletvekilliği sona ermiş ve ülkedeki pek çok siyasetçi ile birlikte kendisine de 10 yıl süreyle siyaset yapma yasağı getirilmiştir. 1980 askeri darbesi sonrasında yaşanan yeni parti kurma çabalarının gerçekleştiği bir dönemde, 18 kişi ile birlikte yaptıkları bir görüşme esnasında, (CHP'nin devamı olan bir parti kurmak yerine farklı çizgide bir parti kuracağını ifade etmesi üzerine) Bülent Ecevit'e orada Orhan Akbulut tarafından söylenen "Reddi miras mı yapıyorsunuz efendim şimdi?" sözleri farklı gazete ve kitaplarda yer almaktadır. 1992 yılında CHP'nin yeniden açılmasına öncülük eden ekip içerisinde aktif olarak yer aldı.

OFELAS

(Saami dilinde orijinal adı: "Ofelaš" / Kılavuz ve Norveççe: "Veiviseren" / Büyücü)

Nils Gaup tarafından yazılan ve yönetilen 1987 Norveç yapımı aksiyon-macera tarih filmidir. Film eski bir Saami efsanesine dayanmaktadır. Saami dilindeki ilk uzun metrajlı filmdir ve 1988'de En İyi Yabancı Film Akademi Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

İsim: Filmin Norveççe adı, Saami dilindeki adıyla aynı anlama gelmez. "Ofelaš", Saami dilinde "Kılavuz" (Yol-bulucu, İz-sürücü) manası taşır, ancak Norveççe'de "Veiviseren" kelimesi "Büyücü" demektir.

Konusu: Yaklaşık olarak MS 1000 yılı civarında Finnmark'ta yaşayan Saami topluluklarından birinin mensubu olan Aigin adındaki bir genç eve geldiğinde ailesini katledilmiş olarak bulur. Sığınabileceği birilerini arar ama ailesini öldüren düşmanları tarafından kovalanır. Yaralı halde biraz uzakta yaşayan diğer Samilerden oluşan bir topluluğa doğru yol alır. Oraya ulaştığında yarası şaman tarafından tedavi edilir. Bundan sonra yaşanan süreçte bilgeliği ve cesareti sayesinde Sami grubunun yeni Kılavuz'u (yol göstericisi) olmasına kadar gerçekleşen olaylar anlatılır. Yönetmen Nils Gaup, hikayeyi geleneksel bir hikaye anlatıcısından dinlemiş olan büyükbabasından duyduğunu açıklamıştır. Film, bölgedeki Hıristiyanlık öncesi dönemde, Sami halkının dünya görüşünü betimleyen bir dönemde geçmektedir.

MÜZİK MİTOLOJİSİ

Müzikle ilgili mitleri araştırır. Bunlar genellikle müziğin ortaya çıkışı, müzik aletlerinin oluşumu ve müzisyenlere gelen ilham konularında yoğunlaşır.

Kapsamı: Müziğin ortaya çıkışı genel olarak ilham veren ruhsal varlıklara bağlanmıştır. Çalgıların ortaya çıkışı ise kozmogonik (kainatın oluşumu) kökenli anlatılara kadar uzanan kimi efsane ve öykülerde yer almıştır. Müzisyenlere gelen ilham ise her biri kendine özgü olarak gelişen olaylar çerçevesinde anlatılır.

Farklı kültürlerde müzik ve mitoloji ilişkisi: Müziğe dair efsanelerin daha çok Yunan mitolojisi içerisinde ön plana çıkmış olduğu sanılsa da farklı kültürler içerisinde de müzik aletlerinin veya müziğin icat edilmesi etrafında oluşan mitler oldukça fazladır. Bunlar eski Türk kültüründe ve Anadolu efsaneleri arasında da varlıklarını gösterirler. İran'da 15. yüzyıla ait bir müzik mitine göre, Safiyyüddin Abdülmümin'in müziğin kıymetli ve değerli bir bilim olduğunu göstermek için susuz deveyi müziğiyle yönlendirmesi örneği anlatılır.

Türk halk kültüründe: Hayvanlarla iletişim kurabilme bazen çalgının kendi gücünden kaynaklanır, bazen çalan kişinin yeteneğinden dolayıdır. "Aşık Çoban ve Karakoyun" hikâyesinde bu konunun işlendiği görülür.

Telli çalgıların bulunuşu: Anadolu'da derlenmiş olan bir efsaneye göre Akbaba kuşu yakaladığı tavşanı ağaçta yerken bağırsağı yanlışlıkla bir dala takılarak gerilir ve orada kurur. Çıkan sesleri "Ilgıs" adındaki bir ruh duyarak çalmaya başlar. Bunu duyan avcılar sese gelirler ve bağırsaktan oluşan bu teli bir çubuğa gererek çalgı haline dönüştürürler. "Ilgıs" ise avcılara çubuğun altına bir kütük ekleyerek içini oymalarını söyler (veya ilham verir). İlk telli saz böylece oluşur.

MİNSTREL

Ortaçağ Avrupasında bir tür âşıktır. Ancak gösterici (şovmen) yönü bulunmaktadır. İlk önceleri müzisyen, hokkabaz, akrobat, şarkıcı ya da şaklaban gibi her tür eğlenceyi icra eden kişiyi tanımlayan terim, daha sonraları (on altıncı yüzyıldan itibaren), şarkılar söyleyen ve müzik aletleri çalan bir gösteri uzmanı anlamında kullanılmaya başlandı.

Özellikler: Uzak diyarların, gerçek tarihi olayları veya hayali hikayeleri anlatan şarkılar seslendirdiler. Kendi masallarını anlatsalar da, çoğu zaman başkalarının eserlerini ezberlerlerdi. Sıklıkla kraliyet aileleri ve üst kesim tarafından eğlencelere çağrıldılar. 20. yüzyılın başlarına kadar varlıklarını korudular. İngiltere'de, profesyonel şair, kendi şiirlerini besteleyen ve bunları bir arp eşliğinde söyleyen bir tür besteci olarak bilinirlerdi. 13. yüzyılın sonlarında ise Minstrel terimi, efendisini müzik ve şarkı ile eğlendiren bir sanatçıyı tanımlamak için kullanılmaya başlandı. Bir kısmı ise daha ciddi bir eğilimle siyasi yorumlara katılmalarıyla ve propaganda yapmaya başladılar.

METEHAN AKBULUT

Türk aktivist, sendikacı, araştırmacı, yazar ve tıp doktorudur. 1967 yılında Sivas'ta doğdu. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Faaliyetlerini özellikle Akdeniz Bölgesi başta olmak üzere Türkiye'de etkin bir şekilde sürdürmektedir. İşçi hakları ve sağlık çalışanlarının hakları gibi konularda iyileştirmeler talep etmektedir.

Görüşleri: İş kazalarına karşı yasal düzenlemelerin yapılmasını istemektedir. Bazı iş kazalarını "cinayet" olarak tanımlamaktadır. 28 Nisan'ın "İşçi Cinayetleri İçin Yas Günü" ilan edilmesini önermiştir. Ayrıca, tıp doktorlarının çalışma koşullarının yasal olarak güvence altına alınması gerektiğini savunmaktadır. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet konusunu gündeme getirerek, doktorların uzmanlık alanlarını seçerken bile bunun etkili olduğunu iddia etmiştir. Tıp doktorlarına sendikal bilinç kazandırılması gerektiği düşüncesindedir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin ücretsiz olması gerektiğini öne sürmektedir. Çocuk işçilerin mağduriyetlerini gündeme getirmiştir. Sağlık sektöründeki pek çok sorunu gündeme taşımaktadır. Bunlardan başka, hava kirliliği, çevre kirliliği gibi sosyal sorumluluk ve devlet önlemleri gerektiren birçok konuda tepki göstermektedir.

Dikkat çeken etkinlikleri: Hasar gören Antalya Devlet Hastanesi'nin yerine yeni bir bina yapılmıyor oluşuna karşı bir protesto düzenledi. Sağlık çalışanlarına yönelik genel siyasi tutumu protesto etmek ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini talep etmek için mitingler yapmıştır. 2006 yılında bir eyleminden dolayı polis tarafından gözaltına alındı.

MERKEZ SARIKAYA KÖYÜ

Sivas’ın Yıldızeli ilçesine bağlıdır.

Resmi kaynaklarda Yıldızeli'nin kuruluş yılı 1639 olarak gösterilmektedir. Ancak bölgede tarihin çok eski dönemlerinden itibaren yerleşimler olduğu bilinmektedir. Anadolu'da ilk uygarlıkların kuruluşundan Makedon, Bizans, Selçuklu, beylikler ve Osmanlı dönemlerine kadar, bu yörenin bir "geçiş bölgesi" olarak "sürekli iskana tutulduğu" görülür. Köyün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak köy büyüklerinin beyanlarına göre, köyün 200 yıl kadar önce kurulduğu tahmin edilmektedir. Gül (Kul) Yakup olarak bilinen, tanınmış, cemlerde deyişleri söylenen halk aşığının 150 yıl önce köyde yaşadığı bilinmektedir. Köyün kuzey yönünde, Merden yolu üzerindeki tarlaların ortasında tek, büyük bir kaya kütlesi bulunmaktadır. Bu kayanın meteor mu, su çekilmesi-çözülme yoluyla ortaya çıkmış bir kaya mı olduğu hakkında kesin bilgi yoktur. Merkez Sarıkaya, adını, köyün kuzeyinde yer alan bu tek "sarı" kayadan almıştır. Şarkışla'ya bağlı bir köy ve Yozgat'a bağlı bir ilçenin de "Sarıkaya" adını taşıması karışıklığa yol açtığından kaymakamlığa verilen bir dilekçeyle köyün adı "Merkez Sarıkaya" olarak değiştirilmiştir. Köyün ilk yerleşimi, bugün "Ayınözü" denilen, köyün güneyinde bulunan yaylanın eteklerinde, ırmak kenarı boyunca uzanan bölgededir. Köyün yaşlıları, bu bölgede daha önce bir Ermeni köyünün kalıntısı olduğunu anlatmaktadırlar. Göç sonucu olan ilk yerleşimde yedi hane bulunduğu söylenmektedir ("Eskiköy"). Bugünkü köy alanına göre daha ılıman ve verimli bir bölge olan Ayınözü'nden neden yeniden göç edildiği hakkında açık bilgi yoktur. Ancak, gerek ilk yerleşimde, gerek sonradan yapılan göçlerde, çok eski dönemlerden bu yana Anadolu genelinde ve bölge özelinde güdülen "iskan politikaları"nın etkili olduğu düşünülebilir.

Colü Baba Yatırı: Colü Baba (veya Coğlü Baba) bu köyde yaşamış bir kişidir. Rivayete göre her gün atına binip köyü gören bir tepeye çıkarmış. Bu tepenin başında oturarak saatlerce düşünürmüş (tefekküre dalarmış). Günlerden bir gün yine tepeye çıkmış, sonra da yumruk büyüklüğündeki taşları toplayarak yığmış ve böylece mezar yerini belirlemiş, sonra da orayı temizlemiş. Köye döndüğünde gördüğü kişilere, "Yarın ben öleceğim, beni bu tepeye gömün" demiş. Gerçekten de o gece ölür ve ertesi gün vasiyet ettiği yere defnedilir. Yöredeki yaygın inanışa göre ölümünden sonra da mezarını temizlemeyi sürdürmektedir ve atının ayak izleri de her sabah mezarının çevresinde görülür. (Şarkışla'ya bağlı Alaman köyünde aynı adı taşıyan "Colü Dede" yatırı bulunur.)

MAİNA (orijinal ad: Maïna)

2013'te gösterime giren Kanada yapımı, tarihi drama filmidir. Dominique Demers'in aynı adlı romanından uyarlanan filmin yönetmenliğini Michel Poulette üstlenmiştir. Filmin başrolünde Roseanne Supernault yer almaktadır. Film, Inuktitut ve İnnuca dillerinde çekilmiştir. Filmin yalnızca başlangıcında dış ses tarafından anlatılan kısım Fransızca'dır.

Konusu: 18. Yüzyılda, Avrupa'lılar henüz Kuzey Amerika Kıtası'nın yukarı bölgelerine gelmeden önce yaşanan bir aşk ve arayış öyküsüdür. İnnu kabilesinin reisi, düşmanları tarafından zehirlenerek öldürülür. Kızı Maïna, o gün ikinci bir acıyı daha yaşar. Çıkan savaşta sevdiği erkeğin bir ihanet ile öldürüldüğünü de öğrenir. Bütün bunların üzerine ayrıca on bir yaşındaki

Matsii adlı çocuğun düşmanlar tarafından kaçırıldığını haber alır. Annesi ölüm döşeğindeyken ona oğlunu her zaman koruyacağına dair söz vermiştir. Böylece onu bulmak için hayatını değiştirecek olan yolculuğa çıkar.

MACAR MİTOLOJİSİ

Macar halkına ait efsaneleri, masalları, olağanüstü öyküleri, insanüstü varlıkları ve tanrıları içeren bir anlatılar ve derlemeler bütünüdür. Macar mitolojisi Ural kökenli ana kaynağın yanında, Macarların (onlarla birlikte Onogurların) Batıya doğru göçü esnasında Altay kökenli Türk halk inanışlarından etkilenmiştir. Nihayet Avrupa'da yaklaşık olarak bugünkü Macaristan topraklarına yerleşip çevre kültürlerle etkileşimleri sonucu Avrupa mitolojilerinden ciddi anamda motif ve figür edinmiştir.

Dünya üç katmanlı olarak düşünülmüştür:

1. Üst-Dünya (Felső világ): Tanrılar yurdu. Gökyüzü.

2. Orta-Dünya (Középső világ): İnsanların yurdu. Yeryüzü

3. Alt-Dünya (Alsó világ): Ölüler ve Şeytanlar yurdu. Yeraltı.

Dünyanın merkezinde Yaşam Ağacı (Világfa/Életfa) bulunur. Onun dalları Gökyüzünü (Üst-Dünya'yı) kaplar. Kökleri yeraltına kadar iner. Yaşam Ağacının meyvaları altın elmalardır. Altın sözcüğü Azeri dilinde Qızıl (Kızıl) sözcüğü ile karşılanır. Türk mitolojisindeki Kızıl-Elma anlayışı bu bağlamda Macar mitolojisi ile bağlantılıdır.

Üst-Dünya: Tanrılar ve iyi ruhlar burada yaşar. En önemli varlık Isten'dir. Bu sözcük Macar dilinde günümüzde Tanrı demektir. Güneş ve Ay yine burada yaşarlar. Gökyüzü Yaşam Ağacının ayakta tuttuğu büyük bir çadır olarak düşünülür. Gökyüzündeki yıldızların ise tıpkı çadırdaki gibi ışık delikleri olduğu kanaati vardır.

Orta-Dünya: Burada insanlar ve masal kahramanları yaşar. Su, Yer ve Orman ruhları Macar halk inanışlarında önemli bir yer tutar.

Alt-Dünya: Kötü ruhların ve ölmeden önce kötülük yapanların ruhlarının ve şeytanların mekanıdır. Ördög burada en önemli kişilik olarak yer alır. Kötülüğe dair her şeyin yaratıcısıdır. Yer altı aleminin yöneticisidir. Türk mitolojisindeki Erlik karakterinin birebir karşılığıdır.

Eski Macar Dini: Türklerin Tengricilik anlayışı, Zerdüştlükten etkilenen şamanist gelenek ile Ural ve Moğol inanışları eski Macar dini üzerinde belirleyici olmuştur. Táltos şamanlara verilen addır. Onların ruhları Dünya katmanları arasında yolculuk yapabilir: Onların hayat ağacının dallarını tırmanabilirler, ruhlarla iletişim kurabilirler. Cinleri ve şeytanları, kötü ruhları kovabilirler.

Isten: (İsten okunur) Dünyayı yönetir. İnsanların kaderlerine karar verir. Macar dilinde Tanrı anlamı taşır ve her şeyin mutlak hakimidir. (Türkçe: İdi / İzi / İççi)

Ördög: Yeraltı ve Cehennem Tanrısı. Şeytan. Kötü insanların ruhlarını alır. Yaratılışın başında İsten ile birlikte o da vardır. (Türkçe: Erlik)

Hunor ve Magor: Hunların ve Macarların atalarıdır. Kutlu geyiğin ardında denizi (veya bataklığı) geçerek Macar topraklarını keşfetmişlerdir.

Szél-Anya: (Zel Anya okunur) Rüzgar Tanrıçası. Dünyanın sonunda bulunan büyük bir dağın tepesindeki mağarasında yaşar. Kendisi bir rüzgara dönüşür. (Türkçe: Yel Ana)

Szél-Atya: (Zel Atya okunur) Rüzgar ve Yağmur Tanrısı. Tüm silahları gümüştendir. Szél-Király yani Yel Kralı olarak da bilinir. (Türkçe: Yel Ata)

Arany-Anya: (Aranı Anya okunur) Altın Kraliçesi. Güzelliği simgeler. Türk kültüründeki Aran Ana veya Aran İyesi adlı hayvanların koruyucu ruhu ile yakından alakalıdır.

Arany-Atya: (Aranı Atya okunur) Altın Kralı. Büyük selde insanları sal yaparak kurtarmıştır. Ülke kurmak için ördekten suyun içinden toprak çıkarmasını istemiştir.

Hajnal-Anya: Şafak Ana. Tan Kraliçesi. Güneşin doğumundan sorumludur. Işığın koruyucusu olarak bilinir.

Sárkány: (Sarkanı okunur) Ejderha. Kanatlı, uçabilen yılana benzer sürüngen. 3, 12 veya 21 başlıdır. İnsan kılığına girebilir. Zeki bir varlıktır. (Türkçe: Sarkan)

Nap-Király: (Nap Kiralı okunur) Güneş Kralı. Güneş Tanrısı. Gümüş (Ak) yeleli atını hergün doğudan batıya sürer. Böylece Güneşin hareketine yön verir.

Turul: Efsanevi kuş. Anka kuşuna benzer. Tanrı onu Macarlara önderlik etsin ve yol göstersin diye yeryüzüne göndermiştir. (Türkçe: Tuğrul)

Hadúr: Savaş Tanrısı. Bakır onun kutsal metali olduğu için tüm silahları bakırdandır. Demircilerin ve madencilerin de tanrısıdır. Yeryüzü hakimiyetini simgeleyen bir kılıcı vardır.

Fene: Hastalık getiren ve yayan bir ruhtur. Şeytani varlıkların dolaştığı bir yer olarak da anılır. "Menj a fenébe!" Macarcada cehenneme git demektir.

Guta: Tehlikeli bir ruh olarak görülür, ölümcül sonuçlar doğuran bir varlıktır. Kalp krizlerine, felçlere ve başka ölümcül rahatsızlıklara neden olur.

Sellö: Deniz kızı. Yarı kadın yarı balık olan varlık. Şarkılar söyleyerek denizcileri kandırır ve suyun içine çeker. Ad Ural dillerinden gelir fakat özellikleri Avrupa mitolojisine aittir.

Griff: Avrupa mitolojilerindeki adı Griffin'dir. Aslan başlı bir kuş görünümdedir. Macarlara göre insan eti yiyen bir kuştur.

Tündér: Peri kızı. Çok güzel ve bakire soyut masal varlığı. Dilekleri yerine getirebilir.

Törpé: Yeraltında veya ormanda yaşayan cüceler.

Manó: Masal cini olarak tanımlanabilecek soyut bir varlık.

Baba: Yaşlı kadın demektir. Cadı. Slavların Baba Yaga adlı motifi ile özdeştir. Çocukları kaçırır.

Bubus vey Mumus: Mağaralarda yaşayan cüce bir varlıktır. Türkçedeki öcü kavramını karşılar.

Lidérc: Hortlak, şeytan, vampir, zombi, hayalet gibi kavramların karşılayan bir varlık.

Óriáso: (Oryaso okunur) Dev. Dağlarda yaşayan çok büyük masal yaratığı.

Garabonciás: Fırtınalar oluşturan, sihir yapabilen erkek büyücü.

Boszorkány: Zarar verici, tehlikeli dişi varlık. Cadı. Şekil değiştirebilir. Hayvanlara zarar verir. Hastalık getirir. Geceyi ve gecenin çöküşünü yönetir.

Boldogas-Szony: Kutsal Kadın. Anatanrıça. Kadınlığın ve çocukların koruyucusu. Hz Meryem ile özdeşleşmiştir. Macaristanın koruyucusu olarak görülür.

Szépas-Szony: Orman Kadını. Uzun saçlı, beyaz elbiseli bir şeytani bir varlıktır. Genç erkekleri dans ederek kandırıp baştan çıkarır. Fırtınalara neden olur.

Bunların dışında Ügyek ve Emese adlı bir karı koca Macarların atası olarak kabul edilir. Emese rahminden bir ırmak aktığını rüyasında görmüştür ve aynı rüyada Turul kuşu tarafından hamile bırakılmıştır. Bir şaman rüyayı yorumlayarak oğlunun Macar Devletini kuracağını söylemiştir. Doğan çocuğa Álmos adı verilmiştir. Adının anlamı Rüya veya Almış (mecazen rüyada alınan) demektir. Macar hanedanını kurmuştur.

Mucize Geyiği: Csodaszarvas adlı bu kutsal hayvan, Türk kültüründeki Alasığın / Alageyik kavramı ile büyük benzerlikler gösterir. Hunor ve Magor onun peşinden giderek Macar yurdunu bulmuşlardır. Macarların yol göstericisi olarak kabul edilir.

Kutya: Macar dilinde köpek anlamına gelir ve kutsal bir hayvan olarak görülür. Köpekler cenaze, ölüm yıldönümleri gibi zamanlarda kurban edilirdi. Yeraltına ruh taşıyan varlıklar olarak algılanırlardı. Ayrıca Macarların atalarının köpekten türediğine de inanılırdı. Kelime kökeninde Türkçe Kut kavramının bulunması bu bakımdan ilgi çekicidir. Türk kültüründeki Barak Ata ve Moğollardaki Nokay Eçege kavramlarına benzer.

M - BİR ŞEHİR KATİLİNİ ARIYOR

1931 Almanya yapımı psikolojik gerilim filmidir. Özgün adı M'dir. İngilizce konuşulan ülkelerde "Fritz Lang's M" ve "Murderers Among Us" adları ile de gösterime sunulmuştu. Filmin yönetmeni Fritz Lang filmin senaryosunu da eşi Thea von Harbou ile birlikte yazmıştı. Filmin başrol oyuncusu Peter Lorre 'dur. Bu film Fritz Lang 'ın ilk sesli filmidir ve kendisinin de belirttiği gibi filmografisindeki en iyi filmidir. Filmde bir Alman kentinde polisin seri cinayetler işleyen bir çocuk katilini yakalamakta yetersiz kalması üzerine tedirgin olan şehirdeki diğer suçluların da insan avına katılmaları anlatılmaktadır.

Özet: 1931 yılında Almanya'nın Berlin şehri seri cinayetler bir katilin (Peter Lorre) eylemleri ile çalkalanmaktadır. Polisin katili bir türlü yakalayamayışı halkı olduğu kadar dilencileri, çeteleri

ve diğer 'normal' suçluları da tedirgin etmiştir; çünkü olağan dışı bir şekilde artan polis baskısı onların da işlerini aksatmaktadır. Organize suç örgütleri dilencilerin de yardımı ile katilin peşine düşerler. Polis ve suç örgütleri arasında katili yakalamak için bir yarış başlar. Önceleri katilin yüzü görülmez, sadece gölgesi ve sürekli ıslıkla çaldığı bir melodi duyulur. Kulağı keskin kör bir balon satıcısının ıslığı teşhis etmesi ile insan avı başlar. Kör baloncunun haber verdiği bir başka suçlunun avını gözden kaybetmemek için kendi eline tebeşirle bir M harfi (Almanca katil sözcüğünün baş harfi) yazıp katilin paltosunun sırtına eliyle bastırarak onu damgalaması sonucunda katil sıkıştırılır ve polisten daha önce suç örgütünün eline düşer. Örgütün kendi içinde kurduğu sözde mahkemede yargılanmaya başlar.

LURA

(Lur, Lora veya Lūra, İngilizce çeviride: Luvr, Macarca: Búvár)

Nivih halkının mitolojisine göre yaratılışta suyun altından balçığı çıkararak Dünyanın oluşumuna neden olan yaban ördeğinin adıdır. Türk mitolojisinin yaradılış öykülerine paraleldir. Nivihler Türkler'e komşu bir kavimdir ve hattâ Kazak ve Kırgızlar'a göre akraba bir halktır. Lura ördeğinin öyküsü Cengiz Aytmatov'un Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek adlı öyküsünde adı geçer:

“Oysa bir zamanlar bambaşkaydı günler. Şimdi o günlerin nasıl olduğunu söylemek çok zor. Kimse bir şey bilmiyor. Hattâ Lura adındaki dişi ördek olmasaydı, dünyanın bambaşka olacağını kimse aklına bile getirmiyor: O ördek olmasaydı, kara ile deniz birbirlerine karşı, birbirlerine düşman olmayacaktı. Çünkü ta başlangıçta, başlangıçların başında, doğada kara diye bir şey yoktu, bir evlek toprak bile yoktu. Her yer sularla kaplıydı. Su, su... Her taraf su! Dünya kendi ekseninde dönerken su kendiliğinden ortaya çıkmıştı: Dipsiz derinliklerden, karanlık uçurumlardan… Dalgalar birbiri ardınca uçsuz bucaksız evreni kuşatmış, dört bucağı kaplamıştı. Dalgaların çıkıp geldiği bir yer olamadığı gibi, gidip yoğalacağı bir yer de yoktu. Ve dişi ördek Lura, hani şu herkesin bildiği, bugün bile başımızın üzerinden gaklayarak sürüler halinde uçan yassı gagalı ördek, yapayalnız uçup duruyordu havada. Yumurtasını bırakacağı bir kara parçası arıyor, ama bulamıyordu. Sudan başka bir şey yoktu evrende. Yuva yapabileceği ne bir kamış, ne ufacık bir saz vardı. Lura ördeği gaklaya gaklaya uçuyor, daha fazla dayanamamaktan, yumurtasını dipsiz derinliklere düşürmekten korkuyordu. Nereye gitse, kanatları onu nereye götürse, hep su, su, yine su! Ne kıyısı, ne başlangıcı, ne de sonu vardı o büyük suyun. Lura bitkindi. Dünyada yuvasını yapabileceği hiçbir yer yoktu. Lura suların üzerine kondu, göğsünden yolduğu tüylerle bir yuva yaptı kendisine Dünyada toprak, işte bu yüzen yuvadan oluştu. Yavaş yavaş büyüdü. Yavaş yavaş çeşitli yaratıklar çıktı ortaya. Bu yaratıklardan biri olan insan, hepsine üstün geldi. Kayak yaparken karların üzerinde gitmeyi, kayık yaparak sularda dolaşmayı öğrendi. Kara ve deniz hayvanlarını avladı. Beslendi ve çoğaldı. Lura ördeği, sonsuz suların ortasında meydana gelen kara parçasında hayatın öylesine zor olacağını nereden bilecekti? Deniz, karanın meydana gelmesine çok kızdı ve o günden beri sakinleşmedi. O günden beri denizle kara arasında savaş sürüp gidiyor. Ve insanoğlu bazen denizle kara, kara

ile deniz arasında, çok güç durumlarda kalıyor. Deniz, insanları hiç sevmez, çünkü insanoğlu denizden çok karaya bağlı...”

Altay yaradılış destanında şu cümlelere rastlanır: “Bunun üzerine Kayra Han, kendine benzer bir varlık yaratarak Kişi adını koydu. Kayra Han'la kişi sonsuz suyun semasında iki siyah kaz gibi rahatça uçmaya koyuldular.” Yakut Türklerinin yaradılış efsanelerinden birinde de tanrı bir balıkçıl ile bir yaban ördeğini çağırır, denizden toprak çıkarmalarını ister. Yaban ördeği çamuru getirir ama balıkçıl hiçbir şey getirmez. Tanrı ona kızar ve denizde kalmasını, yeryüzüne gelmemesini söyler. Yaban ördeğinin getirdiği çamurla da dünyayı yaratır. Ostyakların kaderi tayin eden kaz biçimli tanrıları ile çağrışım yapar. Bu kuş dağlarda kürk ve derilerden yapılmış bir yuva yaşamaktadır.

ATLIKARINCA (Macarca: Körhinta)

Zoltán Fábri tarafından yönetilen 1956 Macar filmi. Yönetmen filmde konuşmaları başarabildiği en az düzeye indirir.

Konusu: Filmde anlatılan öykü Macaristan'ın kırsal bir bölgesinde geçmektedir. Birbirine aşık olan iki genç vardır. Ancak kızın babası onu başka birisiyle evlendirmek ister. Ancak klasik bir aşk öyküsü şaşırtıcı bir biçimde aynı zamanda geleneksel, siyasi, ekonomik tercihlerle iç içe geçer. İki sevgilinin atlıkarıncada baş döndürücü bir biçimde döndükleri sahne sinema tarihinde yerini almıştır. Sahneyi etkileyici kılan şey ise kameranın da onlarla birlikte dönmesidir.

KÖKSEREK (Kazakça: Көксерек / Kökserek)

Kazak yazar Muhtar Avezov'un kaleme aldığı bir hikâyedir. Bir kurt yavrusunu bularak ona Kökserek adını veren bir çocuğun öyküsünü anlatır. Betimlemelerle doludur. Hikâyede doğadaki olaylar ağır basmaktadır. Kazak Türkçesi oldukça sade kullanılmıştır.

Kökserek sözcüğü: Коксерек (Kokserek) veya Көксерек (Kökserek) güçlü, dayanıklı kurtlara verilen bir isimdir. İsim, Kazakça "Көк" ("mavi" renk ve mecazen "gökyüzü") ve "Серек" (kulaklar için "çıkıntılı" veya "sivri", mecazi olarak "iyi işiten") kelimelerinin birleşimidir.

Konusu: Öykü Kazakistan'da bir kurt ininde başlar. Birgün insanlar gelerek yedi yavrudan beşini öldürür, birini sakat bırakır diğerini ise alarak köye götürürler. Kurmaş adlı bir çocuk yavru kurdun adını Kökserek koyar. Çocuk onu besler, yanında yatar, boynuna ip takarak kapıya bağlar. Ancak hayvan büyüdükçe içgüdülerine uyarak köpek gibi davranmak yerine vahşi bir görünümm sergiler. Köylüler kurdun evcilleşmeyeceğini, hemen öldürülerek postunun alınması gerektiğini söylerler. Ama Kurmaş buna izin vermez. Fakat koyunlara saldıran iki kurdun peşinden giden Kökserek kaçar. Ancak bir zaman sonra üzücü bir biçimde biten bir sürecin sonunda yeniden karşılaşacaklardır.

Film: 1974 yılında filme alınmıştır. O dönem Kazakistan, Sovyetler Birliği içerisinde yer aldığı için, Rusça "Лютый" (Kızgın, İngilizce: The Ferocious) adıyla Sovyet filmi olarak Kazak oyuncularla çekilmiştir. Türkiye'de "Kurt Kanı" başlığı ile tanıtılmıştır. Kökserek (Kazakça: Көксерек / Kökserek; Rusça başlık: "Лютый / Lyutyy", anlamı "Vahşi"), Kırgız yönetmen Tölömüş Okeyev'e ait 1974 yapımı Sovyet dram filmidir. Türkiye'de Kurt Kanı adıyla gösterilmiştir. Kazak yazar Muhtar Avezov'un kaleme aldığı Kökserek adlı hikâyeden uyarlanmıştır. Filmde bir kurt yavrusunu bularak ona Kökserek adını veren bir çocuğun başından geçenler anlatılır. İnsanın doğadaki yeri, vahşi hayvanların yaşam hakları, doğa ve içindeki canlılara duyulan sevgi gibi konular vurgulanır.

Filmin adı: Aslında "Kökserek", özel bir ad olarak filmdeki kurt yavrusuna koyulmuş olan bir sözcüktür. Kazakça'da Коксерек (Kokserek) veya Көксерек (Kökserek) kelimesi güçlü, dayanıklı anlamında kurtlara verilen bir isim olarak kullanılır. "Көк" ("mavi" renk ve mecazen "gökyüzü") ve "Серек" (kulaklar için "çıkıntılı" veya "sivri", mecazi olarak "iyi işiten") kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır.

Konusu: Kurmaş adlı bir çocuk amcası ile birlikte ava çıkar, yolda içinde yavrular bulunan bir kurt inine rastlarlar. Amcası yavruları acımasızca öldürür, ancak çocuğun isteği üzerine birini alarak köye götürürler. Çocuk onun adını Kökserek koyar ve beslemeye başlar, boynuna ip takarak kapıya bağlar. Ancak hayvan büyüdükçe içgüdülerine uyarak köpek gibi davranmak yerine vahşi yönü ortaya çıkmaya başlar. Durumu gören köylüler kurdun asla evcilleşmeyeceğini, bir an önce öldürülmesi gerektiğini söylerler. Ama Kurmaş buna engel olur. Bir süre sonra Kökserek kaçar. Fakat kader onları yeniden karşılaştıracaktır.

KUSURSUZ MAVİ (veya "Mükemmel Mavi"; Japonca / Hepburn: Pāfekuto Burū)

Satoshi Kon tarafından yönetmenliği yapılan, 1997 yapım bir psikolojik gerilim türünde Japon anime filmidir. Bir müzik grubunun eski bir üyesi olan ve kimliğini bilmediği birisi tarafından rahatsız edilmeye başlandıktan sonra gerçeklikle bağlarını koparan bir kadının öyküsü anlatılmaktadır.

Uyarlama: Yoshikazu Takeuchi’nin Perfect Blue: Complete Metamorphosis (Japonca: Pāfekuto Burū – Kanzen Hentai) adlı romanından uyarlanmış olup senaryosu Sadayuki Murai tarafından yazılmıştır.

Seslendirme: Junko Iwao, Rica Matsumoto, Shiho Niiyama, Masaaki Okura, Shinpachi Tsuji ve Emiko Furukawa seslendirmeleri gerçekleştirmiştir.

Konusu: Oyunculuk kariyerini sürdürmek için müzik sektöründen ayrılan genç bir kadın kimliğini bilmediği birisi tarafından rahatsız edilmeye başlanması filmin başlangıcını oluşturur. Bir J-pop idol grubunun üyesi olan Mima Kirigoe, tam zamanlı bir oyuncu olmak için gruptan ayrılmaya karar verir. Bu değişiklikten rahatsızlık duyan Me-Mania adlı ürkütücü ve tuhaf görünümlü bir hayran tarafından takip edilmeye başlar. Bir hayran mektubu sayesinde Mima;

kendi bakış açısıyla yazılmış günlük kayıtlarını içeren "Mima'nın Odası" adlı halka açık bir web sitesini keşfeder. Mima'nın oyunculuk kariyerinin başlamasının ardından sektörde çalışan çevresindeki birkaç kişinin öldürülmesi üzerine Mima, kendisini baş şüpheli olduğuna işaret eden kanıtlar bulur. Vahşice öldürülen fotoğrafçı Murano hakkında anımsamaları ve zihinsel dengesizliği, kendi anılarından ve masumiyetinden şüphe duymasına sebep olur. Maruz kaldığı takip nedeniyle taciz kurbanı haline gelen ana karakter, dehşet verici cinayetler işlendikçe gerçeklikle bağını kaybetmeye başlar. Satoshi Kon'un diğer eserlerinin çoğunda olduğu gibi bu filmde de kurgu ve gerçeklik arasındaki çizginin bulanıklaşması konusu işlenmektedir.

KOBZAR (Ukraynaca: кобзар)

Bandura veya Kobza adı verilen çalgıyı çalarken kendisi şarkı söyleyen gezgin Ukraynalı ozanlara verilen addır. Türk kültüründeki Âşık anlayışına çok benzemektedir.

Etimoloji: Türkçe Kopuz/Kobuz/Komuz olarak bilinen çalgının adı ile bağlantılı bir kökten kaynaklanmaktadır. Kobzamak fiili Asya Türk lehçelerinin bazılarında "Kopuz çalmak" (çalgı çalmak) manasına gelmektedir. Kobzar sözcüğü tam olarak "Kobza çalan" demektir. Kobza, Ud ailesinden Ukrayna'da kullanılan telli bir çalgıdır. Kobza adlı müzik aletinin adı Türkçe kökenlidir ve Poltava bölgesine yerleşen oldukça büyük bir Türk topluluğunun Abhazya'dan göçü ile 13. yüzyılda Ukrayna diline giren Kopuz/Komuz terimlerinden kaynaklandığı sanılmaktadır.

Özellikler: Kobzarlar genellikle kör kişilerdir ve 1800'lere kadar çoğunlukla durum böyle devam etmiştir. Kobzar geleneği, Ukrayna'da 16. yüzyılda oluşmuştur. Kobza, Bandura veya Lyra olarak bilinen bir müzik aleti kullanılarak şarkılar söylenmiştir. Onların repertuarları, esas olarak ayinlerde söylenen mezmurlar ve dinsel müzikten oluşuyordu ve ayrıca "Duma" olarak bilinen benzersiz bir epik biçimi de içeriyordu.

Tarihçe: Ukrayna'da kobzarlar bölgesel loncalar veya kardeşlikler halinde örgütlendiler. Kobzar olmak için toplum önündeki ilk sınavlara girmeden önce genellikle üç yıl süren sıkı bir çıraklık uygulaması geliştirdiler. Ortodoks Kilisesi kobzarlara karşı çoğu zaman kuşkuluydu ve hatta bazen düşmanca davranmaktaydı.

KELİN (Kiril: Келін, Rusça: Невестка / Nevestka)

2009 yılında gösterime girmiş Kazakistan yapımı bir filmidir. Kazakça "Kelin" sözcüğü Türkçe'deki "Gelin" kavramının birebir karşılığı olup K/G dönüşümü ile farklı bir söyleniş biçimidir.

Çekim tekniği: Filmde herhangi bir sesli dil kullanılmamıştır. İzlemek için altyazıya ihtiyaç duyulmaz. Film boyunca yalnızca doğadaki sesler işitilir. İnsan sesleri de sadece bir kaç yerde doğal bir unsur olarak yer alır (bağırma, inilti vs. gibi).

Konusu: Bir çobanla kendi isteği dışında evlendirilen isimsiz bir gelinin öyküsü anlatılmaktadır. Gerçek aşkı Mergen'in gücü onu almaya yetmez. Mergen, sevdiği kızı geri kazanacağına dair ant içer, ancak bu arada yeni gelin kayınvalidesi ve küçük kayınbiraderi ile yaşayacakları kocasının yurduna göçer. Doğayla gizemli bağlara sahip yaşlı bir kadın olan kayınvalidesiyle tanışır. Yaşlı kadının evdeki herkes üzerinde mutlak bir egemenliği vardır. Gelin zamanla kocası ile arasındaki cinsel yaşantıdan zevk almaya başlar. Ancak bir süre sonra eski aşkı onu almak için geri döndüğünde durum karmaşıklaşır. Çünkü gelin yeni ailesine alışmıştır. Mergen aileyi uzaktan izleyerek fırsat kollamaya başlar. Anlatılan olay milattan sonra ikinci yüzyıl ve dördüncü yüzyıl arasındaki bir dönemde Altay dağlarında geçmektedir. Filmde eski Türk Kam'lığına (şamanizme) dair uygulamalar yer alır.

KARAÖZÜ KÖYÜ

Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesine bağlı bir köydür.

Tarihçe: Köye ilk yerleşen ahaliye Hüsneliler adı verilmektedir, ancak bahar ve güz dönemlerinde göçerlerin sürekli yaptıkları yağmalar nedeniyle bunlar 1700'lü yılların sonuna doğru burayı topluca terketmişlerdir. Yeni gelen topluluklarla köyün yeniden kuruluş tarihi ise 1799-1800 olarak tahmin edilmektedir. 1953 yılına kadar Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı olan Karaözü, bu tarihten sonra Sivas’ın Gemerek ilçesine, 1978 yılında ise yapılan halk oylaması ile Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesine bağlanmıştır.

Köyün adı: Karaözü köyünde "Tohum Pınarı" ve "Memiş Pınarı" adlarını taşıyan iki büyük çeşme bulunmaktadır. Bunların suları aşağıdaki dereye doğru akarlarken gölgeli bir görüntü oluştururlar. O nedenle de bu sulara "Karaca Öz" adı verilmiştir. Topraktan (karadan) çıkan su akıntısı anlamı da mümkündür. ("Öz" kelimesi özellikle İç Anadolu'da dere, ırmak, akarsu anlamlarında kullanılır.)

Şahruh Köprüsü: Karaözü köyünde yer alan tarihi bir köprüdür. Köprünün yapım tarihine ilişkin yazılı bir bilgi yoktur. Fakat 1538 yılındaki onarımına ilişkin bir kitabe mevcuttur. Köprünün sol taraftaki üst korkuluk taşlarının arasında genişçe ortası oyuk bir taş vardır. Bu oyuk yaklaşık olarak bir insan sırtını içine alacak genişliktedir. "Kulunç Taşı" denilen bu yere insanlar sırtlarını dayarlar ve yeli (sancıyı, ağrıyı, sızıyı) aldığına inanırlar. Oturarak kuluncunu bu taşa dayayanlar sırtlarını sağa sola oynatarak tedavi olduklarını söylerler. Ayrıca buraya sırt verilerek dilek tutulması da yaygındır (niyet taşı amacıyla). Bu taş tam kıbleye karşı durmaktadır ve geçmişte mihrap olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Göçebe topluluklar ve köprüden ya da yakınlardan geçen diğer yolcular namazlarını toplu halde burada kılarlarmış. Özellikle Cuma günleri gelip geçenler ve bitişiğindeki handa konaklayan yolcular, bu taşın karşısına geçip namaz için saf tutarlarmış. Köprünün beratlı (imtiyazlı, özel niteliği bulunan) olduğuna inanılır. (Şeyh İbrahim adına yapılmış olan Zaviye zamanla yıkılınca taşlarından bir han inşa edilmiş ancak daha sonra o da yıkılmış.)

Su değirmenleri: Karaözü köyü Kızılırmak vadisinin doğuya bakan yamacında yer almaktadır. Hemen alt tarafından bir dere akmaktadır. Karaözü ahalisi bu dereye bir isim koymamıştır. Genelde “Aşağı Dere” tabiri ile tanımlanmaktadır. “Yukarı Dere” ise doğal bir akarsu olmayıp Karaözü’ndeki değirmenleri döndüren, insan eli ile yapılmış su kanalıdır. Geçmişte Aşağı Dere’nin suyunun neredeyse tamamının gerektiğinde bu kanala aktarıldığı bilinmektedir. Karaözü’nde bu kanalın suyuyla çalışan üç adet değirmen sosyal hayatın ve coğrafi konumların en önemli belirleyicileri arasındadır. Bunların adları; “Yukarı Değirmen”, “Orta Değirmen”, “Aşağı Değirmen” şeklindedir. Bunlardan başka Şahruh Köprüsü'nün kuzeybatısındaki “Tahir Efendi Değirmeni”, Tereli’de “Kaya Değirmeni” denilen iki farklı değirmen, "Kadir Kahya’nın Değirmeni" ile Kel Tepe eteğindeki "Kadı Halil Değirmeni" de yine geçmişteki değirmenlerin en önemlileridir.

KARTALCA KÖYÜ

Sivas merkeze bağlı bir köydür.

Köyün adı: Dik kayalıkların çok oluşu sebebiyle yırtıcı kuşların yaşamasına elverişli bir ortam bulunduğu için yakın tarihlere kadar kartallar ve yuvaları çok sık görüldüğü için bu ad verilmiştir. Başka bir rivayet göre ise Kayabaşı olarak bilinen bu kayalıklarda Kartal Baba isimli bir evliyanın mezarı bulunduğuna dairdir.

Tarihçe: Köyün tarihi eskilere dayanmakla birlikte Oğuzların, Bozok kolunun, Alkırevli boyunun, Elbeyli Türkmen Aşiretine mensupturlar ve 12. asırda Halep üzerinden bugünkü topraklara gelip yerleşmişlerdir.

Kartalca kalıntıları: Literatüre Kartalca Nekropolü olarak geçmiştir. ("Nekropol", yaklaşık olarak "Kabristan" manasını karşılayan Yunanca bir sözcüktür.) Köyün 200 m kadar güneydoğusunda, yüksek bir kayalık bir tepe üzerindedir. Kartalca Köyü ile Kartalca Nekropolü arasında Üsgülüç Çayı akmaktadır. Nekropol kayalık tepenin neredeyse tamamını kaplamaktadır. Batı ucunda bir tümülüs vardır. Mezar kalıntıları düzgün blok taşlardan oluşmaktadır. Tümülüs kaçak kazılarla tahrip edilmiştir. İçerisindeki büyük taş bloklardan oluşan mezar odası açığa çıkmıştır. Nekropolün Roma-Bizans döneminde kullanıldığı tahmin edilmektedir. Tepe üzerindeki tek başına duran mezar ise 1950’li yıllarda vasiyeti üzerine oraya gömülen "Dikkulak" lakaplı bir köylüye ait olup eski buluntularla bir bağlantısı yoktur.

ŞEYHHALİL KÖYÜ

Sivas’ın Yıldızeli ilçesine bağlı bir köydür.

Köyün adı: Köyde türbesi bulunan Şeyh Halil adlı bir erenin adından kaynaklanmaktadır. Yakınlarda bir yerde yapılan bir savaşta düşmanlar tarafından kesilen kafasını eline Şeyh Halil

mezarın şimdiki bulunduğu yere kadar yürür ve orada şehit düşer. Savaştan önce tarımla uğraşır ayrıca geyikleri tarım araçlarına koşarmış.

KAR PARSININ SOYU

(Kırgızca: Ак Илбирстин Тукуму / Ak İlbirstin Tukumu, Rusça: Потомок Белого Барса / Potomok Belogo Barsa)

1984 yılında gösterime girmiş olan Tölömüş Okeyev tarafından yönetilmiş bir Kırgız filmidir. 35. Berlin Uluslararası Film Festivali'ne katılarak Gümüş Ayı ödülü kazandı. Filmde anlatılanlar bir Kırgız halk masalına dayanmaktadır.

Filmin adı: "İlbirs" sözcüğü Kırgızca'da "leopar" anlamı taşımaktadır. "Тукум" (tukum) ise "tohum" (mecazen soy) demektir.

Konusu: Çok çetin geçen bir kış mevsiminde hayatta kalabilmek için ova halkından yardım istemek zorunda kalan yaylalarda yaşayın bir avcı topluluğunun başından geçenler anlatılmaktadır. Gelişen olaylar yasak bir aşk öyküsünün ortaya çıkışına neden olacaktır. Geleneksel olarak koyulmuş av yasağını ihlal etmenin felaketle sonuçlanacağına dair inanış da anlatının içerisinde yer alır.

KALEKÖY (yörede bilinen adıyla Kalaköy / Galaköy)

Sivas ilinin Altınyayla ilçesine bağlı bir köydür. Geçmişte köy iken, önce Belediye kurularak Belde statüsüne kavuşmuş daha sonra ilçeye bağlı bir mahalle haline getirilmiştir.

Coğrafya: Kale köyü ilçe merkezine 5 kilometre mesafede olup Sivas şehir merkezine ise yaklaşık 60 kilometre uzaklıktadır. Şarkışla - Altınyayla yolu üzerindedir. Şarkışla'ya ise yaklaşık 32 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Arap Dede Türbesi: Daha sonradan üzerine kulübe inşa edilerek türbe haline getirilmiştir. 1956 yılında kurulan ve halk arasında daha sonra "Radar" olarak anılmaya başlayan bölgede aslında Şarkışla'ya bağlı olarak çalışan hava radar istasyonu 2011 yılına kadar görev yapmıştır. Şarkışla'ya bağlı Konakyazı ve Sivas merkez ilçeye bağlı Gazibey köyleri arasında yer alan tesisler, Altınyayla ilçesine bağlı Kale köyüne de oldukça yakın bir konumda yer almıştır. Bu alan içerisindeki türbenin yıkılmak istendiğinde Yedi Kardeşler adı verilen kutlu kişilerin gelerek birkaç gece üst üste çadırları taşladığı söylentileri yayılmıştır. Sonraki yıllarda ise radarın yeşile boyalı olan yerlerinin kırmızıya boyatıldığında cihazların çalışmaz olduğu, ancak mühendislerin radarda herhangi bir arıza olmadığını söylemeleri üzerine bir askerin teklifi ile radarın yeşile boyatılması sonucu çalışmaya başladıkları halk arasında anlatılan bir efsane haline gelmiştir. Kaldırılmış olan hava radar arazisi içerisindeki türbe durmaktadır.

KADIBURHANEDDİN TÜRBESİ

Kadıburhaneddin türbesi Sivas merkezde Kadıburhaneddin Mahallesi'nde bir park içerisinde bulunmaktadır. 1965 yılında dönemin valisi olan Ahmet Vefik Kitapçıgil tarafından yaptırılmıştır. Kesme taştan dört sütun üzerinde tek kubbesi bulunan bir yapıdır. Baldaken tarzında inşa edilmiştir. Mahalle sakinlerince huzursuz evliliklerde eşlerin ayrılmadan önce bu türbeye ayrı ayrı gelip (veya bir yakınlarınca getirilip) dua ettikleri anlatılmaktadır. Türbenin dört tarafının duvarla örülerek kapalı bir mekana dönüştürüldüğü ama çeşitli belirtilerle bunun mezardaki veli kişi tarafından istenmediğinin anlaşılması üzerine tekrar duvarların kaldırıldığı da söylenmektedir. Bazı mahalle sakinlerinin yanından geçerken türbeye selam verdiklerine tanık olunur. Türbenin hemen yanında yine aynı adı taşıyan Kadıburhaneddin İlköğretim Okulu yer alır. (Bu okulun adı 2018 yılında değiştirilmiş olsa da mahallede ve hatta daha geniş bir çevrede bu isimle bilinmektedir.) Yine aynı parkın içerisinde şebeke suyuna bağlı olmayan, bu nedenle de Sivas ahalisi tarafından "Tatlısu" olarak adlandırılan çeşmelerden birisi bulunmaktadır. Çeşme daha önceleri parkın bulunduğu çukurluk alanın içerisinde iken sonradan yeri birkaç metre kadar değiştirilerek biraz yukarıya yol kenarındaki kaldırıma taşınmıştır. Söylenenlere göre bu su kaynağı çok eski dönemlerden beri burada bir pınar halinde mevcuttur.

İZULU LAMİ

(Zuluca: "Benim Gökyüzüm" veya "Benim Cennetim"; İngilizce başlık: "My Secret Sky" / Benim Gizli Gökyüzüm)

2009 yapımı Güney Afrika filmidir. Yönetmenliğini Madoda Ncayiyana yapmıştır. Film Zulu dilinde çekilmiştir; sadece birkaç cümle İngilizce konuşulmaktadır. Annelerinin ölümünün üzerine, on yaşındaki kız çocuğu Thembi ve küçük erkek kardeşi Durban şehrine giderler, ancak yalnız başlarına şaşkın bir durumda şehirde kaybolurlar.

Konusu: Thembi on yaşında siyahi bir kız çocuğudur ve Khwezi adında sekiz yaşındaki bir erkek kardeşi vardır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kırsal bir bölgedeki köylerinde yaşamaktadırlar. Anneleri öldüğünde teyzeleri onlara bakmak için gelir. Ne yazık ki herşeyi sattıktan sonra çocukları terk eder. Sadece annelerinin ölmeden önce yaptığı küçük bir Zulu hasırı kalır geride. Kaderlerini kendi ellerine almaya karar veren Thembi, küçük erkek kardeşini büyük şehir Durban'a gitmeye ikna eder. Orada, kendilerini korkunç metropolde ne yapacaklarını bilemez bir durumda bulurlar.

İSKENDERUN

1936 Öncesindeki İsim: 1921'den itibaren Fransızlar tarafından "Otonom İskenderun Sancağı / Autonome Sandjak d'Alexandrette" (bugünkü tabirle yaklaşık olarak "İskenderun Özerk Bölgesi") olarak adlandırılan bölge hızla sadece "Sancak" (Sanjak/Sandjak) olarak anılmaya

başlanmıştır. Özetle Osmanlı devletinde pek çok yerde idari bölgeleri tanımlayan "Sancak" kelimesi özel ada dönüşmüştür.

HATAY

İsmail Müştak Mayakon 10 Ekim 1936'da Cumhuriyet gazetesinde "Tarihten Bir Yaprak" başlıklı yazısında bölgenin tarihsel olarak ezelden beri Türk olduğunu vurgular. Yazıya göre Orta Asya'dan gelen Türkler (Hıtay/Kıtay/Katay kavmi), tarihsel olarak kendi isimleri olan Hata ve Ata kelimelerinden yola çıkarak o bölgeye Hatay demişlerdir. Konu Hititler (Etiler) hatta onlardan önce Anadolu'da yaşayan Hattiler ile ilişkilendirilir. Konuya dair ikinci makale aynı yazar tarafından 22 Ekim günü "Hata-Hatay" başlığıyla yayınlanır.

GEMEREK

Atatürk'ün ziyareti: 1930 yılında Mustafa Kemal Atatürk, Gemerek İstasyon'unda konaklamıştır.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yakalanışı: Gemerek Türkiye'deki sol akımı harekâtında bulunan Deniz Gezmiş'in de yakalandığı yerdir. 12 Mart Darbesinin ilk günlerinden sonra Yusuf Aslan ile birlikte Sivas'a gitmekteyken motosikletleri bozuldu. Bir ihbar sonucu polislerin gelmesi üzerine çıkan çatışmada Aslan ile birbirlerini kaybettiler. Yusuf Aslan Şarkışla'da, Gezmiş ise 16 Mart 1971 Salı günü Gemerek'te etrafı sarılarak yakalandı ve Kayseri'ye getirildi. "Deniz Gezmiş Ağıdı" adıyla bilinen türkünün içerisinde de bu konudan bahsedilmektedir.

Sızır Çağlayanı: Gemerek ilçesine bağlı Sızır beldesine yaklaşık 1 km mesafededir. Göksu Çayı üzerinde yer almaktadır. Yörede en sık ziyaret edilen gezi ve dinlenme alanlarından birisidir. Doğa yürüyüşü için uygun bir çevre alanı vardır. Çağlayanın yer aldığı alanın içerisinde çay bahçesi ve alabalık restoranı bulunmaktadır.

Gemerek Kavunu: Kendine özgü bir lezzeti olan kavun Gemerek yöresinde özellikle İkizce, Burhan gibi köylerde ve yakın konumda olan Şarkışla köylerinde (Saraç gibi), kumlu toprakta susuz veya az su verilerek yetiştirilir.

Halk inanışları: Büyük Pur Dağı ve Küçük Pur Dağı üzerinde Güneş batarken bir atın şahlandığı ve üzerindeki kişinin bu atı dağın sırtında koşturduğuna dair bir söylenti vardır. Bu dağlar Kayseri'ye bağlı Akkışla ilçesi yakınlarındadırlar. Sivas - Kayseri otoyolu yakınlarda "Etlik" olarak bilinen bölgede tek başına bir mezar bulunduğu ve her Cuma geceleri ateş yandığı söylenir. Ayrıca Salı günü ile ilgili inanışlar da yaygındır. Salı günü yola çıkmanın uğursuzluk getireceğine ve örgü örülmeyeceğine inanılırken kışlık yiyeceklerin ağzının Salı günü açıldığında bereketli olacağı kabul edilir. Nuh peygamberin tavuğun göğüs kemiğine bakarak gemisini yaptığı yörede anlatılmaktadır.

Halk kültürü araştırmaları: Gemerek ilçesi ve bağlı köyler oldukça zengin bir kültürel birikime sahiptir. 1970'li yıllarda Mehmet Güner Demiray tarafından başta Sivas Folkloru ve Türk Folkloru gibi dergiler olmak üzere pek çok süreli yayında Gemerek halk kültürü üzerine bir dizi derleme ve araştırma yazısı yayınlanmıştır. Bu yazılarda Gemerek yöresine özgü halk kültürü unsurlarından olan Yoğurt Bayramı, Bulgur Çekimi, Halillelle Oyunu, Yüzerlik, Firik gibi pek çok konu anlatılmıştır. Ayrıca tamamı Gemerek ile ilgili olan Üç Türkünün Üç Doğuş Hikâyesi, Halk Destanları, Atasözleri, Söylentiler ve Fıkralar, Batıl İtikatlar, Mahalli Deyimler ve Hikâyeler, Ninniler, İlençler ve Kakınçlar, Cenaze Töreni, Halk Hekimliği, Ad Koyma, Yöresel Yemekler, Maniler, Sünnet Düğünü, Masal ve Oyun Tekerlemeleri gibi derleme ve inceleme yazıları bu dergilerde basılmıştır. "Çevre İncelemesi" başlığıyla "Gemerek ve Köyleri" yazı dizisi ise 7 bölüm halinde yine Sivas Folkloru dergisinde yer almıştır.

Gemerek'in Kuruluş Efsanesi: Geçmiş zamanlarda Gemerek'in yeni kurulduğu dönemlerde cadıya, deve benzer bir yaratık yöredeki insanlara, sürülere musallat olur, gelip evlere girerek insanları kaçırır. Bir gün bütün insanların bir savaşa katılmak için yurtlarını terk etmesi gerekir. Geride yalnızca bir kadın kalır. Kadın evinde yemek pişirmiş yağ eritmektedir. O esnada kapı çalınır. Yalnızlığın etkisiyle bir insan görmek umuduyla hiç düşünmeden, kim olduğunu sormadan kapıyı açar. Ama açmasıyla birlikte bayılır. Kendine geldiğinde karşısında başka hiç bir canlıya benzemeyen bir yaratık görür. Ama bu kez kendine hakim olur ve iyi davranarak içeri buyur eder. Erittiği yağa bal katarak birlikte yiyeceklerini söyler. Sonra da kızgın yağı getirerek dağ yaratığının üzerine döker. Bunun üzerine yaratık böğürerek kaçar ve ormana girerek kaybolur. O günden sonra bir daha kimse ilişmez yeni kurulan bu yerdeki evlere ve insanlara.

HIDIRNALI KÖYÜ

Sivas merkeze bağlı bir köydür.

Köyün adı: Rivayetlere göre Bir savaş esnasında düşmanlar tarafından kovalanan Hıdır Baba adındaki bir eren, birbirine karşılıklı olarak duran iki kayanın birinden diğerine atıyla birlikte atlamak zorunda kalır. Ancak aradaki mesafe fazla olduğu için atlamayı başaramayan atın ancak ön ayakları kayanın bir yüzüne değer. Hıdır Baba ve atı kayadan yuvarlanarak ölürler. Atın ayaklarının çarpması o kadar şiddetli olur ki, karşıdaki bu kayanın yüzeyine nal izleri çıkar. Anlatılanlara göre 1990'lı yıllarda bile nal izleri görülmektedir, fakat sonradan yağmur, kar gibi aşındırıcı etkenlerle kaybolmuşlardır. Köyün ismi bu efsaneye dayanmaktadır. Bu kayanın üzerinde ise Hıdır Baba'nın türbesi vardır. Ayrıca burada bir de adak yeri de bulunmaktadır.

GECGERE (veya Gejgere/Gezgere/Geçgere)

İki ucunda uzun kulpları bulunan tekerleksiz ilkel sayılabilecek bir taşıma aletidir. Kimi yörelerde bu araca Tesgere/Teskere/Tezkere adı verildiği de bilinmektedir.

Kullanımı: İki kişi ile kulplardan tutularak genellikle ahırlardaki hayvan dışkılarının dışarı çıkarılması amacıyla kullanılır. Yeterince uzun oldukları için boşta kalan taraftaki kulplar tek kişi tarafından da kullanılabilmesine imkan tanır, boşta kalan diğer taraftaki uçlar yerde sürüklenerek çekilebilir. Taş, tahta, odun, çamur, toprak, kum, gübre gibi pek çok şeyin taşımasında kullanılabilir.

GAM PENCERESİ (Azerice: Qəm pəncərəsi)

Celil Memmedguluzade'nin 1894 yılında yazdığı "Danabaş köyünün öyküleri" ve 1921'de yazdığı "Danabaş köyünün öğretmeni" esasında yazdığı senaryoya uygun olarak çekilmiş 1986 yapımı Azerbaycan Sovyet filmidir. Celil Memmedguluzade'nin çocukluğunun olaylarını anlatmaktadır. Filmin diğer adı "Danabaş köyünün öyküleri"dir. Filmin diğer bir özelliği de Azeri hiciv dergisi olan Molla Nasreddin'in çizgilerini (karikatürlerini) esas almasıdır. Film bir yıl boyunca hazırlandı ve çekimler Temmuz'dan Ekim 1985'e kadar 3,5 ay sürdü. Eser önce tiyatro oyunu gibi oynandı. Film yapımında yaşanan zor konulardan biri çocuk seçimiydi. 5-15 yaş arasındaki çocukların 5-15 yaş arası filmlere ihtiyacı vardı. Çocuklar Ocak ayından beri altı aydır seçilmiştir. Çekimler için 1000'den fazla çocuk test edilmiştir. Celil Memmedguluzade'nin yaşlılıkta kaldığı oda Cafer Cabbarlı adındaki sinema stüdyosunun köşkünde, inşa edilmiştir. Ev, Azerbaycan Tarihi Müzesi'nden getirildi. Bu köşkte Danabaş köy okulundaki konferans salonu da inşa edilmiştir.

Konusu: O gün hastalanmış olan Mirza Celil, Bakü sokaklarında dolaştıktan sonra evine döner. Hayallerindeki acı verici çocukluk anıları gözünün önüne gelir. Çocukluk arkadaşı Ahmed ve talihsiz kadın Zeynep, ayrıca doğduğu köydeki diğer insanları hatırlar. Arkadaşı Ahmed talihsiz bir kadere doğru ilerlerken kendisi okula devam edebilmiştir. Filmdeki en önemli konulardan birisi de kadınların hakları ve özgürlükleridir. Hudayar Bey arkadaşının eşine göz koyar ve onu elde etmek için tuzaklar kurar. İslam hukukunu istedikleri gibi yorumlayıp çıkarlarına göre uygulayan mollaların keyfi davranışları ve ikiyüzlülükleri anlatılır.

Kitaptaki öykü: Danabaş Köyünün Hikayeleri kitabında, Hudayar Bey şehre giderek ölmüş olan arkadaşı Haydar’ın dul karısı Zeyneb'i (kadının kendi rızası olmadan) nikahlamak için yola çıkar. Bunun için yozlaşmış adalet sistemindeki açıklardan yararlanmak niyetindedir. Filmde bazı küçük farklarla aynı konu ele alınmaktadır.

EMLEK YÖRESİ

Sivas ili, Şarkışla ilçesinde bir bölge. Kendine özgü kültürel bir bütünlüğe sahip olup özellikle de halk ozanları ve aşıklık geleneği ile tanınmaktadır. Halk inanışları açısından oldukça zengindir. Halk ağzında yanlışlıkla Arapça kökenli "Emlak" sözcüğü ile karıştırılarak bu biçimi ile de kullanılır; ancak etimolojik köken olarak gerçekte hiçbir bağlantısı yoktur.

Sınırları: Coğrafi olarak İç Anadolu bölgesinde Şarkışla'nın kuzeybatısında Kızılırmak vadesinde Yıldızeli ile Akdağmadeni arasında kalan alanı ifade eder. Daha basit bir tanımla Yıldızeli-Şarkışla-Akdağmadeni arasında kalan bir üçgen oluşturmaktadır. Bu alan içerisinde Şarkışla'ya bağlı yaklaşık 30 köy bulunmaktadır. Bunların en önemlileri "Emlek" adı ile başlayan köylerdir: Emlek Hüyük, Emlek Kale, Emlek Karacaören, Emlek Kavak, Emlek Mezra.

Ayrıca Emlek bölgesinde yer alan diğer köylerin başlıcaları şunlardır: Akçakışla Köyü, Alaman Köyü, Akçasu Köyü, Bağlararası Köyü, Başağaç Köyü, Benlihasan Köyü, Beyyurdu Köyü, Bozkurt Köyü, Canabdal Köyü, Çamlıca Köyü, Çanakçı Köyü, Çiçekliyurt Köyü, Faraşderesi Köyü, Gazi Köyü, Gülören Köyü, Hardal Köyü, Hocabey Köyü, İğdecik Köyü, Kümbet Köyü, Ortaköy, Otluk Köyü, Örtülü Köyü, Saraç Köyü, Sarıtekke Köyü, Sivrialan Köyü, Yahyalı Köyü, Yalanı Köyü, Yükselen Köyü: Basit bir sınır çizgisi olarak Sivas - Kayseri karayoluna çok yakın bir konumda paralel olarak uzanan Turna Dağı'nın diğer tarafında kalan bölgedekiler Emlek köyleri, Şarkışla tarafında kalanlar ise Merkez köyler olarak adlandırılır. (Başka bir açıdan, günümüzdeki Merkez köyler ise tarihi Gedik nahiyesine bağlı olanlardır.)

Akdağmadeni (Yozgat), Gemerek (Sivas), Sarıoğlan (Kayseri), Yıldızeli (Sivas) ilçelerinin sınırlarında kalanlar dahil edildiğinde köylerin sayısının günümüzde de 62 olduğu halk arasında kabul görür. Şarkışla ilçe sınırları dışında kalan ama Emlek yöresi içerisinde bulunan başlıca köyler şunlardır. Akdağmadeni'nde: Bozhüyük, Yazılıtaş; Yıldızeli'nde: Davulalan, Yuvalıçayır, Nallı, Karaleylek, Yolkaya; Gemerek'de: Tekmen, Burhan, Dendil, Alakilise, Keklicek, Eğerci; Sarıoğlan'da: Karaözü (Geçmişte aslında Gemerek'e bağlıdır.)

Tarihçe: 11. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya gelmeye başlayan Türkmenler, İç Anadolu'da Emlek yöresini de kendilerine yurt edinmişlerdir. Bölgeyi içine alan Danişmentli devleti ve ardından Selçuklu devletleri kurulmuştur. Dulkadirli beyliği egemenliğinde kaldıktan sonra 16. yüzyılda Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Osmanlı idaresi altında Bozok Sancağı içinde yer almış ve nahiye merkezlerinden biri olmuştur. Nahiye merkezinin bugünki Hardal köyü olduğu bilgisine rastlanmaktadır. Kayıtlara göre Emlek Nahiyesi'ne 62 köy bağlanmıştır. Bunların bir kısmı günümüzde Yıldızeli, Gemerek ve Akdağmadeni ilçelerine bağlıdırlar. 1831 nüfus sayımında Emlak kazasının (yalnız Müslüman ve 18 yaşının üstünde erkekler) nüfusu 2919 olarak kayıtlara geçmiştir. Bu köylerde barınan nüfus ilerleyen dönemlerde ise 12.500 civarında olmuştur. Daha sonra Emlek idari bir birim olmaktan çıkarılarak köyleri çeşitli kazalar arasında dağıtılmıştır. Şarkışla sınırları içerisinde kalan köylerin nahiye merkezi daha sonraki dönemlerde Akçakışla köyü olmuştur.

Emlek adının kökeni: Emlemek fiilinin iyileştirmek, tedavi etmek, sağaltmak manaları bulunur. Bu fiilden türemiş olma ihtimali yüksek görünen Emlek sözcüğü ise iyileştirici, sağaltıcı, tedavi edici yer manalarına sahiptir. Şifâ veren, tedâvi eden demektir. Bu kavram eski Türk halk kültüründe şifalı bir bölgeyi veya ilaç niteliği taşıyan bir yiyeceği tanımlar. Bedenen veyâ ruhsal olarak şifâ bulunan bir yerleşim birimini veyâ yöreyi ifâde eder. Çoğunlukla o bölgede bulunan evliyâ mezarları ile ilişkilendirilir. Mitolojik bir kişilik olan "Amlak" adı ile de alâkalı

görünmektedir. Bu isim de şifâ vericiliği temsil eder. Türkçe "Em/İm" kelime kökü ilaç, ağız, aşk, istek ve işâret bildirir.

İnançlar: Emlek yöresi Alevi-Bektaşi kökenli inançların baskın olduğu bir coğrafyadır. İnanılan, kutsal görünen unsurlar her an çağırılabilme mesafesinde, seslenildiğinde sesin duyurulabileceği uzaklıkta olmalıdır. Başlıca inanç unsurları şu şekilde sıralanabilir:

Kutsal dağ inancı: Emlek köylerinin neredeyse hepsinde kutsal veya hakkında efsaneler anlatılan önemli bir dağ inancına rastlamak mümkündür. Genellikle köylerin eteklerinde bulunduğu dağ veya tepe köylülerce kutsal sayılır. Çoğunlukla evliya mekanlarının dağ doruklarında bulunduğuna inanılır. Onuları bir keramet göstermeye yönelten ise insanlardır, yani sadece kendileriyle ilişkiye geçildiği anda kerametlerini ya da öfkelerini gösterirler. Çevredeki diğer dağlar kır (ağaçsız) olduğu halde ziyaret mekanının bulunduğu bu yerlerin kutsallığı nedeniyle yeşil kalmış olduğu söylenir.

Kutsal ağaç inancı: Ziyaret yerlerinde bulunan ağaçlar da doğal olarak kendiliğinden kutsal kabul edilmektedirler. İnanışa göre bunlara dokunulmaz, kesilmez; bir dal kesenin onması (iflah olması) mümkün değildir, o kişinin başına mutlaka bir kötü iş gelir. Ayrıca bu dokunulmazlık nedeniyle büyümüş ulu ağaçlara sıklıkla rastlanır. Çam, ardıç gibi yüzlerce yıllık ağaçlar kutsal sayılır ve bunlar için en sık rastlanan dilek dileme biçimi ağacın gövdesini kucaklayarak iki eli kavuşturma olarak uygulanır Kimi zaman da yalnız başına varlığını sürdüren bir ağaç kutsal olarak kabul görebilmektedir. Akçakışla yöresinde yayladan çam ağacı kesenlerin başına felaketler geldiğine inanılmaktadır.

Kutsal su inancı: Genellikle içmece veya kaplıca biçiminde yararlanılan bu suların da kutlu oldukları için şifa verdiklerine inanılır. Bunlar da çoğu zaman yakınlardaki bir evliya mezarı ile ilişkilendirilirler. Ayrıca akarsularla inanışlar da yörede önemli bir yer tutar. Suya saygısızlık yapmanın veya onu kirletmenin doğaüstü / ilahi öfkeyi çekeceğine inanılır.

Kutsal kaya inancı: Büyük bir kaya, özellikle de şekli ilgi çekici ya da renkli bir taş parçası kutlu sayılabilmektedir. Tek başına bir dağ yamacında, bir dere kenarında, bir ormanın içinde yüzyıllardır orada duran kayalar gizemli sayılır. Bazen bu taşların erenler tarafından savaşlar esnasında fırlatıldığı söylenir.

Kutsal kişi / mezar inancı: Pek çok köyde evliya, eren, abdal, baba, dede, yatır gibi adlarla anılan kutlu bir kişinin köyün geçmişinde yer aldığından bahsedilir ve çoğu zaman da bu kişinin mezarı köyün içinde veya yakın bir yerlerde mevcuttur. Bu kutlu kişinin rüyaya girme, keramet gösterme, kendisi veya mezarı ile alay edildiğinde öfkelenme ve bu öfkesini açığa vurma, şifa verme gibi özellikleri olduğuna inanılmaktadır.

Üç-kardeşler Dağı: Emlek'in ortalarına düşen bir alanda üç dağ yükselir. Üç kardeşin (olasılıkla üç kutlu kişi) her biri ayrı bir dağı mesken tutmuşlar ve adlarını vermişler. Birbirini görecek şekilde yükselen bu tepeler Kürebaba, Ağbaba, Karababa adlarını taşırlar. Kürebaba tepesi Kümbet, İğdecik, Hocabey, Sarıtekke, Güdül, Canabdal, Yalanı köyleri arasında Bozdağlar üzerinde bulunmaktadır. Tüm bu köylerce kutsal sayıır ve burada adaklar adanıp kurbanlar

kesilir. Yıldızeli'nin Davulalan köyünden de sıklıkla ziyarete gelenler olur (Davulalan ve Canabdal köyleri arası 14 km kadar olup araçla yaklaşık yarım saatte Davulalan köyünden Kürebaba yatırına ulaşmak mümkündür.) Yakınlarında "Üç ulu çam" ağacı bulunur ki, bu ağaçlar da kutsal kabul edilir. Bir kimsenin iki kolu ile bu çamlara sarılıp ellerini kavuşturduğunda dileğinin yerine geleceği inanışı bulunur. Yöre ahalisi Kürebaba önünde hiçbir insanın yalan söylemeye cesaret edemeyeceğine inanırlar. Bundan dolayı bir kişinin doğru söyleyip söylemediğini anlamak amacıyla Kürebaba'nın adı anılarak yemin edilir. Yalan söylendiği takdirde Kürebaba'dan çıkan bir ateşin yalan söyleyen insanın yüzünü yalayarak yaktığına inanılır. Kürebaba'da bundan başka buz gibi suyu akan bir oluk (çeşme) vardır ki adına "Süt-oluk" denilir.

Sütoluk Efsanesi: Yalanı köyünden bir kişi tarafından anlatılan ve hemen pınarın başında derlenmiş olan Sütoluk Efsanesi öyküsüne göre; Alosman (Ali Osman) adlı bir kişi geçmiş dönemlerde bir savaşa gider asker olarak ve bir daha da geri dönmez. Yalnız kalan karısı ve çocukları dağa çıkarlar ve onları geyikler sütleri ile beslerler. Kadın sağdığı sütlerin fazla kısmını bir mağaradaki deliğe döker ve oradan toprağa karışan sütler yakınlardaki bir pınarın sularını süte dönüştürür. İnanışa göre bu çeşmeden "Cuma Akşamı" (yani Perşembe) günlerinde su yerine süt akarmış. Ancak kendini bilmez bir kadın kirli giysilerini bu çeşmenin başında yıkadığı için artık oluktan süt akmaz olmuş. Hatta Perşembe günlerinde artık bulanık akmaya başlamış olduğu yörede anlatılır.

İkiz (Ekiz) Oluk: Rivayete göre bir kadının kocası askerdedir, kimsesizlikten ve sahipsizlikten işe güce kendisi yetişemediği için bu kadın iki çocuğunu kışın odun toplamak için yakın bir tepeye gönderir. Ancak çocuklar farkına varmadan yavaş yavaş evden uzaklaşırlar. Bir süre sonra ıssız bir yere varırlar ve yalnız bir ağaç bulurlar. Çocuklar bu ağacı kesmeye kalkışırlar. Ama bilmezler ki bu kutlu bir ağaçtır (ağaçların sultanıdır). Böylesi ağaçlara balta vuranın asla iflah olmayacağını ise hiç bilmemektedirler... Baltayı vurduklarında sarsılan ağaçtan bir meyve düşer; onu alıp yerler. Her balta vuruşunda düşen meyveyi alırlar ve aç oldukları için yemeye devam ederler. Zaman geçip akşam olur. Önceleri hafiften yağan kar tipiye dönüşür... Bunun üzerine iki kardeş ağacın kovuğuna sığınırlar. Anneleri ise bu sıralarda çocuklarının dönmediğini görünce onları aramaya başlamıştır. Yakın çevrede göremeyince, o da biraz ileriye gider ve çocukların izlerini görerek takip eder. Nihayet uzaktan onları görür ve donmak üzere olan çocuklarına ısınmaları için sımsıkı sarılır. O gece hepsi de işte orada donarak ölürler. Kadının kocası bir müddet sonra askerden dönünce acı gerçeği öğrenir, onları arar ama bulamaz. Sonunda kadın bir gece bir adamın rüyâsına girer ve ağacın yerini kendisine târif eder. Adam yanına köyden birkaç kişiyi de alarak gider ve ağacı bulur. Ağacın dibindeki toprağı kazmaya başlarlar, görürler ki taş kesilmiş kadının gözlerinden sanki ağlar gibi bir su akmaktadır. Oraya bir çeşme yaparlar. Bu pınar Şarkışla-Akçakışla yolu (eski yol) üzerinde Bozkurt köyüne varmadan 10 dakika mesafededir. Uzun yıllar yolun üst kısmında iki oluk halinde akmıştır. Sonra yolun alt tarafına indirilmiş ancak bu arada tek oluk halinde akıtılmıştır. Derler ki, bunun üzerine suyun tadı bozulmuş, hafiften bulanıklaşmıştır.

Kutsal Ocak Anlayışı: Bir ev veya bir aile geleneksel olarak bir hastalığın ruhsal olarak tedavisinde adeta uzmanlaşmış sayılır ve buralara "Ocak" adı verilir: Sarılık ocağı, Al ocağı, Şaşılık ocağı, Uyuz ocağı gibi... Hastalık iyileştiricisi kişinin mutlaka keramet sahibi, evliya bir kimse olması gerekmez, çünkü o hastalığı iyileştirildiğine inanılan kişi değil, kişinin sahibi olduğu ocaktır. Bazen o ocakta (şifalı mekanda) yer alan su, kuyu, toprak tedavide kullanılabilir. Fakat asıl iyileştirici etkinin ocağın manevi gücünde ve insanların buna inanmalarında olduğu düşünülür. Yörede bulunan Yusuf abdal, Kılınç abdal, Can abdal tekkelerinin kökeni hayli eskiye dayanmaktadır.

Hayvan donuna girme: İnsanların başka canlıların şekline büründüğüne dair anlatılara rastlanır. Don (kılık, şekil) değiştirip beyaz bir at olarak şafağa karşı köylerin içinde dolanarak insanları izlediği anlatılan bir dededen bahsedilir. Ayrıca cinlerin de zaman zaman hayvan kılığında göründüğü inanışı bulunur. Gemerek'in kuzeydoğusunda kalan Orta-Topaç köyü çevresinde eşekle tek başına yolculuk yapanların önüne tilki kılığındaki bir cinin çıktığı anlatılır.

Hızır inanışı: Hızır kılık değiştirerek evlerin kapılarını çalar ve genellikle de yaşlı, yoksul, dilsiz bir kişi gibi görünür. Sebepsiz yere gelerek insanların tutumlarını deneyebileceği gibi, bazen de birisine yardım etmeden önce onları sınar. Azarlayıp kapıyı yüzüne kapatanlara, kendisini kovanlara, karnını doyurmaktan, bir bardak suyu ya da sütü vermekten kaçınan kişilere yardımını esirger. Bu gibi insanların evlerinin, tarlalarının, sürülerinin bereketi kaçar. Akçakışla köyünden Bekir oğlu İzzet Karakurt'un anlattığına göre karısı Hatice ilk çocuklarını doğuracağı zaman eve bir ebe çağırırlar. Doğumun uzaması üzerine dışarıya çıkan bir kadına sorduğunda, durumun hiç de iyi olmadığını öğrenir, ters giden bir şeyler olduğu söyler kadın. Kadın içeri geri girdikten sonra uzun bir süre daha geçer. Evin bahçe kapısına doğru yürürken yan komşunun evinin bahçesinde bir adamın uzaktan kendisine eliyle işaret etmekte olduğunu görür. Komşularının bir akrabasına benzettiği bu yaşlı, beyaz sakallı, orta boylu adamın yanına varıp ne istediğini sorduğunda ihtiyar elinin parmaklarının uçlarını birleştirerek ağzına götürüp dudaklarına vurur birkaç kez. Anlar ki yaşlı adam dilsizdir ve yiyecek bir şeyler istemektedir. Sağa sola bakınır, evlerindeki misafire yemek vermelerini söylemek için komşularına seslenir ama kimse duymaz. Eve döner fakat karısı doğum yaptığı için evde yemek yoktur. Bunun üzerine evliğe (kilere) giderek ters çevrilmiş çökelik (çökelek peyniri) küplerinden birini alır ağzını açar. Çökeleğin bir kısmını ekmeğin arasına koyar. Büyükçe bir mendil bularak onun da içerisine çökelek doldurur. Adamın yanına dönerek ona verir. Sonra da eve geri döner. Çok sürmez ki, dışarıya iyi haberi verir kadınlar. Bir oğlu olmuştur. Adamı unutur gider. Bir kaç gün sonra komşularına sorduğunda kimse öyle bir misafirleri gelmediğini, yaşlı adamı görmediklerini söylerler. Evine gelen misafirlere tahta kaşık ve tahta tabaklarla yemek veren bir kişi Hızır'ın kendisini ziyaret etmiş olabileceğinden şüphelenir. Bunun üzerine tanıdığı birisine konuyu anlatır. O da kendisine tahta tabaklarla kaşıkları sobaya atarak yakmasını söyler. Soba söndüğünde Hızır'ın yemek yediği kaşıklarının yanmadan sapasağlam çıkmış olduğunu görürler.

Yedikardeşler: Bölgede yedi evliyanın bulunduğuna ve bunların birbirleri ile kardeş olduklarına inanılır. Bu kutlu kişilerin mezarlarının nerede olduğuna dair pek çok köyde farklı rivayetler

bulunur. (Bunların bazıları Şarkışla'nın merkez köylerindedir). Örneğin bir söylentiye göre Beş kardeşin merkez Kızılcakışla köyünde "Beşkardeşler" türbesinde yattığına inanılır, diğer ikisinin ise Karababa ve Kürebaba olduğu bunlarınsa farklı köylerde yattıkları anlatılır. Ancak yaygın olan inanış yedi kardeşin Şarkışla'nın farklı köylerindeki türbelerde yatmakta olduğudur, ki yöredeki yatırların sayısı çok daha fazladır. Bu nedenle hangilerinin olduğunu kesin olarak tespit etmek çok da mümkün değildir. Fakat yaygın bir görüşe göre bunlar; Abdal Baba, Koyun Baba, Ziraat Baba, Kara Baba, Muhtar Abdal, Can Abdal, Colü Dede olarak tespit edilmiştir. Yöredeki başka bir inanışa göre ise bu kardeşler; Karababa, Abdal Baba, Kevgir Baba, Küre Baba, Ağ Baba, Ali Baba ve Çeltek Baba olarak sayılmaktadır. Bir rivayete göre; Ahmet Yesevi'nin yedi öğrencisi fetih için buraya gelirler.

Halk ozanları: Âşıkların en çok Beyyurdu, Ortaköy, Hüyük, Kümbet, Saraç ve Sivralan köylerinden çıktığı görülür. Köy sayısının fazlalığı ve âşıklık geleneğinin yaygınlığı bu yörede halk ozanı sayısının da çok olmasını sağlamıştır. Âşıklar içinde Kemter, Ali İzzet Özkan ve Mihmani, Veli gibi ülke çapında ünlenmiş, hatta Âşık Veysel gibi ünü ülke dışına taşmış olanlar vardır. Doğan Kaya bu aşıklarla ilgili kayda değer iki önemli bilgi aktarmaktadır. Ali İzzet Özkan'ın âşıklığa yönelmesinde bir rüyanın da etkisi olmuştur. İzzeti mahlaslı ozan, yirmi beş yaşında şiire başlamıştır. Üç gün rüyasında farklı yerler görmüş, değişik olaylara şahit olmuştur. Üçüncü gece Hacı Bektaş evladından Ahmet Cemaleddin'in elinden lokma yemiş, uyandığında da başkalık hissetmiştir. Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Akçakışla köyünden Aşık Halil (Soylu) kendisi ile yapılan bir görüşmede bade içip içmediği sorulduğunda; "Ben bade filan içmedim, beni derdim ağlattı, derdim söyletti." diyerek âşıklığa başlayış sebebinin dert (ruhsal sıkıntı) olduğun izah etmiştir. Dokuz kadın âşığın var olduğu da değinilmesi gereken diğer önemli bir husustur. Bunlar; Cemile Uzundal (1932-Ağcasu), Dudu (19. yüzyıl-Kümbet), Emine (1810-Beyyurdu), Fadime (19. yüzyıl-Sivralan), Fatma Hasgül (1952-Mescit), Kamer (18. yüzyıl-İğdecik), Gülhanım (20. yüzyıl-Saraç), Yeter (1922-Saraç) olarak kayda geçmiştir. Yörede saz çalan âşıklar yaygın olduğu gibi saz çalamayan ama yine de geleneğin diğer gereklerini yerine getirerek yeterince yetkin eserler çıkaran aşıklara da rastlanır. Ancak saz ile çalınan eserlerin toplumsal bellekte korunması çok daha kolay olmaktadır. Bu nedenle "Yanamaç" adı verilen çalgı çalmadan söyleyen ozanların eserleri hele de kendileri veya bir yakınları tarafından yazıya geçirilmemişse istisnai durumlar dışında büyük oranda hatta bütünüyle unutulup gitmektedirler. Bu duruma örnek vermek gerekirse yine Ali İzzet Özkan ve Halil Soylu karşılaştırması yeterli olacaktır.

Ali İzzet Özkan: Emlek Hüyük köyünde 1902 yılında doğmuştur. Çıraklık geleneği içerisinde Sivaslı Âşık Sabri'den ders almıştır. "İzzetî" mahlasını kullanmıştır. Saz çalarak söyler. Herhangi bir eğitim görmemiştir ancak, kendi çabalarıyla hem eski hem de yeni yazıyı öğrenmiştir. Yirmili yaşlarından sonra Anadolu'da köyden köye gezerek geçimini kazanmaya başlamıştır. Otuz sekiz yaşında bazı şiirlerinin Ülkü Dergisi'nde yayımlanmasının ardından şehirlerde de tanınmaya başlamıştır. Mecnunum Leylamı Gördüm, Şu Sazıma Düzen Ver, Mühür Gözlüm gibi türkülerini okuduğu plaklarıyla asıl ününü sağlamıştır. Ankara Dikmen'de yaşadığı gecekonduda 1981 yılında ölmüştür.

Sağlığımda mezarımı ben kazdım
Ölmeden kabire uzandım yeter
Kefenimi tabutumu ben dizdim
Al yeşil renge boyandığım yeter

Halil Soylu: Akçakışla'da 1902 yılında dünyaya gelmiştir. Ailesinin geçimini erken yaşta üzerine almak zorunda kalmıştır. Okula gidememiştir. Yine de kendi çabaları ile hem Arap alfabesi hem de Latin alfabesi ile okumayı öğrenmiştir. 1924 yılında askere gitmiş ve Elazığ'da görevini tamamlamıştır. 1937-1938 yılları arasında ise ihtiyatlı olarak askere çağrılmıştır. Eşi Elif genç yaşta vefat etmiş ancak kendisi tekrar evlenmemiştir. Ekonomik anlamda çok sıkıntı çekmiştir. 1927-1929 yılları arasında TCDD'de çalışmıştır, daha sonraki yıllarda ise duvar ustalığı ve doğrama ustalığı yaparak geçimini sağlamıştır. Köyündeki pek çok evi (özellikle kerpiç evleri) o yapmış veya duvarlarını örmüştür. Bu evlerin bir kısmında çatı tahtalarında adı ve yaptığı tarih kazılıdır. Ayağı yıllar süren aralıklarla aynı yerden üç kez kırıldığı için hafif aksak yürümüştür. 01 Şubat 1986 tarihinde kanser nedeniyle ölmüştür. Halil Soylu türküler söyleyerek ve halk hikâyeleri anlatarak halk edebiyatına başlamıştır. Saz çalamayan halk ozanları arasındadır. Yazması iyi olmadığı için şiirlerini kaydedememiştir; ancak güçlü hafızası sayesinde pek çoğunu kendisi aklında tutmuştur. Eserlerini doğaçlama (irticalen) söylemiştir. Herhangi bir ustası olmamıştır. Yalnızca tanışma fırsatı da bulduğu Âşık Veysel Şatıroğlu'ndan çok etkilendiği bilinmektedir. İrticaldeki başarısını Veysel'in de takdir ettiği söylenir. Şiirlerinde gündelik hayatı konu edinir, çoğu dertlenmedir. Dörtlükler halinde söylediği şiirlerinde 11'li hece ölçüsünü yeğlemiştir. Pek çok şiiri nakaratlıdır (kavuştak). Koşma, semai ve destan türlerini sıklıkla kullanmıştır. Ancak şiirlerinden yalnızca üç tanesi günümüze kadar korunabilmiştir.

N’ola ben de gelmeyeydim cihana
Başa gelecek var o da bahane
Nasıl yalvarayım adil burhana
Arttı firkat aldı beni dert beni
Sardı yine keder beni gam beni

Nüfus: 1960'lı yıllardan itibaren başta Almanya olmak üzere özellikle Avrupa'ya çalışmak için gitme bölgede sıklıkla rastlanan bir durumdur. Ancak bu nüfus üzerinde doğrudan ve önemli bir etki yapmamış fakat yurtdışında yaşayanların ailelerini de götürmesi, orada doğan çocukların ülkeye geri gelmemesi gibi nedenlerle dolaylı olarak etkilemiştir. 1990'lı yıllardan başlayarak ise başta Ankara olmak üzere, Mersin, İzmir, İstanbul, Kayseri gibi şehirlere göç artmıştır ve bölgenin nüfusun hızla düşmesine yol açmıştır. Ancak yaz aylarında geçici olarak belirgin bir nüfus artışı köylerde yaşanmaktadır. Bu durumun sebebi ise yurtdışında ve şehir dışında yaşayanların tatili köylerinde geçirmek istemeleridir. Fakat bu etken de gençler arasında giderek azalmaktadır.

EMİTAİ

Ousmane Sembene tarafından yönetilen 1971 yapımı Senegal drama filmidir. Katıldığı 7. Moskova Uluslararası Film Festivali'nde gümüş ödül kazanmıştır. Emitai, bir Diola tanrısının adıdır. Film, Vichy hükümetinin Fransa'nın sömürgelerindeki erkekleri zorunlu askere aldığı 2. Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde geçmektedir. Kadınların Fransız vergisine çıkarak pirinç mahsulünü sakladıkları Diola köyünde bir isyan patlak verir. Köydeki direniş, Metropoliten Fransa'da sürmekte olan direniş mücadelesiyle eş zamanlı olarak gelişir. Metropoliten Fransa özgürleştirildiğinde, Diola köyünde Charles de Gaulle'ün portreleri Vichy Mareşali Pétain'inin posterlerinin yerini alır, ancak köydeki yaşam koşulları değişmez. Emitai, Fransızca konuşulan Afrika ülkelerinde beş yıl boyunca sansürlenmiştir.

EMİN KUZUCULAR

Derlemeci, halk kültürü araştırmacısı, yazar ve öğretmendir. 1970'li ve 1980'li yıllarda Sivas Folkloru ve Türk Folkloru gibi dergilerde makaleleri yayınlanmıştır. Şarkışla yöresindeki pek çok köyde halk inanışları ve yöresel efsanelere dair ayrıca halk kültürü ile ilgili derlemeler yapmıştır. Gözlemlerini ve yaptığı incelemeleri kayda geçirmiştir. Türkiye'de yapılan folklor araştırmalarının tarihsel gelişim süreci içerisinde "Dergici Gelenek" olarak bilinen dönemin devamında yer alır. Asıl mesleği öğretmenlik olan Emin Kuzucular 1931 Akçakışla doğumludur. Pamukpınar Köy Enstitüsü'nden mezun olmuştur. Askerlik görevini 1960 yılında İzmir'de tamamladıktan sonra çeşitli yerlerde görev yapmış, ardından Şarkışla'ya bağlı Kanak (şimdiki adıyla Konakyazı) köyünde ve 1964 - 1969 yılları arasında ise Akçakışla'da çalışmıştır. 1983 yılında Hatay'da emekli olmuş ve Dörtyol ilçesinde 1998'de ölmüştür.

Ailesi: Baba tarafı Akçakışla köyünde "Panaliler" adı verilen sülaledir. Pan Ali adındaki demirci ustası uzun boylu, iri yarı birisidir. (Pan kelimesi Anadolu'da yavaş hareket eden kişileri tanımlar.) Emin Kuzucular'ın dedesi olan (kendisine ismi verilen) Emin ve üç kardeşi şehit olduklarından Sarıkamış'tan dönemezler. Seferberlik sonrasında sağ kalan askerler köylerine dönerler. Sürülerini Kızılırmak üzerindeki köprünün yakınlarında otlatmakta olan babaları ise oğullarının dönüşünü gözlemektedir. Ancak gelenlerden kendi oğullarının hepsinin de şehit olduğu haberini alınca bu acıya dayanamaz ve koyunlarını Kızılırmak'a atar. Soyadı kanunu çıktığında, kendilerini tanıyan ve bu öyküyü bilen nüfus memuru "Kuzucular" soyadını vermeyi önerir, onlar da kabul eder. Emin Kuzucular'ın babasının adı Ali Rıza, annesinin adı ise Emine'dir. Emine Hanım, Akçakışla'ya çok yakın Gaziköyü ahalisinden bir İstiklal Harbi şehidinin kızıdır. Ali Rıza, askerliği bitirdikten sonra köye dönünce Emine'yi kaçırarak evlenir ve ilk erkek çocuğuna Sarıkamış'ta şehit olan babası Emin'in adını koyar. Köylüler ona çocukluğunda "Cin Emin" lakabını takarlar. İlkokulu köyünde bitirir, olasılıkla öğretmeninin yönlendirmesiyle, Yıldızeli'nde bulunan Pamukpınar Köy Enstitüsüne gider. Köy Enstitüsüne başlama tarihi de yine büyük olasılıkla 1945-1946 yıllarıdır.

Öğretmenlik görevi: 1953-1954 öğretim yılında Adıyaman Besni'de ilk kez öğretmenlik görevine başlar. 1957 yılında Akçakışla'dan Nazlı Hanım ile evlenir. Askerlik görevini yedek subay olarak İzmir'de yapmıştır. 1961 yılında askerliğini tamamladıktan sonra, tayini Şarkışla'nın Kanak (şimdiki adıyla Konakyazı) köyüne çıkmış ve öğretmenliğe burada devam etmiştir. 1964 yılında ise kendi köyü olan Akçakışla bucağına ilkokul müdürü olarak geçer. Kimi zamanlar Nahiye Müdürlüğü görevine de bakar. Bu yıllarda avcılığa da merak salar. 1969-1970 yılında Sivas merkezde bulunan Danişment ilkokuluna atanır.

Yazarlık dönemi: 1974 (veya 1975 yılında) Sivas'taki bir mahalli gazetede ilk yazıları yayınlanmaya başlar. Yazdığı köşenin adını "Sivas'ın İçi Benek Benek" koymuştur. Bu dönemdeki yazıları İbrahim Aslanoğlu ile tanışmasına vesile olur. Böylece İbrahim Aslanoğlu'nun 1973 yılından itibaren çıkarmaya başladığı Sivas Folkloru dergisinde halk kültürü araştırmalarına dair makalelerini yazmaya başlar. Özellikle Şarkışla ilçesinin halk kültürü ve Akçakışla ile yöresindeki köylerin folkloru üzerine derlemelerini kayda geçirir. Düğün ve evlilik gelenekleri, efsaneler, yöresel kıyafetler, kilimler, hastalıklar ve tedavileri üzerine çok kıymetli bilgiler içeren derlemeler yapmıştır. Âşık Veysel'in birinci ölüm yıldönümünde "Dostlar Veysel'i Anıyor" ve ikinci ölüm yıldönümünde "Veysel ve Çiçekler" başlıklı yazıları yazmıştır. Daha sonra bir süre de Türk Folkloru dergisinde yazmaya devam etmiştir.

Hatay yılları: 1979 yılında tayinini Hatay'a istemiştir. Buradaki ilk görev yeri Samandağ'daki bir ilkokuldur. Bir süre sonra da Hatay Dörtyol'da başka bir ilkokula geçmiştir. 1983 yılında öğretmenlikten emekli olur. 1998 yılında şiddetli astım krizi ile Dörtyol Devlet Hastanesi'ne başvurur oradan İskenderun'a sevk edilir. Ancak daha Hatay'dan çıkmadan oğlunun kullandığı şahsi aracın içinde vefat eder. Kabri Hatay'ın Dörtyol ilçesindeki Özerli mezarlığındadır.

Yazıları: Sivas Folkloru Dergisi: 36 adet makale bulunmaktadır ve Milli Kütüphane envanterinde kayıtlıdır. Türk Folkloru Dergisi: Makaleler. Milli Kütüphane envanterinde kayıtlıdır.

Ek bilgi: "Babam, rahmetli Emin Kuzucular'a halkevleri vasıtasıyla ulaşmış ve arkadaş olmuşlardı. İkisi birlikte çok emek vererek folklor araştırmaları yaparlardı." (Erman Aslanoğlu) – Alıntı: Sivas Folkloru Dergisi Kapsamında Yerel Türk Halkbilimi Dergiciliği Ve Araştırmacılığı Geleneği, Gamze KÖSE, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Ankara, 2018, Sayfa: 116

EL ÖRGÜSÜ ÇORAP

Geleneksel yöntemlerle çoğu zaman yünden veya elverişli başka malzemelerden imal edilmiş iplerle elde örülen çoraplardır. Farklı toplumlarda, özellikle Türk kültüründe ve Anadolu'da yünden örülen örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Anadolu'da bazı yörelerde erkeklerin de çorap ördükleri bilinen bir durumdur.

Tanım: "El örgüsü" kavramı genel olarak pamuk, yün, tiftik veya elyaftan elde edilen ipliklerin ilmekler halinde birbiri içerisinden geçirilmesiyle oluşturulan dokuyu ifade eder. Bunlardan en

yaygın olanı şiş ile örmedir. Sadece çorap değil eldiven, lif, bere, hırka, diz bağı, patik gibi eşyalar da tekniği bilenler tarafından kolaylıkla üretilir. "Çorap", insanlar tarafından ayaklara geçirilen, baldırın veya dizin farklı bölümlerine kadar da çıkabilen ve vücudun bu bölümlerini dış etkenlerden korumak, ayrıca giysiyi tamamlamak amacıyla kullanılan örgü giyeceklerdir.

Tarihçe: Çorap örücülüğünün tarihi MÖ. 8. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Orta Asya'da gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda MÖ. 7. ve 8. yüzyıllarda Hun döneminden kalma Pazırık Kurganı'ndaki konç kısmı koçboynuzu motifleri ile süslü çoraplar bulunmuştur. Ayrıca Anadolu'da ilk örneklerin keçe çorap olduğu tespit edilmiştir.

Kullanılan hammaddeler ve malzemeler: Genellikle yün, tiftik veya pamuk bazen de ipekten yapılmış iplik gibi malzemelerden örülmektedir. Doğal boyalarla boyanan ya da boyanmayan iplik türleri mevcuttur, günümüzde sentetik iplikler de kullanılabilmektedir. Özetle hayvansal ve bitkisel lifler hammadeyi oluşturmaktadır.

Örgü tekniği: Araçsız örgü ve araçlı örgü olarak ikiye ayrılır. Araçlı örgü ise kendi içerisinde basit aletlerle ve makine ile yapılanlar şeklinde iki yönteme sahiptir. Geleneksel örme işlemi çoğunlukla şiş, tığ gibi basit araçlarla gerçekleştirilir. Bunun dışında iğne, mekik ve firkete örgülerine de rastlanır.

Çorabın bölümleri: El örgüsü bir çorapda; taban, topuk, burun, bileklik ve başlık bölümleri yer alır. Ayrıca çorabın uzunluğuna bağlı olarak konç bulunabilir.

Anadolu'da rastlanan yaygın el sanatlarından birisi olan çorap örücülüğünde ortaya çıkan ürünler yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Üzerinde yer alan desenler, örgü tekniği ve kullanılan araçlar, kullanım amacı, renkler yöresel olarak değişebilmekte hatta çeşitlilikler ortaya çıkmaktadır. Renklerine ve niteliklerine göre ak çoraplar, kara çoraplar, alaca çoraplar, kınalı çoraplar, tüylü çoraplar ve nakışlı çoraplar olarak sınıflandırılabilirler. Tek şiş, iki şiş ya da beş şişle örülen çoraplar vardır.

Motifler
Bitkisel motifler: Çiçek, yaprak, ağaç, meyve
Figürlü motifler: İnsan, hayvan veya el, ayak, göz
Nesneli motifler: Muska, kandil, küpe, ayna
Geometrik motifler: Düz, çapraz, verev, zikzak çizgiler, üçgen, kare, altıgen vb. formlar

İnanışlar: Çorabın teki kaybolmuşsa evdeki evli veya nişanlıların ayrılacağına yorulur. Çorabın örgüsündeki olağandışı kopma ve atmalar (hele de eşlerin ikisinin de çoraplarının üzerinde yakın veya benzer yerlerde ise) evliler arasında geçimsizlik olacağına işarettir.

EL-HAYMUN

(Arapça: الهائمون, anlamı: Gezginler, uluslarası literatürde "Al-Haimoune"; Fransızca: Les Baliseurs du désert ve İngilizce: Wanderers of the Desert / "Çöl Gezginleri")

Tunus'lu yazar ve yönetmen Nasır Hemir'in 1984 yapımı filmidir. Başrollerde Soufiane Makni, Noureddine Kasbaoui, Sonia Ichti, Hedi Daoud, Hassen Khalsi ile birlikte yönetmenin kendisi de oynamıştır.

Üçleme: Nasır Hemir'in "Güvercin'in kayıp kolyesi" ve "Bab'Aziz"i de içeren "Çöl Üçlemesi"nin ilk bölümüdür.

Özet: Bir Sufi masalı niteliğine sahip olan film, bir şiirden uyarlanmıştır. İnsanın köklerini, aşkı ve özgürlüğü arayışı anlatılır. Genç bir öğretmen, çölün sınırında kurulmuş, çocukların hiç okula gitmediği bir köye gelir. Köyde çocuklar dışında yaşlı erkekler, kadınlar ve gizemli ve güzel bir genç kız yaşamaktadır. Öğretmen kumun parıldayan dünyası ve gezginlerin Endülüs melodisi tarafından büyülenir. Film yapımcısı, özenle planlanmış, resim gibi görüntülenen çekimler ve okunan şiirlerle Arap kültürünün görkemini yansıtır.

DÜZELTME İMİ (ˆ)

Türkçe’de yalnızca sesli harflerin üzerine gelir. Harfin uzun okunmasını sağlar. Örneğin: Hala (babanın kızkardeşi) ve Hâlâ (henüz, sürekli). Teknik olarak Türkçe dilinde hiç bir sesli harf incelmez. İnceltme işareti sessiz harfleri incelterek düzeltme yapar. Sesli harflerin üzerine konularak (işaretlenerek) hece uzaması sağlanır. Alfabetik sıralamalarda kısa ünlüler önce gelir. Örneğin alem kelimesi âlem kelimesinden önce yazılır.

Kullanıldığı harfler: Â: Türkçe’de kullanılır. Hafif uzun, ince bir a sesidir. Kural olarak bu inceliğin tam olarak sağlanabilmesi için biraz uzatılması gerekir. Örneğin: Kâr, Hâlâ, Kâzım, Nâzım, Âlem, Kâğıt…

Û: Türkçe’de kullanılır. Hafif uzatılarak okunan ince bir u sesidir. Doğru kullanım için kural olarak biraz uzatılması gerekir. Örneğin: Sükûnet, Mûris, Mûzip, Sûni…

Î: Türkçe’de kullanılır. Uzatılarak okunan ince bir i sesidir. Kullanımda İ harfindeki noktanın üzerine işâret koyulması çift noktalama gerektirdiğinden yalnızca düzeltme imi kullanılır, nokta düşer. Örneğin: Millî, Dînî, Çîdem, Dîdem, Îzan, Mîde...

Ê: Gagavuzca'da kullanılır. Uzatılarak okunan ince bir e sesidir. Kürtçe ve Zazaca kelimeler de yine yoğun olarak rastlanır. Türkçe’de sâdece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Ancak yine de dilimizdeki bir iki kelimenin okunuşu ile bir fikir edinmemiz mümkündür. Örneğin: Mêmur, Poêtika, Nêyzen, Têlif...

Ô: Uzatılarak okunan ince bir o sesidir. Normal O sesinden farklıdır. Türkçe’de sâdece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Örneğin: Bôlero, Âlô, Lôkman... (Aslında bu kelimelerin tamamındaki L harfleri dilin ucunun damağa doğru çekilmesiyle çıkarılan ve normal L sesine göre biraz daha ince olan bir sesi gösterir: Ļâℓ̦ , Rôℓ̦ , Gôℓ̦ ...)

İnceltme işareti, sesli harfleri inceltttiği gibi aslında kalın sessiz harfleri de gizli olarak inceltir. Özellikle L harflerinde bu durum çok belirgindir. Örneğin: Ļânet, Ļaℓe, Hâℓ̦â, Hâℓ̦...

DR. CALİGARİ'NİN MUAYENEHANESİ (Almanca orijinal adı: Das Cabinet des Dr. Caligari)

Robert Wiene'nin yönettiği 1920 yapımı Alman dışavurumcu film. Sessiz sinema döneminden çekilmesine ve siyah beyaz olmasına karşın tarihte sanatsal olarak en çok etki uyandıran filmlerden birisidir. Cinayet işlemek için bir uyurgezeri kullanan çılgın bir hipnotizmacının hikayesini anlatmaktadır.

Dekorlar: Filmin en ilginç özelliği dekorlardır. Sinema tarihi boyunca yapay dekorların sürrealist denebilecek tarzda böylesine etkileyici biçimde kullanıldığı başka bir filme rastlamak çok zordur. Keskin uçlu biçimler, eğik ve kıvrımlı çizgiler, alışılmadık açılarda eğilip bükülen yapılar ve manzaralar ve doğrudan setlerin üzerine boyanmış gölgeler ve ışık çizgileri ile karanlık ve çarpık bir görsel stile sahiptir.

Konusu: Dr. Caligari adında gizemli bir adam, fuarda Cesare adında bir uyurgezerin yer aldığı bir gösteri sunmak için kasaba katibinden izin ister. Katip, Caligari ile alay eder ve azarlar, ancak sonunda izni onaylar. O gece, katip yatağında bıçaklanarak öldürülmüş halde bulunur. Daha sonraki gece yeni bir cinayet işlenir ve bunun üzerine ilgi çekici bir şekilde ilerleyen bir araştırma süreci başlar.

Eleştiriler: modern film eleştirmenleri ve tarihçileri onu büyük ölçüde devrimci bir film olarak övdüler. Film, 1958 Dünya Fuarı'nda prestijli Brüksel 12 listesinde 12 numara olarak seçildi. Eleştirmen Roger Ebert onu tartışmasız "ilk gerçek korku filmi" olarak adlandırdı ve film eleştirmeni Danny Peary onu sinemanın ilk kült filmi ve arthouse filmlerinin öncüsü olarak nitelendirdi. Bir klasik olarak kabul edildiğinden, Alman sinemasının sanatsal değerine dünya çapında dikkat çekmeye yardımcı oldu ve özellikle korku ve kara film türlerinde Amerikan filmleri üzerinde büyük bir etkisi oldu.

DENİZ KIYISINDA KOŞAN ALA KÖPEK (FİLM)

(Rusça: Пегий пёс, бегущий краем моря / Pegiy pyos, Beguşçiy kraem morya)

Karen Gevorkyan tarafından yönetilen 1991 yılında gösterime giren Sovyetler yapımı drama filmi.

Uyarlama: Ana madde: Cengiz Aytmatov'un aynı adlı öyküsünden uyarlanmıştır. Adını nereden aldığı öykünün içinde anlatılır; denizden karaya yaklaşırken uzaktan görünen kayalıklar, sahilde koşan bir köpeğe benzemektedir.

Yapım süreci: "Lenfilm" stüdyosunda üretime alındı ve sanat konseyinin kararıyla durduruldu. Ancak ilerleyen yıllarda filmi tamamlama fırsatı tekrar verildi.

Konusu: Ohotsk Denizi kıyılarında yaşayan küçük bir kavim olan Nivih halkının hayatı anlatılmaktadır. Film iki bölümden oluşmaktadır; ilk olarak karada çekilen kısımlar (bu bölümün neredeyse tamamı Aytmatov'un romanında yer almaz) ve ikinci bölüm denizde geçen serüvendir. İlk bölüm, Nivih'lerin anavatanı olan Sahalin'de çekilmiş bir belgesel niteliği taşır

ve yerli halkın hayatından kesitler sunar. Kalabalık halinde birlikte yaşanan dar evler, namus için işlenen cinayet, ayı avcılığı ve ayı için düzenlenen törenler gibi yerel kültüre dair örnekler verilir. Yönetmen, kabilenin gerçek hayatında nasıl yaşadığını, avlandığını, dans ettiğini, büyüler yaptığını göstermiştir. İkinci bölüm ise Aytmatov'un hikayesine dayanmaktadır. Dedenin ustalığı ve oğullarının yardımı ile bir tekne inşa edilir. On yaşındaki çocuk, babası, amcası ve dedesiyle birlikte ilk kez balık ve fok avına çıkar. Ancak korkunç bir bela ile karşılaşırlar. Denize sis çöker, fırtınanın içinde kalırlar ve kıyıyı kaybederler. İçme suları tükenince erkekler kendilerini teker teker, her birinin sırası geldikçe suya bırakarak, kendi canlarını feda ederek çocuğun hayatını kurtarmaya karar verirler.

DENİZ KIYISINDA KOŞAN ALA KÖPEK

(Kırgızca: Деңиз Бойлой Жорткон Ала Дөбөт / "Deniz Boyloy Jortkon Ala Döböt")

Cengiz Aytmatov tarafından 1977 yılında yazılmış olan öyküdür. Ohotsk Denizi kıyılarında yaşayan küçük bir kavim olan Nivih halkından dört kişinin avlanmak için sandal ile denize açılmalarının ardından yaşadıkları anlatılmaktadır. Adını nereden aldığı ise kitabın içinde anlatılır; denizden karaya yaklaşırken uzaktan görünen kayalıklar, sahilde koşan bir köpeğe benzemektedir. Aytmatov kitabını başlangıç kısmında, arkadaşı olan Nivih kökenli yazar Vladimir Sangi'ye ithaf etmiştir. Sangi'nin küçükken sandalda akrabaları ile denize açıldığı ve siste kayboldukları, kutlu saydıkları bir ördeği gördükten sonra yönlerini bulduklarını Aytmatov'a anlattığı yönünde bilgiler mevcuttur. Hatta bu anlatılanları kullanmak için izin isteyen yazara; "bundan öykü çıkmaz, ama istediğin gibi kullanabilirsin" dediği söylenir.

Konusu: On yaşındaki Kirisk hayatında ilk kez babası, amcası ve dedesiyle birlikte fok avına çıkar. Ancak bir süre sonra denize sis çöker, fırtınanın içinde kalarak yönlerini yitirirler. Umutlarını yitirdikleri ana yaklaştıklarında kendilerine bir amaç belirlerler; küçük çocuğun kıyıya varabilme olasılığını artırmak için hayatta kalmasını sağlamak. Bunun için de gerekiyorsa kendi yaşamlarını feda etmeye karar verirler.

Yaradılış Efsanesi: Kitabın içerisinde bir bölümde, yeryüzünü yarattığına inanılan Luwr (Türkçe bazı çevirilerde Lura) adlı yaban ördeğinin öyküsü anlatılır.

"Lura suların üzerine kondu, göğsünden yolduğu tüylerle bir yuva yaptı kendisine Dünyada toprak, işte bu yüzen yuvadan oluştu. Yavaş yavaş büyüdü. Yavaş yavaş çeşitli yaratıklar çıktı ortaya. Bu yaratıklardan biri olan insan, hepsine üstün geldi. Kayak yaparken karların üzerinde gitmeyi, kayık yaparak sularda dolaşmayı öğrendi. Kara ve deniz hayvanlarını avladı. Beslendi ve çoğaldı."

DELİİLYAS

Sivas'ın Altınyayla ilçesine bağlı kasabadır.

Tarihçe: 29 Kasım 1965'te belediye statüsü alarak beldeye dönüştü. 1965 yılında kurulan Deliilyas belediyesinin ilk belediye başkanı İsmail Hakkı Akbulut'tur. Sonradan Başören, Serinyayla ve Yassıpınar köyleri Deliilyas'a mahalle olarak bağlandı.

Köyün adı: Yörede "Dellez" (Deli ve Ellez kelimelerinin bileşimi) olarak da bilinir. İlyas (Ellez) adlı bir kişi tarafında kurulduğuna dair birbirine benzer üç öykü anlatılmaktadır.

Orhan Akbulut (d. 1934, Sivas): Türk siyasetçi ve yüksek ziraat mühendisi. Sivas ili Altınyayla ilçesine bağlı Deliilyas köyünde doğmuştur. 1977-1980 yılları arasında 16.dönem milletvekili olarak TBMM'de görev yapmıştır.

Celal Oğlan Ağıdı: Yüzden fazla dörtlükten oluşan ağıdın bazı kısımları bestelenmiş ve ulusal çapta ilgi görmüştür. Celal Kulmaç adlı kişinin düğününe çok az bir zaman kala 1947 (kimi kaynaklara göre 1946) yılında ölümü üzerine nişanlısı tarafından günlerce okunmuştur. Derlenebilen kısım aslında söylenmiş olan ağıdın ancak bir bölümüdür. Ağıdın farklı biçimleri derlenmiştir.

Dede Yatırı: Bostanbaşı denilen mevkide köyün en yüksek yeri olan bir tepenin arkasındaki bir çukurda bulunan taş yığını şeklindeki bir mezardır. Bu taş yığını ziyarete gelenler tarafından bırakılarak oluşmuştur. Ziyaretçi tarafından aile fertlerinin sayısı kadar taş koyulur.

DENİZ GEZMİŞ

İlkokulu Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde, ardından Sivas merkezde o dönem Çifte Minareli Medrese'nin eyvanının yerinde bulunan Selçuk İlkokulunda ve ortaokulu ise yine bu ilde Atatürk Ortaokulunda okumuştur. Pek çok kaynakta yazıldığının aksine Şarkışla'da öğrenim görmemiştir, ancak 6 yaşına kadar bu ilçede kaldığına dair bilgiler mevcuttur. İlçede ise okula giderken hatırladığını söyleyenler tarafından kendisine benzeyen ağabeyi ile karıştırılmış olma ihtimali yüksektir.

Gerçek dışı iddialar: Deniz Gezmiş'in özellikle Şarkışla ve Gemerek'te yaşadıklarına dair geniş kapsamlı bir araştırma ve ayrıntılı bir kaynak taraması yaparak süreci başından sonuna kadar incelemiş olan Metehan Akbulut edindiği bilgilere dayanarak Deniz Gezmiş'in hayatına dair gerçek dışı söylentilerin ve kurgusal anlatıların bir hayli fazla olduğunu ortaya koyarak bunları tespit etmeye çalışmıştır ve gerçeğe ulaşmanın her koşulda doğru olduğunu belirtmiştir. Bunun için de öncelikle ifade ve dava tutanaklarını esas almış, diğer verilerin bunlarla uyumlu olup olmadığını kontrol etmiştir. Bir örnek vermek gerekirse bu yazılarda tespit etmiş olduğu Elmalı köyüne dair pek çok asılsız rivayet vardır. Deniz Gezmiş'in Şarkışla'da yaşadığı olayların gerçekleştiği süreç içerisinde Elmalı köyü, asıl nedeni tam anlaşılamayan bir biçimde bir tür efsaneye dönüşmüş durumdadır. Bu durum belki de birbiri ile bağlantısız ve aralarında ilişki dahi bulunmayan bazı olayların tamamen rastlantısal olarak üst üste gelmesinden kaynaklanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'ın Elmalı'da bir gece kaldıkları, Hamamcı Ali'yi sordukları (sanılanın aksine Elmalı köyünden değildir), Deniz

Gezmiş'in arkadaşı olduğu iddia edilen paraşüt şehidi Naciye Sakarya'nın gerçekten bu köylü olmasına rağmen idamın hemen sonrasında paraşütünü kasten açmadığına dair tamamen gerçeğe aykırı öykü (gerçekte idamdan çok önce ölmüş olması ve aslında birbirlerini tanıyor olmaları ihtimalinin bile çok düşük olması) ve Yusuf Aslan'ın Elmalı'da Deniz Gezmiş'ten ayrılmak zorunda kaldığına veya orada birbirlerini kaybettiklerine dair bütünüyle yanlış bilgi, Deniz'in sınıf arkadaşının bu köyden olduğu ve onun babasının evinde kalmak için köye girdiği söylentisi... Elmalı köyüne dair neden bu kadar çok söylenti vardır?... Bu sorunun kesin bir cevabı yoktur. Anlatılanların bir kısmı tamamen gerçek dışıdır. Önemli bir kısmı ise bütünüyle kuşkuludur. Bunların hepsi bir araya geldiğinde Deniz Gezmiş hakkında gerçek diye anlatılan olayların önemli bir kısmının yarı efsanevi söylentilere dönüştüğü görülmektedir. Üstelik bu söylentiler sadece Elmalı Köyü ve Şarkışla'da yaşananlara dair de değildir; hayatının pek çok dönemine dair asılsız bilgiler anlatılmış hatta yazılara geçirilmiştir. Örneğin kimi kitaplarda bile yazılı olan Gemerek belediye başkanının evini bastığı iddiasının tamamen asılsız olduğu mantıksal gerekçeleriyle (Gemerek'in içine hiç giremeden yakalandığı) bahsi geçen araştırmalarda açıkça ortaya koyulmuştur.

Naciye Sakarya aslında Deniz Gezmiş'in idamından çok önce, 15 Temmuz 1971 tarihinde ölmüştür (Türk havacılık tarihçesi kayıtları içerisinde yer alan resmi bilgilerden alıntıdır: Kadın Havacılar - son paragraf olan "İlk Kadın Hava Şehidi" başlığı altında verilen diğer kadın şehitler). Sakarya ailesi bu nedenle, gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle film şirketine dava açmıştır. Ayrıca paraşüt çekme kolunun kasten bozulduğuna dair söylentiler de farklı kişiler tarafından dile getirilmiştir. Ancak yapılan resmi kaza soruşturmalarında bunlara yönelik bir bulgu yoktur ve ailesi de bunları ciddiye almamıştır. Resmi olarak paraşüt şehididir. Cenazesi Türk Hava Kurumu uçakları ile mezarlığa getirilmiştir.

Deniz Gezmiş Ağıdı" veya "Şarkışla'ya Düşürmesin Allah Sevdiği Kulunu" adlarıyla da tanınan eserin sözlerinin kime ait olduğu Erdoğan Alkan tarafından Papirüs dergisinde açıklanmış ve nasıl şarkı haline getirildiğini anlatmıştır. Şarkışla'lı Antropolog Dr. Şükrü Günbulut bu ağıdı yazan kişinin annesi Mevlüde Günbulut olduğunu açık olarak ifade etmiştir ve Erdoğan Alkan'ın verdiği bilgiyi doğrulamıştır. ("Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri - Sempozyum Bildirileri", 2003, Sayfa: 132, Aşık Veysel Kültür Derneği Yayınları, Kitap No: 3, Ankara, ISBN: 975-6765-02-X) Ancak başka kişiler tarafında yapılan eklemelerle oluşan çeşitli varyantlar mevcuttur.

DAVULALAN

Sivas ilinin Yıldızeli ilçesine bağlı bir köydür.

Kürebaba ve Sütoluk: Kürebaba tepesi Bozdağlar üzerinde yer almaktadır ve burada evliya mezarı olduğuna inanılan bir taş yığını vardır. Davulalan ve Canabdal (Şarkışla'ya bağlı) arasındadır. (İki köyün arası 14 km kadar olup araçla yaklaşık yarım saatte Davulalan köyünden Kürebaba yatırına ulaşılabilir.) Yakınlarında "Üç ulu çam" ağacı bulunur ki, bu ağaçlar da kutsal kabul edilir. Bir kimsenin iki kolu ile bu çamlara sarılıp ellerini kavuşturduğunda dileğinin yerine

geleceği inanışı bulunur. Kürebaba'da bundan başka buz gibi suyu akan bir oluk (çeşme) vardır ki adına "Süt-oluk" denilir. İnanışa göre bu çeşmeden "Cuma Akşamı" (yani Perşembe) günlerinde su yerine süt akarmış. Ancak kendini bilmez bir kadın kirli giysilerini bu çeşmenin başında yıkadığı için artık oluktan süt akmaz olmuş. Hatta Perşembe günlerinde artık bulanık akmaya başlamış olduğu yörede anlatılır. Yöre ahalisi Kürebaba önünde hiçbir insanın yalan söylemeye cesaret edemeyeceğine inanırlar. Bundan dolayı bir kişinin doğru söyleyip söylemediğini anlamak amacıyla Kürebaba'nın adı anılarak yemin edilir. Yalan söylendiği takdirde Kürebaba'dan çıkan bir ateşin yalan söyleyen insanın yüzünü yalayarak yaktığına inanılır. Geçmiş dönemlerde perşembe günleri gece yarısı bu kayalıkların üzerinde bir ışığın yanıp söndüğü de anlatılmaktadır.

DANABAŞ KÖYÜNÜN HİKAYELERİ (Azerice: Danabaş kəndinin əhvalatları)

Azeri yazar Celil Memmedguluzade'nin 1894 yılında yazmış olduğu öykü kitabıdır. Anlatılan öykü "Eşeğin Kaybolması" (Azerice: "Eşşəyin itməkliyi") adıyla da basılmıştır.

Konusu: Danabaş Köyü'nde yaşamakta olan Muhammed Hasan adlı yaşlı adam Kerbelâ'yı ziyaret etmek için bir eşek alır. Köyün muhtarı olan Hudayar Bey ise eşeği ödünç alarak şehre gider. Ölmüş olan arkadaşı Haydar'ın dul karısı Zeyneb'i (kadının kendi rızası olmadan) nikahlamak için yola çıkar. Hudayar konakladığı handa eşeği rehin bırakarak borç para alır. Kadı, iki kelle şeker rüşvet alarak, yalancı şahitlerle (kadın orada hazır bulunmadan, gıyabında) nikahı kıyar. Hudayar ayrıca Zeyneb'in oğlunu da kandırır ve kendisi için karın tokluğuna çalıştırmaya başlar. Muhammed Hasan ise polise derdini anlatamaz. Eşeğini ancak beş sene sonra bulabilir. Dinsel kuralları istediği gibi yorumlayıp keyfi olarak işine geldiği şekilde uygulayan mollalar, rüşvet yiyen kadılar ve cahil ama kurnaz toplum eleştirilir. Ezilen kadınların, kandırılan fakir insanların dramatik hatta trajik yaşamlarından kesitler sunulur. Yazar kitabın devamı niteliğinde ancak bağımsız bir öykü olarak 1921 yılında "Danabaş Köyünün Öğretmeni" (Azerice: Danabaş kəndinin müəllimi) kitabını yazmıştır.

Film uyarlaması: Kitap "Gam Penceresi" (Azerice: Qəm pəncərəsi) adıyla Sovyetler Birliği dönemi içerisinde Azerbaycan'da film olarak çekilmiş ve 1986 yılında gösterime girmiştir.

CHAC (veya Chac: Yağmur Tanrısı)

Rolando Klein tarafından yazılan ve yönetilen 1975 yapımı bir filmdir.

Konusu: Film, geleneksel yağmur tanrısı Chac'ı yardıma çağıran günümüz Maya topluluklarından birinin öyküsünü anlatmaktadır. Yağmur yağmadığı için köylüler çaresiz durumdadırlar. Köy halkı şamana olan güvenlerini kaybederler. Ve böylece dışarıdan yardım almaya karar verirler. Bunun üzerine köyden bir grup insan, yağmur yağdıracak kişiyi bulmak için bir yolculuğa çıkarlar. Ve bir kahin onlara yardım etmeyi kabul eder. Anlatılan olayın yakın çağlarda geçtiğini gösteren en önemli unsur filmin olay akışı içinde görünen pilli bir el feneridir.

Çekim süreci: Yönetmen Rolando Klein, iki yıl boyunca Chiapas'ın yerli halkıyla birlikte yaşadı ve böylece aralarında filmin çekimini mümkün kılan dostluğu geliştirdi.

Gösterim ve sonraki dönemler: Film az sayıdaki şehirlerde sinemalarda çok kısa bir süre gösterimde kaldıktan sonra dağıtım şirketi iflas ettiği için unutuldu. Negatif rulolar ortaya çıkarılana kadar yıllarca kayıp olarak kaldı. 2002 yılında DVD sürümü için dijital formata aktarıldı.

BAHARÖZÜ KÖYÜ

Sivas ilinin Ulaş ilçesine bağlı olan bir köydür.

Tarihçe: Ulaş ilçesinin kuzeybatı kesiminde, ilçe merkezine 20 kilometre uzaklıkta bulunan Baharözü köyünün eski ismi, Buğayırözü'dür. Eskiden bu bölgede ormanlık alanlar mevcut olup Kangal, Ulaş, Şarkışla ve Tonus (Altınyayla) ilçelerine yağan yağmurun bu bölgeden başlamış olduğu anlatılmaktadır. Yağmurun bu bölgede başlaması ve çok yoğun bir şekilde diğer ilçelere doğru ilerlemesi nedeniyle bu bölgeye "Buğayır özü" adı verilmiştir. Buradaki ağaçların kesilmesiyle yağmurun azaldığı tespit edildiğinden yöre halkınca buradaki ağaçların kesilmesi de günah sayılarak yasaklanmıştır.

31 Aralık 1998 tarihinde belediye statüsü alarak beldeye dönüşen köyün belediye statüsü, nüfusunun 2000 kişinin altına düşmesi üzerine 2013 yılında sona erdi.

Düğnük Kaya: (Döğnük Kaya) veya Dünük Kaya (Dönük Kaya) yöredeki farklı söylentilerde bahsedilen bir yerdir. Özellikle taş kesilme efsanelerinde adı geçer. Anlatılanlara göre çobanın biri dağda susuz kalınca Allah'tan yardım ister ve iki koyun adakta bulunur, bunun üzerine kaya yarılarak içinden su çıkar. Ancak çoban adaklarını yerine getirmez üstelik onlara karşılık iki pire öldürerek dalga geçer. O anda kendisi ve sürüsü taşa dönüşürler. Geçmişte bu yerde adak kurbanlarının kesildiği ve dilek tutulduğu bilinmektedir.

Gelin Kayası: Etrafında evlenen kızların döndürülerek dilek dilemesi eskiden sık rastlanan ama artık uygulanmayan bir gelenektir.

Topak Kaya: Efsaneye göre genç bir kız yün eğirerek halat yapıp bu kayayı sırtına alarak bulunduğu yere getirmiştir. Burada eski bir yerleşim yeri olduğuna dair bulgular elde edilmiştir.

DİYALEKTİK

Karşıtlıkları kullanarak gerçekleştirilen akıl yürütme biçimidir. Bir fikir (tez / iddia / sav) kendisine karşıt fikirler (anti-tez / zıt-iddia / karşı-sav) ile çatışır. Böylece yeni bir fikir (sentez / bireşim / terkip) ortaya çıkar. Diyalektik süreç kısaca Tez + Antitez = Sentez bağıntısına göre işler. Bir şeyi yalnızca kendisini inceleyerek anlamak mümkün değildir, karşıtı olan olguları da incelemek gerekir. Kainat ve yaşam döngüsü zıtların birlikteliği üzerine kuruludur. Ahmed

Hamdi Tanpınar’ın “Saatleri Ayarlama Enstitüsü” adlı eserindeki “Herşey zıddıyla mümkün ve maruftur,” cümlesi diyalektik anlayışı kasteder. Diyalektik yaklaşıma farklı kültürler ve dinler içerisinde de rastlanır. Örneğin; Çin kültüründe “Yin ve Yang” bu zıtlıkları simgeselleştiren ve birleştiklerinde tam bir daire oluşturan iki balık motifidir. İslam kaynaklarında “Herşey zıddıyla bilinir,” prensibine sıklıkla değinilir. Diyalektik anlayışa göre her etki bir tepki doğurur. Bu yaklaşıma göre her sistemin bir iç çelişkisi vardır. Ayrıca diyalektik kavramı tartışmada muhataplarını ikna etme sanatı anlamına gelmektedir. Sözcüğün kelime kökünde “Dia” (ikili, karşılıklı olma) anlamı bulunur. “Diyalog” sözcüğü de yine bu kökten türemiştir. Örneğin yargılamada taraflar vardır. Tarafların iddiaları (Tez ve Antitez) bulunur. Bunlar birbiriyle çelişir. Örneğin bir tarla anlaşmazlığında tarafların iddiaları birbiriyle çatışmaktadır. Hakim Analiz (Çözümleme) ile sorunu anlar ve sonuca varır (Sentez). Örneğin bir ceza davasında ömürboyu hapis isterken (Tez), zanlının avukatı müvekkilinin suçsuz olduğunu öne sürerek beraatini isteyebilir (Antitez). Hakim tanıkları dinler, delilleri değerlendirir (Analiz) ve sonuca ulaşıp kararını açıklayarak suçluya 8 yıl hapis cezası verebilir (Sentez).

Savcı: Ceza davalarında toplumun yararını savunan kişidir. Örneğin bir suç (cinayet, tehdit, darp vs.) davasında zanlının avukatı ile mağdurun (veya ailesinin) avukatları mahkemede bulunurlar ve tarafları savunurlar. Savcı ise tarafsız olarak kendi iddiasını öne sürebilir. Çoğu zaman mağdurdan yana durur ancak onun asıl amacı mağduru, içinde bulunduğu toplumun bir ferdi olarak dikkate almaktır. Yani gerçekte toplum düzenini savunmaktadır. Bu nedenle savcılara Cumhuriyet Savcısı denir. Yani Cumhurun (halkın) ve Cumhuriyetin (devletin) adına hareket ederler. Osmanlıca “Müdde-i Umumi” (Genel İddiacı, Kamu İddiacısı) tabiri savcı demektir. “İddia Makamı” da denir.

NİKOLAY ULAGAŞEVİÇ ULAGAŞEV (Altayca ve Rusça: Николай Улагашевич Улагашев)

Altaylı kayçı (destancı) ve halk ozanı (d. 17 Mart 1861 - ö. 30 Ocak 1946). Altayların gelmiş geçmiş en önemli kayçılarından birisi olarak kabul görür.

Yaşamı: 17 Mart 1861 tarihinde Sarı Kökşi'ye (şimdiki Altay Cumhuriyeti'nin Çoya ilçesi) bağlı Kam-Tıt mezrasında doğmuştur. Ailesi oldukça yoksuldur. 16 yaşındayken (1877 yılında) Mamak adlı bir kızla evlendirilir. Aynı yıl trahomaya yakalanır ve gözlerini kaybeder.

Sanatı: Babasıyla birlikte dokuz yaşından itibaren de avlanmaya çıkar. Böylece av gecelerinde anlatılan destanları dinlemeye başlar. Babası da zaten kayçılık (destan okuyuculuğu) yapmaktadır. Katıldığı avların birinde, bir gece yanlarına gelen kayçı Kıskaş'la tanışır. Onun topşuruyla çalıp söylediği Altay - Kuuçı destanını dinler. Böylece 15 yaşına kadar destanları dinleyip öğrenir. Bundan sonra da artık kalabalık topluluklar karşısında söylemeye başlar.

Derlemeler: Altaylı araştırmacı Appolinariya Pavlovna Kuçiyak ile Rus halk bilimci Anna Garf 1937 yılında ilk derlemeleri yapmışlardır.

AYDOĞAN KÖYÜ

Sivas'ın İmranlı ilçesine bağlı bir köydür.

Tarihçe: Köyle ilgili ilk yazılı bilgiler 1642 tarihli Avârız defterlerinde yer almaktadır. Bu tarihte Erzurum Eyaleti'nin Kuruçay kazasının merkez nahiyesine bağlı "Oğmayik" adıyla bir köy olarak bahsedilmektedir. Köyün adı, 1522 yılı kayıtlarında Urnik ya da Uranik olarak geçmekte iken 1530 ve 1928 yılı kayıtlarında Örenik olarak geçmektedir. Anadolu'daki birçok köyün isimlerinin öz Türkçeleştirilmesi uygulaması kapsamında Örenik olan adı 1960'ta Aydoğan olarak değiştirilen köye yol 1972'de, elektrik ve telefon ise Turgut Özal'ın başbakanlığı döneminde 1985 yılında gelmiştir. Aydoğan, ulaşım kolaylığı nedeniyle 6 Eylül 1996 tarihinde köyde yapılan referandum sonucu Divriği'den İmranlı ilçesi Karacaören Bucağı'na bağlanmıştır.

Çengelli Dağı Söylencesi: Yakın çevredeki en yüksek dağdır. Doruğunda bir çukur bulunmaktadır. Bahar aylarının başında biriken sularla bu çukur bir göle dönüşür. Yakın yerleşim yerlerinde "Nuh'un Çukuru" adıyla bilinir. Yöredeki yaygın inanışa göre tufan esnasında yeryüzünü sular kaplayıp yükselmeye başladıktan bir sonra Hz. Nuh'un gemisi bu dağda kısa bir süre karaya oturmuştur. Geminin çengeli (çapası) takılarak kopmuş ve burada kalmıştır. Geminin işte bu kopan çengelinden dolayı da dağa bu ad verilmiştir. Zirvesine yakın konumdaki bir yerde ise kesilen kurbanların yüzülebilmesi için bazı kayalara çakılmış çengeller vardır.

Çamlık Baba: Köyün yakınlarındaki yüksek bir tepenin üzerindedir. Yığılmış taşlarla yapılmış simgesel bir mezar vardır. Hıdırellez, Yağmur duası gibi nedenlerle burada toplanılır, dilekler dilenir. Geçmişte burada ulu çam ağaçları varmış, ancak kesilmiş. Kesildikleri gün sabaha kadar çığlık sesleri duyulmuş.

Kul Himmet Üstadım: O zamanlar Divriği ilçesinin Karabegan bucağına bağlı olan Örenik köyünde tahmini olarak 1779 yılında doğmuştur. Yörede "Âşık İbrahim" adıyla tanınır. İsminin sonundaki "Üstadım" eklemesi Tokat'lı Kul Himmet'den ayırt edilmesini sağlar. (Uzunca bir süre isimdeki karışıklık nedeniyle şiirleri diğer Kul Himmet'in zannedilmiştir.) Evinin samanlığı içerisinde Ağca Baba adlı bir erenin mezarının bulunduğuna inanılır. Daha sonraki dönemlerde samanlık yıkılmak istendiğinde, ev sahibinin rüyasına girerek buna engel olduğu söylenir (günümüzde Kambergil'in samanlığı).

ALTAY MİTOLOJİSİ

Altayların inanç ve kültürlerinin mitolojik bütününü tanımlamak için kullanılan bir terim. Altay kamlığını (şamanizm) içine alan daha geniş bir tanımlamadır.

Belirleyici özellikler: Altaylıların mitolojisinde, hem evrenin üç katmanı (göksel, yeryüzü ve yeraltı) hem de Altay mitolojisinin sayısız karakterinin, kahramanlarının yaşadığı birçok alan bulunur. Gökyüzü, insan ile ilişkileri bulunan ışık ve iyiliksever tanrılarla ve ruhlarla doludur. Yeryüzü, insanlarla ve onları çevreleyen sayısız doğa tanrıları ve ruhları bulunan bir katmandır:

ateş ruhları, rüzgar ruhları, su ruhları, dağlar, ormanlar ve evlerle ilgili ruhlar... Yeraltı, insana düşman ruhların mekanıdır. Yeraltı dünyasının hükümdarı Erlik'tir. Ülgen tüm göksel ruhların efendisidir. İnsanların asıl yaratıcısı olan güç dokuzuncu cennette yaşar. Silahı şimşek ve ışıktır. Aşağıda göksel ateş tanrısı Yalkın bulunur. Potanin'e göre "Altay-Hakass Kuday", üst dünyanın başını temsil ediyordu. Şaman ruhlarla insanlar arasında bağlantıyı sağlayan kişidir. Şamanın giysilerindeki her bir takının özel bir adı ve anlamı bulunur. Altay şamanizminde ve mitolojisinde, ayı önemli bir hayvan olarak görülür.

Ee: Sahip anlamında kullanılan bir kelimedir ve koruyucu ruhları tanımlar. İyelik eki ile "Eezi" (Türkçe: İyesi) biçiminde rastlanır.

Yaradılış: Tanrı Ülgen, beyaz kutsal dişi ruh olan (Ak-Ene) yardımıyla var olan her şeyin yaratılmasını sağladı. Altay Yaradılış Destanı'nda anlatıldığına göre; bir kuşa dönüşerek uçmakta olan Ülgen bir süre sonra Ak-Ene'nin verdiği ilhamla suya dalarak toprağı çıkarmış ve yeryüzünün yaratılışı başlamıştır. Yaratılış altı gün sürdü. Ülgen sadece yeryüzünü, göğü, güneşi, ayı, gökkuşağını, gök gürültüsünü, ateşi değil, aynı zamanda kemikleri sazlıktan, bedeni kilden yapılan ilk insanı da yaratmıştır. Bir köpek (Iyt > Türkçe: İt) yarattı ve ona ilk insanı korumasını emretti. Maydere ve Mandişire adlı kahramanları da yarattı. Selden önce, Nama'ya bir sal inşa etmesini ve tüm hayvanları ve kuşları ona bindirmesini emretti.

Dünya bir deniz idi, ne gök vardı ne bir yer!
Uçsuz bucaksız sonsuz sular içreydi her yer,
Tanrı Ülgen uçuyor, yoktu bir yer konacak,
Uçuyor arıyordu katı bir yer, bir bucak.

Kalgançı: Altay Türkleri bir gün dünyanın sonunun geleceğine inanmaktadırlar. Bu güne "Kalgançı Çak" adı verilir. Bu konuda iki manzum efsane tespit edilmiştir. Bunlardan biri Teleüt Türklerine, biri de Telengit Türklerine aittir. Teleüt Türklerine göre, o gün gelince gök demir, yer sarı bakır olur. Hanlar hanlara saldırır, uluslar birbirine kötülük eder. Katı taşlar yumuşayıp parçalanır, sert ağaçlar kırılır. Kişi bir dirsek boyu kadar küçülür. Daha da küçülür bir başparmak kadar olur. Altın ayak altına düşer de kimse eğilip almaz. Telengit Türklerine göre kıyamet gününde kara yer od'la (ateşle) kaplandığında Tanrı kulaklarını tıkar. Tepeler çalkanır, demir üzenginin dibi delinir. İnsan kara böcek gibi kanatlanır, gözlerine kan dolar. Kara su kanla karışık akar. Yer uğuldar, dağlar sallanır. Gök gürler, kenarı açılır, deniz çalkanır dibi görünür. Deniz dibinden dokuz kara taş çıkar; bunlar dokuz yerinden yarılır. Demir atlı dokuz kişi çıkagelir. En sonunda Ülgen: "Ölüler, kalkın!" diye bağırınca bütün ölüler dirilecektir. Ölüler yerden, denizden, ateşten, bulundukları her yerden çıkacaklardır.

Koruyucu Ruhlar

Altay eezi: Altay dağlarının koruyucu ruhu
Cord eezi: Yurdur koruyucu ruhu
Tuu eezi: Dağların koruyucu ruhu
Suu eezi: Suların koruyucu ruhu

Arjan eezi: Şifalı suların, kaplıcaların koruyucu ruhu
Calkın eezi: Şimşeğin koruyucu ruhu

ALEKSEY GRİGORİEVİÇ KALKİN

Altay'lı halk hikayesi anlatıcısı, Kayçı – destan okuyucu (3 Nisan 1925 - 18 Ağustos 1998). Özellikle Altay kahramanlık destanı "Maaday Kara"nın anlatıcısı olarak tanınır.

Yaşamı: 3 Nisan 1925'te Oyrat Özerk Bölgesi (şimdiki Altay Cumhuriyeti) Ulagan İlçesi, Pasparta köyünde doğdu. Çocukluğundan beri görme engelliydi. Büyükbabası ve babası da Yukarı Altay'ın ünlü şairleri olduğu için, küçük yaşlarından itibaren halkının kahramanlık destanlarını da içeren sözlü halk anlatım geleneğinin içinde yaşadı. 1978'de SSCB Yazarlar Birliği'ne kabul edildi, 1995'te Dostluk Nişanı ile ödüllendirildi. Özellikle kahramanlık destanı "Maaday Kara" olmak üzere söylediği gırtlak şarkılarıyla tanındı. 18 Ağustos 1998'de Altay Cumhuriyeti'nin Yaboğan köyünde öldü.

Sanatı: Olağanüstü bir hafızaya sahip olan Kalkin'in repertuarında, her biri bir ila on bin dizelik bir hacme sahip 30'dan fazla kahramanlık destanı, çok sayıda masal, mit, efsane, efsane, hikaye ve şarkı yer almaktaydı. Kalkin, sadece eski destan icracısı olarak değil, aynı zamanda irticalen (doğaçlama) şiir okuyan bir halk ozanı olarak da tanınır.

ALAMAN KAYA MEZARI

Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi bölgesinde bulunan, Sivas ilinin Şarkışla ilçesine bağlı Alaman köyü yakınlarında bulunan Roma dönemine ait bir kaya mezarıdır.

Konum: Alaman - Yahyalı yolu üzerinde köyden yaklaşık 5 km sonra Sarıtekke köyü kavşağında yer alır. Kaldırak özü vadisinin doğu kenarındaki kaya bloğunun vadiye bakan güney yüzüne oyulmuştur. Tarihi Emlek yöresi içerisinde bulunur.

Özellikler: Olasılıkla Roma dönemine aittir. Ana kayanın işlenmesi ile elde edilen cephe formuna sahiptir. Batı tarafındaki giriş kapısından beşik tonozlu 7,5 x 4 m. boyutlarında ve 3 m. yükseklikte büyük odaya geçilir. Odaya bitişik mezar odası vardır. Oda duvarlarına raf takmak amacıyla oluklar oyulmuştur ve doğu duvarındaki apsise bir ocak yeri açılmıştır, ancak bunların daha sonraki dönemlere ait olması kuvvetle muhtemeldir. Günümüzde korumasız durumdadır. Etrafını çevreleyen çit veya herhangi bir uyarı levhası yoktur.

2020 yılının Aralık ayında "Sit Alanı" ilan edilmiştir ve bu durumun gereği olarak verilecek her tür zararın cezai yaptırımı bulunmaktadır. Yörede "Kaya Tekke" veya "Taş Dam" olarak bilinen mekana yazın sıcakta küçükbaş hayvanlar da sokulmaktadır.

Taş Dam Efsanesi: Tarihi kalıntıya dair, yakın çevredeki köylerde anlatılmakta olan efsane, halk kültürü araştırmacısı Emin Kuzucular tarafından derlenerek Sivas Folklorü dergisinde “Bir Şarkışla Efsanesi Taş Dam” başlığı ile yayınlanmıştır. Anlatılan öykü özet olarak şu şekildedir:

Geçmiş çağlarda bir genç rüyasında bade içer ve sevgilisinin yüzünü görür. Kızın adının Sündüs olduğu söylenir kendisine. Yemeden içmeden kesilir sonunda onu aramak için bir arkadaşını da yanına alarak yollara düşer. Bir akşam üzeri kızı görür ve onu izlemeye başlar, ancak kız yaya olduğu halde o kadar hızlı gitmektedir ki atlarını koşturmalarına rağmen ona yetişemezler. Kız bir pınarın başında durunca onlar da dururlar. Sündüs şiirler okur, türküler söyler. Oğlanın arkadaşı orada ölür. Delikanlı onun için ağlayarak bir mezar kazar ve gömer. Sündüs gece yarısı oğlana seslenerek karşıdaki kayaları oyup bir ev yapabilirse geri geleceğini söyler. Sabah uyanan delikanlı bunların hepsinin bir düş oyunu olduğunu anlar. Ama kayaları kazarak evi yapmaya koyulur. Gerçek Sündüs ise rüyasında bade içer, bir güvercin kılığında gelen oğlan silkinerek gerçek görüntüsüne bürünür ve kızla konuşur, sonra da tekrar kuşa dönüşerek uçar gider. Aylar sonra yürüyerek dağda koyun sağmaya giden kadınların arasında kızı gören oğlan orada şiirler okur. Kız da ona şiir okuyarak karşılık verir. Oradaki kadınlar kızın annesine, onu oğlanla evlendirmek için izin istemeye görücü olarak giderler ama kadın karşı çıkar. Bunun üzerine birlikte kaçan gençlerin peşine kızın erkek kardeşleri düşer. Taş Dam'da ikisini gece vakti bulurlar, içeriye girip kılıçlarını çekerler. Sündüs onların geldiğini görünce kendilerini taşa çevirmesi için Yaradan'a yakarır. İçeride gençlere kılıçla saldıran kızın ağabeyleri kendilerine yine kılıçla karşılık verilmesi üzerine sabaha kadar içerde mücadele ederler. Güneş doğduğunda ise köşede birbirine sarılmış iki insan gibi duran bir kaya çıkıntısına kılıç vurduklarını anlarlar. Kendilerine karşılık veren de yoktur aslında, farkında olmadan kendi aralarında vuruşmuşlardır ve birbirlerini sakat bırakmışlardır. Taş Dam neden yapılmış olabilir sorusuna cevap olarak halk kültürünün ürettiği efsanevi bir öyküdür.

AKKOCA

Sivas ilinin Yıldızeli ilçesine bağlı bir köydür. Köy adını içinde bulunan türbeden almıştır.

Akkoca Türbesi: Akkoca (veya Akçakoca) adlı efsanevi kişinin yattığına inanılan mezardır. Muhammed Peygamber'in soyundan geldiğine dair Orhan Gazi tarafından verilmiş bir berat bulunduğu da kayıtlara geçmiştir. Asık suratlı karısının misafirlere saygısızlık ettiği için güvercin kılığında gelen Hacı Bektaş-ı Veli tarafından taş kesildiği anlatılır. İnanışa göre Akkoca adlı eren Horasan'dan kardeşleri ile birlikte gelmiştir. Yöredeki inanışa göre köyde türbeden daha yüksek yapılan evler, binalar çökermiş, bunların bazılarının enkazı ibret olsun diye kaldırılmazmış. Türbesinin yakınında adak yeri vardır.

ADANGGAMAN

Roger Gnoan M'Bala tarafından yönetilen 2000 tarihinde gösterime girmiş olan tarihi drama filmidir. Fildişi Sahili, Burkina Faso ve Fransa ortak yapımdır. 17. yüzyılda Afrika'daki köle ticaretinin kıtadaki başta gelen isimlerinden birisi olan Kral Adanggaman'ın hayatı ve ayrıca köle olarak satılan Ossei adlı bir gencin başından geçenler anlatılmaktadır.

Konusu: Batı Afrika'da "Köle Sahili" olarak bilinen bölgedeki bir köyün yaşlı reisi, oğlu Ossei'nin zengin bir ailenin kızıyla evlenmesi için baskı yapmaktadır. Ancak sevdiği kızla birlikte olamayan Ossei köyden ayrılır. O gece köy yakılır, insanların bir kısmı öldürülür, sağ kalanlar ise tutsak edilir. Gözünü mal hırsı bürümüş olan içki müptelası Kral Adanggaman'ın emrindeki kadın savaşçılar köylerdeki yerli halkı Avrupa'lı köle tacirlerine satmak için yakalamaktadır. Ossei köyüne döndüğünde babasının, annesinin ve sevgilisinin öldürülmüş olduğunu anlar. Kendisi de kısa bir süre sonra yakalanarak tutsaklar arasına katılır. Talihin ilginç bir oyunu olarak köle tedarikçisi Kral Adanggaman, yine bir gün rom içip kendini kaybedecek kadar sarhoş olduğunda yardımcıları tarafından yakalanır ve Avrupalı köle tacirlerine satılır. Kendisine Walter Brown adı verilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde St. Louis şehrinde ölür.

NORM

Grup üyelerinin belirli bir bağlamda nasıl davranmaları gerektiği inancı. Toplumbilimciler normları yazılı olmayan ve toplumun davranışlarına hükmeden anlayış olarak tanımlar. Sosyoloji'de normlar yazılı ve yazısız olmak üzere ikiye ayrılır. Yazılı normlar resmi normlar olarak da bilinirler. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve kararname gibi şeyler yazılı normlarının kapsamına girer. Yazılı normlar daha çok kamu kurumları ve özel sektörde kullanılır. Yazılı normların yaptırım gücü yüksektir. Yazısız normlar ise resmi olmayan normlardır. Toplum içerisindeki genel geçer kurallar bütünü olarak da bilinir. Yazısız normların başlıca çeşitleri: töre, örf, adet, gelenek, görenek ve ahlaktır. Yazısız normlara uymayanlar toplum tarafından dışlanma gibi yaptırımlarla karşılaşabilirler. Yazısız normlar, yazılı normların olmadığı yerlerde onun yerine kullanılabilir. Normlardaki temel amaç sosyal kontroldür. Toplumsal kural türleri şunlardır.

1. Din Kuralları: Kaynağının insanüstü bir güç olduğuna inanılır. Bu güç çoğu zaman Tanrı inancı ile belirginleşir. Ayrıca pek çok dinde bu inancı tamamlayan Kutsal Kitap ve Elçi (Peygamber, Yalvaç) inançları bulunur. Kaynağı tanrısal olduğu için bu kuralların değiştirilmesi çok zor hatta imkansızdır. Değişik dinlerde kurallar insanları ölümden sonra diriliş, yeniden dünyaya gelme, cennet ve cehennem gibi farklı ödül ve cezalar ile iyi birer insan olmaya yöneltmeyi amaçlar.

2. Gelenek (Örf) Kuralları: Kaynağı toplumun kendisidir. Toplum bir fayda bulduğu için nesilden nesile aktarır. Din kuralları kadar olmasa da yine de değiştirilmeleri oldukça zordur. Toplumun kullandığı en önemli yöntemler dışlama, kınama, dayanışma, yardımlaşma, ziyaret gibi uygulamalardır.

Töre: Geçmiş çağlarda yazılı olmayan hukuk kuralları demektir. Çağdaş devletler (bazıları hariç), Töre’yi hukuk olarak kabul etmez.

3. Görgü (Adap) Kuralları: Kimi kaynaklara göre Gelenek kurallarının bir türüdür. Farklı sosyal çevrelerde ortama göre değişen basit davranış kalıplarıdır. Bu kurallar kişinin toplum içinde nasıl davranması gerektiğini düzenler. Selamlaşma, yemek yeme kuralları, saygılı davranma gibi. Uyulmadığında karşılaşılacak tepki hafiftir. Bu tepki çoğunlukla Ayıplama şeklindedir.

4. Ahlak Kuralları: İyiye ve doğruya yönelmiş eylemi talep eden kurallardır. Bazı davranışlara üstün değerler yüklenerek yapılması teşvik edilir. Ahlak kuralları bireylerin davranışlarını düzenlemeyi amaçlayan, bunu yaparken de iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış davranışın ne olduğu sorusuna cevaplar veren kuralların tümüdür. Kaynağı kişinin kendisidir. Yani dışarıdan bir zorlama olmadan kendiliğinden uygulanır. Fakat ahlakın nasıl edinildiği ayrı bir tartışma konusudur.

A) Subjektif (Öznel) Ahlak: Ahlakın doğuştan edinildiği, kişinin yaratılışından kaynaklandığı öne sürülür. Bu nedenle kişinin kendisine yaptığı telkinlerle oluşur. Vicdan önemli ve belirleyici bir kavram olarak görülür.

Vicdan: İnsanın iyiyi veya kötüyü ayırt etmesini sağlayan, doğruyu veya yanlışı bulduran içsel güç ve yetenektir. Mecazen içsel bir mahkemedir. Özellikle hakimlerin (yargıçların) vicdani kanaatleriyle ve bağımsız olarak yani baskı altında kalmadan, kimseden tavsiye ve telkin almadan karar vermeleri gerekir. Arapça'da sözcüğün kökeninde "bulmak" manası vardır. ("Bulunç" sözcüğü Anadolu'da bazı yörelerde "Vicdan" anlamında kullanılır.)

B) Objektif (Nesnel) Ahlak: Ahlakın sonradan edinildiği, aile, okul, çevre, din gibi kurumlar aracılığıyla toplum tarafından bireye aktarıldığı kabul edilir. Felsefedeki "Tabula Rasa" (Boş Levha) anlayışı savunulur. Bu anlayışa göre insan zihni boş bir levha (tablo) gibidir. Doğumda insan zihni boştur ve sonradan toplumsal etkileşimle doldurulur. Bu nedenle Objektif Ahlak bireyin diğer insanlara nasıl davranacağını belirler.

Hukuk kurallarının diğer toplumsal kurallarla karşılaştırılması:

1. Toplumsal Kuralların hepsi de insanın doğru davranmasını sağlamayı amaçlar. (Amaç aynıdır.)

2. Hepsinde Emir, Yasak ve İzinler vardır. (Araçlar aynıdır.)

3. Diğer kural türlerinde Manevi (Soyut) Yaptırım vardır; Hukukta ise Maddi (Somut) Yaptırım vardır. Hapis veya Para Cezası gibi (Yöntem farklıdır.)

4. Hukuk kurallarında devlet güvencesi bulunur. Diğer toplumsal kurallarda devlet güvencesi yoktur. Birey diğer toplumsal kurallara uymak istemezse onu hiç kimse bunlara uymaya zorlayamaz. Oysa hukuk kurallarına uymaya devlet tarafından zorlanabilir.

5. Zannedilenin aksine hukuk kuralları neredeyse en sık değiştirilen kurallardır.

6. Diğer kurallar zamanla Hukuk Kuralına dönüşebilir. Ör: Yaşlılara yer vermek bir gelenek kuralı iken çıkarılan bir yasa ile hukuk kuralına dönüşmüştür.

7. Toplumsal, dinsel ve ahlaki olarak kötü olan her şey hukukta cezalandırılmak zorunda değildir. Ör: Yalan söylemek hukukta bir suç değildir. Yani her yalan söyleyene ceza verilmez. Ancak Yalancı Şahitlik ve Sahtekarlık gibi başkasına zarar veren yalanlar suçtur ve cezası vardır.

Normların bağlayıcılığı: Aile ve çevre bazı davranış biçimlerinin uygulanmasını bireyden bekler. Hatta yapabiliyorsa buna zorlar. Örneğin bir çocuğun bayramda dedesini ziyarete gitmeye babası tarafından zorlanması gibi. Hukuk insanların birbirlerine "tahammül etmelerini" (katlanmalarını) ister. Bu herkesin uyması gereken bir zorunluluktur. Daha sonra ise bireylerin Formel Saygı gösterecek biçimde bir davranışla toplumsal ilişkilerini ve kamu hizmetlerini yerine getirmeleri beklenir.

* Formel Saygı (Resmi / Biçimsel Saygı): Gözlemlenebilen bir davranış biçimidir. Kişinin gerçek fikri olmayabilir. Zorlamayla ortaya çıkar. Bu zorlama bazen toplumsal bazen de hukuk kökenli olabilir. Örneğin Devlet Memurları Kanunu memurun amirine karşı saygılı davranmasını zorunlu kılar. (Türkçe'deki "Saygı Göstermek" deyimi bu durumu ifade eder.) Hukuk bu saygı türü ile ilgilenir. Örneğin Devlet Memurları Kanunu, Öğrenci Disiplin Yönetmelikleri saygı ile ilgili düzenlemeler içerir. Hukuk sistemi insanların gerçek niyeti ve düşüncesi o yönde olmasa bile kamu görevlilerine ve onların da kendi aralarında hiyerarşik olarak birbirlerine karşı saygılı davranmalarını ister. Kimi zaman bu davranışların bir tür aldatmaca olduğu düşünülebilir fakat kamu düzeninin sağlıklı yürüyebilmesi için bu bir zorunluluktur. (Ancak elbette ki saygının doğru anlaşılması, içeriğinin doğru tespit edilmesi gereklidir. Saygı beklentisi adı altında meselenin başka yerlere kaydırılması da başka sorunlar doğuracaktır.) Örneğin 60 kişilik bir sınıfta sadece 2 öğrenci dersi anlatan öğretmene karşı içinde saygı duymuyorsa ve -hukuk sistemi de buna izin verdiği takdirde- gerçek fikirlerine göre davranmaya kalkarlarsa sadece bu 2 öğrencinin yüzünden bir dönem boyunca o ders işlenemez hale gelebilir. Sosyoloji'deki rol kuramının da tespit ettiği üzere insanlardan farklı ortamlara göre farklı roller oynamaları (farklı maskeler takmaları) beklenir ve insanlar da buna göre davranırlar.

* İnformel (Gayrıresmi / Biçimdışı Saygı): Kişinin gerçek fikrinden kaynaklanır. İçseldir. Zorlama ile değiştirilemez. Ancak karşılıklı etkileşim ile zamanla olumlu veya olumsuz yönde kendiliğinden değişebilir. (Türkçe'deki "Saygı Duymak" deyimi ile ifade edilir.) Hukuk bu saygı türü ile ilgilenmez. İnformel saygıyı Türk dili içerisinde karşılayacak ayrı bir kavram olmadığı için sıklıkla "Sevgi" kavramı ile birbirine karıştırılır. Örneğin, "ben bu siyasetçiyi çok seviyorum" cümlesinde olduğu gibi.

Normal koşullar altında saygı davranışını sergileyen kişilerin bunu gerçekten yaptığının yoksa hukuk düzeni öyle istediği için mi ya da korkudan, göze girme gibi kişisel beklentilerden mi kaynaklandığını anlamaya çalışmanın gereği de yoktur, pratik bir faydası da bulunmaz. Bunun için çaba sarfetmek gereksizdir. Ancak teorik olarak bunu anlamak mümkün müdür sorusuna verilecek bir yanıt vardır. Kamu hizmetleri yürütülürken taraflar arasında eşitsiz bir ilişki bulunur. Yani taraflardan birine devlet fazladan yetki vermiştir. Örneğin amir ve memur arasında, öğrenci ve öğretmen arasında olduğu gibi. Kişiler ancak aralarındaki bu eşitsiz ilişki sona erip eşit hale geldiklerinde gerçek düşüncelerini ortaya çıkaracaklardır. Örneğin öğrenci mezun olduğunda, amir emekli olduğunda, memurun tayini çıktığında.

ADALET

Tarihçe: Devletin olmadığı ilkel topluluklarda bireyler kendilerine başkaları tarafından verilen zararı insani bir içgüdüyle intikam alarak gidermeye kalkışmışlar ve aynı zararı karşı tarafa vermeyi denemişlerdir (misliyle karşılık). Bu durumun çeşitli sakıncaları vardır. Kafasını yararak avladığı hayvanı gasp eden başka birisinin kafasını intikam amacıyla yarmaya çalışan bir kişi başarısız olarak yine zarar görebilir çünkü karşısındaki kişi daha güçlü, daha kurnaz ve işlediği suça yönelik teknik becerilere sahip olabilir. Misliyle karşılık vermek isteyen kişi karşı tarafa daha fazla zarar verebilir (orantısız mütekabiliyet). Karşılıklı kan davaları ortaya çıkabilir. Zarar gören taraf intikamını aldıktan sonra kendisi bu kez kolaycılığa kaçarak başkalarına zarar vermeyi bir alışkanlığa çevirip bir suçluya dönüşebilir. Devlet kurumunun ortaya çıkmış ve yerleşmiş olduğu toplumlarda ise "Kısas" uygulaması intikamın yerini almıştır. Sayılan sakıncaları gidermek için devlet kişinin yerine onun intikamını almayı kendi üzerine almıştır. Ancak bu cezalandırma mutlaka devletin görevlendirdiği kişilerce yerine getirilmiştir. İnsanların kendi intikamlarını almaya çalışmalarını yasaklamış hatta bu durumu yeni bir suç olarak kabul etmiştir. Örneğin antik çağlarda malı gaspedilen bir tüccar başka bir ülkede bile olsa oradaki devlete başvurmuştur. Sanıldığının aksine Kısas aşamasından tarihin derinliklerinde pek çok toplum geçmiştir. Daha sonraları kısasın yerini hapis cezası uygulaması almıştır.

Hukuk kuralları ve özellikleri: Hukuku diğer toplumu düzenleyici kurallar olan örf ve adetler, gelenekler ve dinlerden ayıran özellik devlet tarafından güvenceye alınmış ve cebrî yaptırımlara sahip olmasıdır. Hukuk kuralları insan davranışlarını düzenler ve bulunduğu toplumun değer yargılarını taşır. Soyutluk ve genellik özelliği sayesinde benzer nitelikteki bütün durumlarda uygulanması sağlanır.

1. Genellik: Sadece belli bir kimseye değil, aynı durumda bulunan tüm kişilere uygulanmasıdır. Hukuk Kuralları herkes için geçerlidir. Ancak istisnalar bulunabilir. Örneğin, zihinsel yeterliliği bulunmayanlara ceza verilmez.

2. Soyutluk: Hukuk kuralının belli ve tek bir olaya değil aynı özelliği gösteren tüm olaylara uygulanmasıdır.

3. Süreklilik: Bir hukuk kuralının yürürlükte kaldığı süre boyunca uygulanmasıdır. (Süreklilik, asla değiştirilemezlik anlamına gelmez. Çünkü Hukuk kuralları kanun koyucu tarafından her zaman için değiştirilebilir, hatta kaldırılabilir.) İstisnai olarak bazı kanunların süreklilik niteliği yoktur. Bu tür kanunlar belli bir süre için çıkartılır ve sadece o süre içinde uygulanırlar. Ör: Her yıl çıkartılan ve 1 yıl boyunca yürürlükte kalan bütçe kanunları.

4. Bağlayıcılık: Hukuk kurallarına uyulması gerektiği anlamına gelir.

Bağlayıcılıkta kişinin kurala uyması beklenir ve zorlamaya gerek olmadan kendisi de uyabilir. Hukuk kuralı toplumsal kabul gördükten sonra pek çok kişi zorlama olmaksızın ona uyar. Ancak Zorlayıcılıkta ise yalnızca uymayanlar zorlanır. (Uymama şartı vardır.)

Hukuk alanında yaptırım kamu gücü ile uygulanır. Hukuka uymayı zorlama, uymayanları cezalandırma ve uyulmadığı durumlarda ortaya çıkan zararları telafi etmek için kullanılır. Hukuk düzenini sağlamayı ve korumayı amaçlayan yaptırımlar yine hukuk düzeninin öngördüğü şekilde yerine getirilir.

Hukukun unsurları: Hukukun öğeleri (unsurları) üç tanedir: 1) Kural, 2) Yaptırım, 3) Devlet. (Bunlar olmadan hukuk olamaz.)

Hukukun işlevleri: Hukuk başlıca iki işlevi yerine getirir; 1. Düzeni sağlar, 2. Adaleti tesis eder. Adalet ve Düzen arasındaki ilişki Avustralyalı Prof. Hedley Bull tarafından kapsamlı olarak ele alınmıştır. Adalet ve Düzen birbirinin bütünleyicisi olduğu kadar aynı zamanda ilginç bir biçimde birbirlerine ters orantılı olarak etki eden iki kavramdır. Düzeni hızla sağlamak kesinlikle adaletin eksik kalmasına sebebiyet verecektir. Örneğin bir cinayet davasında, geçmiş çağlarda olduğu gibi çok kısa bir sürede karar verip, suçluyu idam etmek toplumsal düzeni hızla sağlayacak ve hukuk caydırıcı etkisini olabildiğince çabuk bir biçimde gösterecektir. Ama belki de yanlış bir karar verilmiş olacağı için adalet açısından geri dönülmez bir hata yapılmış olacaktır. İsyanlar bastırılırken yargılama yapılmaksızın elinde silah olan suçlu olduğu düşünülen herkesin infaz edilmesi yine benzeri bir örnektir. Tam aksine Adaleti mutlak anlamda yerine getirmeye çalışmak ise, en azından yaşanan zaman kaybı açısından düzenin bozulmasına neden olacaktır. Bu nedenledir ki, insanların hukuk sisteminin yavaşlığına ve adaletin gecikmesine olan güven eksikliği modern hukuk sistemlerinin başlıca problemlerinden birisidir. Örneğin; uzun yargılama süreleri adalete olan güveni sarsar. Delil yetersizliği nedeniyle serbest kalan suçlu aynı suçu işlemeye devam edebilir. Düzen, herhangi bir sistemin uyumlu ve amaca yönelik olarak işleyişidir. Düzen karmaşayı önler. Huzuru ve güveni sağlar. İnsanlar arasında barış ortamı oluşur. Adalet, insanlar arasında hakların korunmasının sağlanmasıdır. Fırsat Eşitliği, Hak Eşitliği gibi kavramların uygulanmasını gerçekleştirir. Adalet sistemine (mahkemelere) -bireysel anlamda olsa dahi- düzen bozulduğunda ihtiyaç duyulur. Tarihteki en ilginç örneklerden birisi olarak Cengiz Han'ın Ölüm Yasası (Büyük Yasa) pek çok suçun cezasını ölüme bağlayarak toplumsal düzeni ve askeri disiplini hızla sağlamıştır. Ancak cezalar adil ve orantılı değildir. Örneğin at hırsızlığının cezası ölüm olarak belirlenmiştir. Bu o dönem için bile aşırı ve orantısız bir cezadır. Cengiz Han'ın amacı adaleti sağlamaktan çok disiplinsiz Moğol kabilelerindeki karmaşaya neden olan temel etkenleri ortadan kaldırarak onları hızla düzenli askeri birliklere dönüştürmektir. (Cengiz Han'a ait Büyük Yasa'nın günümüze ulaşan parçaları Mısırlı tarihçi Makrîzî'nin kitapları ile Arap gezgin İbni Battuta Seyahatnamesinde bulunmaktadır.)

TÜRK HALK ASTRONOMİSİ

Halk kültürü içerisinde doğrudan toplum tarafından gökcisimlerine verilen isimleri, gökyüzünün algılanışını ve bunlarla ilgili olarak oluşturulan mitleri ve öyküleri içerir. Türk kültürü geniş bir coğrafyaya yayılmış olduğu ve pek çok çevre kültürlerden etkilenmiş olduğu için dışarıdan gelen unsurların tespit edilmesi oldukça güçtür. Örneğin Moğol etkilerini bazı

durumlarda belirleyebilmek son derece zordur, hatta imkânsızdır. Hatta bunların Moğollara mı yoksa Türk halk inançlarına mı dayandığını anlamak ihtimali çoğu zaman yoktur. Buna karşın Fars veya Budist unsurları ayırt edebilmek daha kolaydır. Ancak genel olarak komşu halklarla etkileşimden doğan bileşenleri, tamamen uzak ve yabancı etkilerden ayırmak mümkündür. Yine de yapılan derlemeler dünya üzerinde oldukça geniş bir alana yayılmış ve tarih içerisindeki farklı dönemlerde tespit edilmiş bilgilerin toplamından oluşmaktadır. Ancak hepsi bir araya geldiğinde bir bütün oluşturmakta ve anlam ifade etmektedir. Çıplak gözle görülemeyen gökcisimlerinin adları ise eski astronomi kitaplarında yer almaktadır.

Gezegenler

1. Tilek (Dilek): Merkür, Utarit.

Eşanlam: Tilekdiz (Dilektir) – TİLEG

Özelliği: Dilek yıldızı. Ona bakılarak dilek dilenir. Çıplak gözle görülür. Teleğütlerin atası olan Tileg Han adlı mitolojik bir karakterden ad alır.

2. Sevit (Sevüt): Venüs, Zühre.

Eşanlam: Çolpandız (Çolpantır) – ÇOLPAN

Özelliği: Moğollarda Çolpan adı verilir ve bu yüzden yanlışlıkla kelime benzerliği nedeniyle dönüşerek "Çoban Yıldızı" denir. Çıplak gözle görülür.

3. Yertinç (Yerdinç): Dünya, Arz.

Eşanlam: Yerindiz (Yerintir) – YER

Özelliği: Yeryüzü. İnsanların yaşadığı yer. Dünya.

4. Kürüt (Kürüd): Mars, Merih.

Eşanlam: Kızandız/Kızıldız (Kızantır/Kızıltır) – KIZAN/KIZIL

Özelliği: Güçlü ve kızgın bir yiğit olarak düşünülür. Çıplak gözle görülür. Kızan sözcüğü Kızağan adlı eski bir Türk tanrısının adıyla bağlantılıdır.

5. Ongay (Öngey): Jüpiter, Müşteri.

Eşanlam: Erendiz (Erentir) – EREN

Özelliği: Olgunluğu ve bilgeliği temsil eder. Çıplak gözle görülür.

6. Erkliğ (Erkli): Satürn, Zuhal.

Eşanlam: Sekendiz (Sekentir) – SEKEN

Özelliği: Etrafında halkaları vardır. Çıplak gözle görülür. Erkliğ Han adlı eski bir Türk tanrısının adı verilmiştir.

7. Cetegey (Cetey): Uranüs.

Eşanlam: Yetendiz (Yedentir) – YETEN

Özelliği: Çıplak gözle görülemez. Cedey Han adlı bir Türk tanrısının adından kaynaklanır.

8. Konuşuk (Konuşu): Neptün.

Eşanlam: Altandız (Altantır) – ALTAN

Özelliği: Çıplak gözle görülemez. Altay Han adlı eski bir Türk tanrısının adı verilmiştir.

9. Yaldırık (Yıldırak): Plüton.

Eşanlam: Usandız (Usantır) – USAN

Özelliği: Bu gezegenin son yıllarda yapılan çalışmalarda aslında birbirinin etrafında dönen iki gezegen olduğu anlaşılmıştır.

Burçlar: Eski Türk kültüründe burçlara Ükek (Ükeg) adı verilir. Moğollar ise Hükeg derler. Bu kelime aynı zamanda kalelerdeki burçları da ifade eden bir sözcüktür. Bunlar gökyüzünü on iki bölüme ayıran takımyıldızlardan her birisidir. Türk kültüründe göğün bir eksen etrafında dönüşünün sonucu olarak yılın her bir ayını temsil eden takımyıldızlardır.

Od Ükekleri (Ateş Burçları); Koç, Aslan ve Yay'dır.
Toprak Ükekleri (Arz Burçları); Boğa, Başak ve Oğlak'tır.
Kalığ Ükekleri (Hava Burçları); İkizler, Terazi ve Kova'dır.
Su Ükekleri (Mai Burçları); Yengeç, Akrep ve Balık'tır.

Burç Adları: Eski astronomi kitaplarında yer alan isimlerden oluşmaktadır. Fakat bunlar (halk kültürüne dayalı özgün birkaç tane isim hariç) büyük oranda Yunan kaynaklarından Türkçeye yapılan çevirilerdeki isimlerdir. Burada en özgün isimler Yakut mitolojisindeki Tanrı adlarının verilmiş olduğu Saka (Yakut) kültüründeki burç adlarıdır.

1. Saka (Seve): Aquarius.

Eşanlam: Könek (Künek), Kova (Koğa), Dolça (Dolca), Çelek (Şelek), Kürülgen

Yakutça: Tanha - Kader Tanrısı. Kişioğlunun doğumundan itibaren onun kaderine hükmeder ve davranışlarını kayıt altına alır.

2. Koç (Koçak, Koçkar): Aries.

Eşanlam: Kuzu (Kozı, Guzu), Koy (Hoy)

Yakutça: Elbis - Kavga Tanrısı. Savaş Tanrısı olarak da algılanır. Acımasızdır ve insanlara acımasızlığı telkin eder. Şeytani özelliklere sahiptir.

3. Güreçi (Güreşçiler): Gemini.

Eşanlam: İkizler (İğiz, Egiz, Ekizler, İgire)

Yakutça: Cöhögöy Toyon - At Tanrısı. Atların ve (şaman ve ruhlara ait) soyut atların iyesidir. Ürkütücü bir ruhtur, kızdığı zaman insanlara verdiği atları geri alır.

4. Yengeç (Yenne): Cancer.

Eşanlam: Kısala (Kısla), Suvşayan, Paka, Arağak

Yakutça: İyehsit - Doğum tanrıçası. Güçlü gülüşleriyle doğum yapan kadına hatta doğuran ev ve ahır hayvanlarına yardım eder.

5. Arslan (Asan, Arstan): Leo.

Eşanlam: Tonga (Tunga), Hahay

Yakutça: Ürüng Ayığ Toyon - Gökyüzü Tanrısı. İlk insanı o yaratmıştır. Dünyayı idare eder. Yaratıcı ruhların en büyüklerindendir.

6. Başak (Maşak, Masak): Virgo.

Eşanlam: Buğday (Boday, Buğa)

Yakutça: Alahçın - Yaşam Tanrıçası. Yeryüzünü korur. Doğaya can verir. Yeşillik alanlarda rüzgar olup gezer. Bataklık bölgelerde dolaşır.

7. Ülgü (Ülçev): Libra.

Eşanlam: Kesil, Tartı, Iyahın

Yakutça: Uluğ - Yaratıcı Tanrı. Büyük Yaratıcı gücü ifade eder. Yaratıcı gücün eril yönünü simgeler. Soyut bir varlıktır.

8. Çayan (Çadan, Şayan, Çeyen): Scorpius.

Eşanlam: Kuyruğan

Yakutça: Hotoy - Kartal Tanrı. Güneş'in sembolüdür. Yeniden doğuşu, ebedi yaşamı, ölümsüzlüğü, güneşin doğuşunu simgeler.

9. Yay (Cay): Sagittarius.

Eşanlam: Okçu, Oktar, Ohçut, Bökey

Yakutça: Suğorun - Şaman Tanrısı. Gelecekte kimlerin şaman/kam olacağını önceden bilir. İyi veya kötü değildir.

10. Oğlak (Ulak, Ovlak): Capricornus.

Eşanlam: Serke, Keçi, Eçki (Öçke), Çubuku

Yakutça: Cılha - Çocuk Tanrısı. Çocuk doğduğunda kaderini belirler. Doğumu yapan kadını da korur. Çocuğu olmayan kadınlar ondan çocuk ister.

11. Boğa (Buka, Buğa): Taurus.

Eşanlam: Ud (Ut), Öküz (Ögüz, Ügiz, Oğus)

Yakutça: Ayıhıt - Güzellik Tanrıçası. Aşkın ve güzelliğin simgesidir. Ongunu kuğudur. Kuğular bu nedenle kutsal sayılır ve dokunulmaz.

12. Balık (Belik, Balıklar, Balıktar): Pisces.

Eşanlam: Çabak, Uçulu

Yakutça: Ağar - Canlılar Tanrısı. Yeryüzündeki tüm sürecin işleyişinden, insanlardan ve diğer canlılardan sorumludur.

Takımyıldızlar: Türk halk kültüründe takımyıldızlara "Ürgel" adı verilir. Gökyüzünde insanların hayalgücü ile belirli şekillere benzetilen yıldız toplulukları ve kümeleridir. Dünyadaki hemen hemen tüm topluluklarda takımyıldızlara söylencelerle ilgili isimler verilmiştir. Türklerde dikkati çeken pek çok Takımyıldız vardır ve bunlarla ilgili öyküler anlatılır. Örneğin Yeteğen takımyıldızının yedi haydut (at hırsızı) olduğu söylenir. Bir obadan kaçırdıkları atlar ve peşlerindeki kendilerini kovalayan atlılar ile göğe savrulmuşlardır. O yüzden Uğruların (haydutların) bu yıldızlara bakarak yollarını buldukları söylenir. Türkler bazen Yedi Kağan (Yedi Hakan) veya Yedi Uğru (Yedi Hırsız), Yedi Karakçı (Yedi Haydut), kimi zaman da Yedi Arkar (Yedi Dağkoyunu) ya da (Yedi Kör) adı verirler. Moğollar ise aynı Takımyıldıza Yedi Bilge veya Yedi Yaşlı derler. Başlıca takımyıldızlar şunlardır.

Ülker / Ülger: Pleiades (Süreyya)
Arıkovanı / Kovan: Praesepe (Yemlik)
Yeteğen / Yediger: Ursa Major (Büyükayı)
Kömük / Kümük: Ursa Minor (Küçükayı)
Kambar / Kempir: Leo Minor (Küçükaslan)
Karakurt / Karagurd: Cassiopeia (Kraliçe)
Tayaktah / Tayahtah: Orion (Avcı).

HALK TAKVİMİ

Resmi olmayan ve belirli bir yöreye veya bölgeye özgü olan ya da herkes tarafından bilinmeyen (genel kabul görmeyen) takvimdir.

Özellikleri: Bir bölgede yaşayan toplulukların geleneksel kültürel miras olarak nesilden nesile aktardığı doğa olaylarına dayalı birikimlere ve uzun süreli deneyimlere dayalı tarihsel, töresel, dinsel, mitolojik, tarımsal simgelerin zamanın geçişini ve belirli dönemlerini anımsatma görevini gerçekleştirdiği resmi olmayan, sözlü geleneğe dayalı zaman bölümleme aracıdır.

Halk takvimi (yerel takvim) kullanıldığı bölgede genel bir kabul görür; hatta bazen resmi takvimden daha yaygındır. Ancak, günümüzdeki şehirleşme ve artan teknoloji halk takvimlerini ikinci plana atmıştır ve toplumsal anlamda kullanım oranları gitgide düşmektedir. Halk takvimi, yaygınlık kazanmış (resmi) takvimlerden daha farklı olarak yılı, ayları ve günleri başka bir biçimde bölümlere ayırır ve farklı anlayışlarla adlandırır. Kimi zaman, kimi doğal olaylar, tarımsal kavramlar bu adlandırmada belirleyici olur. Bazen bu takvimlerin bir kısmı veya bütünsellik arz eden bazıları resmi takvim statüsüne ulaşabilir. Örneğin günümüzdeki Türk takviminde yer alan bazı ay adları halk takvimlerinden alınmıştır; Ocak, Ekim...

Mevsimler: Türk Halk Takvimi, yöresel çeşitliliklerine rağmen hepsinde ortak bir anlayış olarak gündönümü ve gündenkliği esasına göre oluşturulur. Bugünkü takvim anlayışının aksine ortalama dokuz gün geriden gelen ay başlangıçları bulunur. Yani birinci ayın birinci günü 22 Marttır. Bu tarih Türk takviminin yılbaşı olup bir gün öncesi Nevruz bayramına denk düşer.

21 Mart: Bahar ekinoksu
21 Haziran: Yaz gündönümü
23 Eylül: Güz ekinoksu
21 Aralık: Kış gündönümü

Mevsimleri adlandırmak için kullanılan sözcükler şu şekildedir:

İlkbahar: Kök, Kökey, Köklem (Farsça: Bahar)
Yaz: Yaz, Yay, Cay
Sonbahar: Güz, Güzey, Güzlem (Farsça: Payız)
Kış: Kış, Kıs

Anadolu'da tespit edilerek derlenmiş olan ay adları şu şekildedir:
* Tarım Araçlarının Adlarıyla
1. Köten (Kotan) Ay, 2. Saban (Sapan) Ay, 3. Kosak Ay, 4. Orak Ay, 5. Diren Ay, 6. Döven Ay,
7. Tapan Ay, 8. Dibek Ay, 9. Kazan Ay, 10. Ocak Ay, 11. Kirmen (Eğirmen) Ay, 12. Külek Ay
* Tarımsal-Hayvansal Kavramlarla
1. Dikim Ay, 2. Saçım Ay, 3. Kırkım Ay, 4. Biçim Ay, 5. Derim Ay, 6. Verim Ay,
7. Ekim Ay, 8. Söküm Ay, 9. Katım Ay, 10. Sağım Ay, 11. Üsüm Ay, 12. Sürüm Ay
* İklimsel Değişikliklere Göre
1. Açan Ay, 2. Kandık Ay, 3. Isık Ay, 4. Tozaran Ay, 5. Bozaran Ay, 6. Kısık Ay,
7. Koçan Ay, 8. Balağan Ay, 9. Aralık Ay, 10. Çağan Ay, 11. Gücük Ay, 12. Tuluğan Ay
* Hava Olaylarına Göre
1. Açar Ay, 2. Kırçan Ay, 3. Uraş Ay, 4. Biçen Ay, 5. Bozar Ay, 6. Söken Ay,
7. Budan Ay, 8. Karaş Ay, 9. Kırlaş Ay, 10. Buğan Ay, 11. Akpan Ay, 12. Yelen Ay

Diğer Türk Topluluklarında bazı ay adlarının birbirlerine ve Anadolu'daki halk takvimlerinde yer alan ay adlarına benzerliği özellikle dikkat çekicidir.

Kazaklarda

Kazak halk takvimi aynı zamanda resmi takvimlerini de oluşturmuştur.

1. Birtin Ay, 2. Kökek Ay, 3. Mamır Ay, 4. Otamalı Ay, 5. Şilde Ay, 6. Tamız Ay,

7. Kırküyek Ay, 8. Kazan Ay, 9. Karaşa Ay, 10. Caltoksan Ay, 11. Kantar Ay, 12. Akpan Ay

Hakaslarda

1. Körük Ay, 2. An Ay, 3. Pes Ay, 4. Ölen Ay, 5. Piçen (Biçen) Ay, 6. Orgak Ay,

7. Ürtün Ay, 8. Kurtuyak Ay, 9. Kırlaş Ay, 10. Kiçig (Kiçiğ) Ay, 11. Cel Ay, 12. Azıg (Azığ) Ay

Altaylarda

1. Kank (Kang) Ay, 2. Koskar Ay, 3. Silker Ay, 4. Çulug (Çuluğ) Ay, 5. Toz Ay, 6. Kisçen Ay,

7. Ürten Ay, 8. Kiçkerek Ay, 9. Soh Ay, 10. Alay Ay, 11. Kürgen Ay, 12. Pozug (Bozug) Ay

Balkarlarda

1. Toturnu Ay, 2. Hıçavban Ay, 3. Lukur Ay, 4. Yaynı Ay, 5. Kırkar Ay, 6. Kırkavuz Ay,

7. Güznü Ay, 8. Kaçnı Ay, 9. Endirevük Ay, 10. Başıl Ay, 11. Bayıça Ay, 12. Avuznu Ay

Sagaylarda

1. Körik Ay, 2. Namıs Ay, 3. Tartçan Ay, 4. Par Ay, 5. Tos Ay, 6. Ot Ay,

7. Alçan Ay, 8. Çarıs Ay, 9. Hırlas Ay, 10. Alay Ay, 11. Çil Ay, 12. Hıra Ay

Kumandılarda

1. Kerek Ay, 2. Örteng Ay, 3. Kezel Ay, 4. Olan Ay, 5. Toz Ay, 6. Çızıg Ay,

7. Tayga Ay, 8. Küçkerek Ay, 9. Sok Ay, 10. Kitig Ay, 11. Küzer Ay, 12. Argan Ay

Şorlarda

1. Koruk Ay, 2. Şın Ay, 3. Şabın Ay, 4. Odağ Ay, 5. Piçen Ay, 6. Orgak Ay,

7. Urtun (Ürtün) Ay, 8. Kus Ay, 9. Kırlaş Ay, 10. Kiçik Ay, 11. Çel Ay, 12. Çaskı Ay

Yakutlarda

1. Tutar Ay, 2. Ustar Ay, 3. Iyam Ay, 4. Ihıyah Ay, 5. Vot Ay, 6. Atırdah Ay,

7. Balağan Ay, 8. Altınnı Ay, 9. Ahsınnı Ay, 10. Bilide Ay, 11. Tohsunnu Ay, 12. Olunnu Ay

Tatarlarda

1. Yanarış Ay, 2. Saban Ay, 3. Çereşme Ay, 4. Peçen Ay, 5. Urak Ay, 6. Indır Ay,

7. Bilek Ay, 8. Karakoz Ay, 9. Kerev Ay, 10. Kırlaç Ay, 11. Akman Ay, 12. Buşay Ay

Orta Asya Hayvanlı Ay Takvimi

1. KÖKEK (Guguk Kuşu), 2. KORAN (Karaca), 3. BUĞRA (Erkek Deve), 4. KULCA (Dağ Koçu),
5. TEKE (Erkek Keçi), 6. OĞNA (Bozkır Keçisi), 7. SIĞIN (Erkek Geyik), 8. KOÇKAR (Koç),
9. ELİK (Dağ Keçisi), 10. MARAL (Dişi Geyik), 11. ARKAR (Dağ Koyunu), 12. TOYGAR (Tarla Kuşu)

Süreler: Türk kültüründe ayların süreleri, mevsimlerin toplam süreleri dikkate alınarak hesaplanır. Dünyanın yörüngesinden dolayı İlkbahar ve Yaz mevsimleri uzun, Sonbahar ve Kış mevsimleri ise daha kısadır. Mevsimlerin en kısası kıştır ve yaklaşık 89 gündür. En uzunu ise yazdır ve yaklaşık 93-94 gün sürer. Bahar 92-93, Sonbahar ise 89-90 gündür. Halk anlayışında aylara düşen gün miktarı buna göre belirlenmiştir. Küçük farklılıklarla pek çok halk takviminde günlerin tespit edilmesi şu şekildedir.

(A) Bahar:31-31-31, Yaz:31-31-30, Güz:30-30-30, Kış:30-30-30 (Yılın son günü dört yılda bir 31 gün sürer.)

(B) Bahar:30-31-31, Yaz:31-31-31, Güz:30-30-30, Kış:30-30-30 (Yılın ilk günü dört yılda bir 31 gün sürer.)

Hafta

Anadolu'da haftanın hangi günden başlayacağına dair değişik anlayışlara bağlı olarak bu adlar farklı yörelerde kimi zaman bir veya iki günlük kaymalarla yer değiştirebilmektedir. Hafta yaygın olarak ya Pazartesiden veya Cumartesiden başlar. Bazı yörelerde Pazar gününün birinci gün kabul edildiği uygulamalara da rastlanmaktadır.

Pazartesi: Geçeği, Odgün, Gürgegün
Salı: Ortağı, Orgün, İnegün
Çarşamba: Uğrağı, Yeygün, Barasgün
Perşembe: Gideği, Aragün, Tozagün,
Cuma: Toplağı, Elgün, Bayrıgün
Cumartesi: Gireği, Başgün, Giregün
Pazar: Direği, Dergün Diregün

Karaçay-Balkarlarda

Pazartesi: Başgün
Salı: Kürgegün
Çarşamba: Barasgün
Perşembe: Ortagün
Cuma: Bayrımgün
Cumartesi: Kıyavgün
Pazar: Iyıkgün

Moğollarda

Pazartesi: Gal, Guluvun ("Ateş")
Salı: Uha, Usun ("Su")
Çarşamba: Mod, Modun ("Ağaç")
Perşembe: Alt, Altan ("Altın")
Cuma: Şor, Şoron ("Toprak")
Cumartesi: Nar, Nara ("Güneş")
Pazar: Sar, Sara ("Ay")

Farslarda

Fars kültüründe ve etkilediği çevre kültürlerde (Kürt,Özbek, Türkmen vs.) kullanılır.

Pazartesi: Doşenbe, Düşembi, Duşem, Duşenbe, Düşenbe, Düyşembi
Salı: Seşenbe, Sişembi, Seşem, Sişenbe, Seyşenbe, Şeyşembi, Seysenbi
Çarşamba: Çeherşenbe, Çerşembi, Çerşem, Çerşenbe, Çarşenbe, Şarşembi, Sersenbi
Perşembe: Pençşenbe, Pencişembi, Pencşem, Penşenbe, Peyşenbe, Beyşembi
Cuma: Cuma, Cüme, Cumga, Coma, Yoma, Juma
Cumartesi: Şenbe, Şimbe, Şemi, İşembi, Senbi
Pazar: Yekşenbe, Yekşembi, Yekşem, Cekşembi, Ceksenbi

Günün bölümleri

Halk takvimi anlayışıyla bağlantılı olarak değerlendirilmesi gereken bir başka husus da halk kültürüne göre günün bölümlere ayrılmasıdır. Bir gün, Çak (Çağ) adı verilen 12 bölüme ayrılmıştır (1 ÇAK: 2 Saat). Her Çak ise Keh adı verilen sekiz parçadan oluşur (1 KEH: 15 Dakika). Türk halk kültüründe zaman ölçmeye yarayan aygıta, (güneş saati kavramıyla ve gün sözcüğüyle ilgili olarak) "Güngen" denilmiştir. Yine zamanı ölçmek anlamına gelen "Ötçek/Ödçek" sözcüğü de saat (zaman ölçme aracı) demektir. Öt/Öd Türkçede zaman manasına gelir. Ödemek, ödünç kelimeleri bu kökle ilgilidir. Moğolca Ötlöh (Eski Moğolca Ötel) yaşlanmak demektir ve bu fiil zamanın geçişiyle alakalıdır. Halk anlayışında zaman ölçü birimleri aşağıdaki gibidir. Oğ: An, Oğurçak: Salise, Oğurdak: Saniye, Oğrak: Dakika, Oğur: Saat.

Ayrıca Güneşin durumuyla bağlantılı olarak yönlere de şu adlar verilmiştir:

GÜNEY/KÜNEY: Tüştük, Könyek, Güntüştük. Tuşay, Tüşey.
TÜNEY/DÜNEY: Tündük, Tönyek, Güntündük. Kuzay, Kuzey.
DOĞU/DOĞI: Çığış, Şığıs. Künçığış, Könsığış. Gündoğusu.
BATU/BATI: Batıs, Bayış. Künbatıs, Könbayış. Günbatısı.

ANGLOSAKSON HUKUK SİSTEMİ

Common Law: 1066 yılında İngiltere'nin Normanlar tarafından istilasından sonra Normanlar bütün ülkede geçerli olacak bir hukuk sistemi yarattılar. Ülkenin her bir tarafına gezici yargıçlar gönderildi. Bu yargıçlar gittikleri bölgedeki örf ve adetleri de göz önünde bulundurarak hukukî sorunları çözmeye başladılar. Bu sistemdeki amaç ülkenin tamamının yargıçlar tarafından oluşturulan ortak bir hukuka sahip olmasıydı. Nitekim bu nedenle sistemin adı Common Law, yani ortak hukuk adını almıştır. Common Law bu dönemde oldukça katı ve şekilciydi. Dava açabilmek için Lord Chancellor'dan (Adalet Bakanı) "writ" (ferman) almak gerekiyordu. Üstelik bu fermana uygun olmayan durumlarda dava açılması mümkün değildi. Bunun yanında, Common Law sistemine göre sözleşmeye uyulmaması hâlinde mahkemenin verebileceği tek karar, uymayan tarafın tazminat ödemesiydi, yani aynen ifa gibi bir yetkisi yoktu.

Equity Law: Common Law mahkemelerinde adaleti bulamayanlar "Tanrı aşkına ve merhameten (for the love of God and the way of charity)" Kral'a başvurmaya başladılar. Bu başvurularla ilgilenilmesi görevi önce Curia Legis (Kral'ın danışma meclisi) isimli kurula, sonra da Lord Chancellor'a verildi. Böylece Chancellor Mahkemeleri kurulmuş oldu. Common Law sisteminden farklı olarak, bu mahkemelerde dava açmak için ferman almak gerekmiyordu, bir dilekçe yazmak yeterliydi. Bu mahkemede, Common Law sisteminden eksik kalan biçimsel kuralları telafi edebilmek için birtakım hakkaniyet ve nesafet kuralları geliştirildi. 1474 yılı itibarıyla bu kurallar iyice belirginleşti ve bu sisteme Equity Law, yani eşitlik hukuku adı verildi. Bu sistem, Common Law sistemine göre daha kolay işleyen bir sürece sahip olduğu için oldukça hızlı bir şekilde büyüdü. Öyle ki, ilerleyen süreçle birlikte Common Law sistemi ile çatışmaya başladı. Artık hangi sistemin diğerinden daha üstün olduğu tartışılmaya başlanmıştı. Kral I. James, çatışma hâlinde Equity Law sisteminin daha üstün olacağına karar verdi. Fakat yine de bu çatışmalar devam etti. Nihayet, 1873 ve 1875 yıllarında çıkarılan kanunlar ile mahkemeler istedikleri sistemi uygulayabilme yetkisi elde etti.

Statute Law: Geçmişten gelen Common Law ve Equity Law sistemleri, gelişen ve değişen hayat şartlarına uyum sağlayamaz hâle gelince, oluşan bu soruna çare olması amacıyla Statute Law sistemine geçildi. Bu sistem, oluşan yeni sorunların yasama faaliyetleriyle çözülmesine dayanıyordu, bu nedenle de adı Statute Law (kanun hukuku) olmuştu. Kuralların kaynağı, bizzat parlamento idi, hâkimler de bu kuralları aynen uygulamak mecburiyetindeydi.

Common Law terimi, dar anlamda yukarıda da anlatıldığı gibi çeşitli biçimsel ve esasa dair özellikleri olan hukuk sistemi anlamına gelmekle birlikte, aynı zamanda geniş anlamda da bu üç hukuk sistemini de içine alan bir kavram olarak kullanılır. Yani günümüz Anglo-Sakson hukuk sistemi de Common Law olarak bilinir.

Özellikleri: “Common Law” (Ortak Hukuk) adı verilen sistem “Anglosakson Hukuku” olarak da bilinir. Anglosakson sözcüğü İngiliz ırkını ifade eder. Bileşik bir kelimeden oluşan kavram İngiltere’yi tarih içinde istila eden iki kavmin adıdır; Angluslar ve Saksonlar. Bu hukuk sisteminde yazılı olma zorunluluğu yoktur. Örneğin İngiltere’nin bugün yazılı bir Anayasası yoktur. Yazılı Medeni Kanunları ve Ticaret Kanunları bulunmaz. İngiliz Töresi yazılı hukuka

eşdeğer sayılır (Örfi Hukuk). Fakat yazılı kısımlarda mevcuttur (Yazılı Hukuk: Statute Law). Ör: İngiliz Ceza Kanunu yazılıdır. Common Law'ın eksikliklerini gidermek için Hakkaniyet Mahkemeleri (Equity Court) sistemi kurulmuştur. Buna da Equity Law (Hakkaniyet Hukuku) denildi. İngiliz Sisteminde her yargıç davayı sonuçlandırırken daha önce görülmüş benzer davaların kararlarını dikkate almak zorundadır. Hukuk bölümlere ayrılmamıştır, bütündür. Mahkemeler uzmanlaşmış değildir geneldir. Kamu Hukuku - Özel Hukuk ayrımı ile Adli Mahkeme - İdari Mahkeme ayrımı yoktur. Töre, hukukun asli kaynakları arasında yer alır. Hakimler, bir gelenek kuralı varsa bunu uygular. Hakimlerin vicdani bağımsızlıklarına büyük önem verilir ve güvence altına alınmıştır. Hâkimler sistemin en önemli unsurlarıdır. Hakimlere büyük önem verilmekte ve bu sebeple de sınırlı sayıda hâkim bulunmaktadır. İngiltere'de göreceli olarak (diğer ülkelerle kıyaslandığında) daha az sayıda yargıç bulunmakta ve tüm sistem sorunsuz bir şekilde işlemektedir. Bunun temel sebebi, her sorunu hakimin önüne gelmeden çözecek mekanizmaların oluşturulmuş olmasıdır (Uzlaşma ve Pazarlık sistemi). Hakkaniyet (Equity) kavramında hukukun herkese eşit olarak uygulanıp uygulanmadığına bakılır. Sözcüğün Türkçe tam karşılığı aslında "Eşitleyicilik" demektir. Bir şeyin şeklen hukuka uygun olmasının onun her zaman doğru olmayabileceği anlayışı savunulur. Özünde hakların korunulup korunmadığına bakılır. Adaleti doğru uygulamaktır.

1. Tedvin edilmemiştir: Common Law bir kanunlaştırma hareketi sonucunda değil yargıçların örf ve adet kurallarına bakarak hukuk kurallarını oluşturmasıyla başlamıştır. Kanunlar, dağınık haldedir. Kara Avrupası hukuk sisteminde olduğu gibi medenî kanunlar, ticaret kanunları yoktur.

2. İçtihadî niteliktedir: Her yargıç davayı sonuçlandırırken ondan önce görülmüş benzer davaların kararlarıyla bağlıdır.

3. Kamu Hukuku - Özel Hukuk ayrımı yoktur: Bu hukuk sisteminde, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar ile devlet ile özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda yargılama açısından hiçbir fark yoktur.

4. Örf ve âdet, hukukun aslî kaynakları arasında yer alır: Hâkimler, bir örf ve adet kuralı varsa bunu uygular.

5. Yargı birliği ilkesi geçerlidir: Anglo-Sakson hukuk sisteminde mahkemeler, adlî mahkemeler ve idare mahkemeleri olarak ayrılmamıştır. Mahkemeler, değişik isimler taşıyabilir fakat tüm mahkemeler tek ve en yüksek mahkemeye tabidir.

Genişletilmiş olarak Anglo-Amerikan Hukuku şeklindeki bir sınıflandırma da mevcuttur. Örneğin İngiltere ve Amerika'da -her ikisinde de- mahkemelerde Jüri bulunur. Ancak Amerikan hukukunda yazılı kısımlar daha fazladır. ABD'nin diğer ülkelerdekine kıyasla kısa da olsa bir Anayasası vardır.

SOSYALİST HUKUK

Eski SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinde ve günümüzde Küba, Kuzey Kore ve yumuşatılmış şekilde Çin'de uygulanan Marksist-Leninist ideolojiye dayalı hukuk sistemidir. Sosyalizm (Toplumsalcılık) bir hukuk sistemi olmanın ötesinde bir yönetim biçimi, siyasal ve ekonomik sistem ve ideolojidir. Ancak hukuktaki yansımaları nedeniyle bir hukuk sistemi olarak da ele alınabilir. Temel belirleyicisi devletin, üretim araçlarına (fabrikalara, tarım arazilerine, hayvan çiftliklerine, maden ocaklarına) ve temel tamamlayıcı kurumlarına (bankalar, kooperatifler) mutlak egemen ve sahip olmasıdır. (Kolhoz: Kolektif tarım çiftliği). Devletçi bir modeldir. Özel teşebbüs, üretim araçlarına sahip olamaz. Ancak daha sonra tercihen gayrımenkuller de devletleştirilebilir. Ör: SSCB'de evler de devlete aitti. Üretici gücün insan emeği ve dolayısıyla toplum olduğu düşüncesi benimsenir. Devlet üretime hakim güç olarak ön plana çıkar. Kişilerarası eşitlik vurgusu yapılır. Kolektif (topluluk olarak, kitle halinde) hareket etme ve buna uygun bir biçimde örgütlenme ve çalışma planlanır. Devlet toplum adına tüm piyasayı kontrolü altında tutar. Serbest Piyasa Ekonomisi geçerli değildir. Merkezi Planlama esastır. Bir yıl içinde tüm ülkede ne üretilip ne kadar tüketileceği önce yerel ve bölgesel olarak hesaplanır, daha sonra tek merkezde (başkentte) eşgüdümlü olarak değerlendirilir ve düzeltmeler yapılır. İşçi sınıfına özel bir önem verilir (en azından söylemlerde). Bankacılık sistemi etkin değildir, çünkü ihtiyaç duyulmaz. Topluma ve dayanışmaya büyük önem verilir. Fakat toplumu oluşturan bireyler değersizleşmiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak özel hukukun önemi büyük ölçüde azalmış, zayıf kalmış hatta özel hukuk yerini neredeyse tamamen kamu hukukuna bırakmıştır. Kamu Yararı en önemli kavramlardan biri olarak öne çıkar. Demokratikleşme eksik kalmıştır hatta baskıcı yönetim anlayışları ortaya çıkmıştır. Marksist ideoloji de toplumsal kurumlar arasında altyapı ve üstyapı ayrımı vardır. Alt yapı kurumu olan ekonomi, üst yapı kurumları olan ahlak, din ve hukuku belirler. Sosyalist hukukta üretim araçlarının özel mülkiyetine izin verilmemiş ve bireyin menfaati yerine toplumun menfaati esas alınmıştır. Bu sistemde "sosyalist kanunîlik" ilkesine göre kanunlar idarecileri değil yönetilenleri bağlıyor ve idareciler toplum yararına gördükleri durumlarda kanunlardan ayrılabiliyorlardı. Sosyalist hukukta, hukukun amacı burjuva adaletini tesis etmek değil toplumu değiştirerek komünist topluma geçişi sağlamaktır. Marksist teoriye göre komünist topluma geçişle birlikte hukukta devlet gibi kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Sosyalizmden komünizme geçiş dönemindeki bu sistemde hukuk, komünist topluma geçişte bir araçtır.

Tarihçe: Doğu toplumlarını inceleyen ve bazılarında devlet mülkiyeti ve ortak çalışma kavramına rastlayan Karl Marx, bu uygulamaları teorik olarak geliştirmiş ve ilk defa Das Kapital (The Capital) adlı eserinde Sosyalizmin esaslarını ortaya koymuştur. Karl Marx'dan etkilenen pek çok düşünürün katkılarıyla Sosyalizm kavramı daha da çok rağbet görmüş ve 1917 yılında Vladimir Lenin önderliğinde Rusya'da bir devrim yapılarak Dünya tarihinde ilk kez bir Kapitalist rejim yıkılarak yerine Sosyalist bir sistem (Sovyetler Birliği) kurulmuştur. Kapitalizme tepki olarak ortaya çıkmış ve yayılmıştır. Orta Asya'da pek çok devlet Sovyetler Birliği'ne katılmıştır. Ayrıca daha sonra Çin'de gerçekleşen bir devrim ile de Çin Halk Cumhuriyeti sosyalizme geçmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri de sosyalist rejimler kurarak Doğu Blokunu oluşturmuşlardır.

Bazı Uzak Asya ülkeleri ve Arap ülkeleri de yine sosyalizme geçmişlerdir. Ancak yaşanan olumsuzluklar sebebiyle 1980'li yıllardan başlayarak ilk önce Sovyetler Birliği dağılmış, ardından da Doğu Bloku çökmüştür.

TİCARET HUKUKU

Tarihçe: Ticaret Hukuku pek çok hukuk dalına göre çok geç tarihlerde ortaya çıkmıştır (1600'lü ve 1700'lü yıllarda). Ticaret kavramı neredeyse insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen bu konuyu düzenleyen bir hukuk dalının neden bu kadar geç ortaya çıktığı önemli bir sorudur ve cevabın doğru anlaşılması gerekir. İnsanlık tarihi içerisinde gücün ölçüsü çok uzun bir süre boyunca toprak olmuştur. Toprak ve üzerindeki hayvan sürüleri ile kölelerin sayısı soylu sınıfın gücünü ve soyluluk iddialarının temelini oluşturmuştur. Yani bir insan o dönemlerde ne kadar toprağa ve üzerinde ne kadar hayvan sürüsüne, ne kadar köleye sahipse o kadar güçlü ve o kadar nüfuz sahibidir. Devletler için de benzer bir durum söz konusudur. Bir devlet ne kadar çok toprağa sahipse o kadar güçlü olmuş ve ele geçirdiği ülkelerden aldığı vergiler ile sağladığı insan gücü devletin gücünü belirleyen şey olmuştur. Para çok eski çağlarda bulunmuş olmasına rağmen daha fazla toprağa ulaşmanın ve daha çok toprak almanın bir aracı olarak algılanmıştır. Köleler tıpkı hayvan sürüleri gibi soylu sınıfın ekonomik gücünün arasında yer almıştır. Köleler iktisadi olarak değerli varlıklardır. Bu nedenle kölesi hastalandığında efendisi onun iyileşmesi için elinden geleni yapar. Çünkü köle onun için çalışmaktadır. Bu düşünce yapısı içerisinde bu günkü anlayışın tersine efendi sınıfın çalışması ayıp sayılmıştır. Çalışmak daha doğrusu fiziksel çalışma yapmak, emeğe dayalı işler görmek kölelerin ve alt tabakadan insanların yapacağı işler olarak algılanmıştır. Aristo bugüne ulaşan eserlerinde çalışmanın soylular için iğrenç bir iş olduğunu söylemiştir. Aristo'ya göre bu iğrenç işi ancak köleler ve ayak takımı tabir ettiği toplumun en alt kesimindeki insanlar yapmalıdır. Ülkeyi soylular ve seçkinler sınıfının yönetmesi gerektiğini savunmuş bunun içinde sanatla, siyasetle, bilimle, edebiyatla, müzikle uğraşmaları gerektiğini öne sürmüştür. Fakat bu arada bedensel çalışmayı bıraktıkları için hantallaşıp aşırı kilo alma sorunlarıyla karşılaşacaklardır ve sağlıkları bozulacaktır. Bunun için ise soylu sınıfa spor yapmalarını tavsiye etmiş ve ilk spor salonlarının açılmasına öncülük etmiştir. Sporun ve jimnastiğin yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur. İstanbul'un fethi ile bu düşünce tarzı Osmanlı toplumunda da örneklenmiş ve biraz biçim değiştirerek Ticaret yapmak Müslüman halk için ayıp sayılmıştır. (Bu yaklaşım aslında İslam Dini'nin ticarete bakış açısına bütünüyle aykırıdır.) Böylece ticaret azınlıklar tarafından yapılmıştır. Devletler fetih toplumu anlayışla başka ülkeleri ele geçirmeye çalışmıştır. İnsanlar da devletlerinin toprak büyüklüğü ile övünmüştür. Büyük imparatorluklar kurulmuştur. Roma, İskender, Selçuklu, Osmanlı, Cengiz, Çin, İngiliz Sömürge İmparatorlukları gibi… Böylece bu anlayış binlerce yıl boyunca devam etmiş ancak 1600 ve 1700'lü yıllardan itibaren hızlı bir biçimde değişmiştir. Bu yıllarda Reform, Rönesans, Fransız İhtilali, Coğrafi Keşifler, Sanayi devrimi hep peş peşe gelmiştir. Bu dönüşüm süreci içerisinde Burjuva sınıfı ortaya çıkmış ve toprağa dayalı güç anlayışını reddetmiştir. Burjuva sınıfı kesinlikle soylu sınıf olmayıp sonradan ticaretle zengin olmuştur. Kendisine atalarından toprak miras kalmamıştır. Kendi yeteneği ve çalışmasıyla zengin

olmuştur. Erken dönemlerde Burjuva sınıfı da elde ettiği parayla o günün anlayışına uygun olarak toprak satın almaya çalışmıştır. Daha ileri zamanlarda Burjuvazi asıl gücün toprak değil para olduğunu net bir biçimde kavrayarak toprağa dayalı güç ve mülkiyet anlayışını bütünü ile reddetmiştir. Gerçekten de günümüzde devletlerin gücü sahip oldukları toprakların büyüklüğü ile ölçülmez. Pek çok küçük ülke kendisinden kat kat büyük başka ülkelerden her açıdan daha güçlü olabilmektedir. Örneğin Hollanda yüz ölçümü olarak Konya kadar olsa da dünyanın en gelişmiş ilk 7 ülkesi arasındadır. Bireysel olarak insanlar için de benzer bir durum söz konusudur. İnsanların zengin olabilmesi için toprak günümüzde bir zorunluluk değildir. Hisse senedi, banka hesabı hatta sahip olduğu yolcu uçakları bir kişiyi son derece zengin ve nüfuz sahibi yapmaya yetebilir. Sosyal Bilimlerdeki bir kurala göre toplumsal sınıfların çıkarları birbiri ile çatışır. Yeni doğan bir toplumsal sınıf da kendisinden önceki toplumsal sınıflarla çatışır. Burjuva sınıfı ülke yönetiminde söz sahibi olmak istemiş, soylu sınıf buna şiddetle karşı çıkmıştır. Bu çatışma bazen düşünsel olarak bazen siyaseten hatta bazen de gerçek anlamda silahlı mücadele şeklinde olmuştur. Soylu sınıf sahip olduğu topraklara geleneksel olarak ve çoğu zaman atalarının mirası olduğu için duygusal bir bağ ile bağlıdır. O dönemki anlayışa göre bu toprakları satmayı asla düşünmez. Burjuva sınıfı ise emeğini, bedensel çalışmasını da ortaya koyduğu için soylu sınıfın tepkilerine maruz kalmış, hatta aşağılanmıştır. Soylu sınıf ülkeyi yönetimde söz sahibi olmak isteyen Burjuvaziyi baldırı çıplaklar, görgüsüzler olarak nitelemiş ve onları siyasetten, sanattan anlamayan bir kitle olarak görmüştür. Fakat Burjuvazi ilerleyen zamanlarda daha da güçlenmiş ve toplumsal konumunu sağlamlaştırmıştır. Böylece sınıf bilincine ulaşmıştır. Bir işi yapan insan kitlesinin var olması (hatta çok fazla insan olması) onu toplumsal bir sınıf yapmaya yeterli değildir. Ayrıca sınıf bilinci gereklidir. Tıpkı bir arabanın yedek parçalarını üst üste yığmanın onu bir araba yapmaya yetmeyeceği gibi. Bir örnek vermek gerekirse Burjuva sınıfının güçlenmesi üzerine İngiliz Parlamentosunda zaten var olan Lordlar Kamarası'nın yanı sıra seçim ile oluşturulan Avam Kamarası kurulmuştur. Her ne kadar bütün halkın seçilme şansı var olsa da özellikle ilk dönemlerde Avam Kamarası'nın büyük çoğunluğu zengin tüccarlardan oluşmaktaydı. Günümüzde bile seçilebilmenin en önemli (gayrı-resmi) koşullarından biri seçim kampanyasının masraflarını karşılayacak paraya sahip olabilmektir. Diğer bir örnek ise Amerikan Kuzey-Güney iç savaşıdır. Amerika kıtasına sanayileşme kuzeyden girmiş, ABD'de kuzey eyaletleri çok sayıda fabrika kurmuş fakat çalıştıracak işçi bulamamıştır. Avrupa'dan gelen işçiler de yeterli olmamıştır. Bunun üzerine ucuz iş gücü oluşturmak amacı ile köleliğin kaldırılmasını istemişlerdir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan güneydeki toprak sahipleri buna karşı çıkmıştır. Ellerindeki köleleri kaybetmek istememişleridir. Böylece bir iç savaş çıkmıştır. Mavi üniformalılar (Yankie'ler) ve Gri üniformalılar (Diksie'ler) olarak da bilinen iki ordudan oluşan bu eyaletler savaşı sonunda kuzey galip gelmiş ve kölelik kaldırılmıştır. Köleliği kaldıran yasayı onaylamasının ardından ABD başkanı Abraham Lincoln bir hafta sonra gittiği bir tiyatro oyunundan çıkarken suikast sonucu öldürülmüştür. Fakat buna rağmen yasa yürürlüğe girmiş, özgürleşen köleler karın tokluğuna günlük yevmiye ile uzun çalışma saatleri ile buldukları ilk fabrikaya işçi olarak girmişlerdir. Tam da bu dönüşüm sürecinde artık patron anlayışını da ifade etmekte olan Burjuva sınıfı kendi hukukunu istemiştir. Gerçekten de ilk

ticaret hukuku örnekleri ticareti düzenlemekten daha çok tacirlerin haklarını korumayı amaçlamıştır. Bu süreç içerisinde Avrupa'da Merkantilizm akımı ortaya çıkmıştır.

MERKANTİLİZM

Tarihçe: 1600 ve 1700'lü yıllardan itibaren Dünya'da büyük değişimler yaşanmıştır. Bu yıllarda Reform, Rönesans, Fransız İhtilali, Coğrafi Keşifler, Sanayi devrimi hep peş peşe gelmiştir. Bu dönüşüm süreci içerisinde Burjuva sınıfı ortaya çıkmış ve toprağa dayalı güç anlayışını reddetmiştir. Burjuva sınıfı kesinlikle soylu sınıf olmayıp sonradan ticaretle zengin olmuştur. Kendisine atalarından toprak miras kalmamıştır. Kendi yeteneği ve çalışmasıyla zengin olmuştur. Erken dönemlerde Burjuva sınıfı da elde ettiği parayla o günün anlayışına uygun olarak toprak satın almaya çalışmıştır. Daha ileri zamanlarda Burjuvazi asıl gücün toprak değil para olduğunu net bir biçimde kavrayarak toprağa dayalı güç ve mülkiyet anlayışını bütünü ile reddetmiştir. Burjuva sınıfı ülke yönetiminde söz sahibi olmak istemiş, soylu sınıf buna şiddetle karşı çıkmıştır. Bu çatışma bazen düşünsel olarak bazen siyaseten hatta bazen de gerçek anlamda silahlı mücadele şeklinde olmuştur. Soylu sınıf sahip olduğu topraklara geleneksel olarak ve çoğu zaman atalarının mirası olduğu için duygusal bir bağ ile bağlıdır. O dönemki anlayışa göre bu toprakları satmayı asla düşünmez. Ancak soylu (asil) kişi toprak üzerindeki çalışmayı asla kendisi yapmaz. Aristo bugüne ulaşan eserlerinde çalışmanın soylular için iğrenç bir iş olduğunu söylemiştir. Aristo'ya göre bu iğrenç işi ancak köleler ve ayak takımı tabir ettiği toplumun en alt kesimindeki insanlar yapmalıdır. Ülkeyi soylular ve seçkinler sınıfının yönetmesi gerektiğini savunmuş bunun içinde sanatla, siyasetle, bilimle, edebiyatla, müzikle uğraşmaları gerektiğini öne sürmüştür. Fakat bu arada bedensel çalışmayı bıraktıkları için hantallaşıp aşırı kilo alma sorunlarıyla karşılaşacaklardır ve sağlıkları bozulacaktır. Bunun için ise soylu sınıfa spor yapmalarını tavsiye etmiş ve ilk spor salonlarının açılmasına öncülük etmiştir. Sporun ve jimnastiğin yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur. Burjuva sınıfı ise emeğini, bedensel çalışmasını da ortaya koyduğu için soylu sınıfın tepkilerine maruz kalmış, hatta aşağılanmıştır. Soylu sınıf ülkeyi yönetimde söz sahibi olmak isteyen Burjuvaziyi baldırı çıplaklar, görgüsüzler olarak nitelemiş ve onları siyasetten, sanattan anlamayan bir kitle olarak görmüştür. Fakat Burjuvazi ilerleyen zamanlarda daha da güçlenmiş ve toplumsal konumunu sağlamlaştırmıştır. Böylece sınıf bilincine ulaşmıştır. Bir örnek vermek gerekirse Burjuva sınıfının güçlenmesi üzerine İngiliz Parlamentosunda zaten var olan Lordlar Kamarası'nın yanı sıra seçim ile oluşturulan Avam Kamarası kurulmuştur. Her ne kadar bütün halkın seçilme şansı var olsa da özellikle ilk dönemlerde Avam Kamarası'nın büyük çoğunluğu zengin tüccarlardan oluşmaktaydı. Diğer bir örnek ise Amerikan Kuzey-Güney iç savaşıdır. Amerika kıtasına sanayileşme kuzeyden girmiş, ABD'de kuzey eyaletleri çok sayıda fabrika kurmuş fakat çalıştıracak işçi bulamamıştır. Avrupa'dan gelen işçiler de yeterli olmamıştır. Bunun üzerine ucuz iş gücü oluşturmak amacı ile köleliğin kaldırılmasını istemişlerdir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan güneydeki toprak sahipleri buna karşı çıkmıştır. Ellerindeki köleleri kaybetmek istememişleridir. Böylece bir iç savaş çıkmıştır. Mavi üniformalılar (Yankee'ler, "Yanki" okunur) ve Gri üniformalılar (Dixie'ler, "Diksi" okunur) olarak da bilinen iki ordudan oluşan bu eyaletler

savaşı sonunda kuzey galip gelmiş ve kölelik kaldırılmıştır. Özgürleşen köleler karın tokluğuna günlük yevmiye ile uzun çalışma saatleri ile buldukları ilk fabrikaya işçi olarak girmişlerdir. Burjuva sınıfının toprakla duygusal bir bağı yoktur. Toprak onun için sadece yatırım araçlarından birisidir. Gücün parada ve sermaye birikiminde olduğu savunulur. Günümüzde geçerli olarak Dünya'da uygulanan Kapitalizm'e giden süreci başlatmıştır. Sanayi Devriminin gerçekleşmesi ve ticaret yapan Burjuva sınıfının ortaya çıkışıyla birlikte sermaye birikimi meydana gelmiş ve bu duruma uygun olarak Merkantilizm (Ticaretçilik) adı verilen bir politik yaklaşım doğmuştur. Merkantilizm, dünyaya ticari bir bakış açışıyla yaklaşmaktır. Toprağa dayalı güç ve mülkiyet anlayışı reddedilir. Burjuva sınıfının toprakla duygusal bir bağı yoktur. Toprak onun için sadece yatırım araçlarından birisidir. Gücün parada ve sermaye birikiminde olduğu savunulur. Günümüzde geçerli olarak Dünya'da uygulanan Kapitalizm'e giden süreci başlatmıştır. Sanayi Devriminin gerçekleşmesi ve ticaret yapan Burjuva sınıfının ortaya çıkışıyla birlikte sermaye birikimi meydana gelmiş ve bu duruma uygun olarak Merkantilizm (Ticaretçilik) adı verilen bir politik yaklaşım doğmuştur. Merkantilizm 16. yüzyılda Batı Avrupa'da başlamış ekonomik bir teoridir. Merkantilizme göre, yönetim ekonomide korumacı bir rol oynamalıdır. Merkantilizm ayrıca Himayecilik (Korumacılık) politikasını savunur, yani devlet tarafından yerli üretimi korunur. Yerli üretimi korumak için devlet yabancı ürünleri gerekirse bütünüyle yasaklar ya da gümrük vergilerini artırır. Merkantilistler bir ülkenin nüfusunun artmasından yanadır. Kalabalık nüfus, işgücünü artırarak maliyetleri düşürecek bu da ihracatta avantaj sağlayacaktır. Nüfus artışı teşvik edilmiş, herkese çalışma zorunluluğu getirilmiş hatta çocukların emeğinden yararlanılmış, köle ticareti gibi yollara başvurulmuştur. Düşük ücret politikası olgusu savunulmuştur. Merkantilizmin en önemli iddiaları şu şekildedir:

1) Devletlerin, şirketlerin ve bireylerin ekonomik gücü biriktirdikleri değerli madenler ile ölçülür. Merkantilizme göre bir ulusun refahı anaparanın miktarına bağlıdır. Ekonomik servet veya anapara devletin elinde tuttuğu, altın, gümüş miktarı veya ticari değer ile temsil edilir. Ticaretin gelişmesi sürümdeki para miktarının artmasını gerektirir. Bu olgu bütün merkantilistlerce kabul edilir. Ama bunun için sadece altın ve gümüş bolluğu yeterli değildir. Para saf olma özelliğini korumalıdır. Maden ayarı konusunda, paranın bozulmuş haline karşı bozulmamış hali tercih edilir. O dönem için paralar zaten değerli madenlerden basılmaktadır. Değerli madenler hem işletmeler hem bireyler hem de devletler için gücün temel ölçütüdür. Coğrafi keşiflerle birlikte Avrupa Devletleri değerli madenlere ulaşabilmek için sömürgecilik hareketlerine daha fazla önem vermiştir. Böylece sömürge ülkelerden Avrupa'ya altın, gümüş ve elmas gibi değerli madenler taşınmıştır. Ancak buralarda kurulan koloniler bir süre sonra elde edilen zenginliği göndermek yerine kendi ellerinde kalmasını istemişler ve bağımsızlıklarını ilan ederek kendi devletlerini kurmuşlardır ve bunun için gerektiğinde silahlı mücadeleler yaparak ve isyan ederek Avrupa ile sömürgeci bağlarını koparmışlardır. Ayrıca ABD ve Kanada bölgesinde yaşanan "Altına Hücum" hareketi bu altın arayışının en ilginç örneklerinden birisidir. Sonraki yüzyıllarda altın (veya genel olarak değerli madenler) asıl değişim aracı olmaktan çıkmıştır. Merkantilizm sonrası dönemlerde önce ticari işlemlerde kullanılmaya başlanan sonrada günlük yaşama giren banknotu (kağıt parayı) değerli kılan şey devletin verdiği güvencedir. Yani kağıt paranın imal edildiği maddenin (kağıt, keten, pamuk vs.)

gerçek değeri ihmal edilecek kadar azdır. Devlet otoritesi ortadan kalktığında para değersizleşir ve kağıda dönüşür. Tarihte bunun pek çok örneği vardır. Ancak altının kendisinin gerçek değeri vardır ve para olarak kullanıldığında üzerine yazılan değer farklı olabilse de ayrıca gerçek bir değere sahiptir. ABD Başkanı Richard Nixon 1971 yılında doların doğrudan altına dönüştürülebilirliğini güvenceye alan altın standardı uygulamasını terk etmiştir. Değerli madenlerin içerisine daha değersiz olanlarına katılarak gerçek değerinin düşürülmesine "Tağşiş" adı verilir. Böylece üzerinde yazılı olan değer aynı kalsa da gerçek değeri düşmektedir. Örneğin altın için "Ayar" kavramı içerisine katılan yabancı madenlerin oranını ifade eder. Ayar yükseldikçe altının oranı artmaktadır. (24 Ayar en kaliteli olandır.) Altına genellikle bakır katılır. Fakat bu durum rengini değiştirerek kızıllaşmasına neden olur. Günümüzde bozuk paraların gerçek değeri ihmal edilir. Çünkü göreceli olarak değersiz madenlerden imal edilirler. Önemli olan üzerindeki nominal değerdir. Örnekteki altın para 24 ayar olduğu için üzerine de para değeri olarak 24 (örneğin TL) basılmıştır. Ancak tağşiş edilerek ayarı 18'e düşürüldüğünde içine 6 birim bakır katılmıştır. Oysaki üzerinde 24 yazmaya devam etmektedir. Bu para ile piyasadan 24 TL değerinde mal alınmaya devam edilebilir. Ancak eritilirse elde 18 birim altın kalacaktır. Banknotun ortaya çıkışında ise tarihsel olarak bankalar etkin olmuştur. Değerli madenler (altın para, gümüş para) güvenlik açısından bankalara emanet edilmiş ve karşılığında bu durumu ispatlamak için bankadan bir belge alınmıştır. Alışveriş sonrasında tacir paranın kendisini karşı tarafa vermek yerine bu belgeyi vermiştir. Belgeyi elinde bulunduran kişi artık bankadaki paranın sahibi olmuştur. Ya da tacir müşterisinin paranın bir kısmını çekebilmesine olanak sağlamak üzere bankaya bir ödeme emri içeren imzalı bir kağıt göndermiştir (günümüzdeki "Çek" benzeri bir uygulamadır). Böylece değerli madeni taşıma güçlüğünden ve risklerden kurtulma olanağı sağlanmıştır. İşte bankaların kendi ellerinde müşterilerinin değerli madenlerinin bulunduğuna dair verdikleri bu güvence belgesine Bank-Note (Banka Notu) adı verilmiştir.

Nominal (İtibari) Değer: İktisadi bir varlığın üzerinde yazılı olan değerdir. Örneğin: para (kağıt para, altın para, gümüş para, madeni para), çek, hisse senedi vs. üzerinde nominal değer bulunur. İktisadi varlıklar her zaman nominal değerleri ile alınıp satılmayabilir. Örneğin döviz, hisse senedi farklı değerlerden işlem görebilir. Bu durumda piyasa değeri yani gerçek değeri nominal değerden farklı olacaktır. Yukarıdaki örnekteki altın paranın gerçek değeri ile nominal değeri tağşiş sonrası farklılaşmıştır.

2. Devletler ithalat hiç yapmamalı (sıfır ithalat) ama olabildiğince çok ihracat yapmalıdır. Böylece hazinede altın (o dönem için para) birikmeye devam edecektir. Mal satıldığında yurtdışına ürün çıkacak ama içeriye para girecektir. Bu nedenle Merkantilistler ihracatı teşvik etmektedirler. İthalatta ise tersi olacaktır. Bu nedenle Merkantilistler ülke içinde değerli maden biriktirilmesini ama dışarıya asla çıkartılmamasını savunan bir görüşe sahiptirler. O dönemde bile bu iddiaya şiddetle karşı çıkılmıştır. Her şeyden önce her ürün her ülkede doğal olarak bulunmaz. Bazı şeyler alınmak zorundadır. Üstelik bu anlayışı her ülke benimsediği takdirde kimse birbirinden bir şey almayacak dış ticaret durma noktasına gelecektir. Gerçekten de bu görüşün mutlak olarak işlemeyeceği daha sonraları anlaşılmıştır. Fakat sağladığı sermaye

birikimi ve mantığı Kapitalizmin bugünkü biçiminin ilk örneklerinin netleşerek ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüzde bu anlayış ihracatın ithalattan belirli bir oranda fazla olmasının doğru olduğu şeklinde düzeltilmiştir.

3. Protestan Ahlakı da o dönem içerisinde (1600-1800'lü yıllar) Merkantilizmi desteklemiştir. "Biriktir ama harcama" şeklinde özetlenebilecek bir görüş Tanrı'nın emri olarak kabul edilmiş ve Protestanlar tarafından uyulmuştur. Lüks tüketim dinen yasak sayılmıştır.

Not: Protestanlık, Hristiyanlığın en büyük üç ana mezhebinden biridir (ilk ikisi Ortodoks Mezhebi ve Katolik Mezhebi). Protestanlık 16. yüzyılda Martin Luther ve Jean Calvin'in öncülüğünde Katolik Kilisesine ve Papa'nın otoritesine karşı girişilen Reform hareketinin sonucunda doğmuştur. Luther ilk kez İncil'i kutsal sayılan Latince'den başka bir dile (Almanca'ya) tercüme etmiş ve herkesin anlamasına olanak sağlayan yolu açmıştır. Papazlara ihtiyaç duymaksızın İncil'i okuyabildikleri için dini farklı biçimde yorumlamışlardır. Protestanlık diğer Hristiyan mezheplerinden bazı ayrımlar gösterir. Örnek vermek gerekirse Katolik ve Ortodokslar gibi ruhanî başkanları yoktur. Katoliklerin tersine Protestan rahipler evlenebilirler.

Temel beliryecileri aynı olmakla birlikte değişik ülkelerde farklı politikalarla uygulandığı görülmüştür. Bunların en önemlileri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kolbertizm (Fransa'da): Merkantilizmin en önemli savunucusu olan Fransız iktisatçı ve hukukçu Jean-Baptiste Colbert'in adından dolayı bu isim verilmiştir. Sanayileşmenin devlet eliyle desteklenmesi savunulur. Bunun için koruyucu / himayeci dış ticaret politikası ve ithalatın kısılarak ihracatın artırılması temel yöntem olarak benimsenir.

2. Kameralizm (Almanya ve Avusturya'da): Almanca altın sikke, madeni para veya hazine odası anlamındaki "Kammer" sözcüğünden kaynaklanmaktadır. 1700'lerde çok sayıda küçük prensliğe bölünen Almanya'nın bozulan ekonomik birliğini tekrar sağlamayı amaçlamıştır. İç ticaretin düzenlenmesine büyük önem verilmiştir. Ekonomiye devlet müdahalesi, kıymetli madenlerin hazinede saklanmasının sağlanması ve nüfus artışının desteklenmesi gibi politikalara yönelmişlerdir.

3. Bulyonizm (İspanya'da): "Bullion" (külçe) sözcüğü kelimenin kökenini oluşturur. Külçeler halinde saklanan altın ve gümüşnü ülkenin zenginliğinin tek kaynağı kabul eder. Ülkenin ödemeler dengesini ülkenin yararına koruyabilmenin değerli madenlerin ülkeden çıkışının kısıtlanmasıyla sağlanabileceği savunulur.

MERKANTİLİZME TEPKİ OLARAK DOĞAN GÖRÜŞLER (DIŞ TİCARET TEORİLERİ)

1. Mutlak Üstünlükler Teorisi: Adam Smith tarafından Ulusların Zenginliği kitabında oluşturulmuştur. Dış ticarette ithalatın yapılmasının zorunlu olduğu ve her ülkenin en iyi olduğu alanda üretip satmasını ve en kötü olduğu alanda ise dışardan almasını savunmuştur.

2. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi: David Ricardo tarafından Ekonomi Politik adlı kitabında oluşturulmuştur. Dış ticarette ithalatın yapılmasının zorunlu olduğu ancak karşılaştırmalı olarak en verimli olduğu alanda üretip satmasını ve iyi olsa bile sektörler arasında karşılaştırmalı olarak en verimsiz olduğu alanda ise dışardan almasını savunmuştur.

Daha Sonraki Dönemler: 1800'lü yıllardan itibaren "Vahşi Kapitalizm" adı verilen bir üretim biçimi, ülkelerin kendi halklarını acımasızca çalıştırmalarına sebep olmuştur. Uzun çalışma saatleri, sosyal güvencenin olmayışı, hafta tatili de dahil olmak üzere tatillerin bulunmayışı, karın tokluğuna yetecek kadar verilen yevmiye ücretler, çalıştırmada yaş sınırı bulunmayışı belirleyici özellikleridir. Vahşi Kapitalizme tepki olarak Sosyalizm ortaya çıkmıştır ve yayılmıştır. Doğu toplumlarını inceleyen ve bazılarında devlet mülkiyeti ve ortak çalışma kavramına rastlayan Karl Marx, bu uygulamaları teorik olarak geliştirmiş ve ilk defa "Das Kapital" (The Capital) adlı eserinde Sosyalizmin esaslarını ortaya koymuştur. Karl Marx'dan etkilenen pek çok düşünürün katkılarıyla Sosyalizm kavramı daha da çok rağbet görmüş ve 1917 yılında Vladimir Lenin önderliğinde Rusya'da bir devrim yapılarak Dünya tarihinde ilk kez bir Kapitalist rejim yıkılarak yerine Sosyalist bir sistem (Sovyetler Birliği) kurulmuştur. Orta Asya'da pek çok devlet Sovyetler Birliği'ne katılmıştır. Bu dönemde pek çok ülkede sınıf bilincine ulaşan işçiler sendikalar kurarak haklarını aramışlar ve böylece Proleterya (İşçi sınıfı) doğmuştur. Ayrıca daha sonra Çin'de gerçekleşen bir devrim ile de Çin Halk Cumhuriyeti sosyalizme geçmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri de sosyalist rejimler kurarak Doğu Blokunu oluşturmuşlardır. Bazı Uzak Asya ülkeleri ve Arap ülkeleri de yine sosyalizme geçmişlerdir. [Sosyalizm devletçi bir modeldir. Üretici gücün insan emeği ve dolayısıyla toplum olduğu düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuş bir sistemdir. Devletçilik prensibi mutlak olarak geçerlidir. Devlet üretime hakim güç olarak ön plana çıkar. Aşırı uç örneklerinde Ticaret ve Sanayi bütünüyle devletin elindedir. Devletin, üretim araçlarına (fabrikalara, tarım arazilerine, hayvan çiftliklerine, maden ocaklarına) ve temel tamamlayıcı kurumlarına (bankalar, kooperatifler) mutlak egemen ve sahip olduğu görülür. Özel teşebbüs, üretim araçlarına sahip olamaz. Devlet toplum adına tüm piyasayı kontrolü altında tutar. Serbest Piyasa Ekonomisi geçerli değildir.] Bunun üzerine Sosyalizm tehlikesi karşısında Kapitalist ülkelerde çalışma hayatında işçi lehine ödünler verilmeye, çalışma saatleri azaltılmaya, hafta sonu tatilleri verilmeye, iş güvenceleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. 1929 Ekonomik Buhranı'nın ardından Kapitalist ülkelerde de devletçi bir model olmasa bile devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiği görüşü yaygınlaşmıştır. İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes devletin ekonomiye müdahalesinin yöntemlerini ve formüllerini geliştirmiştir. 1940'lı yıllardan sonra (çok geç bir tarihte) Avrupa'da "İş Hukuku" ortaya çıkmıştır. Ancak yaşanan olumsuzluklar sebebiyle 1980'li yıllardan başlayarak ilk önce Sovyetler Birliği dağılmış, ardından da Doğu Bloku çökmüştür. Günümüzde hemen her ülkede devlet az veya çok, bir biçimde pek çok alanda etkin ve etkili olmaktadır. Ve hatta ekonomi, ticaret ve üretime müdahale etmekte veya etmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle günümüzde "Müdahaleci/Denetimli Kapitalizm" yaklaşımı değişik düzeylerde pek çok ülke tarafından benimsenmiştir. Dünya'da çoğu ülkede "Müdahaleci Kapitalizm" uygulanmaktadır.

TİCARET" VE SANAYİ KAVRAMLARI

Ticaret: Teorik olarak herhangi bir üretim yapılmaksızın mal alınıp satılmasıdır.
Sanayi (Endüstri): Hammadde kullanılarak üretim (imalat) yapılır.

İnsanlar üretim aşamasının hemen sonrasında sanayi işletmelerinden ürünü alabileceği gibi buralardan alarak başkasına satan (ticaret yapan) kişilerden de mal alabilir. Bu durum ise Ticaretin Faydalarından kaynaklanmaktadır ve aynı zamanda Ticaret kavramının var oluş nedenleridir.

Ticaretin 3 tür faydası vardır:

1. Yer (Mekan) Faydası: Ürünün bulunduğu veya çok olduğu yerden alınarak az bulunduğu ya da bulunmadığı yere götürülerek satılmasıdır. Tacirin faydası elde ettiği kardır. Müşterinin faydası ise ürüne zahmet harcamadan ulaşabilmektir. Örneğin, deniz mahsulleri.

2. Zaman Faydası: Ürünün bulunduğu zaman depolanarak (stoklanarak) bulunmadığı zamanda ortaya çıkarılıp satılmasıdır. Örneğin mevsimlik tarım ürünleri. Uç örnekleri karaborsacılık şeklinde ortaya çıkar.

3. Mülkiyet Faydası: Ürünün elinde bulunandan alınarak bulunmayana ulaştırılmasıdır. Örneğin köylerden sütlerin toplanarak mandırada işlenmesi. Köy ürünlerinin alınarak isteyenlere satılması.

Sanayinin ise 1 tür faydası vardır:

* Şekil Faydası: Doğada bulunan ürünlerin şeklinin değiştirilerek insanların kullanabileceği hale getirilmesidir. Yani hammadde işlenerek farklı bir biçim verilmektedir.

Kimi durumlarda sanayi ve ticaret ayrışamaz biçimde iç içe geçer. Çünkü bazı ürünler bütünüyle asla bir işletme üretilemez, bazı şeyler mutlaka başkasından alınır. Üstelik biri için hammadde olan şey başkası için nihai ürün olabilir. Örneğin otomobillerde üretim aşamasında bazı şeyler dışarıdan alınır. Örneğin otomobilde kullanılan vidalar başka bir yerden alınıyor olabilir ve otomobil fabrikası için hammadde niteliği taşıyan bu malzeme üretici firma için nihai üründür. Mobilya üreten bir işletme büyük ürünleri örneğin masa ve dolapları kendisi üretiyorken masaların etrafına dizdiği sandalyeleri başkasından alıyor olabilir.

GSMH: Bir yıl içinde bir ülkede üretilen somut mallarla hizmetlerin toplamıdır. İhracat bu hesaba katılır ama İthalat katılmaz. Katma Değer de bu hesabın dışında tutulur.

Katma Değer: Mal her el değiştirdiğinde değerinde meydana gelen artıştır.
Katma Değer Vergisi: Katma değer üzerinden (her el değiştirdiğinde) devletin aldığı vergidir.

SİSTEM KAVRAMI

“Sistem” bir sözcük ve kavram olarak çok eski dönemlerden bu yana kullanılmaktadır, hatta bilimsel bir terim olarak kabul görmüş durumdadır. Örneğin Danimarkalı astronom Tyco Brahe (ölüm tarihi: 1601) Güneş Sistemi’ni inceleyerek tüm evrende geçerli genel bir gökcisimleri “sistem modeli”ni tanımlamak ve tespit etmek için uğraşmıştır.

Sistem Kavramının Genel Anlamı: Bilimsel bir kavram olarak ilk kez Eski Yunanca’da ortaya çıkan “Sistem” sözcüğü değişik alanlarda hatta günlük dildeki kullanımlarında değişik ama birbirine benzer ve bağlantılı anlamlar içermektedir. Türkçe’de ilk kez “Sistem” sözcüğüne Mehmet Bahaettin’in “Yeni Türkçe Lugat” (1924) adlı eserinde rastlanır. Kelimenin anlam içerikleri başlıca şu şekildedir:

1. Düzen: Sistem en genel ve en basit anlamıyla bir düzeni veya düzenli işleyişi, planlı, programlı ilerleyişi ifade eder. Örneğin: Sistemli çalışmak… Sistem kavramı çoğu zaman “düzen” ile ilişkilendirilir. “Dünyaya ve insanlara, çalışanlara, ekonomik faaliyetlere ve üretilen mallara baktığımızda ilk sorulacak soru şu olabilir: Bunun altındaki sistem ve düzen nedir?” (Walter Eucken, 1952). Bu bağlamda Türkçe’de bazen “Düzen” sözcüğünün Sistem manasında kullanıldığına da rastlanır. Örneğin: “Yeni Dünya Düzeni”.

2. Yöntem: Bir sonuç elde etmek için belirli bir plana göre önceden saptanan yol, usül, yordam. Örneğin: Merkez Bankası yanlış bir sistem uygulamaktadır.

3. Mekanizma: Bir aracı veya mekanik bir yapıyı oluşturan tertibat, tesisat, düzenek. Belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kompleks bir biçimde düzenlenmiş öğeler ya da parçalar bileşimi veya yapı. Örneğin: Fren sistemi, Arıtma sistemi.

4. Model: Bir bütünün niteliğini anlamak için örneklenerek ele alınan veya incelenen parça veya versiyon. Bu anlam bütüne yönelik olarak örneğe yapılan vurguyu içerir. Örneğin: Son sistem bir yarış arabası.

5. Prosedür: Tek tip (tek düzen) bir plan veya standart uygulamalara dayalı sıralı işleyiş veya süreç. Veya ardışık olarak ilerlemesi gereken bir işlemler dizisi ya da döngü. Örneğin: Muhasebe sistemi, Envanter sistemi, Randevu sistemi

6. Oluşum: Bir bütünü oluşturacak biçimde karşılıklı olarak birbirine bağlı öğelerin tümü, bütünleşik bir yapı veya kompleks yapılanma. Örneğin: Güneş sistemi, Solunum sistemi.

7. İşleyiş: Bir sonuç elde etmeye yarayan geliştirilmiş uygulama (aplikasyon), araç ya da bu bunların bileşimi. Örneğin: İşletim sistemi, Bilişim sistemi.

Özelleşmiş Anlamlar

1. *Düşünce Biçimi:* Felsefede bir düşün/düşünce (ide/idea) etrafında toplanmış çeşitli bilgiler anlamına gelir. Ayrıca temel bir prensip ya da bir dünya görüşüne göre düzenlenmiş olan öğretiler, bilgi birikimi ve düşünceler bütünü manası taşır. Örneğin: *Marksist Sistem, Hegelci Sistem…*

2. *Yönetim Biçimi:* Bu anlam daha çok siyasi bir oluşumu veya devletin işleyişini ifade eder. Örneğin: *"Türkiye'de sistem sorunu yoktur." (Mesut Yılmaz, Alıntı: Yeni Asır Gazetesi, 26.02.1998).* Ayrıca *Kapitalist sistem, Sosyalist sistem, Liberal sistem, Komünist sistem, Kolonyalist sistem, Feodal sistem* gibi ekonomik temelli siyasal yönetim anlayışları da bu anlamın içeriğine dahildir.

Etimoloji ve Eşdeğer Sözcükler: Sözcük birleşme, oluşma, bir araya gelme anlamını taşıyan Latince "Systema", ve Yunanca yerleşme, konumlanma birleşme, bir arada duruş manalarını içeren "Sustema" kelimelerinden türemiştir. Bu sözcükler *Fr.* "Système", *İng.* "System", *Alm.* "System" (okunuşu "Ziystem"), *İsp.* "Sistema", *Rus. "*Sistema" şekline dönüşerek günümüzdeki biçimine ulaşmıştır. Fransızca'da "birçok unsurdan oluşan düzen" manası ön plana çıkar. Farklı okunuşlarına rağmen tüm Dünya'da kullanılan ortak bir terim haline gelmiş olan bu sözcük nadiren de olsa bazı dillerde farklı sözcüklerle karşılanmaktadır.

Türkçe'deki kullanım açısından bakıldığında ise iki alternatif sözcük görünmektedir:

1. "Dizge": Türk dil kurumu tarafından Öz-Türkçe bir kelime olarak Sistem kavramı karşılığında önerilmiştir (TDK Sözlüğü, "Dizge"). Ancak günlük kullanımda fazla yaygınlaşmamıştır ve genel olarak bilimsel terminoloji içerisinde de çok fazla kabul görmemiştir. Bu sözcüğün kelime kökenine bakıldığında diziler halindeki bir oluşumu, ardışıklığı, düzenli bir yapılanmayı ifade ettiği görülmektedir. Örneğin: *Eğitim Dizgesi Sorunları.*

2. "Nizam": Modern Arapça'da birebir sistem manasını karşılamaktadır ve Arap ülkelerinin pek çoğunda bu tabir tercih edilmektedir. Örneğin: "Manzume-i Şemsiyye" (Güneş Sistemi) tamlamasındaki "Manzume/Manzumah" biçimi Nizam sözcüğünün çekimli halidir. Dizmek, sıralamak manaları bu sözcüğün kökeninde de bulunur. Osmanlıca üzerinden Türkçe'ye de geçmiş olan bu sözcük Osmanlıca'da düzen manası taşımaktadır. Örneğin: Osmanlı Kanunnamelerinde sıklıkla kullanılan "Nizam-ı Alem" tabiri. Günümüzde Türkçe'de halen bu anlamda kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Arapça'daki anlamı Osmanlıca'da olduğundan biraz daha geniştir.

Belirleyici Unsurlar: Sistem kavramının farklı tanımları yapılmıştır ve bunların önemli bir kısmı ortak bazı tespitler içermektedir. Yapılmış olan bu tanımlarda, bazı ortak özellikler göze çarpmaktadır. Öğeler, ilişkiler, etkinlik ve amaç sistemlerin ortak noktalardır. Bu noktalardan hareketle söylenebilecek hususlar şunlardır:

1. Sistem öğelerden oluşmuştur.
2. Bu öğeler arasında çeşitli düzeylerde ilişkiler vardır.
3. İlişkiler eyleme dönüşür ve bir etkinlik veya etkinlikler dizisine yol açar.
4. Öğeler arasındaki ilişkiler ise belli bir amaca hizmet etmeye yönelmiştir.

Tanım: Birbirlerine bağlı (hatta kimi zaman bağımlı) olan ve birbirini etkileyen, aralarında tanımlı ilişkiler bulunan değişik birimlerden oluşan, dış çevre ile etkileşim halinde genel bir işleyişe sahip olarak gerekli görülen bir sonuca ulaşmak için belirli bir amaca yönelmiş bir bütündür.

Sistem Örnekleri:

1. Anatomik olarak organizmada aynı işlevleri gerçekleştirmek için birbirleriyle ilgili veya bağlantılı organların oluşturduğu birlik. Örneğin: *Karınca Sindirim sistemi.*
2. Kimya biliminde üzerinde inceleme yapılan belirli sınırlarla çevrilmiş olan evrenin bir parçası. Örneğin: *Moleküler sistem.*
3. Biyolojide üzerinde ölçme yapılan belirli canlılar topluluğu. (Doğal olmakla birlikte denetimli olarak oluşturulmuştur). Örneğin: *Koli-Basili Bakteri Kültürü Sistemi.*
4. Bilişimde sayılara dönüştürülebilen veri tanımlama yöntemleri. Örneğin: Bilgisayarların işleyişinin temelini oluşturan "0" ve "1" rakamlarının dizilişinin kombinasyonlarına dayalı olarak kullanılan *"İkili (Binary) sistem".*
5. Hukuk açısından bir işlemle veya zorunluluk sonucu ortaya çıkan insan toplulukları. Örneğin: *Hapishaneler bir sistemdir.*

Sistemin Özellikleri: Alt birimlerden oluşur. Alt birimler arasında tanımlı ilişkiler vardır. Sistem içerisindeki bileşenler dinamik olarak birbirleri ile ilişkili veya bağımlıdırlar. Her sistem, kendini meydana getiren daha küçük alt sistemlerden oluşur. Bir sistem, daha büyük bir sistemin parçasıdır (Evren hariç). Belirli bir amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Belirli bir sınırı vardır. Dış çevresi vardır. Sistemin dışında kalan öğeler, onun çevresini oluşturmaktadır. Sistem ve dış çevre etkileşim içindedir. Sistem bir döngü oluşturur. Girdileri, işleyişi, çıktıları, dengesi, denetimi ve geri bildirimi vardır. Anlamlı bir bütündür. Önemli olan bütündür, parçalar bu bütüne katkıda bulunduğu ölçüde önemlidir. Değişkenler ve parametreler (sabitler) bulunur. Dengeli durum ve dinamik bir denge vardır. Mekanik, biyolojik, organik ve sosyal sistemler bulunabilir. Sistem anlayışına göre aslında tüm evren sistemlerden örülmüştür. Bir sistem kendi başına süreklilik arz eder. Ancak üst sistemle birlikte sona erebilir. Kimi durumlarda dışarıdan enerji ve kaynak almaya bile ihtiyaç duymaz.

Bütün bunlardan hareketle Sistemi oluşturan 3 ana özellik şu şekilde özetlenebilir:

1. Parçalar mutlaka birbiriyle ilişkilidir,
2. Parçalar mutlaka birbiriyle uyumludur,
3. Çalışırken bir bütün oluştururlar.

Sistemde düzenli ve uyumlu bir işleyiş söz konusudur. Epistemolojik (bilgi fesefesi) açısından bakıldığında bu durum evrendeki düzenli işleyişin doğal bir sonucudur. Düzenli ve uyumlu işleyişteki bir aksaklık veya uyumsuzluk bir soruna yol açar. Bu sorunun büyümesi ise krize dönüşür. Örneğin siyasal anlamdaki sistem krizleri veya ekonomik krizler gibi…

OD ANA

Türk, Altay ve Tatar mitolojilerinde Ateş Tanrıçası. Değişik Türk dillerinde Vot (Vut, Uğot, Uvot) Ana olarak da bilinir. Moğollar Gal Eçe derler. Macar kültüründeki Tűz Anya ve Moğol inancındaki Гал Ээж (Buryatça: Гал Эхэ, Oyratça: Һал Эк) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir. Bu sözcükler birebir Ateş Anası anlamı taşır.

Tuvaca: От Ава
Özbekçe: O't Ona veya Otash Ona
Tatarca: Ут Әни / Ана veya Ut Ana
Kazakça: От Ана
Çuvaşça: Вут Анне veya Вут Абай
Başkurtça: Ут Апай
Yakutça: Уот Ийэ
Türkmence: Ot Ene veya Ot Eje
Uygurca: ئوت ئانا
Osmanlıca: اود آنا
Kırgızca: От Эне
Altayca: От Эне
Hakasça: От Ине veya От Иҷе
Balkarca: От Ана

OD ATA

Türk, Altay ve Tatar mitolojilerinde Ateş Tanrısı. Vot (Vut, Uğot, Uvot) Ede veya Tep Ata olarak da bilinir. Moğollar Gal Eçege derler. Odkan biçimiyle de Moğolcada yer alır. Türkler Odhan da derler. Macar kültüründeki Tűz Atya veya Tűz Apa ve Moğol inancındaki Гал Эцэг (Buryatça: Гал Эсэгэ, Oyratça: Һал эцк) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir. Bu sözcükler birebir Ateş Babası anlamı taşır.

Tuvaca: От Ата
Özbekçe: O't Ota veya Otash Ota
Tatarca: Ут Әти / Ата veya Ut Ata
Kazakça: От Ата
Çuvaşça: Вут Атте veya Вут Ашшӗ
Başkurtça: Ут Атай
Yakutça: Уот Аҕа
Türkmence: Ot Ata
Uygurca: ئوت ئاتا
Osmanlıca: اود آتا
Kırgızca: От Ата
Altayca: От Ада
Balkarca: От Ата
Hakasça: От Аба veya От Ада

YEL ANA

Türk, Altay, Tatar ve Macar mitolojilerinde Rüzgâr Tanrıça. Cel (Çel, Şil, Cil) Ana da denir. Macarlar Szélanya (Yel Ana) adı da verirler. Moğol kültüründeki Салхи Ээж (Calhu Eezh) (Buryatça: Һалхин Эхэ (Halkhun Ehe), Oyratça: Салькн Эк (Salvkın Ek), Altayca: Салкын Эне (Salvkın Ene), Tuvaca: Салгын Ава(Salgın Ava) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir. Bu sözcükler birebir Yel Ana ile aynı anlamı taşır.

Azerice Yel Ana
Özbekçe: Yel Ona
Tatarca: Җил Әни / Ана veya Cil Ana
Kazakça: Жел Ана
Çuvaşça: Çил Анне veya Çил Абай
Başkurtça: Ел Апай
Yakutça: Тыал Ийэ
Türkmence: Ýel Ene veya Yel Eje
Osmanlıca: يل آنا
Kırgızca: Жел Эне
Hakasça: Чил Ине veya Чил Иҷе
Balkarca: Джел Ана
Macarca: Szélanya

YEL ATA

Türk, Altay, Tatar ve Macar mitolojilerinde Rüzgâr Tanrısı. Cel (Çel, Şil, Cil) Ata da denir. Macarlar Szel Atya (Yel Ata) veya Szel Kraly (Yel Kralı) adı da verirler. Moğol kültüründeki Салхи Эцэг (Buryatça: Һалхин Эсэгэ, Oyratça: Салькн эцк, Altayca: Салкын Ада, Tuvaca: Салгын Ата) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir. Bu sözcükler birebir Yel Atası anlamı taşır.

Özbekçe: Yel Ota
Tatarca: Җил Әти or Җил Ата or Cil Ana
Kazakça: Жел Ата
Çuvaşça: Çил Атте or Çил Ашшĕ
Başkurtça: Ел Атай
Yakutça: Тыал Аҕа
Türkmence: Ýel Ata
Osmanlıca: يل آتا
Kırgızca: Жел Ата
Hakasça: Чил Аба or Чил Ада
Balkarca: Джел Ата
Macarca: Szél-Atya

SU ANA

Su Ana (Tatarca: Су анасы) - Türk, Tatar ve Altay mitolojilerinde Su Tanrıçası. Değişik Türk dillerinde Suv (Sub, Suğ, Sıv) Ana olarak da bilinir. Moğollar Usan (Uhan) Ece olarak adlandırırlar. Macar kültüründeki Víz Anya ve Moğol inancındaki Ус Ээж (Buryatça: Уһан Эхэ, Oyratça: Усн Эк) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir.

Tuvaca: Суг Ава
Özbekçe: Suv Ona veya Suw Ona
Qırım Tatarca: Su Anası(Су Анасы)
Tatarca: Су Әни veya Су Ана or Su Ana
Kazakça: Су Ана
Çuvaşça: Шыв Анне veya Шу Абай
Başkurtça: Һыу Апай
Yakutça: Уу Ийэ
Türkmence: Suw Ene veya Suv Eje
Uygurca: سۇ ئانا
Osmanlıca: سوُ آنا
Kırgızca: Суу Эне
Altayca: Суу Эне
Hakasça: Суғ Ине veya Суғ Иҷе
Balkarca: Суу Ана
Gagavuzca: Su Ana

SU ATA

Su Ata (Tatarca: Су бабасы "Su Babası") - Türk, Tatar ve Altay mitolojisinde Su Tanrısı. Değişik Türk dillerinde Suv (Sub, Suğ, Sıv) Ata olarak da bilinir. Moğollar Usan (Uhan) Etseg olarak adlandırırlar. Macar kültüründeki Víz Atya or Víz Apa ve Moğol inancındaki Ус Эцэг (Buryatça: Уһан Эсэгэ, Oyratça: Усн эцк) adlı varlıklar ile büyük benzerlikler gösterir.

Tuvaca: Суг Ата
Özbekçe: Suv Ota veya Suw Ota
Tatarca: Су Әти / Ата veya Su Ata
Kazakça: Су Ата
Çuvaşça: Шыв Атте veya Шу Ашшĕ
Başkurtça: Һыу Атай
Yakutça: Уу Аҕа
Türkmence: Suw Ata veya Suv Ata
Uygurca: سۇ ئاتا
Osmanlıca: سوُ آتا
Kırgızca: Суу Ата
Altayca: Суу Ада
Hakasça: Суғ Аба veya Суғ Ада
Balkarca: Суу Ата
Gagavuzca: Su Ata

YER ANA

Tuvaca: Чер Ава
Özbekçe: Yer Ona
Tatarca: Җир Әни / Ана veya Cir Ana
Kazakça: Жер Ана
Çuvaşça: Çĕр Анне veya Çĕр Абай
Başkurtça: Ер Апай
Yakutça: Сир Ийэ
Türkmence: Ýer Ene veya Ýer Eje
Uygurca: يەر ئانا
Osmanlıca: یر آنا
Kırgızca: Жер Эне
Hakasça: Чир Ине veya Чир Иҷе
Balkarca: Джер Ана
Gagauzca: Yer Ana

YER ATA

Tuvaca: Чер Ата
Özbekçe: Yer Ota
Tatarca: Җир Әти / Ата veya Cir Ata
Kazakça: Жер Ата
Çuvaşça: Çĕр Атте veya Çĕр Ашшĕ
Başkurtça: Ер Атай
Yakutça: Сир Аҕа
Türkmence: Ýer Ata
Uygurca: يەر ئاتا
Osmanlıca: یر آتا
Kırgızca: Жер Ата
Hakasça: Чир Аба veya Чир Ада
Balkarca: Джер Ата
Gagauzca: Yer Ata

AL (HAL) KAVRAMI

Al (veya Hal; Azerice: Xal, Moğolca: Гал "Qal", Oyratça: Һал, Farsça: آل, Rusça: Алы) Türk halk inancında kötülüğü, yakıcılığı, şehveti, aldatmayı, hileyi, kandırmayı ifâde eden bir anlayıştır. Kökleri târih öncesi devirlere ve hattâ Türk dilinin ilk oluşum dönemlerine kadar uzanır. Slavyan (Bulgar, Makedon, Sırp) kültürlere de geçmiştir. Bu toplumlarda Ala (Hala) adıyla bağları, tarlaları mahveden yıldırımlar ve bulutlar gönderen dişi bir şeytan olarak ortaya çıkar. Al

sözcüğü (aynı okunuşla) Kafkas, Fars, Kürt ve hattâ Rus halk kültüründe bile karşımıza çıkar. Ermenicede ise Alk (Alh, Alx) biçimindedir. Doğumla ilgili sorunlara sebebiyet veren bir varlıktır, tıpkı Anadolu halk inanışında olduğu gibi. Ermeni mitolojisinde sinirli bir hayâlet olarak yer alır.

Türkmence: Ал veya Al
Azerice: Hal veya Al
Lezgice: Ал
Gürcüce: Али
Tatça: Ол
Talişçe: Ала
Udince: Һал
Kürtçe: Alk veya Hal
Ermenice: Ալ veya Алы veya Алк
Sırpça: Ала
Bulgarca: Хала
Macedonca: Ала

AY ATA / AY DEDE

Tuvaca: Ай Ата
Özbekçe: Oy Ota
Tatarca: Ай Әти / Ата or Ay Ata
Kazakça: Ай Ата
Çuvaşça: Уйăх Атте or Уйăх Ашшĕ
Başkurtça: Ай Атай
Yakutça: Ый Аҕа
Türkmence: Aý Ata
Uygurca: ئاي ئاتا
Osmanlıca: آى آتا
Kırgızca: Ай Ата
Altayca: Ай Ада
Hakasça: Ай Аба or Ай Ада
Balkarça: Ай Ата

BAŞÇELİK

Baş Çelik (“Çelik Baş”; Boşnakça: Baš Čelik, Sırpça : Баш Челик) – Boşnak (ayrıca Sırp) halk masalı ve masaldaki önemli bir kahramanın adı. Sözcük Boşnakçaya doğrudan Türkçeden geçmiştir. Öykü, Grimm Kardeşler’in "The Crystal Orb" (Almanca: Die Kristallkugel) adlı masalına çok benzer. Fakat içerisinde Türk halk kültüründen pek çok figür ve motif vardır.

İçerik: Bir kralın üç oğlu ve kızı vardır. Ölüm döşeğinde oğulları ona son isteğini sorduklarında, kız kardeşlerini isteyen ilk kişi ile evlendireceklerine dair onlara yemin ettirir. Fakat bu istek yerine getirilmediğinde kız kardeşleri kaybolur. Onlar da kız kardeşlerini aramaya koyulurlar. Seyahatlerinde çok başlı yılan ile mücadele ederler. En küçük kardeş ise gittikleri bir bölgenin kralının kızını dokuz devlerden kurtarır. Fakat eşini ilerleyen maceralarda kaybeder ve onu aramaya koyulur. Esir olduğu bir sarayda "Baş Çelik" adlı bir tutsak ile karşılaşır ve ona yardım eder. Baş Çelik ona üç cam şişede üç tane büyülü iksir verir. Tekrar yola koyulur. Yolda, kız kardeşlerinin Ejderhaların Efendisi ile evli olduğunu keşfeder. Kendisine verilen üç cam bardaktaki iksir sayesinde üç kez ölümden geri döner. En sonunda eşini kurtarmayı başarır.

ŞARKIŞLA ULU CAMİ

Dikdörtgen planlıdır. Üç kitabesi vardır. Bunlardan biri caminin cemaat kapısı üzerinde (H. 1080 yılı), biri harim giriş kapısı üzerinde (H. 1210 yılı) diğeri ise minarenin bulunduğu tarafta (H. 1318 yılı) yer almaktadır. Caminin sol cephesinde mihrabiye nişi bulunmaktadır. Buradan üst kattaki kadınlar kısmına çıkılmaktadır. Üst kattaki bu bölümün her iki yanında cami duvarını içten tamamen dolanan bir galeri yer alır. Üç adet kare ayak üst örtüyü taşımaktadır. Çatı altındaki üst örtü yüksek kasnaklı ve kubbelidir. Yuvarlak kemerli pencereler duvar cephelerinde simetrik değildirler. Üst kısımlarda küçük boyutlu aydınlatma pencereleri vardır. Günümüzde Marsilya tipi kırma çatı ile kapatılmıştır. Dış cepheler beton sıvanmıştır. Girişi caminin içinden olan minarenin kaidesi kesme taştandır. Gövdesi tuğladan örülmüş ve üzeri sıvanmıştır. Tek şerefesinde demir parmaklıklar vardır. Dışarıda sonradan yapılmış olan şadırvan yer almaktadır.

ZONGULDAK

1519 yılına ait Osmanlı tahrir defterinde "Songuldayık" adıyla geçmektedir.

ADEM YAVUZ (Tartışma Sayfası)

Doğum: 1945 - Bkz: Adem Yavuz'un Mezar Taşı (Adem Yavuz Yatılı Bölge Okulu - Resmi Web Sayfası) Ancak ölüm tarihi tabelada hatalıdır. Çünkü gazete bir gün önceki haber vermektedir. Yani 26 Ağustos tarihi doğrudur. Ayrıca bu görselde 29 yaşında olduğu söylenmektedir, yani doğum tarihi 1945 bir kez daha doğrulanmaktadır. Özetle: 13/05/1945 - 26/08/1974 olmalıdır.

SURP NŞAN MANASTIRI (Tartışma Sayfası)

Kaynaklarda yıkım tarihi: 1915 olarak verilmektedir. Bu doğru değildir. Tespit edilemeyen bu tek kaynaktan çıkan hata yayılmıştır. Arkada Sivas Ulu Cami'nin minaresi görünmektedir. Yer

doğrudur. 1950'li yılların başında yıkıldığı kesin olup tüm Sivas halkınca anımsanmaktadır. Askeri alanın yakınındaki (günümüzde içindeki) kilise başka bir yerdir ve adı farklıdır.

KAY

Altay halk edebiyatında göğüs ve gırtlaktan çıkarılan seslerle okunan destan.

Özellikleri: Altay Türklerinde kahramanlık destanlarına 'kay' (kaylap) adı verilir. Destan anlatıcısına da 'kayçı' adı denir. Bu terimlerin türetildiği 'kay' kelimesi ise insanın göğsünden çıkan ses demektir. Tuvaların Kömey (Hömey) (Moğolca: Хөөмэй) adı verilen gırtlak şarkılarını anımsatır. Destan söylemek de kaylamak fiiliyle kullanılır. Kaylar iki bin ile yedi, sekiz bin mısra arasında değişen manzum eserlerdir. Söylenmeleri destanın uzunluğuna göre bazen dört, beş gün veya bir hafta kadar sürebilmektedir. Kayçılar özellikle; uzun av geceleri, bayramlar, düğünler ve eğlencelerde kay söylerler. Altay kayçıları destan anlatırken yüz ifadelerini ve davranışlarını da kullanırlar. Yani bir anlamda anlattıkları kahraman ile özdeşleşirler. Kayçılar anlattıkları destanda insanların yanı sıra at, geyik ve kuş gibi çeşitli hayvanların yerine de geçebilirler. Ayrıca çeşitli araçları kullanarak savaş veya dövüş sahnelerini topluluk karşısında sunarlar. Hatta Kayçı gösterisinin inandırıcılığını artırmak için makyaj bile yapabilir. Kayçılık geleneği ikiye ayrılmaktadır; 1. Altay, Tuba ve Telengit kayçıları sesi göğüslerinden çıkarırlar, 2. Kumandu, Çalkandı ve Bayat kayçıları ise sesi damaklarından çıkarırlar. Hemen hemen her varlığın "eye" (iye) adı verilen bir koruyucu ruhu olduğuna inanan Altay Türkleri için destanın da "kay iyesi" denilen bir koruyucu ruhu bulunduğunu söylerler. Bu iye anlatıcıyı, uzun süre kaylamadığında onu çağırır. Kayçı destanı söylerken çaldığı müzik aletinin ve kendisinin sesini kay iyesinin ve bunlarla birlikte Altay Kuday'ın dinlediğine inanır. Kayçı genelde destana başlamadan önce giriş kısmında kendisini dinlediğine inandığı Altay iyesine minnetlerini sunar, okuyacağı kay için ondan kendisine yardım diler. Altay kayçıları, tıpkı Anadolu âşıkları gibi bu sanatı genellikle bir ustanın yanında öğrenirler. Kayçı olabilmenin bir diğer yolu da rüya yoluyla gerçekleşmektedir. Türkiye'deki âşık geleneği içinde gördüğü bir rüyada Pir, Hızır veya Yar elinden bade içilir. Altaylarda ise gördüğü bir rüya ile kayçı olanlara "eyelü kayçı" adı verilir. Kayçının rüyasında "arjan eyezi" (su iyesi) veya "tayga eyezi" (dağ iyesi) kendisine görünür. Altay destan anlatıcılarının tarihsel süreç içinde halkın ve askerlerin morallerini yükseltmek gibi işlevleri de yerine getirmişlerdir. Kayçı gezici bir sanatçıdır. Ayrıca geçmişte yalnızca sanatlarını icra etmek suretiyle geçimini temin eden kayçıların var olduğunu bilinmektedir. Kaylar müzik aletlerinin herhangi birisiyle ki bu umumiyetle topşurdur ve mutlaka müzik eşliğinde icrâ edilirler. Kayçı destana başlamadan önce bir süre topşur çalar. Kaylar ezgi (melodi) ile birlikte kojon (koşon) adı verilen manzum metinlerden (şiirlerden) oluşur.

İDARE HUKUKUNDA YÖNTEM

İdare Hukuku, çoğu hukuk dalının tersine sadece bir veya bağlantılı birkaç kanundan oluşan bir hukuk dalı değildir. Onlarca farklı alanın ve yüzlerce tamamlayıcı yasanın toplamından oluşan

geniş bir sistem oluşturur. Bu nedenle incelenmesinde ve hatta öğretilmesinde çeşitli sorunlar ortaya çıkar. Bunun için farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir.

1. Mevzuat Yaklaşımı: Bir ülkede var olan kanunlar incelenir. Dezavantajı çok zaman alıcı ve öğretim sürecinde sıkıcı hale gelmesidir.

2. Tarihsel Yaklaşım: Kronolojik olarak bir ülkede veya tüm dünyada idare hukuku ile ilgili önemli gelişmeler incelenir. Dezavantajı tarihsel yönü ön plana çıktığı için hukuki incelemenin öneminin yitirilmesidir. Öğretim esnasında kronolojik ezber zorlayıcı bir duruma dönüşebilir.

3. Karşılaştırmalı Yaklaşım: Farklı ülkelerdeki durumlar karşılaştırılır. Dezavantajı fazla sayıda ülke ele alındığında içinden çıkılamaz büyüklükte verilerle karşılaşılma olasılığıdır. Bunun için karşılaştırılacak ülke sayısı ve incelenecek alan doğru seçilmelidir. Öğretim esnasında konu hacmi çok geniş olduğu için gerekli zaman yetersizliği sorunuyla karşılaşılır.

4. Sistem Yaklaşımı: İdare Hukukunun tüm dalları ve tüm yapı bir sitemlerden oluştuğu dikkate alınarak incelenir. Bunun için Genel Sistem Kuramı'ndan yararlanılır. Dezavantajı genellemelerin kimi zaman ayrıntıların önüne geçmesi, yapıya dair ilkesel anlayışa odaklanarak mevzuatın, tarihçenin göz ardı edilmesidir.

KALA PANİ (Hintçe: काला पानी - Karanlık Su)

"Su üstünden yolculuk yasağı" anlayışı kast sisteminde üst sınıfların deniz gibi büyük suların üzerinden başka ülkelere yolculuk yapmasına dair bir tabudur. Bu durumun kişinin sosyal saygınlığını kaybetmesine, kültürel karakterinin yokolmasına yol açacağına inanılır. Bu konuda bilinen en ilginç örneklerden birisi Hintli matematikçi Srinivasa Aiyangar Ramanujan İngiltere'ye gitmek istediğinde ailesinin izin vermeyişidir. Ancak daha sonra annesi gördüğü bir rüya üzerine kendisine engel olmaktan vazgeçer ve o da 1913 yılında İngiltere'ye gider.

LUU (EJDERHA)

Çince kökenli Luu ("ejderha") sözcüğü Türkçeleşerek Uluğ/Uluğ ("büyük") şekline dönüşmüştür. Anlam kaymasına uğraması bu varlığa yönelik büyüklük algısıyla da bağlantılı görünmektedir. Bu biçimiyle günümüzde de bazı Türk dillerinde kullanılmaktadır.

KIZILCAKIŞLA

Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı bir köydür. Köydeki belli başlı mevkiler şunlardır.

Geleni (Halk arasında Gelanı) Çayırı: Köy batıdan doğuya uzanan bir tepenin güney eteğinde kurulmuştur. Tepenin bitiminde geniş bir alana yayılmış düz bir çayır alan bulunmaktadır. Bu çayırlık aşana Halk arasında Gelanı Çayırı denmektedir. Bu çayırlık köyün büyükbaş

havyanlarının otladığı bereketli bir alandır. İsmi ise gelengi ya da geleni olarak bilinen çok sayıda yer sincabına ev sahipliği yapmasıdır.

Kışla Bayırı: Köyün eteğine kurulduğu tepeye verilen isimdir. Bu tepenin zirvesinde Ağbaba Türbesi bulunmaktadır. Tarihte birçok savaşa konu olduğu için ismi kışla bayırı halini almıştır.

Kavak Özü: Yerel halk tarafından gavözü olarak söylenir. Birbirine paralel iki tepe arasında yer alan içinde berrak bir ırmağın geçtiği bir vadidir.

Ağbaba Türbesi: Şarkışla yöresinde yedi evliyanın bulunduğuna ve bunların birbirleri ile kardeş olduklarına inanılır. Bu kutlu kişilerin mezarlarının nerede olduğuna dair pek çok köyde farklı rivayetler bulunur. Bir söylentiye göre Beş kardeşin Kızılcakışla köyünde "Beşkardeşler" türbesinde yattığı diğer ikisinin ise Karababa ve Kürebaba olduğu bunlarınsa farklı köylerde yattıkları anlatılır. Kızılcakışla yakınlarındaki en önemli yatırlardan birisi Ağbaba olarak kabul görür. Mezarı Sivas-Şarkışla-Kayseri yolu üzerinden Kızılcakışla yoluna girilerek ilerlendiğinde köye yakın bir konumda birkaç km sol tarafta kalmaktadır. Günümüzde üstü açık, etrafı 1 metre yükseklikte çevrili mermerden yapılmış bir mezardır.

BERDİ GÖLÜ

Sivas'ın Şarıkışla ilçesine bağlı Kayapınar köyü yakınlarındadır. Geçmişte hiç kurumadığı halde, günümüzde tarımsal sulama amacıyla civarda vurulan derin kuyulardan dolayı Ağustos ayında gölün suyu kurumaktadır. Gölde bulunan "Berdi" bitkisinden 30 yıl öncesine kadar hasır yapıldığı bilinmektedir.

GEDİK BABA

Şarkışla'ya bağlı Mengensofular köyü ve Osmanpınarı köyü arasında Beşparmak dağında Gedik Baba yatırı bulunmaktadır.

CÜNEYT ARKIN (Fahrettin Cüreklibatır)

Cüreklibatır soyadı birleşik bir kelime olarak C/Y dönüşümüyle, Cürekli > Yürekli ve ikinci olarak Batur/Batır (bahadır, yiğit) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. İlk kelime mecazi anlamıyla dikkate alındığında "korkusuz yiğit" manasına sahiptir. Ses dönüşümleri, memleketi olan Eskişehir'deki Kırım-Tatar kökenli toplulukların dillerinden kaynaklanmaktadır.

NİLS HOLGERSSON

1982 Video Filmi: 1982 yılında aynı yönetmen ve teknik ekip tarafından çekilen bu sinema filmi, dizi film ile aynı karakteristik özellikleri taşır fakat bağımsızdır ve ayrı olarak çekilmiştir. İsveççe

olarak seslendirilen yapım sinemalarda gösterilmemiştir ancak 1985 yılında VHS video olarak piyasaya sürülmüştür.

ÇAĞRI (FİLM)

Er-Risale (Ar Risâlah) adlı Arap versiyonu da, Çağrı filmiyle aynı anda çekilmiştir. İngilizce konuşan oyuncu kadrosu ile çekilen her sahneden hemen sonra, aynı teknik ekip ile aynı sette yeniden Arap kökenli oyuncularla Arapça olarak çekimler yapılmıştır. Dolayısıyla maliyetler de iki kat artmıştır.

ZANAAT

Zanaat, sermayeden çok nitelikli emeğe dayalı; öğrenimin yanı sıra kişisel el yeteneği ve ustalık gerektiren meslektir. Bu tür meslekleri yapan kişilere Zanaatkar adı verilir.

ŞİRKET

Şirket sözcüğü Arapça kökenli olup "Ortaklık" demektir. Ticari işletme birden fazla girişimciyle kurulması hâlinde "şirket" olarak tanımlanır.

A. Şahıs şirketleri: Kuruluş ve devamlılık için kişisel itibar ile ortaklar arasındaki güven esastır. Ortaklar kişisel mal varlığı ile de sorumludurlar. Borçlarını ödeyemediği takdirde evine ve sahip olduğu diğer gayrimenkullerine, taşıtlarına da haciz gelebilir. Ükemizdeki Türleri: Adi şirket, Kolektif şirket, Komandit şirket.

B. Sermaye şirketleri: Anapara (kapital / sermaye) ön plandadır ve şirketin varlığı için en önemli unsurdur. Kurumsal itibar söz konusudur. Yalnızca ortaklık payı ile sorumludurlar. Şahsi mal varlığı haczedilemez. Örneğin, şirketin arabası haczedilebilir ama özel arabası haczedilemez. Limitet ve anonim şirketler yeni düzenleme ile (2011 sonrası) tek kişi ile de kurulabilmektedir. Ancak bu durum kavramsal bir çelişkiye neden olmaktadır. Çünkü "Şirket" sözcüğü Arapçada "Ortaklık" demektir.

TİCARET HUKUKU VE BORÇLAR HUKUKU KARŞILAŞTIRMASI

Borçlar Hukuku tüm herkesi (tüm vatandaşları) ve istisnai olarak Esnafları ilgilendirir. Ticaret Hukuku ise -istisnalar hariç- Tacirleri (mesleği ticaret olanları) ve Ticari işletmeleri ilgilendirir.

a. Borçlar Kanununda "Şekil Serbestisi" ilkesi geçerlidir; Hukuki İşlem çizilen sınırlar içinde istenilen biçimde yapılır. Seçme hakkı vardır. (Borçlar Kanununda benimsenen ilkedir.) Örneğin: İstenildiği biçimde borç verilebilir; Sözlü, Şahitle, Basit Yazılı, Senetle, Noterde…

b. Ticaret Kanununda "Şekil Şartları" ilkesi geçerlidir; Hukuki İşlem yalnızca hukukun belirlediği tek bir biçimde yapılabilir. Seçme hakkı yoktur. (Ticaret Kanunundaki ilkedir.) Örneğin: Evler yalnızca Tapu Dairesinde, Motorlu Taşıtlar ise Noterde satılabilir. Başka bir yerde yapılan işlem kesinlikle geçersizdir.

BORCUN UNSURLARI

Borç: Borçlar kanununa göre yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür. Para ödeme, bir şeyi verme (teslim etme), bir şey yapma hatta bir şeyi yapmama şeklinde olabilir.

1. Edim: Borcun konusu olan her şeydir. Ekonomik bir değer taşıyabileceği gibi taşımayabilir de.

2. Borçlu: Edimi yerine getirmekle yükümlü olan taraftır. (Veresiye işlem tarafı)

3. Alacaklı: Edimin yerine getirilmesini isteme hakkına sahip olan taraftır. (Alasıya işlem tarafı)

4. Talep: Borcun ödenmesinin istenmesidir.

5. İfa: (Yerine getirme) Edimin yerine getirilmesidir. Usulüne uygun ve eksiksiz ifa ile borç sona erer. Ancak bazı durumlarda borç sona erse bile "Borç İlişkisi" devam edebilir. Ör: Kira ödemeleri.

* Eksik Borç: Talep unsuru eksiktir. İfa edilmeyebilir. Ör: Zamanaşımına uğramış borç.

MESLEK ODALARI

Türkiye'de Serbest Meslek Erbabı ilgili meslek odalarına kayıt olmak zorundadır. (Serbest meslek erbabı herhangi bir şirkete veya devlete bağımlı olmadan kendi işyerini çalıştıran kişilerdir.) Esnaflar işyeri açabilmek için Esnaf ve Sanatkarlar odasına kayıt olmalıdır. Kendi bürolarını açacak olan Mühendisler ise Mimarlar ve Mühendisler odasına kayıt olurlar. Serbest çalışan avukatların da Baro'ya kayıt olmaları gerekir. Meslek odaları çalışma koşullarını düzenleyebilir, fiyat belirleyebilir, çalışma gün ve saatlerini tespit edebilir, denetim yapabilir, ceza kesebilirler. Cezalar arasında dükkân kapatma ve meslekten men etme bile vardır. Meslek odaları Osmanlı'daki Ahi Teşkilatlarının, Roma'daki Loncaların çağdaş versiyonlarıdır. İhtiyaç halinde odalar alt birimlere ayrılabilir. Örneğin bir şehirde Ticaret ve Sanayi odası Ticaret odası ayrı Sanayi odası ayrı olacak şekilde bölünebilir. Aynı durum mesela Esnaf ve Sanatkarlar odası, Mimarlar ve Mühendisler odası için de geçerlidir. Hatta gerek görüldüğünde daha alt birimler de açılabilir. Berberler odası, manavlar odası, şoförler odası, makine mühendisleri odası, inşaat mühendisleri odası gibi… Odalar üyelerinden aidat alırlar. Tacirler Ticaret odasına, Sanayiciler sanayi odası varsa bu odaya kayıt olmakla yükümlüdürler. Meslek Odaları kesinlikle Sendika değildir. Sendika dayanışma birliğidir ve üyelik gönüllülük esasına dayalıdır. Sendikalar denetim yapamaz, ceza kesemez.

DİPLOMATİK DOKUNULMAZLIK

Başka ülkelerde görev yapan diplomatların adli süreçler dahilinde cezai işlemlerin dışında tutulmasını ifade eder. Diplomatların keyfi veya siyasi amaçlı olarak kovuşturma ve cezaya maruz kalmasını önlemeye yönelik uluslararası kabul görmüş bir düzenlemedir.

Kapsamı: Diplomatlar (özellikle de Büyükelçiler) görev yapmak için gittikleri ülkelerde her ne yaparlarsa yapsınlar, hatta suç dâhi işleseler gözaltına alınamazlar, tutuklanamazlar, yargılanamazlar, sorgulanamazlar, hapse atılamazlar. Büyükelçilik binaları, arazileri ve hatta resmi plakalı araçları kendi ülkesinin toprağı sayılır. İzinsiz girilemez, aranamaz. Binalar içeriden kendi ülkesinin askeri veya polisi tarafından korunur. Araçlar hiçbir gerekçeyle, durdurulamaz, içinden kimse indirilemez. Bunlar Dünya çapında kabul görmüş kurallardır. Aksini yapmak, örneğin bir Büyükelçiyi hapse atmak Savaş Sebebi olarak bile kabul edilebilir. Bu dokunulmazlık Mekan kısıtına sahiptir. Yani kendi ülkesine döndüğü anda sıradan bir vatandaş sayılır. (Milletvekili dokunulmazlığında ise Zaman kısıtı vardır, yani görev süresi bittiğinde dokunulmazlık ortadan kalkar.)Büyükelçi yardımcısı (Ateşe) ve Büyükelçilik binasını koruyan Askeri Komutan da yine diplomatik dokunulmazlığa sahiptir. Diplomatlar hakkında iki şey talep edilebilir:

1. Ülkesine geri çekilmesini (dolayısıyla başka birisinin onun yerine gönderilmesini) istemek [İstenmeyen Adam İlan Etme]. Bu talep yerine getirilmediğinde istenmeyen diplomatlar zorla sınırdışı edilebilirler (diplomatik dokunulmazlığın istisnasıdır). Bazen bu tür talepler sonrası, özellikle sınırdışı etme durumlarında yerine yenisi gönderilmeyip büyükelçilik kapatılabilmektedir.

2. Kendi ülkesinde yargılanmasını istemek. Bu durumun istisnası yoktur, görev yaptığı ülkede asla yargılanamaz. Sadece bu yönde bir talep kendi ülkesine yapılabilir.

Büyükelçiler ve Konsoloslar için diplomatik dokunulmazlıklarda bazı önemli farklar bulunur. En basit biçimiyle Büyükelçiler için dokunulmazlık son derece geniş kapsamlı ve özel yaşamını da kapsadığı halde Konsolosların dokunulmazlıkları daha sınırlı ve sadece görevleriyle ilgili konulara dairdir.

KOÇGİRİ YÖRESİ

Sivas'ın İmranlı ilçesinde Koçgiri aşiretinin yaşadığı köyler ve ayrıca başta Zara olmak üzere diğer ilçelerle başka illerin sınırları içerisinde kalmakla birlikte bu bölgenin etrafındaki bulunan köylerden oluşan ve kültürel bütünlüğe sahip olan bir yöredir.

SİVAS İLİ

Kültürel bölgeler: Sivas ili içerisinde resmi idari birim niteliğine sahip olmayan ancak toplum tarafından genel kabul gören üç kültürel bölge daha bulunmaktadır. Halk nezdinde Sivas'ta

mevcut olan yöreler şunlardır: İlbeyli yöresi, Emlek yöresi ve Çamşıhı Yöresi. Halk bilhassa Sivas dışında bulunduğu yerden söz ederken “Elbeyi’nin Esköy’ündenim” veya “Emlek Beyyurdu’ndan” yahut da “Çamşıhı’n Kaygısız'dan” gibi ifadeler kullanarak, önce yöresini, sonra köyünü söyler. İlbeyli yöresi, Sivas ve Şarkışla arasında Koyuncu yokuşundan sonra başlayan alandadır; Emlek yöresi, Şarkışla ve Yıldızeli arasında Turna Dağı'ndan sonra başlayan bölgede bulunur; Çamşıhı ise Divriği ve Kangal arasında yer almaktadır. Bunlara ilave olarak İmranlı ilçesinde geçmişteki aşiret yapılanmasına dayalı olarak ortaya çıkmış bulunan ve yine kendi içerisinde kültürel bir bütünlük arz eden Koçgiri yöresi bulunmaktadır.

Kaplıcalar: Sivas yöresinde kaplıcalara "Çermik" adı verilmektedir. Sivas merkeze bağlı Soğuk Çermik, Yıldızeli'ne bağlı olmakla birlikte Sivas merkezden rahatlıkla ulaşılan Sıcak Çermik bunların en önemlileridir. Kangal'da ise Balıklı Çermik diğer önemli bir kaplıcadır. Ayrıca Şarkışla ilçesinde "Ortaköy Çermiği" ve "Alaman Çermiği" bulunmaktadır. Geçmişte Sivas yöresinde çermik alanlarının yakınlarında çadır kurma geleneği çok yaygın olarak uygulanmaktaydı.

Sıcak Çermik (Yıldızeli): Sivas - Yıldızeli yolu üzerinde Sivas il merkezine yaklaşık 30 km uzaklıktaki bulunmaktadır. Yıldızeli sınırları içerisindedir ve ilçe merkezine 16 km mesafede yer alır. Toplu taşıma araçları ile ulaşmak mümkündür. Kaplıca suyunun kimyasal karakteristiği; florür içeren kalsiyum, magnezyum-sodyum, sülfat, hidrokarbonat ve karbonat klörürlüdür. Sıcaklığı 45-50 °C arasındadır ve romatizma, solunum yolları, böbrek ve idrar yolları, kan dolaşımı hastalıklarının tedavisine iyi geldiği bilinmektedir. Sivas Belediyesi'ne ait otel ve havuzlarla hem süreli hem de günübirlik konaklama imkanı sağlamaktadır. Ayrıca Sivas Cumhuriyet Üniversitesine bağlı Rehabilitasyon Merkezi de bulunmaktadır. Yakın dönemde ise geniş kapsamlı iki adet devremülk otel hizmete girmiştir.

Soğuk Çermik (Merkez): Sivas - Erzincan kara yolu üzerinde şehir merkezine 18 km mesafede, Başıbüyük Köyü'nün girişinde olup, Hafik ilçesi’ne 15 km uzaklıktadır. İl merkezinden kaplıca alanına düzenli olarak toplu taşıma araçları ile ulaşılabilmektedir. Suyun sıcaklığı 28 °C derecedir ve içildiğinde mide, bağırsak ve safrakesesi hastalıklarına iyi gelmektedir. Kaplıca alanının yakınında Ahmed-i Turan türbesi yer alır ve sürekli olarak ziyaret edilir. Konaklama tesislerinin yanı sıra çoğunlukla çadır kurulmaktadır. Kaplıca çevresi ilginç bir topoğrafya ve bitki örtüsüne sahiptir.

Ortaköy Çermiği (Şarkışla): Şarkışla ilçesinde Ortaköy'e bağlı bir kaplıcadır. Kaplıca suyu 246 metre aşağıdan çıkmaktadır. Kaplıcanın suyu sıcaktır yaz kış 37 derecedir ve kükürtlüdür kükürtlü olmasından dolayı birçok cilt ve kemik hastalığına iyi gelmektedir. Kaplıcada 15 adet oda 25'e 10 metre bir adet açık havuz, bayanlar ve erkek için ayrı 2 havuz ve 1 adet özel aile havuzu bulunmaktadır. Ayrıca kaplıca Kızılırmak nehrine çok yakın bulunduğundan dolayı kaplıca çevresi doğanın çok iyi bir şekilde sergilendiği bir mekandır. Kaplıca ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır asfalt yolu bulunmaktadır.

Balıklı Çermik (Kangal): Sivas il merkezine 96 km ve Kangal ilçe merkezine 13 km. uzaklıkta olup Sivas'tan her saat başı toplu taşıma araçları ile varmak mümkündür. Kangal Balıklı Kaplıca;

Türkiye'deki termal kaplıcaları içerisinde kendine özgü bir yeri vardır. Tedavi özelliği itibarıyla dünyada bir benzerini bulmanın mümkün olmadığı kaplıca, ilmi ve tıbbi bir mucizeyi "Sedef Hastalığını tedavi ederek" sergilemektedir. Suyun sıcaklığı 36 - 37 derece C, havuzların toplam debisi, 130 lt/sn dir. Kimyasal karakteristiği; PH 7.40, radyoaktivite 6 eman, toplam mineralizasyon 590.9 mg/lt.

Tarihi Harabeler

Kaldırak Kalesi: Şarkışla ilçesi Emlek Kale köyünün alt tarafında, Kaldırak çayı üzerinde kale kalıntısı bulunmaktadır. Osmanlı dönemi kayıtlarında yer alan "Kaldırok Kalesi" isimli köyün bu bölgede olduğu yönünde emareler vardır. Dolayısıyla bu isim köyün yanından geçen Kaldırak Çayı'nın adı ile de bağlantılıdır. Bahsi geçen köyün ismi bazı kaynaklarda “Kaldurak Kalesi” olarak da geçmektdir. Osmanlı'ya ait bazı kayıtlarda ise "Kaldıravuk Kalası" adıyla anılır.

Sivas Merkez'deki Türbeler

Kadı Burhâneddin Türbesi: Sivas merkezde Kadıburhaneddin Mahallesi'nde bir park içerisinde bulunmaktadır. Kesme taştan dört sütun üzerinde tek kubbesi bulunan bir yapıdır.

Ahmed-i Turan Türbesi: Soğuk çermik mevkisinde bir dağın üzerinde bulunur. Bu dağdaki bir kayada yer alan iki oval çukurun evliyanın atının ayak izleri olduğuna inanılır. Rivayete göre savaşçı evliya düşmanları ile vuruşurken yüksek bir dağda sıkıştırılır, bunun üzerine atı ile daha ileride ama biraz daha aşağıda bulunan bir dağın tepesine atlar. İşte bu izler atın ön ayaklarının kayaya değdiği anda oluşmuştur.

İlçe ve Köylerdeki Türbeler

Colü Dede Türbesi: Şarkışla'ya bağlı Alaman köyünün ortasında, yolun sol kısmında bulunmaktadır. Sanduka küçük bir odanın içinde yer alır. Bu oda günümüzde Cemevi içerisinde bulunur. İçeride savaşçı evliyaya ait teber (savaş baltası), kılıç ve kalkan korunmaktadır.

Kevgir Baba Türbesi: Yıldızeli'ne bağlı Yolkaya (eski adıyla Çakraz) köyünün güneyinde yaklaşık 8 km uzaklıktaki bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. İki odalı bir binanın içerisindeki mezar yaklaşık üç metreye iki metre boyutlarında üzeri toprakla kapatılmış durumdadır. Odalardan birinde mezar vardır, diğerinde ise gelenlerin oturması için minderler serilmiştir.

TEOKRASİ

Din kurallarının geçerli olduğu sistem olan teokraside, kurallar ya dini kuralların aynısıdır, ya bunlardan büyük ölçüde etkilenmiştir ya da dini kurallarla çelişik olsa dahi dini temellere dayandırılır veya meşrutiyet için dayandırılması gerekir. Teokrasi ile yönetilen ülkelerde hukuk sistemi dine dayandırılması gerekir, hukuki kararların en yüksek mercii bir tür ruhban sınıfıdır. Teokratik sistemin dayandırıldığı dine göre ağırlığı ve önemi çeşitli olsa da, bu sistemde doğma mantığı ve akli durum göz önünde tutulur; çoğu zaman mantıki, akli ve pratik durumlar kabul edilen dogmalara adapte edilmeye çalışılır. Teorik anlamda, sistemin temeli dogmadır, diğer

her türlü bilgi ikincil önem ve plandadır. Toplumsal yapı, hukuki yorumlar, eğitim ve kişisel hak ve özgürlükler dini kurallara göre uygulanır. Günümüzde Vatikan, Suudi Arabistan ve İran böyle yönetilmektedir. Dinsel olarak temsil yetkisine sahip olduğunu öne süren bir sınıf bulunmaktadır. Bu yönüyle Oligarşi'nin bir türü olarak ortaya çıkar.

Teokratik Monarşi: İçinde hem teokrasiyi hem de monarşiyi barındıran yönetim biçimidir. Tek kişinin egemenliğinde olmasına rağmen din kurallarına uygun bir yönetim vardır

DEĞİRMENALTI ŞELALESİ

Sivas'a bağlı Yıldız Beldesi'ne 2 km uzaklıktadır, Yıldız Irmağı kıyısında yer alır. Yıldız Irmağı'nın kollarından birisi olan Karadönek deresinin batı kıyısında kayalık bir tepe üzerinde bulunur. Dereye bakan doğu kısmı sarp kayalıklar halindedir. Dere yatağındaki derin vedide şelaleler bulunur. Bölgede eski değirmenlere ait yıkıntılar vardır. Ayrıca kayalıklardaki mağaralar içerisinde eski çağlara ait kalıntılar bulunmuştur. Doğudaki kayalıklarda büyük olasılıkla Ortaçağ'da oyulmuş merdivenler yer almaktadır. Değirmenaltı bölgesinde yöre halkı tarafından "Akşehir" olarak anılan eski bir yerleşim merkezinin var olduğu tarihi kalıntılardan anlaşılmaktadır.

BALIKLI ÇERMİK

Balıklı Kaplıca adıyla da bilinir. Kangal ilçe merkezine 13 km. uzaklıkta olup Türkiye'deki hatta Dünya'daki termal kaplıcalar içerisinde oldukça ender rastlanan bir özelliğe sahiptir. Suyun içerisinde balıklar ve az da olsa su yılanları yaşamaktadır. Bu nedenle Sivas yöresinde "Yılanlı Çermik" olarak da adlandırılır. Suyun sıcaklığı 36 - 37 derecedir.

Efsaneler: Kangal yöresinde anlatılan iki efsaneye göre geçmişte sazlık olan bölgeye çobanın birisi uyuz olan koyun ve keçilerini tesadüfen suyun içine sokunca iyileştiklerini görür ve burayı temizleyerek küçük bir havuz haline getirir. Başka bir rivayete göre ise Kangal'da yaşayan bir ağanın çok güzel bir kızı vardır, ancak bir süre sonra yüzünden çıbanlar çıkarak yayılır ve güzelliği bozulur. Kimse kendisini görmesin diye insanlardan uzakta bir yerde yaşamaya başlar. Bir gün yanından geçtiği bir dereden ses işitir ve kulak verir. Ses kendisini suya çağırmaktadır. Burada yıkanınca şifa bulur. Yöre ahalisi yeri tespit edilememiş bir yatır mezarının kaplıcanın yakınlarında olduğuna inanmaktadır ve kimi zamanlar çermiğe doğru dönerek dua eden bir ermişin görüldüğü söylenmektedir.

Kalkım Deresi: Kalkım köyü yakınlarındaki Kalkım Deresi boyunca uzanan fay hattından alüvyon içerisinde su çıkış noktalarında iki adet doğal havuz oluşmuştur. Kangal Balıklı Kaplıca'da bulunan balıklarla aynı türden olan balıklar yaşamaktadır. Aynı şekilde suyunun Kangal Balıklı Kaplıca suyu ile benzerlikler taşıdığı ve sedef hastalığına iyi geldiği ifade edilmektedir. Herhangi bir tesis inşa edilmemiştir.

KOYUNCU KÖYÜ

Sivas merkeze bağlı bir köydür.

Höyükler: Köyün yakınlarında kara yolunun karşı tarafında Hünuğu Tepesi ve Kavlak köyü yakınlarına doğru yine kara yolunun karşısında Koyuncu Höyüğü bulunmaktadır. Hünuğu Tepesi de bir höyük olup alt kısmında gözle rahatlıkla görülebilen kaçak kazı izleri vardır. Koyuncu Höyüğü ise düz arazi içerisinde bir tepe görünümündedir.

UĞUT TATLISI

Anadolu'da anlatılan bir söylentiye göre Muhammed Peygamberin kızı Fadime (Fatıma) bir kıtlık döneminde çocukları Hasan ve Hüseyin pekmez isteyerek ağladıklarında bulamlaz. Bunun üzerine çillenmiş buğdayı döverek özütünü alır ve kaynatır. Bir süre sonra kaynayan özüt kıpkırmızı olunca ateşten indirerek soğutur ve çocuklarına yedirir.

CEMEL

Sivas ilinin Şarkışla ilçesine bağlı bir beldedir.

Kızyandı Efsanesi: Yörede anlatılan ve 1975 yılında derlenmiş olan efsane aynı zamanda Şarkışla'nın adının nereden geldiğine dair de bir rivayeti aktarmaktadır. Şarkışla'nın henüz birkaç evden oluşan bir kışlak olduğu çağlarda "Şarbey" yörenin en güçlü ve sözü geçen kişilerinden birisidir. Babası tarafından kendisine otlaklar ve sürüler verilen beyin "Durna" adındaki kızı bir gün dağda bir mandanın saldırısına uğrar. Hayvanlarının bazılarını öldürüp atının da bacaklarını kıran mandayı kılıcıyla öldürür. Mandanın sahibi olan delikanlı ise onun peşinden gelmiş ve öldürüldüğünü görmüştür. Cansız hayvanı sırtına alır ve yürümeye başlar, ardından gelen genç kız da delikanlıya yardım olsun diye bir süre mandayı sırtına kendisi alarak taşır. Bir pınarın başında oturur, bakışır birbirlerine sevdalanırlar. Tekrar buluşmak üzere sözleşirler. Ancak geri geldiğinde oğlanı bulamayan kız, sorar soruşturur ve Karataş yakınlarında Kanak deresinde atını sularken gelen selin onları alıp götürdüğünü, cesedinin bulunarak gömüldüğünü öğrenir. Mezarının yerini arayarak (günümüzde ilçeye çok yakın bir konumda olan) Cemel köyü yakınlarında bulur. Bir dağın yamacında biçilmiş bir ekin tarlasının yanıbaşındaki mezarı kazar ve cesedin başını eline alır, ancak düşürür. Yuvarlanan kafatası bir ekin yığının dibinde durur. Kız oraya birkaç adımda koşarak ulaşır ve tekrar alır eline. Ancak o esnada yazın aşırı sıcağında öğle vakti ekin yığını alev alır. Köylüler ikisinin cesedini de aynı yere gömerler ve bir mezar yaparlar. Birkaç yıl içinde başlarında ağaçlar büyür. Şarkışla'nın adı da kızın babası olan Şarbey'in adından gelmektedir. İlçe'nin kuzey tarafındaki Turna Dağı'nın adı ise babasının kendisine verdiği otlakların burada olması, sürülerini burada otlatması nedeniyle kızın adından kaynaklanmaktadır. Efsanenin yöreden derlendiği söylenen farklı bir anlatımına daha rastlanmıştır. Şarkışla yöresindeki türkülerde Kızyandı Yaylası (veya Kızanandı Yaylası) adı geçmektedir. Bu efsanenin farklı bir anlatıma sahip, aslında gerçek bir olayı anlatan "Bedir

Türküsü" ile birleştirilerek uyarlama yapıldığı anlaşılan bir varyantı mevcuttur. (Mitolojik Aşk Öyküleri, İzzet İhsan Kalemli, İsev Dijital Kütüphane, Sayfa: 236 / tarayıcıda 234) Ancak efsane büyük oranda anlatılan konudan farklılaştırılmıştır. Yalnızca ekinlerin içinde yanma motifi ortaktır. Ayrıca bahsi geçen türküye konu olan gerçek olayda kesinlikle aşıkların ölümü veya herhangi bir biçimde öldürülmesi söz konusu değildir. Ancak türkünün içindeki "kız yandığın yere kadar ben de gittim" dizesinin uyarlamaya zemin teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

Kız-Oğlan Mezarı: Cemel köyünün girişinde yan yana iki mezar bulunmaktadır. Bunlara "Kız-Oğlan Taşı" adı verilir. Anlatılanlara göre zengin bir ailenin Elif adlı bir kızı vardır. Bu kız fakir bir delikanlıya gönül verir. Aileleri evlenmelerine karşı çıkınca birlikte kaçarlar. Kızın erkek kardeşleri peşlerine düşerler. Yakalanacaklarını anlayan Elif dua ederek Allah'tan kendilerini taşa çevirmesini diler. Orada taşa dönüşürler. Şarkışla yöresinde derlenen benzer bir öykü daha vardır. Cemel köyünün girişinde yol kenarındaki bu taşlar belediyenin yol genişletme çalışmaları esnasında zarar görmüştür. Köy ahalisi taşların arka kısmını toprakla kapatarak mezar görünümü sağlamıştır. Kızyandı Efsanesi" ile aralarında açık bir ilişki kurulamayan bu "Kız-Oğlan Öykusü" tamamen farklı görünmektedir. Ortak herhangi bir motif yoktur.

Not: Konakyazı köyünde anlatılan aynı isimli Kız-Oğlan Efsanesinde ise aşık gençlerin isimleri farklıdır ve ayrıca en son kısım ise taş kesilme değil kışın soğukta donarak ölme şeklindedir.

YADİGAR EJDER

Yadigar Ejder'in sinemada kullanmak için, 29 Nisan 1959 tarihinde Sivas'ta henüz 29 yaşındayken öldürülmüş olan meşhur Sivaslı kabadayı Yadigar Aykut'un adını (aynı mahallede oturduğundan dolayı çocukluğundan hatırladığı için) kendisine seçtiği Sivas ahalisi tarafından söylenmektedir. CNN Türk'de yayınlanan bir haberde "Sivas'ta ünlü bir kabadayı olan Yadigar'ın adını kullandı" cümlesi yer almaktadır. Sinema sektörüne girmeden önceki yaşamı da bu iddiayı destekler niteliktedir. Yadigar Ejder'in İstanbul'daki Sivaslı kabadayılarla takıldığı, pavyoncuların ve kumarhane sahiplerinin yanlarında çalıştığı sektörün içindeki çeşitli kişiler tarafından anlatılmaktadır. "Bir Yeşilçam emektarı: Yadigar Ejder" başlıklı haber, CNN Türk (Yayın Tarihi: 28/01/2018, Haber Kaynağı: Özgen Aydos) – Alıntı: "Ama kimseye asıl adının Adnan olduğunu söylemedi. Sivas'ta ünlü bir kabadayı olan Yadigar'ın adını kullandı. Kimse kendini rahatsız etmesin diye de "ben cezaevinden çıktım" diye bir hikaye uydurdu."

CEZA

Kanunda suç olarak öngörülmüş olan bir davranışın karşılığındaki yaptırımdır. Ceza, suç işleyen kimseye karşılık olmak ve tekrar suç işlemesini önlemek (caydırıcılık) amacıyla uygulanır. Çağdaş hukukta cezayı devlet (mahkeme ve yargı sistemi) verir. Ceza suçla orantılı olmalıdır.

Cezalandırmanın amaçları: Cezanın genellikle kabul edilen üç temel amacı vardır. Çağdaş hukuk düzenlerinin intikam almayacağı, adaletin intikam olmadığı görüşü benimsenmiştir.

Ancak adalet anlayışının ilkel toplumlarda intikam (öç) duygusundan kaynaklanmış olması ve daha sonra bu intikam yetkisinin devlete devredilmesiyle ortaya çıkmış olması büyük bir olasılıktır. Modern hukuk ceza alanında caydırıcılığı, engellemeyi ve ıslahı; medeni alanda ise yerine koymayı ve hakların korunmasını amaçlar. Caydırıcılığın iki boyutu bulunur;

a) Psikolojik boyut: Kişinin kendisi korkutulur ve suçun tekrarına engel olunur. Özel (bireysel) önleme olarak anılan bu görüşe göre cezanın amacı, suçlunun ıslah edilmesi ve tekrar suç işlemekten caydırılmasıdır. Dolayısıyla ceza, bireysel önlemeye, kişinin ıslahına hizmet etmelidir.

b) Sosyal boyut: Kişinin üzerinden toplum korkutulur ve toplumun ders alması sağlanır. Genel (toplumsal) önleme olarak da bilinen bu görüşte cezanın amacı, cezanın korkutucu etkisiyle toplumdaki potansiyel suçluların suç işlemesini önlemedir. Suç işlendiğinde cezanın uygulanması suretiyle, toplumda henüz suç işlememiş kişilerin de bunu görerek suç işlemekten cayması amaçtır.

Devletin olmadığı ilkel topluluklarda bireyler kendilerine başkaları tarafından verilen zararı insani bir içgüdüyle intikam alarak gidermeye kalkışmışlar ve aynı zararı karşı tarafa vermeyi denemişlerdir (misliyle karşılık). Bu durumun çeşitli sakıncaları vardır. Kafasını yararak avladığı hayvanı gasp eden başka birisinin kafasını intikam amacıyla yarmaya çalışan bir kişi başarısız olarak yine zarar görebilir çünkü karşısındaki kişi daha güçlü, daha kurnaz ve işlediği suça yönelik teknik becerilere sahip olabilir. Misliyle karşılık vermek isteyen kişi karşı tarafa daha fazla zarar verebilir (orantısız mütekabiliyet). Karşılıklı kan davaları ortaya çıkabilir. Zarar gören taraf intikamını aldıktan sonra kendisi bu kez kolaycılığa kaçarak başkalarına zarar vermeyi bir alışkanlığa çevirip bir suçluya dönüşebilir. Devlet kurumunun ortaya çıkmış ve yerleşmiş olduğu toplumlarda ise "Kısas" uygulaması intikamın yerini almıştır. Sayılan sakıncaları gidermek için devlet kişinin yerine onun intikamını almayı kendi üzerine almıştır. Ancak bu cezalandırma mutlaka devletin görevlendirdiği kişilerce yerine getirilmiştir. İnsanların kendi intikamlarını almaya çalışmalarını yasaklamış hatta bu durumu yeni bir suç olarak kabul etmiştir. Örneğin antik çağlarda malı gaspedilen bir tüccar başka bir ülkede bile olsa oradaki devlete başvurmuştur. Sanıldığının aksine Kısas aşamasından tarihin derinliklerinde pek çok toplum geçmiştir. Daha sonraları kısasın yerini hapis cezası uygulaması almıştır. Ayrıca bunlardan başka Adaletçi yaklaşım adı verilen bir tez daha ileri sürülmektedir. Adaletçi olarak nitelenen görüşlere göre cezanın özel bir amacı olmayıp, cezanın kendisi amaçtır. Adalet, suçlunun yaptığı kötülüğün karşılığını görmesini gerektirir. Bu nedenle, yararı olsun olmasın ceza, adaletin bir gereği olarak mutlaka uygulanmalıdır.

TAZMİNAT

Bir kimsenin haksız fiil nedeniyle kendi kusuruyla neden olduğu zararı ödeme yükümlülüğüdür. Tazminat kendiliğinden doğan bir borçtur. Borçlar Hukuku'nun bir sonucudur. Eksiltilen şeyi yerine koymaktır. (Tazminat kesinlikle bir ceza değildir!) Haksız Fiil: Bir hukuk kuralına veya

yaptığı sözleşmeye aykırı davranmaktır. Karşı tarafa yapılan haksızlıktır. Karşıdakine verilen bir zararla ortaya çıkar. Örneğin alınan arabanın tekerini patlatan kişinin tamir ettirmek borcu doğmuştur.

- Haksız Fiil bazen suç değildir. Ör: Bir çocuk yanlışlıkla cam kırdığı için hapse atılmaz ama velisi kırılan camı ödemek zorundadır.

- Haksız Fiil bazen aynı zamanda suç davranışıyla birleşir. Ör: Bir kişinin bilerek kolunu kırmak darp suçudur ama ameliyat masraflarını ödemek gerekirse aynı zamanda bir haksız fiildir. Mağdur olan taraf hem ceza davası açılması için suç duyurusunda bulunabilir, hem de tazminat davası açabilir. Bunlardan ikisini birden veya herhangi birisini tercih edebileceği gibi, isterse ikisini de açmayabilir. Tercih tamamen kendisine bırakılmıştır. Tazminat eksilen şeyi yerine koymak olduğu için bazen alınan şeyi veya eşdeğerini geri vermek, veya bozulan şeyi bizzat tamir etmek, hatta bazen özür dilemek bile tazminat sayılabilir. Mahkeme kararıyla kişinin sözlü, yazılı veya pano ya da basın yoluyla özür dilemesi istenebilir.

Tazminatın borçlusunun özelliğine göre farklı yargı mercilerine başvurmak gerekir. Örneğin kişilerin kendi aralarındaki tazminatı gerektiren uyuşmazlıklar için hukuk mahkemelerinde dava açılması gerekirken, devletin yol açtığı zararlar için idare mahkemelerinde tam yargı davası açılması gerekir. Bazı hallerde ceza mahkemeleri de haksız arama veya el koymadan kaynaklanan zararlar için tazminata karar verebilir.

Tazminat Türleri

- Maddi Tazminat: Verilen somut bir zararın giderilmesidir. Ör: Sahip olunan bir hayvanın komşu bahçeye verdiği zararın onarılması.

- Manevi Tazminat: Bir başkasının ruhsal ve psikolojik bütünlüğüne, onur, şeref ve haysiyetine, kişilik haklarına verilen zarar nedeniyle ortaya çıkan zararın manevi olarak düzeltilmesidir. Ör: Hakaret, kişisel görüntülerin yayınlanması, küçük düşürücü yayın gibi. Bazen manevi hasar büyük olduğu için özür, geri çekme, düzeltme gibi uygulamalar yeterli görülmeyip karşı tarafa manevi tatmin sağlamak amacıyla para şeklinde bir tazminat ödettirilebilir. Ancak yine de bu bir ceza değildir ve cezalandırma (hatta caydırma) amacı gütmez.

* Bazen tazminat hakkı, sözleşmeye uyulmaması nedeniyle ortaya çıkar, örneği malın zamanında teslim edilmemesi nedeniyle uğranılan zararın giderilmesi. Sözleşmeye madde koyularak, böyle bir durumda ödenecek tazminatın ne olacağı önceden de kararlaştırılabilir.

Tazminat ve Ceza Farkı: Ceza davaları Ceza Kanunu uyarınca, Tazminat davaları Borçlar Kanunu uyarınca görülür. Para cezası devlete ödenir. Ancak tazminat için ödenecek para karşı taraftaki kişiye verilir. Zamanaşımı süreleri farklıdır. Milletvekillerine dokunulmazlıkları kaldırılmadan Ceza Davası açılamaz, ancak milletvekillerine dokunulmazlıkları kaldırılmadan da Tazminat Davası açılabilir.

TUFAN İNANIŞI

Türk halk kültüründe: Bazı yörelerde Nuh peygamberin tavuğun göğüs kemiğine bakarak gemisini yaptığı anlatılmaktadır. Örneğin Sivas iline bağlı Gemerek ilçesi ve çevresinde benzer bir anlatı derlenmiştir.

Azerbaycan halk kültüründe: Tufan efsanesinde taşkın olacağını torununa (olasılıkla kehanet yeteneği ile) anlatan nine kurtulabilmek için kendisinin yüksek yerlere (dağlara) çıkamayacağını anlayınca ona kendini kurtarmasını söyler. Ninesinin sözünü dinleyen torunu böylece kurtulur. Sular çekildiğinde çevreyi gezen Nuh peygamber, bir çocuğun gemiye binmeden kurtulduğunu görünce çok şaşırır ve ona "Dirig" (Türkiye Türkçesinde Diri) adını verir.

NURSULTAN NAZARBAYEV

"Elbaşı" (Türkçe: İlbaşı, ülkenin lideri, devletin başındaki kişi) unvanına sahiptir.

AKKIŞLA

Kayseri'ye bağlı Akkışla ilçesi yakınlarındaki Büyük Pur Dağı ve Küçük Pur Dağı üzerinde Güneş batarken bir atın şahlandığı ve üzerindeki kişinin bu atı dağın sırtında koşturduğuna dair bir söylenti vardır. İlçe adını; kuzeyindeki kayaların beyazlığından ötürü almıştır.

SALI GÜNÜ

Anadolu'da bazı yörelerde Salı günü ile ilgili inanışlar yaygındır. Salı günü yola çıkmanın uğursuzluk getireceğine ve örgü örülmeyeceğine inanılırken kışlık yiyeceklerin ağzının Salı günü açıldığında bereketli olacağı kabul edilir.

KARALAR KÖYÜ

Kırşehir merkeze bağlıdır. 1960 yılından önce şu an bulunduğu yerin yaklaşık 4 km batısnda yer alan köyün o dönemki adı da "Karakurt"tur. Eski yerindeki heyelan nedeniyle şimdiki konuşlandığı bölgeye devlet tarafından konutlar yapılarak taşınmıştır. Bu esnada köyün adı da Karalar olarak değiştirilmiştir. Yakınlarında "Karakurt Kaplıcası" bulunmaktadır. Köyün önceki adının kökeni de bu kaplıca ve çok yakınlardaki aynı adı taşıyan türbeden kaynaklanmaktadır. Türbe ve kaplıcaya dair bir efsanede anlatılmaktadır.

Karakurt Türbesi: Kalender Baba Kümbeti olarak da bilinir. Buradaki külliyenin kim tarafından ve hangi tarihte inşa edildiğine dair bir bilgi içeren orijinal bir kitabesi bulunmaz. Yalnızca rivayete dayalı kesin olmayan bir bilgiye göre Sultan Kılıçarslan bu türbeyi Karakurt adındaki

bir Selçuklu beyi adına yaptırmıştır. Babaîler'e mensup olan Karakurt Baba'nın bir adının da Kalender Baba olduğu da öne sürülmektedir.

Karakurt Kaplıcası: Kırşehir'in yaklaşık 16 km. batısındaki Emirburnu Dağı'nın eteklerinde, Karalar köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Suyun sıcaklığı yaklaşık 50 santigrad derecedir. Efsaneye göre ölümcül bir hastalık nedeniyle bu bölgeye terkedilen bir beyin oğlu, kaynar çamurlu suya girerek iyileşen kurtları görmüş ve kendisi de bu su ile şifa bulmuştur. Ayrıca yakın bir bölgede eski kaplıcaya ait kalıntılar vardır.

YUNUS EMRE TÜRBESİ

Kırşehir merkeze bağlı Ulupınar köyünde Türk halk ozanı ve tasavvufçu Yunus Emre'ye ait olduğuna inanılan bir mezar bulunmaktadır. Yunus Emre Milli parkı içerisinde sarp kayalıklar üzerinde yer alır. Türbenin yanıbaşında Yunus Emre'ye ait olduğu söylenen Çilehane vardır.

ALTINTAŞ MESLEK YÜKSEKOKULU

Logo – Altıntaş Meslek Yüksekokulu'nun yanından akan derenin içinde bulunan nilüfer çiçeklerinden esinlenilerek oluşturulmuştur. Bahsi geçen derenin içinde ayrıca su kuşları da yaşamaktadır.

DOGMATİZM

Kurala uyma zorunluluğuna dair tartışmalar: Dogmatizm'de bir kuralın, prensibin ya da inanışın doğruluğunun tartışılamaz olması söz konusudur. Bunların değiştirilebilmeleri bazen imkansızlık düzeyinde zordur. Ancak bu durum, kurala uyma zorunluluğunu her zaman beraberinde getirmez. (Teorik olarak zorunlu kılındığı sanılsa bile en azından uygulamada öyle olmadığı görülür.) Eğer bu yönde katı bir zorlayıcı mekanizma yoksa, insanların kuralı uygulamaktan kaçınmaya başlaması büyük bir olasılığa sahiptir. Hatta dinsel kurallara dahi uyup uymamada özgürlük bulunduğu, sorumluluğun kökeninde de bunun yer aldığını savunan görüşler mevcuttur. Çoğu zaman fanatik savunucuların bile kurala uymadığı veya kendisinden beklenen şeyi uygulamadığı görülür. Örneğin; Hristiyanlığın Katolik mezhebinde boşanma dinen yasaktır. Evli eşler ömürlerinin sonuna kadar hem ahlaken hem de hukuken birbirlerine sadık kalmak zorundadırlar. Ancak tüm Avrupa'da olduğu gibi Katolik mezhebinde de seküler yaşam içerisinde boşanma oranları oldukça yüksektir. Sorulduğunda ise (inancına bağlı katolikler dahil) benzer cevaplar verildiği görülür: "Tanrı'nın koyduğu kural doğrudur. İdeal olan boşanmadan ömrünün sonuna kadar aynı eşle evli kalmaktır. Ama kendileri günahkardır, bu emre uymadıkları için hatalı olan onlardırlar. Yasak kesinlikle doğrudur, inkar edilmez. Tanrı'nın hükmü kesindir. İnsanların iyiliği için koyulmuştur bu yasak ve çeşitli gerekçeleri vardır ki hepsi de tartışmasız doğrudur." İslam Dünyası içerisinde de benzer örneklere rastlanır.

Örneğin İslamiyet içerisinde alkollü içkiler yasaklanmış (haram kılınmış) olduğu halde müslüman nüfusa sahip ülkelerde belirli (hatta kimi zaman yüksek) oranlarda bu yasağa uymama davranışına rastlanır. Fakat içki içen insan günah işlediğini kabul etmektedir. Ancak yasağın doğru olduğuna inanmaktadır. Dünyanın her yerindeki farklı dinlerden bunlara benzer pek çok örnekler rastlanabilir. Özetle dogmatizm pratikte uyma zorunluluğu değil, düşünsel düzlemde inanma zorunluluğu anlamına gelir çoğu zaman. Dogmatik Hukuk alanında ise zorlayıcılık nedeniyle -devlet gücü bulunduğu için- daha fazla ön plana çıkmakta ve uyma davranışı artmaktadır. Ancak kişi yine de uymama yönünde bir tercihte bulunursa bu durumda hukuk sisteminin uygulayacağı yaptırımla karşılaşacaktır. Dogmatik hukuk aynı zamanda pozitif kuralları yorumlama ve sistematize etme işlevini de yerine getirmektedir. Hukukun doğruluğuna dair tartışmalar ise İdeal Hukuk alanında gerçekleşmektedir.

HÖYÜK

Türkiye, özellikle de Anadolu'da çok sayıda höyük vardır. Ancak bunların büyük kısmı korumasız durumdadır. Çoğunlukla etraflarında çit ve/veya uyarı levhası dahi bulunmaz. Önemli bir kısmı tarım arazilerinin içerisindedir. Büyük bir bölümü define arayıcıları tarafından kısmen veya ciddi hasar verecek şekilde tahrip edilmişlerdir.

KANLIDİVANE

İsmin Kökeni: Semavi Eyice'ye göre Kanlıdivane isminin kökeni hakkında iki ihtimal vardır. İlk ihtimal isimdeki "kanlı" kısmının kentin antik ismi olan Kanitellis'ten ya da obruğun içinde yağmur sularıyla toprak rengine bulanan kabartmaların kırmızıya çalan renginden, "divane" kısmının ise burada dağınık olarak yaşayan Türkmen topluluklarının zaman zaman divan adı verdikleri toplantılarından gelebileceğidir. İkinci ihtimal ise Roma döneminde suçluların obruğa atılıp vahşi hayvanlara yem edildiği için kente "Kanlıdivane" denildiğidir. Eski Kilikya adlı eserinde Viktor Langlois bu sözcüğün kökenini bütünüyle Yunanca "Kanytellis" sözcüğünün biçimsel olarak Türkçe benzeşimle dönüşmesine bağlar. Kany > Kanı ve Tellis > Deli biçimlerine (Yunanca'daki orijinal anlamları önemli olmaksızın) dönüşen bileşik kelime "Kanıdeli" veya "Kanlıdeli" haline gelmiştir. "Deli" kavramı da daha sonra Osmanlıca "Divane" kelimesi ile değiştirilmiştir. Ayrıca yine aynı eserde "Kanlı Delik" adlı bir yerden bahsedilmektedir ki bu da obruğun rengi ile son derece uyumludur.

BUZLUCA ANITI

Tam adıyla "Bulgar Komünist Partisi Anıt Evi", eski Bulgaristan komünist yönetimi tarafından orta Bulgaristan'daki Buzluca Zirvesi üzerine inşa edilmiştir. Anıt Bulgaristan'da komünizmin çöküşünün ardından terkedilmiştir.

Tarihçe: Dimitar Blagoev liderliğindeki bir grup sosyalistin, Bulgar Sosyal Demokrat Partisi'nin kurulmasına yol açan organize bir sosyalist hareketi oluşturmak için bölgede gizlice toplandığı 1891 olaylarının anısına inşa edilmiştir. Bahsi geçen parti Bulgar Komünist Partisi'nin öncülerinden biri sayılmaktadır.

İnşası: Anıtın yapımı, Sofya'nın eski belediye başkanı ve Bulgaristan Mimarlar Birliği'nin kurucularından olan mimar Georgi Stoilov'un yönetiminde 23 Ocak 1974'te başladı. Dağın yüksekliğini 1,441 metreden (4,728 fit) 1,432 metreye (4,698 fit) düşürerek zirveyi dengeli bir temel haline getirmek için Trinitrotoluene (TNT) kullanıldı. Bu süreçte 15.000 metreküpten fazla kaya kaldırıldı. Yapımında 6000 kişi çalıştı. Bina, birçok devlet yapımı komünist binada ortak olan fütürist mimariyi örneklemektedir. Bina artık tehlikeli olduğu için halka kapatılmıştır.

Mozaikler: Binanın içinde yaklaşık 937 metrekarelik bir alanı kaplayan mozaikler, Bulgar Komünist Partisi'nin tarihini anmaktadır. Mozaikler 35 ton kobalt camdan yapılmıştır. Bugün bunların % 20'si nem, hava koşulları ve vandalizm nedeniyle yok olmuştur. Anıtın dış halkasına, Bulgaristan genelindeki nehirlerden toplanan doğal taşlarla mozaikler yapılmıştır. Bu mozaikler de doğal nedenlerle büyük ölçüde yok olmuştur. Binaya yakın bir yerde bulunan "Meşale Anıtı" ise tahrip edilmiştir.

PATOZ

Etimoloji: Fransızca "Batteuse" (Batöz olarak okunur) sözcüğünün Türkçede halk ağzındaki söyleyiş kolaylığına uygun gelen dönüşümü ile ortaya çıkmıştır.

Türleri: "Savurmalı" ve "Savurmasız" olmak üzere iki türü bulunur. Türkiye'de "Kara Patoz" olarak da bilinen savurma sistemi olmayanların günümüzde üretimi yoktur.

Çalıştırılması: 1. Traktör kuyruk milinden şaftlı olarak çalıştırılabilirler. 2. Traktör kasnağından kayışla çalıştırılabilirler.

NAZAR

El verme: Dua okuyarak insanları nazarın (kötü gözün) olumsuz etkilerinden kurtarma gücüne sahip olduğuna inanılan kişiler (kadın veya erkek farketmeksizin) yaşlandıklarında, özellikle ölümlerinin yaklaştığını hissettiklerinde bu güçlerini başka birisine devrederler. Buna "El verme" denilir. ("Elini verdi" gibi cümlelerle de söylenir.) Bazen bu yaşlı kişilerin muziplik yaparak birden fazla kişiye el verdiklerine ve bunlardan birine asıl eli kendisine verdiğini, diğerlerini kandırdığını söylediklerine rastlanır. Nazarı kovma/çıkarma işleminin başarılı olduğu dua okuyan kişinin esnemesi ile anlaşılır. Ne kadar çok ve uzun esniyorsa karşısında oturan insan o kadar çok nazara uğramış demektir. Kimi zaman esnemekten gözünden yaşlar gelir. Hatta bazen nazara uğrayan kişi de esner.

Ocaklı Boncuk: Nazar boncuğu yapılırken içine kurşun dökülür. Bunun da iyi şans getirdiği söylenir. Mavi renkli her cam boncuğun nazarı savması gerçekte eski halk inanışına göre mümkün değildir. Bu boncukların mutlaka bulunması gereken özellikleri vardır örnegin kimi ustalara göre mavi üzerine sarı renkli göz yer almalıdır. Ayrıca "Göz Ocağı" niteliğinde özel (daha eski halk inançlarına göre "İyeli/Eyelü", yâni koruyucu ruhu olan) bir yerde eritilmiş olmalıdır. Nazar boncuğu ocaklarının kuruluşu da geçmişte özel bir tören ile gerçekleştirilirdi. Bu ocakta başka bir cam işiyle uğraşılmaz, sâdece nazar boncuğu yapılır. O kadar ki, aynı işliğin içerisinde başka cam eşyâlar yapan usta, nazar boncuğu üretmek için yalnızca asıl ocağı kullanır. Ayrıca gerçek bir nazar boncuğunun mutlaka elde yapılması gerekir, makinelerle seri halde üretilen boncuklar bir süs eşyâsı olmaktan öte bir anlam ifâde etmez. Örneğin; İzmir'de iki köyde "ocaklı" atölyelerin bulunmaktadır. Kuredere (Nazarköy) ve Görece (Boncukköy). Ancak buralarda da son yıllarda meselenin ticari boyutu çok fazla ön plana çıkarılmaya çalışılmakta olup bu nedenle köylerin adları dahi değiştirilmiştir. Özetle halk inanışının asıl biçiminde manevi anlamda "ocaklı" olmayan yerlerde üretilen nazar boncukları sadece bir süs eşyasıdır.

EDUARDO KOBRA

Kariyerine resmi olarak 1987 yılında memleketi São Paulo'da 12 yaşında başlayan bir sokak sanatçısıdır (d. 1 Ocak 1976, São Paulo, Brezilya). O zamandan beri beş farklı kıtada 3.000'den fazla duvar resmi yaptı. Her ay iki ila dört duvar resmi yapan bir sanatçı ekibiyle çalışmaktadır. Memleketi São Paulo'da yaşamaya ve çalışmaya devam etmektedir.

Yaşamı: Brezilya'da büyük ancak alt sınıf bir şehir olarak bilinen São Paulo'da büyüdü. Babası dokumacı, annesi ev hanımıydı. Herhangi bir resmi akademik eğitim almadı, ancak tanınmış, kendi kendini yetiştirmiş bir sanatçı oldu. Resmi sanat kariyerine başlamadan önce, gençlik yılları boyunca sonunda birkaç tutuklamaya yol açan yasadışı bir şekilde duvarları boyamaktan hoşlanıyordu.

Sanatı: Eduardo Kobra, dünyanın her yerinden hem modern hem de çağdaş sanatçılardan etkilenmiştir. Banksy, Eric Grohe, Keith Haring ve Diego Rivera gibi muralistlerden (duvar ressamlarından) özellikle etkilendi. Sadece kendisini tarihe eklemekle kalmayıp aynı zamanda São Paulo'ya bir kasaba olarak farkındalık kazandırmak umuduyla ünlü sanat eserlerini kendi üslubuyla boyayarak sanat tarihine kök salmaktadır. İzleyicisine belirli bir deneyim vermek için nasıl etkili bir şekilde resim yapacağını anlamak istediği için insan vizyonunun, mimarinin, kentsel mekanın ve üç boyutlu projelerin arkasındaki bilimi araştırmaktadır.

BAŞÖREN

Sivas ilinin Altınyayla ilçesine bağlı bir köydür.

Tarihçe: Köyün adının nereden geldiği ve geçmişi hakkında bilgi olmamakla birlikte Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarındaki (1923-1950 arası) Tapu, senet ve benzeri kayıtlarda köyün ismi Başviran (bazen de "Başveren") olarak geçmektedir. Yaygın bir rivayete göre Başören Köyünün yeri daha önceleri birkaç defa yerleşim yeri olarak kullanıldığı için bu ismi aldığı söylenir.

Sarissa antik kenti: Başören köyünün yerleşim birimi olarak kullanılması Hititlere kadar dayanır. "Sarissa", şimdiki yöresel ismiyle "Kuşaklı" olarak bilinen yerleşim alanı, Hititlerin olan başkenti Hattuşaş'tan sonra gelen ikinci büyük şehirdir. Hitit Kralı Sarissa'ya gelir ve orada bulunmakta olan Suppitassu gölünde adak adarmış. Burası, köyün güneyindeki Kormaç Dağının zirvesinde yer alan yapay bir göldür. Gölün rakımı ortalama 1900 metre civarıdır.

SİYASET

Etimoloji: Osmanlıca üzerinden Türkçe'ye geçen Siyaset sözcüğü Arapça Seyis (At Bakıcısı) kelimesi ile bağlantılıdır. Türk dilleri içerisinde yer alan ve -At- kökünden türemiş olan "Atkarma" (siyaset, idare) ve "Atkarmak" (siyaset yapmak, idare etmek, icra etmek, muvaffak olmak) sözcükleri de benzer anlamları karşılamaktadır. Bu bağlamda "Siyaset" (ve "Atkarma") sözcüğü aslında atın idare edilmesi manasına gelmektedir.

ÇUKUROVA

Kültür: Tarihte bu bölgeden çıkmış en önemli ozan Karacaoğlan'dır. 17. yüzyılda yörenin Türkmen aşiretleri arasında yaşamıştır.

Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar
-Karacaoğlan-

Bölgede aşıklık geleneği günümüzde de sürmektedir. 115 halk ozanına dair bilgi mevcuttur. Geçmişten günümüze en önemli isimler, Aşık Halil, Aşık Eyyubi, Aşık Halil, Aşık İmami, Aşık Hacı, Aşık Feymani, Aşık Gülahmet olarak sayılabilir. Çukurova ve çevresinde içinde bulunduğumuz yüzyılda yaşayan 14 kadın aşık tespit edilmiştir.

Arzum der, yurdumu ısıtan Güneş
Koca dünya, yıldızlar, yanan ateş
Yuvasın yitirmiş feryat eden kuş
Benimle ağlayan yardan ne haber
-Âşık Arzu Bacı-
(Adana, Feke)

Garip Fatma, yücesine çıkıyor
Yarin geleceği yöne bakıyor
İçindeki derya coştu akıyor
Bazı da bürünür, güze bu dağlar
-Âşık Fatma-
(Adana, Kozan)

ÂŞIK ARZU BACI

İncirci köyünde 1964 yılında doğmuştur. Çocuk yaşta evlendirilmiştir. Okula gidememiş ancak ortaokul dahil dışarıdan bitirmiştir. Şiire daha çocuk yaşlardan itibaren merak salmıştır. Saz çalmayı kendi kendine öğrenmiştir.

Esen yeller, uçan kuşlar, deryalar,
Aşkı müjdeleyen yardan ne haber
Hayaller, uykular, tatlı rüyalar
Gönlümde çağlayan yardan ne haber

BORSA

Beklentiler: Borsa'da işlem yapan oyuncular bunları bazı beklentiler sonucu gerçekleştirirler. Örneğin 250 liraya aldığı bir hisse senedini 230 liraya satan bir kişi zarar ettiği halde bu işlemi yaparken bir beklentiye sahiptir ve buradaki örnekte çok büyük olasılıkla hisse senedinin değerinin daha da düşeceği fikrine sahiptir, böylece değeri daha fazla düşmeden önce elinden çıkarmak istemektedir. Aynı hisse senedini satın alan kişi ise değerinin düştüğünü bildiği halde bu işlemi gerçekleştirir çünkü onun beklentisi ise değer düşüşünün bir noktada duracağı ve yükselişe geçeceği yönündedir. Düşük fiyattan da alarak çok daha fazla kar edeceğini ummaktadır. Yani satan kişinin değerin daha da düşeceği yönündeki kanaatinde yanıldığını düşünmektedir. Borsa'da genellikle üç nedenle işlem yapılmaktadır.

Rasyonel (mantıksal) neden: Hisse senedinin yıl sonunda getireceği kar veya zarar beklentisi ile hareket edilir. Hisse senetleri anonim şirketlerin ortaklık belgeleri olup sene sonundaki kar veya zararlarına ortak olunmaktadır. Bu tür oyuncular bilanço, gelir tablosu gibi mali tabloları inceler, şirketin geçmiş dönemlerine bakar ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunurlar. Uzun vadeli bakış açısına sahiptirler.

Spekülatif neden: Borsanın aylık, haftalılk, günlük değerlerine bakılarak alım satımlar yapılır. Orta veya kısa vadeli bakış açısıyla hareket edilir. Spekülasyon adı verilen ve başkalarından (uzman, dergi, tv programı, arkadaş, diğer hissederlar vs.) duyulan bilgilerle, "tüyo" denilen duyumlarla hareket edilir. Bu tür oyuncuların önemli bir kısmı şirketlerin hisse senedi sayesinde sene sonunda kar ve zararının ortaklarına bölüştürdüğünden dahi habersizdirler.

Spekülasyon pek çok ülkede yasaldır (sahtekarlık içermemek kaydıyla insanlar fikirlerini söyleyebilir, diğerleri buna inanıp inanmayacaklarına kendileri karar verirler).

Manipülatif neden: Aldatıcı işlemlerle insanların yönlendirilmesidir. Manipülasyon adı verilen bu eylemler bazı tekniklerle gerçekleştirilir. Çoğunlukla kısa vadeli bakış açısıyla tuzağa düşülür. Ancak manüplatif işlemi yapan uzun vadeli davranıyor olabilir. Pek çok ülkede yasaklanmıştır.

NOKAY

Pek çok kaynakta köpeğin (Moğolca Nokay) Moğollarca kutsal (totem hayvanı olarak) kabul edildiği yazılır. Türkler ise köpeği inanç sistemleri içerisinde değerli olarak görmez. Bu durum iki kültür arasındaki önemli farklardan birisi olarak anlaşılır. Oysaki Lessing'e ait Moğolca Sözlük'te, geçmişte Moğolların da tıpkı Türkler gibi kutlu bir hayvan olarak gördükleri kurdun adını anmaktan çekindikleri için (tabu, yasak) onun yerine "Nokay" (köpek) diyerek bahsettiklerini fakat duruma göre bu kavramı Kurt olarak algıladıklarını yazmıştır.

AŞIK / OZAN

Doğu Anadolu'da Aşığ / Aşuğ ve farklı ağızlarda Aşıh / Aşuh şekillerinde (gırtlaksı "h" sesiyle) söylenir. İrticalen çalıp söyleyen her şaz şairine "Âşık" denildiği görülür. Toplumda âşıklara herkes itibar eder, sever, sayar; hatta derviş olarak kabul görür. Türkçe çalıp çığıran (söyleyen) Ermeni âşıklar vardır. Hayatını Âşığ Said'in eserlerini söylemekle geçiren Kırşehirli Âşık Garip bunun son örneğidir. Kökeni Orta Asya Baksı geleneğine dayanır ve Türklerin inancı olan Şamanizm'den izler taşır. Halk ozanları, toplumun değerlerini kuşaklar boyu tanıtmakta önemli aracı olmuş ve bunları kalıcı kılmışlardır. Halk ozanlarının doğaçlama saz çalıp türkü söyleme yetenekleri vardır. Genellikle bu yetenek Tanrısal bir güç tarafından kendilerine bahşedilmiştir. Çoğu zaman bir rüyada üç bade içerler ve bu rüyadan uyandıklarında bu yeteneklerini kazanmış olurlar. Buna "Tanrı Vergisi" denir. Geleneğin koruyucusu ve aktarıcısıdır.

Eşdeğer veya benzer kavramlar

Ozan: Eski Türkçe'de zaten var olan Ozan kavramı Cumhuriyet döneminde Dil Devrimi sonrası "Âşık" (halk şairi) anlamında kullanılmaya başlanmıştır. (Oz/Uz) kökünden türemiştir. Ozmak (önde gitmek, şarkı söylemek) fiilini içerir. Kendilerine saygı duyulduğu için hep önde otururlar. Uzmanlık bildiren Uz sözcüğüyle de yakından ilgilidir. Sümerlerdeki gelecekten haber veren kişi anlamına gelen "Uzu" kavramı ile de bağlantılı olma ihtimali vardır.

Emre: Pek çok halk ozanının, aşığın ve dervişin isminde yer alan Emre sözcüğünün (örneğin, Yunus Emre, Taptuk Emre) Türkçede "Aşık" anlamına geldiği dibilim açısından kesinleşmiş durumdadır. Bu kelimenin İmre kavramı ile bağlantılı olduğu kabul edilmektedir. Türk-Moğol dil bütününde ilaç, ağız, dişilik, işaret bildiren (Am/Em/İm) kökünden türeyen

Amramak/Emremek/İmremek fiili aşık olmak demektir ve Emre kelimesi de aşık manası taşır. Amrağ/Amra/Emre dönüşümüne uğramıştır. Anadolu'da "imremek" ve "imrenmek" fiilleri bir şeyi çok sevmek, gıpta etmek, aşırı istek duymak manaları taşır.

Akın: Orta Asya'da özellikle Kazak kültüründe halk şairleri Akın olarak da adlandırılırlar. Kadın ozanlara ise Akınay denir.

Doğan Kaya tarafından insanları halk ozanı olmaya yönelten etmenler şu şekilde sıralanmıştır:

1. İrsiyet (Kalıtım): İnsanların şair yaradılışlı, doğuştan yetenekli kimseler olması

2. Çevresel koşullar: Çevrede, yüzyıllar boyu süregelen, sözlü eğitim ve kültür birikimi

3. Çıraklık: Usta âşığın saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edinmesi

4. Çevredeki âşıklardan etkilenme: Önceden yaşamış / çevredeki âşıkların şiirlerini çalıp söyleme

5. Sazlı ortamda yetişme: Meslekten yetişmiş âşıkların geçim sağlamak için saz çalmaları

6. Sevda sebebiyle: Sevdalanan genç, içinde bulunduğu ruh haliyle kendisini şiire yöneltir.

7. Sosyal değişimler: Topluma mesaj vermek isteyen şairlerin şiiri bir araç olarak kullanması

8. İnsanların fiziki yapısı: Bedensel sakatlıkları olan kişilerin farklı psikolojik güdülerle âşıklığa başlamaları.

9. Rüya görerek: Rüyada bade içip âşık olanlar bulunduğu gibi, kimileri de rüyalarında gördükleri değişik olayların sonucunda âşıklığa başlamıştır. Sözgelişi Ali İzzet Özkan'ın âşıklığa yönelmesinde böyle bir rüyanın da etkisi olmuştur. İzzeti, yirmi beş yaşında şiire başlamıştır. Üç gün rüyasında farklı yerler görmüş, değişik olaylara şahit olmuştur. Üçüncü gece Hacı Bektaş evladından Ahmet Cemaleddin'in elinden lokma yemiş, uyandığında da başkalık hissetmiştir.

10. Dert sebebiyle: Dertli (ruhsal sıkıntısı olan) insanların derdini hafifletmek için şiire yönelmesi. Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Akçakışla köyünden Aşık Halil (Soylu) kendisi ile yapılan bir görüşmede bade içip içmediği sorulduğunda; "Ben bade filan içmedim, beni derdim ağlattı, derdim söyletti." diyerek âşıklığa başlayış sebebini izah etmiştir.

Saz çalamayan ozanlar: Şiir yazabilen ama saz çalamayan ozanlara Türk kültüründe "Yanamaç" adı verilir. Osmanlı döneminde ise okur yazar olan, hece hatta aruz ölçüleriyle şiir yazabilen ama saz çalmayan âşıklara "Kalem şuarası" (kalem şairleri) denilmiştir.

Çalgı (özellilkle telli olanlar) Asya'dan Anadoluya tüm âşıklık geleneğinde büyük bir öneme sahip olsa da, âşık olarak anılan kimi önemli isimlerin saz çalmadıklarına rastlanır. Bunlar, saz çalmak dışında âşıklık geleneğinin önemli gereklerini yerine getirirler. Bir ozanda bulunması gereken geleneksel özellikleri taşıdıkları halde çalgı çalamadıkları için bu kişilerin "âşık" olarak adlandırılıp adlandırılamayacağı ise önemli bir tartışma konusudur. Âşığın neden çalgı çalmadığı ise elbetteki ayrı bir sorundur. Kimi görüşlere göre saz çalmadan aşık olunamaz.

Örneğin Fuad Köprülü, âşıklık geleneğinde yetişmiş olup da saz çalamayan bir âşığın olamayacağını öne sürmektedir.

Saz şairi kavramı: Bu konudaki önemli sınıflandırmalardan biri "Halk şairi" ve "Şaz şairi" ayrımıdır. Halk şairi daha geniş kapsamlı bir kategori olup saz çalan veya çalamayan ozanların hepsini içerir. Saz şairi ise daha dar bir içeriğe sahiptir ve anlaşılacağı üzere yalnızca enstrüman çalabilen aşıkları tanımlamaktadır. Ancak saz ile çalınan eserlerin toplumsal bellekte korunması çok daha kolay olmaktadır. Bu nedenle çalgı çalmadan söyleyen ozanların eserleri hele de kendileri veya bir yakınları tarafından yazıya geçirilmemişse istisnai durumlar dışında büyük oranda hatta bütünüyle unutulup gitmektedirler.

Kadın âşıklar: Zannedildiğinin aksine hem Orta Asya Türk geleneğinde hem de Anadolu'da kadın halk ozanlarının sayısı oldukça fazladır. Örneğin İç Anadolu Bölgesi'nde sırf Şarkışla ve yöresinde yaşamış 20'den fazla kadın âşık bulunur. Emlek yöresinde isimleri ile tespit edilmiş 9 kadın aşık vardır. Ancak geçmiş dönemlerde kadınların okur-yazarlık oranlarının erkeklere göre çok daha düşük olması nedeniyle Cönk defteri tutmakta daha fazla güçlük çektikleri anlaşılabilir bir durumdur. Ayrıca kadınların gezerek âşıklık yapma şansları ise neredeyse hiç olmamıştır. Maalesef kadınlara ait eserlerin kaybolma ve unutulma olasılıkları erkeklerinkine nazaran çok daha fazla gerçekleşmiştir. Kadın âşıklar, eserlerini çoğu zaman kadın meclisleri ya da kına geceleri gibi kadınlara özel ortamlarda icra etmişlerdir.

İŞ HUKUKU

Tarihçe: 1800’lü yıllardan itibaren “Vahşi Kapitalizm” adı verilen bir üretim biçimi, ülkelerin kendi halklarını acımasızca çalıştırmalarına sebep olmuştur. Uzun çalışma saatleri, sosyal güvencenin olmayışı, hafta tatili de dahil olmak üzere tatillerin bulunmayışı, karın tokluğuna yetecek kadar verilen yevmiye ücretler, çalıştırmada yaş sınırı bulunmayışı belirleyici özellikleridir. Henüz iş hukuku oluşmamıştır. İşçi hakları neredeyse hiç yoktur. Vahşi Kapitalizme tepki olarak Sosyalizm ortaya çıkmıştır ve yayılmıştır. Doğu toplumlarını inceleyen ve bazılarında devlet mülkiyeti ve ortak çalışma kavramına rastlayan Karl Marx, bu uygulamaları teorik olarak geliştirmiş ve ilk defa “Das Kapital” (The Capital) adlı eserinde Sosyalizmin esaslarını ortaya koymuştur. Karl Marx’dan etkilenen pek çok düşünürün katkılarıyla Sosyalizm kavramı daha da çok rağbet görmüş ve 1917 yılında Vladimir Lenin önderliğinde Rusya’da bir devrim yapılarak(Sovyetler Birliği) kurulmuştur. Orta Asya’da pek çok devlet Sovyetler Birliği’ne katılmıştır. Bu dönemde pek çok ülkede sınıf bilincine ulaşan işçiler sendikalar kurarak haklarını aramışlar ve böylece Proletarya (İşçi sınıfı) doğmuştur. Ayrıca daha sonra Çin’de gerçekleşen bir devrim ile de Çin Halk Cumhuriyeti sosyalizme geçmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri de sosyalist rejimler kurarak Doğu Blokunu oluşturmuşlardır. Bazı Uzak Asya ülkeleri ve Arap ülkeleri de yine sosyalizme geçmişlerdir. [Sosyalizm, üretici gücün insan emeği ve dolayısıyla toplum olduğu düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuş bir sistemdir.] Bunun üzerine Sosyalizm tehlikesi karşısında Kapitalist ülkelerde çalışma hayatında işçi lehine ödünler verilmeye, çalışma saatleri azaltılmaya, hafta sonu tatilleri verilmeye, iş

güvenceleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. 1929 Ekonomik Buhranının ardından Kapitalist ülkelerde de devletçi bir model olmasa bile devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiği görüşü yaygınlaşmıştır. İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes devletin ekonomiye müdahalesinin yöntemlerini ve formüllerini geliştirmiştir. 1940'lı yıllardan sonra (çok geç bir tarihte) Avrupa'da "İş Hukuku" ortaya çıkmıştır. Günümüzde hemen her ülkede devlet az veya çok, bir biçimde pek çok alanda etkin ve etkili olmaktadır. Ve hatta ekonomi, ticaret ve üretime müdahale etmekte veya etmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle günümüzde "Müdahaleci/Denetimli Kapitalizm" yaklaşımı değişik düzeylerde pek çok ülke tarafından benimsenmiştir. Devletler İş Hukuku ile işçi/ çalışan lehine olmak üzere çalışma hayatına müdahil olmaktadır.

ÜLKER (MİTOLOJİ)

Bir Kırgız efsanesinde "Meçin" adlı böceğin Tanrı tarafından Ülker yıldızına dönüştürüldüğü söylenmektedir. Uygur Türkerindeki bir söylencede ise Güneş'e karşılıksız bir aşk duyan Ülker, bu aşkını açıklamak için Çolpan (Venüs) yıldızından yardım almaktadır. Bu efsaneye göre Güneş aslında Ay'ı sevmektedir ve bundan dolayı Ülker, Ay'ı kıskanır. Anlatıda "Ülker yıldızı, gece olmadan önce elindeki değneği Güneş'in kalbine saplamış. Değnek maşa gibi kızardığı için Güneş bunu sezmemiş. Değnek kıpkırmızı kor gibi olunca, Ülker yıldızı alta geçmiş ve uykuya dalmış olan güzel Ay'ın kutlu yüzüne değneği saplayıvermiş" ifadeleri yer almaktadır. Böylece Ay'ın yüzünde kara bir leke kalır.

Astronomide: Ülker Takımyıldızı Türklerin en eski kozmolojik figürlerinden biridir. Anadolu'da mevsim döngüleri bu yıldız grubuna göre belirlenir. Yakut Türkleri'nin mitolojik inançlarına göre bir zamanlar gök kubbesi delikmiş. Gökteki deliklerden dünyaya soğuk doluyormuş. Soğuğu kesmek için, Yakutların efsanevî bir kahramanı 30 çift "kurt bacağı derisinden eldiven" dikerek üst üste giymiş ki elleri donmasın diye. Sonra göğe çıkarak Ülker'in yıldızları olan bu delikleri kapatmış.

SAMSARA

Samsara, yönetmenliğini Pan Nalin'in yaptığı 2001 yapımı bağımsız bir filmdir. Hindistan, Almanya, Fransa, İtalya ve İsviçre uluslararası ortak yapımıdır. Bir Budist rahibin aydınlanma arayışının öyküsü anlatılmaktadır. Başrollerinde keşiş Tashi rolünde Shawn Ku ve Pema rolünde Christy Chung oynamıştır.

Konu: Budist keşiş Tashi üç yıl boyunca bir mağarada yalnız olarak geçirdiği derin itikaftan uyanma zamanı gelince kendisini almaya gelen bir keşiş topluluğu tarafından çıkarılır ve manastıra götürülür. Bir süre sonra insanların arasına inerek yaptıkları ziyarette bir çiftçinin yanında kalırlarken çiftçinin kızı Pema ile tanışır. Manastır hayatını bırakıp çiftliğe döner ve hasat için mevsimlik işçilere katılır. Pema ile bir kez daha karşılaştıktan sonra evlenirler. Daha

sonra Karma adında bir oğulları olur. Ürünlerini herkes gibi tüccar Dawa'ya satmak yerine hasadı şehre getirerek kendisi satar, çünkü Dawa'nın yerel çiftçileri dolandırdığını anlamıştır. Bir süre sonra Sujata adlı bir kıza ilgi duymaya başlayan Tashi karısını aldatır. Filmin sonunda Tashi, manastıra dönmek için çiftliği terk eder. Birden karşısına çıkan karısının düşsel gerçekçi görüntüsü ile konuşur. Karısı kendisine Buddha'nın eşi Yashodara'dan bahseder, filmin bitişi bu konuşmadaki kadın duygularının ve sorumluluklarının vurgulanması ile gerçekleşir. Filmin en başında bir taşın üzerinde yazılı olarak görünen "Bir su damlasının hiç kurumamasını nasıl sağlarsın?" sorusunun yanıtını ise taşın arkasını çevirdiğinde gördüğü "Onu denize katarak" cümlesi ile öğrenir. Tüm film boyunca cinselliğin insan yaşamındaki anlamı sorgulanmaya çalışılır.

YAŞODHARA

Yaşodhara veya Yaşodara (Hintçe: यशोधरा, romanize: Yaśodharā veya İngilizce yaygın yazım: Yashodhara) Hint tarihinde ve Budizm inancı tarihi içeresinde (sonradan Buddha olarak anılan) Siddharta'nın karısıdır. Prens Siddhartha'nın akrabalarından birinin kızı olduğu bilgisi mevcuttur. Rahula adında bir çocukları olmuştur.

Yaşamı: Kral Suppabuddha ve kraliçe Amita'nın kızıydı. Yaşodhara, her ikisi de 16 yaşındayken Şakya prensi Siddhartha ile evlendi. 29 yaşındayken Rahula adını verdikleri bir erkek çocuk doğurdu. Bu tek çocuklarıydı, çünkü Prens Siddharta bundan sonra sarayı terk ederek aydınlanma arayışı içine girdi. Yaşodhara bunu öğrendiğinde kedere kapıldı. Böylece basit ve sade bir hayat sürmeye karar verdi. Akrabaları ona bakacaklarını söyleyen haberler gönderseler de, bu teklifleri kabul etmedi. Eski kocasını görebilme imkanı elde ettiğinde ise artık onu görmeye gitmedi ama oğlu Rahula'ya babasıyla görüşmeye gitmesini söyledi. Kendisi için şöyle düşünüyordu: "Elbette herhangi bir erdem elde ettiysem, o benim huzuruma gelecektir." Buddha, dileğini yerine getirmek için huzuruna gelerek sabrını ve fedakarlığını takdir etti. Yaşodhara'nın 78 yaşında öldüğü söylenmektedir.

SAHTE Mİ SERVET Mİ?

Sahte mi Servet mi? (İngilizce orijinal ad: Fake or Fortune?) belgesel nitelikli bir tv programıdır. Başvuran bazı kişilerin sahip oldukları tabloların ünlü ressamlara ait olup olmadığını ve bazen heykel gibi başka türden sanat eserlerinin gerçekte kim tarafından yapıldığını ve orijinal olup olmadıklarını inceleyen ve araştıran belgesel televizyon dizisidir. İlk sezon 2011'de yayınlanmıştır. Sanat simsarı Philip Mould tarafından yapımcı Simon Shaw ile birlikte oluşturuldu. Mould'un 2009 tarihli Sleuth kitabından esinlenildi. Mould ve gazeteci Fiona Bruce tarafından ortak olarak sunuldu.

Yöntem: Her bölümde Philip Mould ve Fiona Bruce genellikle belirli bir sanatçıyla ilgili olan bir tabloya (veya bir tablo grubuna) odaklanıyorlar. Ülke ve dünya çapında seyahat ediyor,

sergilerde sanatçıları inceliyor, uluslararası uzmanlarla görüşüyor ve yerel ipuçlarını takip ediyorlar.

MAMBETEMİNOV KAZIBEK

(Kırgızca: ''Казыбек Мамбетеминов'' veya '''Mambetimin uulu Kazıbek''', Kırgızca: ''Мамбетимин уулу Казыбек'')

Kırgız şair. Doğum tarihi 1901 yılıdır, ölümüne dair ise birkaç farklı tarih rivayet edilmektedir. En güçlü olasılıklar 1936 veya 1941 yılında öldüğü yönündedir.

Yaşamı: Kırgızistan'ın Narın ilinin Janı-Kuç (Жаны-Куч) köyünde (şimdiki Kazıbek köyü, günümüzde At-Başı ilçesine bağlı) doğdu. Muhtemelen 1912-1918 yılları arasında Buhara'da bir medresede eğitim gördü. Kazıbek, yörede tanınmış bir kişi olan babasından, küçük yaştan itibaren Arap harflerini öğrendi ve din eğitimi aldı. Diğer kesinleşmemiş bilgilere göre ise 1918-1921 yılları arasında Petrograd'da eğitim görmüştür. 1921-1924 yılları arasında köy öğretmeni olarak çalıştı. Şubat 1929'da Kırgız ÖSSC Merkez Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi, mülkleri ve toplumsal nüfuzlarıyla Kırgızistan'da Sovyet iktidarının kurulmasını engelleyen en zengin 44 Kırgız ailesinin Rusya'nın Orenburg (halk arasında Kırgızca: Orunboor / Орунбоор) bölgesine yerleştirilmesine dair bir kararname çıkardı. Kararda, bunların Sovyet karşıtı propaganda yaptıkları, kabileler arası çatışmaları körükledikleri ve cumhuriyetin ekonomik ve kültürel gelişimini engelledikleri iddia edildi. Sınır dışı edilecekler listesinden 44 kişi ayrıca 3'er yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bunlar arasında Kazıbek Mambeteminov da vardı. Kazıbek, Mayıs 1930'da (veya 1931) serbest bırakıldı. Karısı Zuurabu (Зуурабу) ve kızıyla birlikte Orenburg'dan ayrılarak akrabalarını ziyaret etmek üzere Ak-Talaa'ya (Ак-Талаа) geldi. Bir okul açıp çocuklara ders vermeye başladı, ancak haksız yere suçlanarak Narın'da hapse mahkûm edildi. Üç ay sonra hapisten çıktı ve ailesiyle birlikte At-Başı'ya taşındı. 1931 baharından itibaren Kırgızistan'ın sınır bölgelerinde kollektivizasyona karşı ayaklanmalar ortaya çıktı ve göç dalgası güçlenmeye başladı. Ak-Beyit sınır karakolu sorumlusu yerel halk tarafından öldürüldü. Sınır muhafızları isyancıları takip etti ve acımasızca öldürdü, bu isyancılardan bazıları, Kazıbek Mambeteminov da dahil olmak üzere, Çin'e kaçtılar. Mambeteminov, Çin'de bulunduğu süre içerisinde şiirler yazmış ve “Manas” destanını derlemiştir. Bir süre sonra memleketine dönmeye ve gizlice sınırı geçmeye karar verdi. Temmuz-Ağustos 1934'te Çin'den Kırgızistan'a dönerken yakalanarak idama mahkûm edildi. Ancak cezası hafifletilerek 10 yıl hapis cezasına çarptırıldı ve Kazakistan'ın Karaganda bölgesindeki zorunlu çalışma kampına gönderildi. Kesin olmayan bilgilere göre, şair burada kaldığı süre içerisinde Sovyet sistemini öven şiirler yazmıştır.

Ölüm tarihine dair söylentiler: Bir iddiaya göre 1935 yılının Haziran ayında yani idam cezasının verilmesinden tam iki ay sonra, SSCB Yüksek Mahkemesi Askeri Heyeti önceki cezayı bozdu ve (bilinmeyen sebeplerden dolayı) 10 yıl hapse mahkûm etti. Kazıbek, bizzat Stalin'e hitaben şiirsel bir şikayet yazdı. Şikayet, kendisiyle birlikte hapiste bulunan ve daha önce ilçe komitesinde ideolojik sekreter olarak çalışmış ve akıcı Rusça konuşan Karabekov adlı genç bir

adam tarafından tercüme edilmiş ve güçlükle gönderildi. Ancak şikâyet ilgili mercilere ulaşıp "serbest bırakın" cevabı gelmeden Kazıbek 1936 yılında hayatını kaybetmişti. Diğer bir söylentiye göre beş yıl süreyle affedilen şair, 1939 yılında Alma-Ata'ya nakledildi ve Kazakistan Sanat Fakültesi başkan yardımcılığına atandı. Orada pek çok eser kaleme aldı. Ancak şarkılar Kazıbek ismiyle değil, "Umek" (Умек) mahlasıyla yayınlanmıştı. Kazıbek, 1941 (veya 1942) yılında zatürre hastalığına yakalanarak 40 (veya 41) yaşında vefat etti. Başka bir anlatımda ise 1943'te hapisten çıkmış ve hemen kısa bir süre sonra da ölmüştür.

Ölümünden sonrası: Doğduğu köydeki bir ortaokul Mambeteminov'un adını taşımaktadır ve bir köye onun için bir anıt dikilmiştir. Köyünün adı da Kazıbek olarak değiştirilmiştir. Kazıbek'in çaldığı komuz (kopuz), ölümünden sonra, eskiden onunla birlikte zindana atılan bir köylüde kalmıştır.

Sanatı: Mambeteminov'un şiirleri, o dönemin insanlarının yaşantısını yansıtan, yüksek sanatsal ve eğitici değere sahipti. Özellikle sürgündeyken yazdığı "Orenburg Mektubu" (Rusça tanınan adıyla Письмо из Оренбурга) adlı eseri halk arasında geniş bir şekilde yayılmıştır. Şairin eserleri ancak 1990'dan sonra yayımlanmaya başlandı. Fakat el yazmaları günümüze ulaşamamıştır.

KLABAUTERMANN

(veya Klabattermann, Klaboterman ya da Kalfatermann)

Kuzey Almanya denizcilik batıl inancına göre, genellikle görünmez bir şekilde kaptanı tehlikeler konusunda uyaran ve şaka yapmayı seven bir gemi hayaleti veya cinidir.

Etimoloji: Aşağı Almanca'da "gürültü etmek" veya "gürültülü çıkararak dolaşmak" anlamlarına gelen "klabastern" fiili ile yine Aşağı Almanca "ziftle mühürlemek" anlamındaki "kalfatern" fiilinden türemiştir.

Özellikleri: Klabautermann figürü yelkenli gemilerle ilişkilendirilir. Ambarda yaşar, orada çekiç kullanır, istif yapar, fıçıları taşır ve tahtaları fırlatır; bazen çapa vincinin altında yaşadığı söylenir. Güverteye gelir, direğe tırmanır, yelkenli gemilerde pruvada oturur. Geminin onarılmasına veya temizlenmesine yardımcı olduğuna inanılır. Gemide görülmesinin kötüye işaret olduğu ve geminin batma tehlikesinin yaklaştığı anlamına geldiği söylenir. Gemide bir şeylerin birbirine çarpması, gece duyulan ayak sesleri ve diğer seslerle kendini belli eder. Görünüşü bir denizciye benzer; elinde çekiç bulunur, kızıl saçları ve yeşil dişleri vardır. Bazı denizciler onun ancak gemi battığında gemiyi terk ettiğini iddia ederler. Kimi gemiciler ise onun ara sıra geminin gelişini kaptanın evine duyurmak için karaya çıktığını söylerler. Eski bir denizci geleneğine göre, Klabautermann'ları caydırmak için her gemide bir tavuk bulunması gerekir.

Edebiyat: Klabautermann edebiyata Heinrich Heine, Friedrich Gerstäcker, Christian Morgenstern ve Theodor Storm aracılığıyla girmiştir. Şair ve yazar Klabund (Alfred Henschke),

mahlasının “Klabautermann” ve “Vagabund” kelimelerinin birleşimi olduğunu açıklamıştır. Ellis Kaut’un çocuk karakteri Pumuckl da “Klabauter’in soyundan gelmektedir”.

Heykeller: Klabauterman için birkaç kez heykel yapılmıştır. Örneğin; 1911 yılında JH Pagels tarafından 1912'den itibaren Bremerhaven'daki Pestalozzi Okulu'nun bahçesinde duran ve şu anda Bremerhaven'daki Alman Denizcilik Müzesi yakınındaki "Der Wasserschout" restoranının terasında görülebilen bir heykel yapılmıştır.

HEİN MÜCK

Almanya'nın Bremerhaven şehrinin simgesi haline dönüşmüş olan ve gerçek kimliği kesin olarak bilinmeyen bir kişidir. Bremerhaven sakinlerinin çoğu, yelkenli gemi döneminin yaşam sevincini ve kaygısızlığı, müziği simgeleyen sevimli denizcisi olarak onun adını anımsamaya devam etmektedir. Bremerhaven'lı Hein Mück, bu şehirde yaşamıştır ve Charles Amberg ile Willy Engel-Berger'in aynı isimli meşhur şarkısında kendisinden bahsedilir. Kim olduğuna dair bazı tahminler vardır. Bunlardan iki tanesi dikkate değerdir. Fakat olasılıkla dünyayı dolaşan denizci Hein Mück figürü muhtemelen Heinrich Soltziem ve Heino Mühlenbeck'ten önce de denizcilik çevrelerinde biliniyordu.

Olası Kişiler: 1. Heinrich Soltziem (d. 9 Ekim 1895, Großen Luckow - ö. 23 Nisan 1967, Penzlin) pek çok kişi tarafından Hein Mück olduğu düşünülen kişidir. 1904 yılında ailesiyle birlikte Bremerhaven yakınlarındaki Lehe'ye geldi ve burada Rickmers tersanesinde gemi marangozu olarak çıraklık yaptı. Daha sonra denize açılıp açılmadığı tartışmalıdır. I. Dünya Savaşı sırasında III. Weser Kalesi Brinkamahof'taki Denizci Topçu Tümeninde görev aldı. Burada akordeon çalması ve iştahının genişliğiyle tanındı. İkinci özelliği, ona yiyecek kabı (Muck) lakabının verilmesine neden oldu ve daha sonradan "Mück" olarak anılan adını kazandırdı. Çünkü yemek kabını daima iki kez doldururdu. Savaştan sonra Mecklenburg'daki Penzlin'de marangoz olarak çalıştı. Ölümüne kadar Penzlin 1907 erkek korosunun üyesiydi. O dönemde, kardeşlerinden bazılarının yaşamaya devam ettiği Bremerhaven'ı sık sık ziyaret etti. 2. Spaden'lı Heino Mühlenbeck, kendisi ile aynı adı taşıyan büyükbabasının Hein Mück olduğunu savunmaktadır. Atalarına nesiller boyunca Heinrich veya Heino Mühlenbeck denmiş ve onlar her zaman Hein Mück olarak anılmışlardır. Mühlenbeck, büyükbabasının ilk "Hein Mück"ün ta kendisi olduğunu düşünüyor. Verdiği bilgilere göre büyükbabası 1850 yılında Lehe'de doğdu. Sierra Cordoba gemisinde kasap olarak dünyayı dolaştı. O sırada gemide canlı hayvanlar vardı. Heino Mühlenbeck, büyükbabasından bahsederken “Kasap olarak onları yemek pişirmek için hazırlardı” diyor. Yanında akordeonu her zaman vardı. Heino Mühlenbeck'in babası ise Hein Mück'ü Avrupa'da tanıttı. 1958 yılında, kasap meslektaşlarıyla birlikte İsveç'te düzenlenen FIFA Dünya Kupası'na büyük bir posterle gittiler. Üzerinde "Hein ile Dünya Kupası'na" („Mit Hein zur Weltmeisterschaft“) yazıyordu. "Bremerhaven" adlı bir teknedeki denizcinin fotoğrafı televizyonlara ve çeşitli gazetelere çıktı.

Şarkı: Sembolik bir figür olarak gerçek anlamda tanınması, Charles Amberg'in sözleri ve Willy Engel-Berger'in müziğiyle bestelenen, 1930 yılında Bremerhaven'dan yayılan hit şarkı "Hein Mück" ile gerçekleşti. Eser daha sonra başka kişiler tarafından da seslendirildi: Hans Albers ve Lale Andersen tarafından okunduğunda popüler olmuştur. Halen birçok yerel koronun repertuarında yer almaktadır. Hit şarkının kahramanı "gerçek" Hein Mück ile aynı olmasa da, şarkının popülaritesi onu Bremerhaven için bir sembol ve reklam figürü haline getirmiş, şehir uzun süre yoğun bir şekilde onun adıyla reklam yapmıştır. Bremerhaven'li sanatçı Günther Bockelmann, öldüğü tarih olan 2009 yılına kadar “Bremerhaven’lı Hein Mück” olarak sahne almış ve bu sayede şehrin tanıtımını da gerçekleştirmiştir.

Edebiyat: Hein Mück ayrıca, "Seefahrt ist not!" adlı romanın da bir karakteridir.

Heykeller: Bürgerpark'ta "genç" Hein Mück heykeli bulunmaktadır. Hein Mück karakteri Bremerhaven sınırlarının ötesinde de tanınıyor. Örneğin Dudweiler şehir parkında, 1929 yılında Edmund Meusel tarafından yapılan bir heykel yer almaktadır (Bremerhaven Bürgerpark'taki "genç" Hein Mück heykelinin bir kopyasıdır). Bu figürün bir başka örneği de Siegburg'daki Cantulia Akordeon Fabrikası'nın önünde maskot olarak durmaktadır.

KAZIBEK BEY

(Kazakça: Қазыбек Би / Kazıbek Bi veya Қазыбек Кельдибекұлы / Kazıbek Keldibekulı)

Kazak halkının üç büyük tarihi önderinden biri, tanınmış devlet adamı. 1667 yılında Sir Derya nehri kıyısında doğmuştur. 1763 yılında ölmüştür. Yedi Yargı (Жеті Жарғы / Jeti Jarğı) olarak bilinen kanunun hazırlanmasını sağlayan kişilerden birisidir.

Takma ad: Halk arasında "Kaz Dawıstı" («Каз Дауысты» yani Kaz Sesli) olarak bilinirdi. Rivayete göre bu lakabı ona, Kazakların antlı (yeminli) düşmanı olan ve onun hitabet yeteneğine hayran kalan Cungar prensi Galdan-Tseren (Kazakça: Қалдан Серен / Kaldan Seren) vermiştir. Kaz sesli ifadesi mecazi olarak tiz sese sahip olan, ruhun derinliklerine işleyen bir sesle konuşan anlamlarına gelir.

Üç Beyler: Kazak tarihi içerisinde Kazıbek Bey (Қазыбек Би / Kazıbek Bi) ile birlikte Töle Bey (Төле Би / Töle Bi) ve Eyteke Bey (Әйтеке Би / Eyteke Bi) adlı kişiler Üç Bey olarak bilinirler. Bunlar Yedi Yasa'nın hazırlanmasını sağlayan beylerdir.

- Kazıbek Bi Keldibekulı (Қазыбек Би Кельдибекұлы): 1667-1763 yılları arasında yaşamıştır.

- Eyteke Bi Baybekulı (Әйтеке Би Байбекұлы): 1663–1756 tarihleri arasında yaşamıştır.

- Töle Bi Elibekulı (Төле Би Әлібекұлы): 1644–1700 yılları arasında yaşamıştır.

SURP NİŞAN MANASTIRI – SİVAS

Yıkım Tarihi Yanlıştır: Kaynaklarda yıkım tarihi 1915 olarak verilmektedir. Bu doğru değildir. Tespit edilemeyen bu tek kaynaktan çıkan hata yayılmıştır. Arkada Sivas Ulu Cami'nin minaresi görünmektedir. Yer doğrudur. 1950'li yılların başında yıkıldığı kesin olup tüm Sivas halkınca anımsanmaktadır. Askeri alanın yakınındaki (günümüzde içindeki) kilise başka bir yerdir ve adı farklıdır.

SAHRA

Tartışma: "Sahra" kelimesi Arapça'da "Çöl" demektir. Ancak "galat-ı meşhur, lugat-ı fasih"ten evladır (herkesçe bilinen, kabul edilen yanlış, doğru adlandırmadan daha geçerlidir) prensibi burada uygulanmalıdır. Sahra kelimesi burada artık özel bir ada dönüşmüş durumda. Tıpkı "Veba" kelimesi gibi. "Veba" aslında Arapça'da "salgın" demektir. (Pandemi sürecinde Arap televizyonlarına bakarsanız "Veba-i Kurûna" (Korona salgını) dendiğini sıklıkla görürsünüz. Ancak "Veba" kelimesi bizde özel bir hastalığı tanımlar hale gelmiş, bu hastalığa da Araplar "Taun" der (İngilizce Plague). Özetle Sahra Çölü kullanımı doğrudur bence.

SİSTEM YAKLAŞIMI

İncelenen bir sorunu veya olguyu bir sistem olarak ele alan bilimsel ve düşünsel anlayıştır. Her türden değişik oluşumları ve onların içerisindeki unsurları ve nitelikleri aralarındaki ilişkileri dikkate alarak açıklayan bir yaklaşımdır. Organizmaları, yapıları, örgütleri, mekanizmaları, doğal oluşumları bir bütün oluşturacak biçimde birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkili veya bağıntılı unsurlar dizisi olarak inceleyen bir bakış açısıdır. Aynı zamanda, olayların, durumların ve gelişmelerin incelenmesinde kullanılan bir bakış açısı bir düşünce tarzı, bir yöntemdir. Sistem yaklaşımı, olaylar ve olgular arasındaki ilişkileri ve karşılıklı etkileşimini inceleyerek analizlerde bulunur. Bu yöntem; zaten var olan " üzerinden 1900'lü yılların ilk yarısından itibaren belirli bir bilimsel yöntem geliştirmeyi amaçlamış ve yalnızca sistem örneklerini değil kavramının kendisini de ele alarak incelemiş ve özelliklerini tespit etmiştir.

Sistem Yaklaşımı'nın Tarihçesi: Alman filozof Friedrich Hegel tarafından bazı temel kavramlar 1800'lü yılların sonunda oluşturulmuş olsa da çok fazla ilgi çekmemiştir. 2. Dünya Savaşı patlak vermesinden önceki yıllarından itibaren bilimsel konuların ele alınışına yeni bir bakış açısı hakim olmaya başlamıştır. Disiplinler arası ortak bir yöntem oluşturma amacı güden bu anlayış evrenin bütünü üzerinden Tümdengelim yöntemini kullanarak her şeyin birbirine bağımlı olduğu fikrini başlangıç noktası olarak görmüştür. Ancak elde edilen sonuçların Tümevarım ile doğrulanması gerektiği savunulmuştur. Bütün bunlara uygun olan kavramın ise "Sistem" olduğu öngörülmüştür. Avusturyalı biyolog Ludwig von Bertalanffy'nin 1920'lerde başlattığı "Genel Sistem Kuramı" (İng. Uluslararası yaygın isim: "General Systems Theory", Alm. orijinal isim "Allgemeine System Theorie / Lehre") bilim dünyasında dikkat çekmiştir. Alman felsefe

ekollerinin savaş öncesi Almanca konuşulan komşu ülkelerdeki (Avusturya, İsviçre) etkinliği bilimde yöntem arayışlarına katkı sağlamıştır. Biyolojide sistemlerin gözlemlenebilirliğinin pek çok bilim dalına nazaran daha kolay ve belirgin olması bu yaklaşımın ilk kez bu alanda ortaya çıkışının önemli nedenlerinden birisidir. Bertalanffy biyolojide uyguladığı sistem teorisini diğer alanlara da uygulamak istemiş ve çeşitli disiplinler için ortak prensiplerin var olduğunu göstererek hepsine uygulanabilecek genel bir analitik model geliştirmeye çalışmıştır. Ayrıca Lotka tarafından 1930'ların başlarında temel ilkeleri ve bağıntıları belirginleşmeye başlamış olsa da, ilk kez yazılı metinlere geçişi ancak 2. Dünya Savaşı sonrasını bulmuştur. Çünkü Avusturya'nın Almanya'ya ilhak edilmesi ile birlikte bu alanda da bir duraklama yaşanmıştır. Savaş sonrasında Fizik bilimindeki ilerlemeler ve teknolojideki gelişim ile de desteklenen ve bütün bunların yanısıra insanlık tarihinde eşine rastlanmayan bir topyekün savaşın yıkıcı etkilerinin dünyadaki en uzak çevreyi bile dikkate almak gerektiğini göstermesi ve böylece dünyanın bütünsel olarak değerlendirilmesi ile pratik olarak önemi anlaşılan bu yaklaşım yaygınlaşmıştır. Bunun sonucunda "Sistem Yaklaşımı" olarak bilinen bu yeni düşünce tarzı bilimsel çevrelerde daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. Matematikçi Norbert Wiener 1948 yılında sistemlerin birleşimi üzerine bir yaklaşım geliştirmiştir. Von Bertalanffy Genel Sistem Kuramı'nın sadece oluşturucusu değil, aynı zamanda bu anlayışın yaygınlaştırılmasına dayalı bir hareketin ve bilimsel örgütlenmenin başta gelen öncüsü ve organizatörüdür. 1954'de ilk olarak "Genel Sistemler Teorisi'ni Geliştirme Birliği" (The Society of the Advancement of General Systems Theory) adıyla kurulan organizasyon sonradan "Genel Sistemler Teorisi Birliği" (The Society of General Systems Theory) adını almıştır. Kuruluşun kamuya açıklanan amaçları başlıca şunlardır:

1- Çeşitli alanlardaki kanun, model ve kavramlar arasında yapı benzerliklerini araştırmak ve bir alandan diğerine gerekli transferleri gerçekleştirmek;

2- İhtiyaç duyulan alanlarda ortaya çıkan teorik sistem modellerin yaygınlaştırılmasını ve geliştirilmesini teşvik etmek;

3- Farklı bilim dallarında çalışan uzmanlar arasında iletişimin artırılması sayesinde bilimde ortak genel geçer bir modele ulaşmak.

Kuruluş yaygınlaştırmaya çalıştığı Sistem Teorisini hem de bir yöntem olarak benimsemiştir. Dolayısıyla kuramın bilinçli bir biçimde kullanılan ilk uygulamasını gerçekleştirmiştir. Sistem yaklaşımı değişik alanlarda farklılaşarak bilim dallarına özgü ayrıntılar belirginleşmeye başlamıştır. Antropoloji alanında Margaret Mead, sosyolojide Talcott Parsons ve Niklas Luhmann, ekolojide Fritjof Capra, Yönetim bilimlerinde özellikle Beşinci Disiplin (1990) adlı eseri ile Peter Senge, İnsan Kaynakları alanında Richard Swanson, Fizikte Köhler, sistem yaklaşımının başlıca savunucuları olmuşlardır.

Genel Sistem Kuramı: Son derece metodolojik prensipler içeren bu yaklaşımın ilk dönemlerinde felsefi temellerinin oluşturulmaya çalışılması ve mantık biliminin önermelerinden yararlanması bakımından geniş kitleler tarafından anlaşılabilir olmaktan uzak olduğu görülür. Ancak özet olarak "her olayı belirli bir çevre içinde başka olaylarla ilişkili olarak

incelemenin olayları anlama, tahmin ve kontrol etme açısından geleneksel yöntemlere göre daha etkin olduğu” ileri sürülmüştür. Genel olarak sistemlere ve bunların özel türlerine veya bağımsız alt sistemlerine ve aralarındaki ilişkilere uygulanan modeller, ilkeler ve yasaların tespit edilebileceği savunulmuştur. Deneysel olarak sistemler algılandıkları biçimde gözlenip incelenir ve daha sonra bu gözlem sonuçları değerlendirilir. Sistem yaklaşımı aynı zamanda, probleme ilişkin tüm öğelerin göz önüne alınıp, incelenerek problemin anlaşılması ve belirlenmesine ilişkin bir bakış açısı olarak da tanımlanabilir. Genel Sistem Kuramı, her türden sistemlere ilişkin yöntemlerin, sorunların, ilkelerin ve genel kavramların tümünü içeren ortak bir yaklaşım oluşturmayı amaçlamıştır. Bu yönüyle, bir teoriden ziyade metodolojik (yöntembilimsel) bir yaklaşım veya çalışma alanı olduğu yönünde eleştiriler yöneltilmiştir. Bu sebeple sıklıkla “Genel Sistemler Araştırması” (General System Research) olarak da adlandırılmıştır. Bütün bu yöntem tespiti çalışmalarının henüz oluşturulma aşamasında olmasına rağmen Bertalanffy ayrıca, Sistem Yaklaşımı’nı kullanarak Dünya’ya bakmanın bazı pratik sonuçlarının da olduğunu öne sürmüş ve oluşturduğu yöntemi kullanarak basit çıkarımlarda da bulunmuştur. Bilim adamlarının sistem yaklaşımından bihaber olarak, çevreden kopukluğu bir yaşam biçimi olarak benimsediklerini ve bu nedenle bir kapsül içinde olduklarını ve onları oradan çıkarmanın nerdeyse imkansız olduğunu belirtmiştir ve iddiaları dönemin bilim dünyasında belirli düzeyde tepki ile karşılanmıştır.

Günümüzde Sistem Yaklaşımı: Bir bilim dalı veya bir disiplin olmaktan ziyade bir yöntem, bir bakış açısı ve bir değerlendirme biçimi olarak fen bilimlerinin yanı sıra eğitim, psikoloji, sosyoloji, siyaset, ekonomi gibi sosyal bilimlerde de yaygın olarak kullanılmaktadır.

İNGİLİZCE

YER – SU

Yer-sub (Yar-Sub also Yer-Su or Yir-Sub) are a category of nature spirits in the Turkic-Mongolian belief of Tengriism. The name means "Earth–Water" in Turkic languages. The word Yer-Sub had two meanings. One was the name of natural spirits, the other the visible world, the Native Land.

Spirits of Earth and Water: Tengrist people believe that Yer-sub spirits exist in trees, lakes, mountains, stones, and sometimes in a whole empire, and that Yer-sub spirits are the forgotten souls of ancestors. They think that, if the name of an ancestor is not mentioned any more, that ancestor's soul will become object in the nature. Tengrists are required to be careful and respectful towards nature, so as not to disturb the Yer-sub spirits. They also must be thankful to them, when they take something from nature. Demons and spirits served important functions in pre-industrial Turkic / Altaic societies and were considered to be very interactive in the lives and domains of humans. Some spirits were benevolent and could be helpful in human tasks, others were harmful and often destructive. These spirits were also considered to be derived from ancestors or certain deceased humans. Such spirits could appear at will in various forms including that of different animals or human form. Some of these spirits could also participate in malevolent activity to harm humans, such as drowning humans, obstructing the harvest, or sucking the blood of livestock and sometimes humans. Hence, the Turkic peoples were obliged to appease these spirits to prevent the spirits from their potential for erratic and destructive behaviour. Yar-Sub or Yer-Su is mentioned together with Gök-Tengri in the Orkhon Inscriptions, under the name Yduk (Turkish: Iduk, Idık "Sacred") Yar-Sub (Earth-Water). One of the records states: "Turkic Tengri and Turkic sacred Yer-Sub said in Heaven: "Let not the Turkic people vanish! Let them be a Nation!" The ancient Turkic people called the visible world occupied by their people Yar-Sub (Earth-Water) or Middle Earth, emphasising its central location.

Natural forces: In Turkic community, each boy (clan) and tribe had their territory, the boundaries of which outlined their world. This Yar-Sub (Land-Water or Earth-Aqua) was theirs, beyond which were others possessions. Their own limited Yer-Sub (Yer-Su) was not just a settled space but also a smaller version of the world. For each boy (clan), their land was the centre of the world and a focus of order and harmony. "Native land" was not only a geographical concept, but was also a space that could be emotionally perceived by man. It was the land of the Clan and of the Ata-Ana (Ancestors) and could never be sold or given away. The dominant role in determining the fate of people and ulus (nations) belonged to Gök-Tengri, but natural forces yielded to Yar-Sub. Sometimes on Tengri's command, Yer-Sub punished people for their sins. But they are generally considered benevolent. To appease Yar-Sub, sacrifices were made every spring in preparation for the cattle-breeding season and before planting crops. With the disintegration of the ancient Turkic states, the rituals to Yer-Sub (Yer-Su) began to take on distinct local forms. As in ancient ages, they were conducted in the upper rivulets and on the shores of lakes. White rams were sacrificed and hung on a tree,

under which a prayer was conducted. After the ritual, participants feasted and exchanged gifts.

AK ANA

Ak Ana (Ağ Ana or Ak Ene), the "Holy Mother", is the primordial creator-goddess of Turkic people and the Khanty and Mansi peoples of Siberia. She is also known as the goddess of the water. She was the consort and daughter of Kayra Han. Water had been created earlier than Earth. Therefore, she was believed to be the elder sister of Earth. The beginning of the Earth emanated from Water. In ancient Turkic beliefs, Tengri (God) Kaira Khan is a pure, white goose that flies constantly over an endless expanse of water (time). But before Ak-Ana appears to urge Kaira Khan to create, he experiences a disturbance of his calm. From the bottom of the Water a "sacred duck" Lura lifted the sand, clay and silt, from which the Earth was created. Water was the initial state of everything in existence. Water evenly gave rise to both foreign and hostile elements. It was the possessor of spirits and the entrance into the other realm. The life, fertility and productivity of land depended on the Ak Ana.

1. Aka is an Anatolian river goddess / female deity.

2. Aha is a river god (or male deity) of the Sakha (Yakut) mythology.

UBIR

Ubir (Chuvash: Вупăр / Vupăr or Вупкăн / Vupkăn, Tatar: Убыр, Turkish: Ubır) is a mythological or folkloric being in Turkic mythology who subsist by feeding on the life essence (generally in the form of blood) of living creatures, regardless of whether it is undead person or being. Ubirs were usually reported as bloated in appearance, and ruddy, dark in colour; these characteristics were often attributed to the recent drinking of blood. The causes of vampiric generation were many and varied in original folklore. In Turkic and Slavic traditions, any corpse that was jumped over by an animal, particularly a dog or a cat, was feared to become one of the undead. Ubirs are reanimated corpses that killing living creatures to absorb life essence from their victims. Tales of supernatural beings consuming the blood or flesh of the living have been found in nearly every culture around the world for many centuries. Almost every nation has associated blood drinking with some kind of revenant or demon, or in some cases a deity. A story is told about blood drinking in the Epic of Ural-Batyr. Once when the parents were gone hunting, Shulgen was challenging Ural to drink the blood of animal at home, that was left by parents. Ural refused to do it. Then Shulgen drank the blood himself. Parents cursed their son Shulgen and rejected him.

In Slavic culture: The word has parallels in virtually many Slavic languages: Czech and Slovak upír, and (perhaps East Slavic-influenced) upiór, Ukrainian упир (upyr), Russian упырь (upyr'), Belarusian упыр (upyr), from Old East Slavic упирь (upir'). The exact etymology is unclear.

Among the proposed proto-Slavic forms are ǫpyrь and ǫpirь. Another, less widespread theory, is that the Slavic languages have borrowed the word from a Turkic term for Ubır or Ubar "witch". Czech linguist Václav Machek proposes Slovak verb "vrepiť sa" (stick to, thrust into), or its hypothetical anagram "vperiť sa" (in Czech, archaic verb "vpeřit" means "to thrust violently") as an etymological background, and thus translates "upír" as "someone who thrusts, bites". An early use of the Old Russian word is in the anti-pagan treatise "Word of Saint Grigoriy" (Russian Слово святого Григория), dated variously to the 11th–13th centuries, where pagan worship of upyri is reported. Common Slavic belief indicates a stark distinction between soul and body. The soul is not considered to be perishable. The Slavs believed that upon death the soul would go out of the body and wander about its neighbourhood and workplace for 40 days before moving on to an eternal afterlife. Thus pagan Slavs considered it necessary to leave a window or door open in the house for the soul to pass through at its leisure. During this time the soul was believed to have the capability of re-entering the corpse of the deceased. Much like the spirits mentioned earlier, the passing soul could either bless or wreak havoc on its family and neighbours during its 40 days of passing. Upon an individual's death, much stress was placed on proper burial rites to ensure the soul's purity and peace as it separated from the body. The death of an unbaptized child, a violent or an untimely death, or the death of a grievous sinner (such as a sorcerer or murderer) were all grounds for a soul to become unclean after death. A soul could also be made unclean if its body were not given a proper burial. Alternatively, a body not given a proper burial could be susceptible to possession by other unclean souls and spirits. Slavs feared unclean souls because of their potential for taking vengeance. From these deep beliefs pertaining to death and the soul derives the invention of the Slavic concept of Ubır. A vampire is the manifestation of an unclean spirit possessing a decomposing body. This undead creature needs the blood of the living to sustain its body's existence and is considered to be vengeful and jealous towards the living. Although this concept of vampire exists in slightly different forms throughout Slavic countries and some of their non-Slavic neighbours, it is possible to trace the development of vampire belief to Slavic spiritualism preceding Christianity in Slavic regions. These applications are similar to the Turkish culture.

UMAY

Umay (also known as Umai; in Old Turkic, Kazakh: Ұмай ана, Russian: Ума́й or Ымай) is the goddess of fertility and virginity in Turkic mythology and Tengriism and as such related to women, mothers and children. Umay resembles earth-mother goddesses found in various other world religions.

Etymologoy: In Mongolian, Umai means 'womb' or 'uterus'. The earth was considered a "mother" symbolically. The Turkic root umāy originally meant 'placenta, afterbirth', and this word was used as the name for the goddess whose function was to look after women and children, possibly because the placenta was thought to have magic qualities. Literally in the

Mongolian language, "eje" or "eej" means "mother," and in Old Turkic, the similar word eçe also means 'mother'.

Goddess of Children: Umay is a protector of women and children. The oldest evidence is seen in the Orkhon monuments. From these it is understood that Umay was accepted as a mother and a guide. Also, khagans were thought to represent Kök Tengri. Khagan wives, katuns or hatuns, were considered Umays, too. With the help of 'Umay, katuns had babies, and these babies were the guarantee of the empire. According to Divanü Lügat'it-Türk, when women worship Umay, they have male babies. Turkic women tie strings attached with small cradles to will a baby from Umay. This belief can be seen with the Tungusic peoples in Southern Siberia and the Altay people. Umay is always depicted together with a child. There are only rare exceptions to this. It is believed that when Umay leaves a child for a long time, the child gets ill and shamans are involved to call Umay back. The smiling of a sleeping baby shows Umay is near it and crying means that Umay has left. In the view of the Kyrgyz people, Umay not only protects children, but also Turkic communities around the world. At the same time Umay helps people to obtain more food and goods and gives them luck. As Umay is associated with the sun, she is called Sarı Kız 'Yellow Maiden', and yellow is her colour and symbol. She is depicted as having sixty golden tresses that look like the rays of the sun. She is thought to have once been identical with Ot Ene of the Mongols and Altay. Umay and Ece are also used as female given names in the Republic of Turkey.

OD IYESI

Od iyesi (Tatar: Ут Иясе or Ut İyäse, Chuvash: Вут Ийĕ, Sakha: Уот Иччи) is the Turkic and Mongolian spirit or deity of fire. In Turkic languages, Od (or Ot) means fire, and iye is the familiar spirit of any natural asset, literally meaning "master" or "possessor." Od iyesi protects the fire. It is also known as Ateş iyesi or Alev iyesi ("flame" or "blaze spirit").

Od Ana: She is the Turkic and Mongolian goddess of fire. She is also referred to as goddess of marriage. She is the female form of Od iyesi. The name Ot Ene means "fire mother" in the Altay language (od "fire"; ene "mother"). In Mongolian folklore, she is referred to as the "queen of fire." She was said to have been born at the beginning of the world, when the earth and sky separated. Some equate her to Umai, the mother goddess of the Turkic Siberians, who is depicted as having sixty golden tresses that look like the rays of the sun. Umai is thought to have once been identical with Ot of the Mongols. Tengri, the chief god, orders three fires to be burnt in the human soul, and Od Ana buries and puts out the three fires on Earth. Today, Turkish people call this "cemre," the fire that falls to Air, Earth and Water every year.

In Turkic languages

- Tuvan: От Ава
- Uzbek: O't Ona or Otash Ona
- Tatar: Ут Әни or Ут Ана or Ut Ana

- Kazakh: От Ана
- Chuvash: Вут Анне or Вут Абай
- Bashkort: Ут Апай
- Sakha: Уот Ийэ
- Turkmen: Ot Ene or Ot Eje
- Uyghur: ئوت ئانا
- Turkish: Od Ana
- Ottoman Turkish: اود آنا
- Kyrgyz: От Эне
- Altai: От Эне
- Khakas: От Ине or От Иҷе
- Balkar: От Ана

Its name in Hungarian culture is Tűz Anya and in Mongolian belief is Гал Ээж (Buriat: Гал Эхэ, Oirat: Һал Эк). These entities have many similarities, and each has the same meaning, "fire mother."

Od Ata: He is the Mongolian and Turkic / Altai god of fire. He is the male form of Od iyesi. Od Ede means 'Fire Father' in the Altay language (od "fire"; ede "father"). In Mongolian folklore he is referred to as the Od Khan "king of fire". Od Khan (or Odqan) is a fire spirit in the shamanistic traditions of Mongolia. He is usually described as a red coloured humanoid, riding a brown goat. His female counterpart is Yalun Eke (Yalın Eke), the 'fire mother'.

In Turkic languages

- Tuvan: От Ата
- Uzbek: O't Ota or Otash Ota
- Tatar: Ут Әти or Ут Ата or Ut Ata
- Kazakh: От Ата
- Chuvash: Вут Атте or Вут Ашшĕ
- Bashkort: Ут Атай
- Sakha: Уот Аҕа
- Turkmen: Ot Ata
- Uyghur: ئوت ئاتا
- Turkish: Od Ata
- Ottoman Turkish: اود آتا
- Kyrgyz: От Ата
- Altai: От Ада
- Balkar: От Ата
- Khakas: От Аба or От Ада

Its name in Hungarian culture is Tűz Atya or Tűz Apa and in Mongolian belief is Гал Эцэг (Buriat: Гал Эсэгэ, Oirat: Һал эцк). These entities have many similarities, and each has the same meaning, "fire father."

Similar creatures

1. Ocak iyesi ("hearth spirit") is spirit of hearths. It is one kind of Od iyesi.

2. Soba iyesi ("stove spirit") is a fire spirit as well.

AYAZ ATA

Ayaz Ata (Uzbek: Ayoz Bobo, Kyrgyz: Аяз Ата, Kazakh:Аяз Ата, Turkmen: Аяз Баба or Ayaz Baba) is a winter god and a fictional tale character that it represents who in some Turkic cultures plays a role similar to that of Santa Claus or Russian Ded Moroz. The literal translation of the name would be "Frost Father", although the name is often translated as "Grandfather Frost". He was created of Moon light and caused by cold weather.

Features: Literary depictions of Ayaz Ata commonly show him accompanied by Kar Kız (Tatar: Кар Кызы or Qar Qızı means "Snow Girl" or "Snow Maiden"), his granddaughter and helper, sometimes with influence of Russian Snegurochka, who often depicted in long silver-blue robes and a furry cap or a snowflake-like crown. She is a unique attribute of Ayaz Ata; no traditional gift-givers from other cultures are portrayed with a similar companion. The traditional appearance of Ayaz Ata resembles that of Ded Moroz, with his coat, boots and long white beard. Specifically, Ayaz Ata is often shown wearing a heel-length fur coat, a semi-round fur hat, and valenki or jackboots on his feet. Unlike Santa Claus, he is often depicted as walking with a long magical staff. He is often depicted in long silver-blue robes and a snowflake-like crown.

In Azerbaijan: Ayaz Ata is known as Şaxta Baba ("Grandfather Frost") and his companion grandchild is known as Qar Qızı ("Snow Girl"). Şaxta Baba brings gifts to children at New Year celebrations, however Qar Qızı is rarely present at the festivities.

In Bashkortostan: In Bashkir, Ayaz Ata is known as Ҡыш бабай (Qïš babay, literally: "Winter Father"), and his granddaughter is known as Ҡарһылыу (Qarhïlïw, "Snow beauty").

In Tatarstan: In Tatar culture Ayaz Ata is known as Qış Babay (Кыш Бабай, literally: "Winter Grandfather") and Russian Snegurochka is known as Qar Qızı (Кар Кызы "Snow Girl").

In Yakutia: Chys Khan (Sakha: Чисхан, Turkish: Kış Han, "Winter King") is known as the master of cold, accompanied by the snow maiden Khaarchana (Sakha: Хаарчаана).

In Kyrgyzstan: Аяз Ата (Ayaz Ata) is the same Kyrgyz name.

AL BASTY

Al Basty (Turkish: Albastı; Uzbek: Alvasti; Tatar, Kyrgyz, Kazakh: Албасты, Chuvash: Алпастă, Azerbaijani: Albasdı, Russian: Албасты́) or Al Kardai is an ancient female spirit, the personification of guilt, found in folklore throughout the Caucasus mountains, with origins going as far back as Sumerian mythology. Al means red, and bastı means pressure or pressing in Turkic languages.

Other languages

- Bashkort: Албаҫты
- Uzbek: Alvasti
- Altai: Алвасти́
- Turkmen: Албассы
- Kyrgyz: Албарсты́
- Nogai: Албаслы́
- Kumyk: Албаслы́
- Balkar: Алмасты́
- Tajik: Албасти
- Lezgian: Алпаб
- Chechen: Алмазы
- Yaghnobian: Албасты
- Çuvaşça: Алпастă
- Sogdian: Олбасты
- Russian: Албасты́

CHILDREN OF ULGAN

Ulgan has seven sons, named Akoğlanlar (White Boys) or Kıyatlar. They are "Karakush Khan, Karshyt Khan, Pura Khan, Burcha Kan, Yashyl Khan, Er-Kanym Khan, Bakty Khan". And he has seven daughters, that named Akkızlar and Kıyanlar. But no one knows their names. His daughters are source of inspiration for shamans.

Akoghlanlar – They are the sons of Ulgan.

1. Karshyt Han or Karşıt: The god of purity.
2. Pura Han or Bura: The god of horses.
3. Burcha Han or Burça Kan: The god of prosperity.
4. Yashyl Han or Yaşıl Kan: The god of nature.
5. Karakush Han or Karakuş: The god of birds.
6. Kanym Han or Er Kanım: The god of confidence.
7. Bakhty Han or Baktı Kan: The god of blessing.

KOYASH

Koyash (Tatar: Кояш or Qoyaş, Bashkort: Ҡояш, Uzbek: Quyosh, Uyghur: قۇياش, Turkish: Kuyaş) is the god of sun in Turkic mythology. Gök Tanrı created the earth with rays of sun light, thus, Koyash took part in the creation of earth. Solar rays are also considered to be "strings" between the sun and the spirits of plants, animals and humans. Turks who worship Koyash turn towards the sunrise when praying. Koyash is the son of Gok Tengri "Sky God" (Tenger means sky in Mongolian) and the Earth Goddess. The power and vital force of the Sun God, making it a priority to bow to him each morning as he rises. Solar rays are strings that link the spirits of plants to heaven, and considered a medium for transmitting Tengri into infants. Koyash is often depicted as a fiery bird or a winged horse. These images are often used to adorn things such as ceramic pots and earrings in ancient times. The sun god Koyash can make "solar strands" from his hands capable of ensnaring and burning his victims. To the Altai people, the sun represented light, warmth, and growth. This made the sun deity very important, as the sun was seen as the ruler of all that he created. Then he is portrayed as a warrior.

Sun in Turkic culture: The Sun (also Koyash) was the son of Gok-Tengri (Sky God) and the Torak Ana (Earth Goddess). The Turkic people and Mongols honoured the power and vital force of the Sun God. Reportedly the Huns, leaving their villages in the morning, welcomed the rising sun and bowed towards him. Altai people would turn towards the sunrise when praying. They worshipped the Sun because Gok-Tengri supervised the creation of the world by the Sun’s rays, which are but strings linking the spirits of plants to the Sun. Likewise solar rays were considered a medium for transmitting the life force sent by Tengri to the infant. A vivid example is the legend of the birth of An-Lushan by a Shamaness. At his conception it was said that a ray of light penetrated the yurt. Alan-Goa, the mother of the Mongols, conceived from a ray that penetrated the yurt through a smoke hole. The Turkic pqeople associated the Sun’s path in the sky with the flight of a fire-bird or a winged horse. Flying (winged) horses as symbols of the Sun were widely used in the cosmological myths of Turkic peoples. And other animals (rams, deer, bulls) were also connected with the Sun.

SHURALA

Shurala also spelled Shurale (Cyrillic: Шүрәле or Шурале, Tatar: Şüräle, Turkish: Şürele), is a male monster (a forest demon) in Bashkir and Tatar mythology. According to legends, Şüräle lives in forests. He has long fingers, a horn on its forehead, and a woolly body. He lures victims to a thicket and tickles them to death. Şüräle closely resembles other similar characters from the folklore such as Arçuri of the Chuvashes, Pitsen (Picen) of the Siberian Tatars and Yarımtıq of the Ural Tatars.

Description: He can shapeshift into many different forms. As a human, he looks like a peasant with glowing eyes, and his shoes are on backwards. A person who befriends Şüräle can learn

the secrets of magic. Farmers and shepherds would make pacts with the leshy to protect their crops and sheep. Şüräle has many tricks, including leading peasants astray, making them sick, or tickling them to death. They are also known to hide the axes of woodcutters. A person gets lost in the woods when a Şüräle crosses their path. To find the way out, you have to turn your clothes inside out and wear shoes on opposite feet. Inspired by the Tatar folklore, Ghabdulla Tuqay wrote a poem Şüräle. Şüräle was Tuqay's pseudonym. The first Tatar ballet by Farit Yarullin had its name after Şüräle.

ARCHURA

Archura (Chuvash: Арçури, Tatar: Арсури, Turkish: Arçura, Russian: Арзюри) is a shapeshifting woodland spirit in Turkic mythology who protects wild animals and forests.

Description: Archura usually appears as a man, but he is able to change his size from that of a blade of grass to a very tall tree. He has hair and a beard made from living grass, and is sometimes depicted with a tail, hooves, and horns. Archura has a close bond with the gray wolf (Turkish: Bozkurt). Legend describes him as having a red scarf and his left shoe on his right foot. He also had no shadow. Archura protects the animals and birds in the forest and tells them when to migrate. He can shapeshift into many different forms. As a human, he looks like a peasant with glowing eyes. Archuras are terribly mischievous beings: they have horrible cries, and can imitate voices of people familiar to wanderers and lure them back to their caves, where the Archuras will tickle them to death; they also remove signs from their posts. They aren't evil: although they enjoy misguiding humans and kidnapping young women, they are also known to keep grazing cattle from wandering too far into the forests and getting lost. Sometimes more than one Archura inhabits a forest, and then they will fight for their territory, knocking down trees and scaring animals.

Chor / Chura: There are two different kinds of Chura. The one (Bichura) that comes from the forest is married to the Orman iyesi. The other one (Archura) comes from the cellar and she is married to Ev iyesi.

SU IYESI

In Turkic mythology, Su Iyesi (Tatar: Су Иясе or Su İyäse, Chuvash: Шыв Ийĕ, Sakha: Уу Иччи; literally "water master") is a water spirit. It corresponds to the nymph in Turkic cultures. It is a disembodied, incorporeal, intangible entity, but she can turn into a female creature.

Features: When angered, she breaks dams, washes away water mills, and drowns people and animals. She drags people down to her underwater dwelling to serve him as slaves. She is in Tatar fairy tales the same creature as the Su Anası ("water mother"). In Turkic tales, she live in ponds or rivers. There is no mention of a particular dwelling, and the 'half-sunken log' is unapparent. Su Iyesi is sometimes associated with perilous events such as floods, storms,

shipwrecks and drownings. In other Turkic folk traditions, she can be benevolent or beneficent.

Su Ana ("water mother"): She is often mentioned as the female form of Su Iyesi. Su ASu Iyena is said to appear as a naked young woman with a fairy-like face and yellow and long hair, usually covered in black fish scales. She has a fish's tail and eyes that burn like fire. She usually rides along her river on a half-sunken log, making loud splashes. Local drownings are said to be the work of the Su Anası. She is wife of Su Ata. She likes shores and gets out of the water.

In Turkic languages

- Tuvan: Суг Ава
- Uzbek: Suv Ona or Suw Ona
- Tatar: Су Әни or Су Ана or Su Ana
- Kazakh: Су Ана
- Chuvash: Шыв Анне or Шу Абай
- Bashkort: Һыу Апай
- Sakha: Уу Ийэ
- Turkmen: Suw Ene or Suv Eje
- Uyghur: سۇ ئانا
- Turkish: Su Ana
- Ottoman Turkish: سوُ آنا
- Kyrgyz: Суу Эне
- Altai: Суу Эне
- Khakas: Суғ Ине or Суғ Иҷе
- Balkar: Суу Ана
- Gagauz: Su Ana

Its name in Hungarian culture is Víz Anya and in Mongolian belief is Ус Ээж (Buriat: Уһан Эхэ, Oirat: Усн Эк). These entities have many similarities, and each name has the same meaning, "aqua mother".

Su Ata ("water father"): He is the male form of Su Iyesi. He appears as an old man with a frog-like face, greenish beard, with his body covered in algae and muck. He has webbed paws instead of hands. He usually rides along his river. Consequently, he is often dubbed Vudaş (Chuvash: Вутăш, Vutăş) by the Chuvash people. He is a river and lake god. When someone is drowned, people often say "Su ata took him." He also reportedly hates people who pollute the waters. The advice on how to please him goes that one should throw a whole bread into the water to make him happy. Also, when a bride must go far away, she has to be introduced to su ata.

In Turkic languages

- Tuvan: Суг Ата

- Uzbek: Suv Ota or Suw Ota
- Tatar: Су Әти / Ата or Su Ata
- Kazakh: Су Ата
- Chuvash: Шыв Атте or Шу Ашшĕ
- Bashkort: Һыу Атай
- Sakha: Уу Аҕа
- Turkmen: Suw Ata or Suv Ata
- Uyghur: سۇ ئاتا
- Turkish: Su Ata
- Ottoman Turkish: سۇ آتا
- Kyrgyz: Суу Ата
- Altai: Суу Ада
- Khakas: Суғ Аба or Суғ Ада
- Balkar: Суу Ата
- Gagauz: Su Ata

Its name in Hungarian culture is Víz Atya or Víz Apa and in Mongolian belief is Ус Эцэг (Buriat: Уһан Эсэгэ, Oirat: Усн эцк). These entities have many similarities, and each has the same meaning, "water father".

Similar creatures

1. Irmak iyesi or Öğüz (Öz) iyesi is river spirit. It is one kind of Su Iyesi.

2. Çay iyesi or Dere iyesi is spirit of creeks and rivulets. In Azerbaijani folklore, it is known as çay ninesi ("creek grandmother").

3. Göl iyesi is a lake spirit.

EV IYESI

Ev iyesi (or Öy Atası, sometimes Өй бәкчәсе "House Guard") is a household deity in Turkish mythology. Also known as Uy (Oy) iyesi or Yurt iyesi. Ev iyesi is a deity or spirit that protects the home, looking after the entire household or certain key members.

Meaning of iye: Ev İyesi is a house spirit in Turkish / Turkic folklore. Usually İye has the meaning of "familiar spirit". He is masculine, typically small and bearded. He takes on the appearance of current or former owners of the house and have a grey beard. In Anatolia he is known as Sahab or Kimsene.

In Turkish Folklore: Traditionally, every house is said to have its iye. The word "iye" means owner, master, possessor, etc. It does not do evil unless angered by a family's poor keep of the household, profane language or neglect. He is seen as the home's guardian, and he sometimes helps with household chores and field work. Some even treat them as part of the

family, albeit an unseen one, and leave them gifts like milk in the kitchen overnight. It is said the favorite place for these spirits to live is either the threshold under the door or under the stove. The center of the house is also said to be their domain or in the basement. Ev İyesi maintains peace and order, and rewards a well-maintained household. Some peasants feed him nightly in return for protection of their house. When a new house was built, Anatolian people would attract the İye to take to the new house.

Similar creatures

1. Eşik iyesi or Astana iyesi (Spirit of doorstep) is a some kind of Ev iyesi. Even they are synonymous. It lives on the threshold (doorstone) of the house.

2. Mutfak iyesi or Aşlık İyesi lives in kitchen.

3. Evlik İyesi or Ambar İyesi is the protector spirit of cellar or larder.

ESEGE MALAN

Esege Malan (Mongolian: Эсеге Малан, Buriat: Эсэгэ, Russian: Эсэгэ Малан), according to Mongol myth and the belief of the Buriats, is the great Creator of all living things. He is a Buryat sky-god who rules over the western horizon. His son is Solobung Yubin, a spiritual morning star which, if offered sacrifices, will reward the Mongol people with greater harvest yields and prosperity. As chief of the sky-spirits, Esege Malaan calls meetings of them "in the Pleiades and on the moon". Esege is a bald god.

Creation of Earth: In the beginning of Universe there were only Esege Malan, the highest god. Everywhere was dark and silent. There was nothing to be seen. Esege took up a handful of earth and made the sun and moon. Then he made all plants. Esege divided the earth into East and West. Gave it to the highest order of gods.

Esege and Mother Earth: After all things Mother Earth, went to visit him. They spent several days. When she was ready to go, she asked to give her the sun and the moon. But he soon found that it was very difficult to get them for her. Then Esege Malan sent for the hedgehog Esh. It went up to the Tenger (sky) to the dwelling of Esege Malan.

KORMOZ

Kormos or Kormoz (Turkish: Körmöz or Körmös) can refer to ghosts or demons in Turkish mythology. "Kormos" means in Turkic languages "does not see" or "blind." "Blind" is also understood of as "mentally ill". Among Siberia Turkic mythology, Kormos is a devilish entity, living in the underworld. Since the souls after death turn into Kormos, they are associated with ancestral spirits These have different names: Yor, Alban, Cahık, Ozor, and more. The good souls protect their families and are under Ülgens command. The evil souls, who commonly

dwell in the underworld, are controlled by Erlik. A third type of ghosts are those who are neither good nor evil, but simply suffering in a pathetic state. Demonic Kormos, also called "Sokor Körmös" (blind angel), are the servants sent by Erlik to harm people. If they success, they try to pull them down into the underworld. However, if good outweighs the evil in this soul, the soul can escape the Kormos and ascend to heaven. The idea of Kormos as an evil angel, may be influenced by the Islamic idea of fallen angels.

Kurmez Khan or Hurmuz (Hürmüz): It is the king of Kormos. In Sogdian religion, Xurmuzt or Hürmüz was the name used in place of Ahura Mazda. Via contacts with Turkic peoples like the Uyghurs, this Sogdian name came to the Mongols, who still name this deity Qormusta Tengri. It has also become synonymous with the old Turkic god Kürmez Han (Kormos Han).

URAL BATYR

Ural-batyr or Ural-batır (from Ural + Turkic batır - "hero, brave man") is the most famous kubair (epic poem) of the Bashkirs which – like many similar epics (the Anglo-Saxon Beowulf, the Germanic Nibelungenlied, the Mesopotamian Gilgamesh, or the Finnish/Karelian Kalevala) – tells of heroic deeds and legendary creatures, the formation of natural phenomena, and so on. The epic poem propagates the idea of the nation's eternal life and the ability of man to vanquish evil.

Plot: Based on the Turkic and, to some extent, Semitic folk song traditions, the poem narrates about the heroic deeds of Ural-batyr. The name of father is Yanbirde and mother is Yanbike. (Yan is ancient Bashkort word, means "soul". Yanbirde means "Given Soul". Yanbike means "Woman of Soul".) Born to an elderly couple Yanbike and Yanbirðe, Ural evinces from his very infancy all the features of a legendary hero, such as unflinching courage, honesty, kindheartedness, empathy, and great physical strength. Unlike his cunning and treacherous brother Shulgan (see Sulgan-tash), Ural is an eager enemy of the evil and of Death which personifies it. Having matured, Ural sets out on the quest for Death, with the desire to find and destroy Him. On his way, he meets with various people and legendary creatures and is often deferred by long adventures; in all cases, his actions serve to save lives or quell the evil. Riding his winged stallion Akbuthat (or Akbuz At; White-Grey Horse), he saves young men and women prepared for sacrifice by the tyrannical Shah Katil from imminent death, tames a wild bull, destroys an immense number of devs, marries the legendary Humai, a swan-maid, and finally smites the chief dev Azraka, whose dead body is said to have formed Mount Yaman-tau in the South Urals. Ural-batyr perishes in his final grapple with the devs, as he is forced to drink up a whole lake where they had hidden from him, but he leaves his sons to continue his initiative.

EBEDE

Äbädä (Tatar: Әбәдә, Azerbaijanese: Əbədə, Turkish: Ebede) is an innocent forest spirit in Tatar mythology. It looks like an old woman. Äbädä also is represented in mythologies of Siberian peoples. Äbädä is a demon or spirit. He is a Turkic forest being, similar in nature to the İyes. He protects the birds, trees, and animals of the forest; he appears in the shape of a human with blue skin, two great horns, green hair, and a long green beard across his face, carrying a club or whip indicating his mastery of the forest. He can shapeshift into many different forms. As a human, he looks like a peasant with glowing eyes, and his shoes are on backwards. Should one ever encounter an Äbädä, one must thwart him immediately by turning all one's clothes inside out and backwards, and placing one's shoes on the opposite feet.

SHULGAN

Shulgan or Shulgen (Bashkort: Шүлгән, Russian: Шульган, Turkish: Şülgen) is the king of Waterlands in Bashkort and Turkic mythologies. In the beginning of the legend "Ural Batyr" tells about two boys, that were born at the island, surrounded by the ocean. Woman (Yanbike) and man (Yanbirde) in this story had two boys. The brothers names are Ural and Shulgan. Ural was a good boy and obedient to his parents. Shulgen didn't follow the rules of his parents and traditions. Once when the parents were gone hunting, Shulgen was challenging Ural to drink the blood of animal at home, that was left by parents. Ural refused to do it. Then Shulgen drank the blood himself. Parents cursed their son Shulgen and rejected him. Shulgen however is the name of the first king of Sumerian country. Today Shulgan-Tash Cave located in country of Bashkiriya. In Bashkortstan surviving the cult of Shulgan-Tash to the present, has reflected in many ancient eposes of the Southern Urals.

ABAKHAN

Abakhan (Khakas: Ағбан; Turkish: Abahan; Azerbaijanese: Abaxan or آباخان; Uzbek: Abakan; Kyrgyz, Mongol: Абакан; Russian: Абака́н, Ottoman: آباحان, Tatar: آباکان) is legendary khan (king) in Turkish mythology. Also known as Aba Khan, Abakan or Abahan. Considered to be the ancestor of Khakass and Abakan people. Myths tells of the Khakassian warrior whose name means "Bear’s Blood". He jumped into the river, and thus gave the Abakan river and Abakan city his name.

Features: He lives in Altingol (Altıngöl - Golden Lake). He has the power of rainmaking. Protects Altai country. The warrior Aba Khan ("The Bear King"), lived in ancient times on the edge of Abakan River. He drowned in the waters of Abakan River with his horse. In the past, the totems of the Abakan peoples were bears. According to the Khakas people, the bear is a sacred animal. From the opposite bank of the Abakan River jumped the warrior Aba Khan with his

horse to other side. Can be seen ursine-shaped rocks where Small-Abakan and Large-Abakan rivers accentuated.

Etymology: The word means "Bear King" or the blood of the bear. In Turkish Abi (big brother) and Aba/Apa (father, grandfather) are associated meanings. Ancient Mongolian Aba and Old Turkic "Ab" words contains meaning of hunting. Abakan word is in Anatolian Turkish generous, honorable, dignified.

YILGAYAKH

Yılgayakh (Turkish: Yılgayak, Azerbaijanese: İlqayax; means "Year-Passing") or Ulugh-Kun ("Great Day" in Old and Middle Turkic) was the spring festival of Turkic shamanism. It was celebrated on or about March 22, and marked the first day of the Turkic month of Oshlaq-ay. The holiday was celebrated with feasting and probably with sacrificial rites. The name of the holiday appears in the medieval dictionary Divan-i Lughat-it-Turk by Mahmud Kashgari, written in the 1070s.

Sleep of Universe: Yılgayah is referred to as Nowruz Bayramı. Yılgayah is a traditional Turkish holiday, which celebrates the New Year, and the coming of Spring. That night, at that moment everything sleeps for an instant. Back then wakes up the universe. Yılgayah is a family holiday. In the evening before the holiday the whole family gathers around the holiday table laid with various dishes to make the New Year rich. The holiday goes on for several days and ends with festive public dancing and other entertainment of folk bands, contests of national sports.

In Azerbaijan culture: Usually preparation for Yılgayah begins a month prior to the festival. In rural areas crop holidays are marked. Each of forthcoming 4 weeks is devoted to one of the four elements and called accordingly in Azerbaijan. Each Tuesday people celebrate the day of one of the four elements - water, fire, earth and wind. People do house cleaning, plant trees, make new dresses, paint eggs, make national pastries such as shakarbura, pakhlava and a great variety of "national cuisine". Wheat is fried with kishmish (raisins) and nuts (govurga). As a tribute to fire-worshiping every Tuesday during four weeks before the holiday kids jump over small bonfires and candles are lit. On the holiday eve the graves of relatives are visited and tended.

DOUBLE HEADED EAGLE

Oksoko (Turkish: Öksökö), also known as Zuzulo (Turkish: Züzülö), is a double-headed eagle in Turkish mythology. The Oksoko bird brings down lightning from the Heavens to Earth with rain which in return creates human bodies and humans themselves. This lightning carries Oz (Turkish: Öz). Oz is the human soul. This energy carrying the will of Tengri with a purpose and desire. In fact Oksoko consists of two birds, Toghrul and Kongrul (Tuğrul and Konrul), and sometimes Semruk and Merkut, and it is their combined form. Oksoko symbolizes luck and

happiness similar to the Huma bird. In Turkey, the symbol is being used in various areas like the police, schools, football clubs and municipalities.

Origins: The two-headed eagle as the Oksoko can be found in the archaeological remains of the Sumerian civilization. Cylindric seals discovered in Boghazkoy, an old Hittite capital in modern-day Turkey. It originally dates from 3800 BC, and was the Sumerian symbol for the god of Lagash.

By the Seljuks: Oksoko was Emblem of the Seljuk Turk dynasty and the Great Seljuk Empire. The double-headed eagle became the standard of the Seljuks with the crowning of Tughril Beg (Tuğrul/Toğrul means "Falcon") as "King of the East and the West" and was much used afterwards.

Toghrul and Konqrul: They symbolizes Kuyash (Sun) and Yalchuk (Moon) or masculine and feminine, also Yin-Yang. Turul and Konrul are twin birds in Turkish mythology. They known also Buğdayık and Kumayık or Semrük and Kerkes. They roosted in Tree of Life, which stands in the middle of the world. The relationship between the Turul and Konrul is extremely close.

Etymology: The word "Ögsöh" means in Mongolian language to rise, to climb, go up...

BICHURA

Bichura (Tatar: Бичура; Turkish: Biçura or Bıçura) is a house spirit in Tatar / Turkic folklore. It has also been said that Bichura can take on the appearance of cats or dogs. Other stories either give them completely monstrous appearance, or none at all. The actions performed by a Bichura vaguely resemble those of poltergeists and are not necessarily harmful. It wears red dresses.

Features: Traditionally, every house is said to have a Bichura. He would pull hair to warn a woman of danger from an abusive man. He would moan and howl to warn of coming trouble. If he showed himself, it forewarned of death, and if he was weeping it was said to be a death in the family. Tatar folklore says that a Bichura could harass horses in the stable overnight, as well as steal the grain of a neighbour to feed his own horses. If Bichura becomes unhappy, it plays nasty tricks on the members of the household. Those include moving and rattling small objects, breaking dishes, leaving muddy little footprints, causing the walls of a house to creak, banging on pots and moaning. If the family can determine the cause of their Bichuras discontent, they can rectify the situation and return things to normal. More often than not, however, families live in harmony with the spirits, and no problems arise. When she inhabits a house, she lives behind the stove or in the cellar. When home builders wanted to do something harmful to the person buying the house, they would bring in Bichura. Once inside, it is difficult to get her to leave. When the house is in order, Bichura looks after the chickens and housework. If not, she whistles, breaks dishes, and makes noises at night. She also comes out at night to spin.

Chor / Chura: There are two different kinds of Chura. The one (Bichura) that comes from the forest is married to the Orman iyesi. The other one (Archura) comes from the cellar and she is married to Ev iyesi.

SUSULU

Susulu (Susuna or Susona) is a legendary aquatic creature with the upper body of a female human and the tail of a fish. Also known as Suna or Sona. She is the daughter of the Sea King.

Etymology: The word Susulu is a compound of the Old Turkic Su (water) and sulu (Hungarian Sellö "mermaid", from pre-Uralic ages). The equivalent term in Old Turkish was Susuna (Su “water” and Suna “duck”).

Similarities with Mermaid: They are conventionally depicted as beautiful with long flowing hair. Susulus appear in Turkic folklore as unlucky omens, both foretelling disaster and provoking it like mermaids. Susulus have also been described as able to swim up rivers to freshwater lakes. They are usually the ghosts of young women who died a violent or untimely death, perhaps by murder or suicide, and especially by drowning. Susulus are said to inhabit lakes and rivers. They appear as beautiful young women with long green hair and pale skin, suggesting a connection with floating weeds and days spent underwater in faint sunlight. They can be seen after dark, dancing together under the moon and calling out to young men by name, luring them to the water and drowning them.

KARAKONJOLOS

The Karankonjolos is a malevolent creature in Northeast Anatolian Turkish, Macedonian, Bulgarian, and Serbian folklore. It is a variety of bogeyman, usually merely troublesome and rather harmless, but sometimes truly evil. It has thick hairy fur like the Sasquatch.

In Anatolia: According to late Ottoman Turkish myth, they appear on the first ten days of Zemheri, 'the dreadful cold', when they stand on murky corners, and ask seemingly ordinary questions to the passers-by. In order to escape harm, one should answer each question, using the word "kara" (the Turkish word for 'black'), or risk being struck dead by the creature. It was also said in Turkish folklore that the Karakoncolos could call people out during the cold Zemheri nights, by imitating voices of loved ones. The Karakoncolos' victim risked freezing to death if he or she could not awake from the charm. The Bulgarian name of the creature is Karakondjul (or Karakondjol, Bulgarian: Караконджол). The Karakondjul walks at night. Koukeri (or kukeri) is the name of a Bulgarian custom, the purpose of which is to scare away the evil creature and avoid contact with it.

SURB NSHAN MONASTERY

Demolition Date Is Wrong: In the sources, the date of destruction is given as 1915. This is not true. The error from this single undetected source has spread. The minaret of the Sivas Ulu Mosque can be seen in the background. The place is correct. It is certain that it was destroyed in the early 1950s and is remembered by all Sivas people. The church near the military area (now inside) is another place and has a different name.

POSTMAN (1984)

Postman is a 1984 Turkish comedy film directed by Memduh Ün. In the movie Kemal Sunal and Fatma Girik shared the lead roles.

Plot: Adem works as a postman in one of the suburbs of Istanbul and lives in an old house with his elderly mother. He wants to marry a girl named Sevtap. However, Sevtap's older brother Latif opposes this marriage. Latif, who has been working abroad for many years, is accustomed to a certain level of German culture, but still adheres to old traditions. In order to get married, Sevtap informs her brother and asks for permission. However, the reply by telegram is negative. A cunning thing comes to Adem's mind and tells Sevtap to read the telegram differently to her father. Thereupon, he informs his father that his brother gave permission. Thus, they begin the preparations for the wedding. But unexpectedly, his older brother Latif takes leave in Turkey and the lie is revealed. After that, everything gets mixed up.

THE DESCENDANT OF THE SNOW LEOPARD

The Descendant of the Snow Leopard (Kyrgyz: Ак илбирстин тукуму, translit: Ak ilbirstin tukumu; Russian: Потомок Белого Барса, translit: Potomok belogo barsa) is a 1984 Soviet adventure drama film directed by Tolomush Okeyev. It was entered into the 35th Berlin International Film Festival where it won the Silver Bear for an outstanding single achievement. The story told in the movie is based on a Kyrgyz folk tale.

Plot: Film tells the story of a hunter community living in the highlands, who had to ask for help from the people of the plain in order to survive a very harsh winter. Developing events will lead to the emergence of a love story. The belief that violating the traditional hunting restriction will result in disaster is also included in the narrative.

IZULU LAMI

Izulu Lami, titled My Secret Sky in English, is a 2008 South African film made in the Zulu language. It was directed by Madoda Ncayiyana. It follows the story of two children who travel to the city of Durban and become street kids after their mother dies.

Synopsis: Ten-year-old Thembi and her eight-year-old brother, Khwezi, lose their mother. Their aunt is supposed to take care of them, but once she's sold the few things they have, she disappears. The children are left with nothing but a traditional Zulu mat made by their mother before she died. Taking their destiny in her hands, Thembi convinces her brother that they should go to the big city of Durban. But once they arrive, they find themselves adrift in a terrifying metropolis. The very essence of Thembi and Kwezi's bonds are threatened as the city becomes a monster that threatens to completely overwhelm and defeat them.

ADANGGAMAN

Adanggaman is a 2000 historical drama film directed by Roger Gnoan M'Bala. It was an international co-production between the Ivory Coast, Burkina Faso, Switzerland, Italy and France.

Plot: At Adanggaman's court, Ossei makes friends with a healer/seer, who was captured as a boy from his village/people by Adanggaman's empire in the 17th century. He heals some wounds that Ossei gained when travelling to Adanggaman, and reveals through his fortune-telling abilities that the future of all in the empire would be bleak for a long time, subject to slavery and oppression. The healer sees his daughter at the court (Naka), who doesn't acknowledge him initially, but recalls her childhood with him guiding her as his only daughter. The seer protests to King Adanngaman, who in turn for his perceived insolence, orders him and Ossei to be sold as slaves. The healer dies whilst in captivity, overcome by disbelief, grief and abandonment. In the end, Ossei leaves Naka, after the two escape, become close friends, and form a household. He goes travelling, to forge a new life, but is captured by soldiers of Adangamaan's court and thus prepped for sale into slavery. He is sold to Europeans, who transport him to the Americas via the Middle Passage, and is renamed John Stanford by a wealthy plantation owner. He dies at age 70, having five children with a slave woman. King Adangaaman is captured by his aides whilst drunk from rum, and in turn sold to Europeans. He becomes a slave in St. Louis, and is a cook to Europeans there, being given the name Walter Brown. He dies in 1698 from tuberculosis.

7 BOXES

7 Boxes (Spanish: 7 Cajas) is a Paraguayan thriller film directed by Juan Carlos Maneglia and Tana Schémbori. Initially the film was to be released in June 2011, but was delayed when the film was accepted as a competitor in the International Film Festival of San Sebastian in Spain. After months of work, the film was finally released on August 10, 2012, and received praise from critics and the public as well as breaking box office records in Paraguayan cinemas. 7 Boxes won the "Films in Progress" in what was the first unanimous decision in the festival's history. The film participated at the Moscow International Film Festival in 2013.

Plot: On a hot Friday in April 2005 in Asunción, a 17-year-old pushcart porter named Victor (Celso Franco) is distracted while daydreaming about being famous and admired at a DVD booth in the middle of a market, causing him the loss of a customer. Acknowledging the competitiveness of the market, and fearing for the security of his job, Victor realizes that he needs to work harder to make money that day. He then receives an unusual proposal: He is asked to transport seven boxes of unknown contents, in exchange for half of a torn $100 bill and the promise of the other half when the job is done. With a borrowed cell phone, which the contractor uses to keep track of his progress, Victor begins the journey accompanied by a hyperactive young woman named Liz (Lali Gonzalez). While crossing the eight blocks covering the market, one of the boxes is stolen and Victor loses the cell phone, and the police are roaming the market searching for something. Meanwhile, a group of porters is ready to escort the boxes for almost nothing. Unknowingly, Victor, Liz, and their pursuers are involved in a crime of which they know nothing; not the cause, nor the victim or perpetrator. As night falls Victor realizes that he is now an accomplice in a dangerous crime.

ALI ZAOUA

Ali Zaoua: Prince of the Streets is a 2000 Moroccan crime drama film that tells the story of several homeless boys living in Casablanca. It was awarded in the 2000 Stockholm Film Festival, Montreal World Film Festival and in the 2000 Amiens International Film Festival.

Plot: Against a background of dockside poverty in Casablanca, populated by a loose gang of over 20 homeless and uneducated male youths under 15, Kwita (Maunim Kbab), Omar (Mustapha Hansali), Boubker (Hicham Moussaune) and Ali Zaoua (Abdelhak Zhayra) leave the group becoming 4 independents. Ali, with plans of becoming a cabin boy on a ship, leads this exodus from the gang — led by Dib (Saïd Taghmaoui). Early in the film and almost accidentally, Ali is killed by members of the gang. His 3 outsider friends decide to give him a proper funeral. Kwita is treated badly by military, by police and by well-off children because he is "not devout", cannot pray, is unclean, smells like dead meat and is a glue sniffer, and Omar attempts to return to Dib's gang. Boubker, the smallest and most irrepressibly buoyant of the boys, temporarily despairs, but recovers. Against all odds, the three boys manage to arrange Ali's funeral to pay respect to their friend in the main story of the film.

PALJAS

Paljas (meaning "magic" or to cast a spell, English title: "The Clown") is an Afrikaans language South African film that was released in 1997. Paljas was written by Chris Barnard and directed by Katinka Heyns. It is based on the book of the same name.

Synopsis: The film revolves around the lives of the rural McDonald family. The household of Hendrik McDonald, stationmaster of the tiny Karoo town, Toorwater ("Magic-water"),

experience a number of unexpected situations when a travelling circus troupe leave behind a clown named Manuel. The intrigues of the story include the estranged relationship between Hendrik and his wife Katrien, partly due to her being admired by Frans Lombard. Meanwhile, their daughter Emma is discontented with her suitor, Nollie Kemp, and Willem, the household's youngest, remains withdrawn and refuses to talk. The continued presence of the eccentric clown, Manuel, is kept secret by Willem. Manuel is later cruelly chased and shot by some of the local community who consider him to be evidence of anti-Christian forces despite having succeeded in convincing Willem to communicate and healed much of the family's pain through his caring and fun nature.

SPOTTED DOG

Spotted Dog Running at the Edge of the Sea (Russian: Пегий пёс, бегущий краем моря, translit. Pegiy pyos, Begushchiy kraem morya) is a 1991 Soviet drama film directed by Karen Gevorkian. It won the Golden St. George and the Prix Fıprescı at the 17th Moscow International Film Festival. Adapted from the novel "Deniz Boyloy Jortkon Ala Dobot" (Kyrgyz language: Деңиз Бойлой Жорткон Ала Дөбөт, with same meaning of English title) by Chingiz Aitmatov.

Plot: The life of the Nivkh people, a small tribe living on the shores of the Sea of Okhotsk, is described. The movie consists of two parts; first the parts shot on land (many of these parts are not in Aitmatov's novel) and the adventure at sea. The first part is a documentary shot in Sakhalin, the homeland of the Nivkhs, and presents sections from the lives of the locals. Examples of local culture are given, such as narrow houses living together in crowds, honor killings, bear hunting and bear ceremonies. The director showed how the tribe lived, hunted, danced and cast spells in real life. The second part is based on Aitmatov's story. A boat is built with the ingenuity of the grandfather and the help of his sons. A ten-year-old boy goes fishing and seal hunting for the first time with his father, uncle and grandfather. However, they encounter a terrible problem. Mist descends on the sea, they get caught in the storm and lose the shore. When the drinking water is exhausted, the men decide to save the life of the child by sacrificing their own lives by putting themselves into the water one by one, each of them in turn.

THE LAST VIKING

The Last Viking (Danish: Den sidste viking) is a Danish-Swedish film released in 1997 and directed by Jesper W. Nielsen. The film stars Holger Thaarup, Kim Bodnia and Per Oscarsson.

Plot: A Viking boy, Harald dreams of becoming a warrior like his father Agne. King Grimnir imposes new taxes to collect from the people. However, chieftain Agne refuses to surrender his city's ships to the king and cooperates with the rebels. The king's soldiers soon come to

raid the village. The village is set on fire, some of the inhabitants are killed and the rest taken prisoner, and they are ordered to build a new ship for the king's fleet. Harald and the dwarf Gunga go to great lengths to get the city's drunken ship craftsman to complete the ship.

KORHINTA

Merry-Go-Round (Hungarian: Körhinta) is a 1956 Hungarian drama film directed by Zoltán Fábri, based on the short story Kútban (In the Well) by Imre Sarkadi. It was in competition at the 1956 Cannes Film Festival. It was later selected to be screened in the Cannes Classics section of the 2017 Cannes Film Festival. The film was chosen to be part both of Budapest Twelve, a list of Hungarian films considered the best in 1968 and its follow-up, the New Budapest Twelve in 2000.

Plot: The story takes place in a rural area of Hungary. There are two young people who fall in love with each other. However, the girl's father wants her to marry someone else. But surprisingly this classic love story intertwines with traditional, political and economic choices. The scene where the two lovers are spinning at a dizzying view on the carousel has taken its place in the history of cinema. What makes the scene impressive is that the camera spinned with them.

PASTORALE

Pastorale (Georgian: Pastorali / პასტორალი), is a Soviet film shot in Georgia in 1975 and directed by Otar Iosseliani. Like all Georgian productions of that period, Pastorale was shot in Georgian language and then voiced in Russian for other Soviet republics.

Synopsis In Georgia, four musicians come to the village with their manager to prepare in secluded silence for their next pastoral music concert. The host's children prepare the upper floor of the house for their guests. In this way, with the musicians coming home and participating in the life in the village, sections from daily life are presented with a poetic expression. Musicians and villagers look at each other in amazement, thinking how different ways of life they are. At the end of the movie, an apple tree blooming in spring indicates that life in the village will continue unchanged.

Filming technique: The most important feature is that the sounds of life are heard in detail throughout the entire film. Sometimes the music playing is used as a complementary element, and even the intervening dialogues do not break this integrity.

WINDOW OF THE SADNESS

The Window of the Sadness (Azerbaijani: "Qəm pəncərəsi") is a 1986 Azerbaijani Soviet film. It was adapted from the book "Stories from the Village of Danabash" by Jalil Mammadguluzadeh, famous Azerbaijani writer. Anar Rəsul oğlu Rzayev is the director of movie. Həsənağa Turabov, Ruslan Nəsirov, Həsən Məmmədov, Vaqif İbrahimoğlu and Leyla Şıxlinskaya play the leading roles.

Plot: Mirza Jalil, who fell ill that day, returns home after wandering the streets of Baku. Painful childhood memories come to mind in his dreams. His childhood friend Ahmed and the unfortunate woman Zeynep and also remember other people in the village where he was born. He was able to attend school while his friend Ahmed was heading towards an unfortunate fate. One of the most important issues in the film is the rights and freedoms of women. Hudayar Bey covets his friend's wife and sets up traps to get her. The arbitrary behavior and hypocrisy of the mullahs, who interpret Islamic Law as they wish and apply it according to their interests, are told.

Story in the book: An old man named Muhammed Hasan, who lives in Danabash Village, takes a donkey to visit Karbala. Hudayar Bey, who is the headman of the village, borrows the donkey and goes to the city. He sets out to marry Zeyneb, the widow of his dead friend Haydar (without the woman's own consent). Hudayar left the donkey at the inn where he was staying and borrowed money. The kadi marries them with false witnesses (without the woman's presence, in absentia) by taking a bribe with two heads of sugar. Hudayar also tricks Zayneb's son and makes him work for himself. Muhammed Hasan, on the other hand, cannot tell the police his problem. He can find his donkey only after five years. The story in the book is similar with the movie.

IKINGUT

Ikíngut is a movie that was released in 2000. The word means "Friend" in the native language and it is also a name given to children.

Synopsis: The film tells an extraordinary story of friendship. In the 19th-century, a small Eskimo boy living in Greenland reaches a remote village in Iceland on a broken iceberg. He meets a young boy named Buas, who is from a family in the village, and, by chance, saves him from the falling avalanche. The two kids become friends. People of the village, however, are superstitious, and believe that the awkward-looking Ikingut (named after the first word he uses) is an evil spirit. Therefore, Buas has to fight for his friend against those who want him to be imprisoned or even killed.

YANCO

Yanco is a Mexican film released in 1961. Servando González and Mohy Quandour are directors of the movie. Ricardo Ancona, Jesús Medina and María Bustamante play the leading roles.

Plot: A small child begins to take an interest in sounds. Thus, he discovers his musical talent. He moves away from the town and begins to listen to the sounds of nature. He meets a priest and learns to play the violin from him. When the priest dies, he sneaks into the pawn shop and continues to play the violin. There is a rumor spreads about the presence of an evil spirit in the town.

About film: It was filmed in native language Nahuatl. But actually there is no dialogue except for a few sentences. Nature sounds and music are heard throughout the film. No subtitles are needed.

TRAITORS

Verraaiers (English: Traitors) is an Afrikaans language South African film that was released in 2013. It describes what happened during the Boer war. Paul Eilers is the director of movie. Gys de Villiers, Vilje Maritz and Andrew Thompson play the leading roles.

Synopsis: A Boer officer, decide to return home to protect his family instead of continuing to fight in the war. This decision results in him and his sons being tried for treason. Also, the myth of the "Praying Mantis Bug" (Afrikaans: "Bidsprinkaan" / "Hotnotsgod") is used in the movie as a sign of salvation. According to local beliefs, this insect brings good luck. The ending of the movie is impressive.

KELIN

Kelin (Cyrillic: Келін, Russian: Невестка / Nevestka, English: The Bride) is a Kazakhstani film released in 2009. Ermek Tursynov is the director of movie. Gulsharat Zhubyeva, Turakhan Sadykova and Erzhan Nurymbet play the leading roles. It was selected as the Kazakhstani entry for the Best Foreign Language Film at the 82nd Academy Awards, making the December shortlist.

Filming technique: No language was used in the movie. No subtitles are needed to watch. Throughout the film, only the sounds of nature are heard. Human voices also appear as a natural element in only a few places (such as shouting, groaning).

Plot: It tells the story of an anonymous bride who is married against her will to a shepherd. His true love, Mergen, is not strong enough to take him. Mergen swears that he will win back the girl he loves. Meanwhile, the new bride migrates to her husband's dormitory, where they

will live with her mother-in-law. The old woman has absolute dominance over everyone in the house. The bride begins to enjoy the sexual life with her husband over time. But things get complicated when her old love returns to pick her up after a while. Because the bride is used to her new family. Mergen watches the family from afar and begins to look for opportunities.

The story told takes place in the Altai mountains between the second century and the fourth century. In the film, there are practices related to the old Turkic shamanism.

NDEYSSAAN

Ndeyssaan (English title: The Price of Forgiveness) is a 2001 French / Senegalese film.

The name of film: The word "Ndeyssaan" is an exclamation expressing love and surprise in Wolof language.

Synopsis: For too long, a strange mist has covered a fishing village. In this atmosphere, favorable to enhancing fear and superstitions, Yatma and Mbanick, two childhood friends, compete to seduce Maxoye. Mbanick, the son of a marabout, challenges the spirits and manages to make the mist disappear. The entire village honors him; the inhabitants revive under the sun's warm rays. The fishermen return to the sea, the market recovers its colors. Maxoye and Mbanick make their relationship public. However, Yatma does not accept Mbanick's newfound popularity. A deadly fight ensues between them.

MANTIS

In mythology and religion: According to local beliefs in Africa, this insect brings good luck. The mantis was revered by the southern African Khoi and San in whose cultures man and nature were intertwined; for its praying posture, the mantis was even named Hottentotsgot ("god of the Hottentots") in the Afrikaans language that had developed among the first European settlers. However, at least for the San, the mantis was only one of the manifestations of a trickster-deity, |Kaggen, who could assume many other forms, such as a snake, hare or vulture. Several ancient civilizations did consider the insect to have supernatural powers; for the Greeks, it had the ability to show lost travelers the way home; in the Ancient Egyptian Book of the Dead, the "bird-fly" is a minor god that leads the souls of the dead to the underworld; in a list of 9th-century BC Nineveh grasshoppers (buru), the mantis is named necromancer (buru-enmeli) and soothsayer (buru-enmeli-ashaga). Some pre-Columbian cultures in western Nicaragua have preserved oral traditions of the mantis as "Madre Culebra", a powerful predator and symbol of female symbolic authority.

HAPPY DAYS

Happy Days (Turkish: Neşeli Günler) is a 1978 Turkish comedy film directed by Orhan Aksoy.

Plot: It tells the story of a husband and wife divorced because of a ridiculous issue. Husband and wife, who produce and sell pickles, are constantly fighting. One day, they get divorced after arguing over whether to make pickle juice better with vinegar or lemon juice. Three of the children stay with their mother and the other three with their father. They do not see each other for years. One day, everything changes when the truth of two brothers who fight without knowing each other by chance. All siblings try to reconcile their parents. The environment gets mixed up with the lies of Ziya, the pickle maker man's brother.

AL BOUSTAGUY

Al-Boustaguy (Egyptian Arabic: البوسطجي / "El Bûstacî", from Ottoman Turkish: Postacı, English: The Postman) is an Egyptian film released in 1968. Adapted from a novel by the Egyptian writer Yahya Haqqi.

Synopsis: A postal officer takes up a job in a small town in Egypt. The postman starts looking for a house for himself and in the meantime he meets the rich notables of the town. He settles in his house and starts his job. However, he cannot adapt to rural life. He is suffocated by unsympathetic people and monotonous life. One day, opens the letters that a young girl wrote to each other with her lover. Thus, he begins to read their correspondence, learns their secrets. But one day he accidentally causes a letter in the letter to change, also intervenes in the lives of young lovers. This situation initiates a process leading to an unexpected disaster.

UKAMAU

Ukamau ("And so it is!" in Aymara language) is a 1966 black-and-white film directed by Jorge Sanjinés.

Synopsis: Sabina (an amerindian woman) was raped by Rosendo Ramos (a mestizo man) and her husband Andrés Mayta wants revenge. A native man goes elsewhere to sell his products. While he is away, his wife is raped. When he comes back, his wife tells him who the culprit is before she dies. He begins to look for opportunities to take revenge. Finally, the guilty man goes on a journey alone. The man whose wife was murdered goes after him. The film presents sections on the social problems of the native people.

PATHFINDER

Pathfinder (original title in Sami: Ofelaš and in Norwegian: Veiviseren) is a 1987 Norwegian action-adventure film written and directed by Nils Gaup. The film is based on an old Sami

legend. It was the first full-length film in Sami, and it was nominated for the Academy Award for Best Foreign Language Film in 1988. The leading role was played by Mikkel Gaup as Aigin. Nils-Aslak Valkeapää played one of the parts as well as writing the music to the film, together with Kjetil Bjerkestrand and Marius Müller.

Name: The Norwegian title of the film does not have the same meaning with Saami name. "Ofelaš" means "Guide" in Saami language, but also "Veiviseren" means "Wizard" in Norwegian.

EL HAIMOUNE

El Haimoune (Arabic: الهائمون / Al-Haymun, meaning: The Wanderers) (French: Les Baliseurs du désert, English: Wanderers of the Desert) is a 1984 film by Tunisian writer and director Nacer Khemir. It is the first part of Khemir's "Desert Trilogy" that also includes "The Dove's lost necklace" and Bab'Aziz. It stars Nacer Khemir, Soufiane Makni, Noureddine Kasbaoui, Hedi Daoud, and Sonia Ichti. It was filmed in Tunisia.

Synopsis: El Haimoune is a Sufi tale, a film based on a poem, a quest for roots, love and freedom. A young teacher arrives at a village built on the border of the desert where children have never been to school. Apart from the children, the village is inhabited by elderly men, women, and a mysterious and beautiful young girl. The men left to seek the boundaries of the limitless desert. The teacher is finally captivated by the shimmering world of sand and the Andalusia melody of its wanderers. In this story, magic and reality overlap to sing the beauty of the desert. The filmmaker, through carefully planned shots and sequences, which are treated like paintings, and the poetry of his writing, pays an homage to the splendour of Arabian culture.

TILAI

Tilaï ("The Law") is a 1990 award-winning Burkinabé drama film co-written, co-produced, and directed by Idrissa Ouédraogo. It premiered at the 1990 Toronto Festival of Festivals.

Plot: Saga returns to his village after a long absence, and finds that his father has married Nogma, his fiancee, during his leave. Nogma has become his second wife, and by law, Saga's mother. Saga runs away and builds a straw hut near the village. Still in love, Saga and Nogma begin an affair, with Nogma telling her parents she is going to visit her aunt, then running to Saga's hut. After the affair is discovered, Saga's father decrees that he must die for dishonoring the family. Nogma's father hangs himself from a tree, and Nogma is disowned by her mother at her father's funeral. Saga's brother Kougri is selected to execute Saga. He pretends to kill Saga so as to restore the family's honor. Saga and Nogma then run away to another village, and the family falls apart. As Saga and Nogma begin to build a life, Nogma tells Saga that she is pregnant. Meanwhile, Kougri comes to regret his failure to kill Saga. After Saga's birth

mother dies, Saga returns to the village, exposing Kougri's failure to carry out his father's orders. Kougri's father tells him he is banished. Kougri then picks up Saga's rifle and shoots him for having brought ruin to the family and his own life. He then walks off into exile and probable death.

KOKSEREK

The Ferocious One (Russian: Лютый, romanized: Lyutyy also known as The Fierce One, Kazakh language: Көксерек / Kökserek) is a 1974 Soviet drama film directed by Tolomush Okeyev. It was selected as the Soviet entry for the Best Foreign Language Film at the 47th Academy Awards, but was not accepted as a nominee.

Name: Коксерек (Kokserek) or Көксерек (Kökserek) is a name given to strong, tough wolves. The name is a combination of the Kazakh words "Көк" ("blue" color, metaphorically "sky") and "Серек" ("protruding" for ears, metaphorically "hearing well").

Plot: The movie is adapted from a story named Kökserek of Kazakh author Mukhtar Auezov. The film tells the story of friendship of a little boy who lives in the desert and a wolf cub. The boy named this wolf cub "Kokserek" (In Kazakh language it is pronounced exactly as "Kökserek".) One day, Kurmash's uncle takes him hunting, where on the way they come across a wolf hole with cubs. His uncle kills five cubs, but the boy takes the last puppy home. So a wolf cub named Kokserek begins to live in the house. They play together and grow up together. They are friends without the knowledge that people and wolves are enemies. The child's heart does not accept the ruthlessness and cruelty of the adult world. When people want to kill the grown animal, the boy sets his friend free. The adult wolf became extremely feral when released into the wild. Many years later, they meet again. There is also a Kyrgyz hard-dubbed version.

NILS HOLGERSSON (MOVIE)

1982 Video Movie: This movie shot in 1982, by the same technical team and director, has the same characteristics as the TV series, but is independent and was shot separately. The production dubbed in Swedish and was not shown theatrically, but released as a VHS video in 1985.

KHARQYT

Kharqyt (Turkish: Harkıt means "Sack Man") is a fictitious scary man similar to a bogeyman-like creature. Kharqyt is portrayed as a man with a sack on his back who carries naughty children away. In Turkey depicted as a mean and impossibly ugly and skinny old man who eats the misbehaving children he collects. He is an adult male, usually in the form of a vagrant, who

carries a sack on his back, and collects mean disobedient children to sell. In Turkey, Harkıt (less often called Torbalı) is a scary creature carrying a sack to capture and keep children.

Neighboring Cultures: In Bulgaria, children are sometimes told that a dark scary monster-like person called Torbalan (Bulgarian: "Торбалан", which comes from "торба", from Turkish word Torba meaning a sack, so his name means "Man with a sack") will come and kidnap them with his large sack if they misbehave. In Azerbaijan, Tatarstan and Central Asia babay ("бабай") is used to keep children in bed or stop them from misbehaving. 'Babay' means "old man" in Tatar. Children are told that "babay" is an old man with a bag or a monster, usually hiding under the bed, and that it will take them away if they misbehave (though he is sometimes depicted as having no set appearance).In Armenia and Georgia, children are threatened by the "Bag Man" who carries a bag and kidnaps those who don't behave.

SUTGOL

Sutgol (Turkish: Sütgöl, means "Lake Milk") or Akgol (Turkish: Akgöl, means "White Lake") is a lake in Turkish mythology. It is a life-giving fountain. Before the birth of a child, the godness Umay takes a drop from the lake and gives it to the child to give him a spirit. According to some sources, this mission is done by Ayzıt or Yıyık. The lake is located behind the mythological Mountain Kaf, or on the third floor of the sky. There are winged horses near the lake. When Hızır went there, wanted to take them. He dropped some wine into the lake, and easily caught the horses. He broke off the horses' wings so they could not escape, and according to the myth, today's horses originated this way.

QORMUSTA

In Manichaeism: The name Ohrmazd Bay ("god Ahura Mazda") was used for the primal figure Nāšā Qaḏmāyā, the "original man" and emanation of the Father of Greatness (in Manicheism called Zurvan) through whom after he sacrificed himself to defend the world of light was consumed by the forces of darkness. Although Ormuzd is freed from the world of darkness his "sons", often called his garments or weapons, remain. His sons, later known as the World Soul after a series of events will for the most part escape from matter and return again to the world of light where they came from.

In Budism: In Sogdian Buddhism, Xurmuzt or Hürmüz was the name used in place of Ahura Mazda. Via contacts with Turkic peoples like the Uyghurs, this Sogdian name came to the Mongols, who still name this deity Qormusta Tengri; Qormusta (or Qormusda) is now a popular enough deity to appear in many contexts that are not explicitly Buddhist. And has become synonymous with the old Turkic god Kürmez Han or Kormos Han

PAYNA

Payna (Turkish: Payna, Azeri Turkish: Payna / Paynə, Altai: Пайне / Пайна) or Paynaqan (Turkish: Paynagan) is a winter feast and festival Turkic and Altai folklore. Arranged for the goddess that called Payna. So this is a blessing, fertility and abundance ceremony.

Description: Payna was a mythological female character associated with winter and snow time in early Turkic mythology, particularly within Altai, Siberia and Central Asia. She is also a proctor spirit of pine tree. Along with her male companion Pakta (autumn spirit), she was associated with rituals conducted in rural areas during winter. The word "Payna" is still the poetic word for "abundance" in the Altai language, as well as Old Turkic. Hence she is an abundance goddess. Also, Payna is a word related with name of the goddess Baianai. The goddess Umay is sometimes relevant to this term. In Turkic mythology, the beautiful woman called "Payna" lived on atop mountains where they discussed the fate of crops and of human inhabitants. When she would travel in wooden carts down to the valley below. Only certain people were capable of hearing them singing.

PAKTA

Pakta (Turkish: Pakta, Azerbaijani: Paqta) or Paqtaqan (Turkish: Paktagan) is an autumn feast and festival Turkic and Altai folklore. Arranged for the god that called Pakta. So this is a blessing, fertility and abundance ceremony.

Description: Pakta was a mythological male character associated with youth and autumnal time in early Turkic mythology, particularly within Altai, Siberia and Central Asia. He is also a proctor spirit of harvest. Along with her male companion Payna (pine goddess) he was associated with rituals conducted in rural areas during fall at harvest time. In the nineteenth century, Altai peasants celebrated the arrival of spring on September 21 by going out to the fields. They sang songs naming the autumn season Pakta. The word "Pakta" is still the mythological word for "abundance" in the Altai language, as well as Old Turkic. Hence he is an abundance god. Also, Pakta is a word related with name of the god Bakty, the son of Ulgan.

KAYRA

Kayra or Kaira, (Altai: Кайракан "Kayrakan", Kyrgyz: Кайра, Turkish: Kayra Han or Kara Han, Azerbaijan: Kayra Xan, Ottoman: کایرا) is the Spirit of God and creator god in Turkic mythology. Supreme god of the Tatars. Son of the sky deity (Gok Tengri). This son, Kara Han (the black king), left his father's home in the heaven and went to live in the underworld. On occasion, identified as Kara-Khan (black king).

Etymology: The deity has a different name here, as does his opponent. "Kayra-Khan" connotes such meanings as "merciful king" and with other pronunciation "Kara Han" as "black king".

Therefore, according to Deniz Karakurt, they are (Kara-Han and Kayra-Han) different personalities... Kara means in Turkish black or land, so Kara Han means then Khan of the Lands.

God of Creation: In ancient Turkish beliefs, Tangri (God) Kara Han is a pure, white goose that flies constantly over an endless expanse of water (time). Among all Altaic Tartars the dualistic division is most clear (Ulgen and Erlik), and the highest god, Tengre Kaira Khan, is a good power. But before Ak Ana appears to urge Kara-han to create, he experiences a disturbance of his calm. The water becomes turbulent and he reassures himself that he "need not fear." The only person who needs such assurance is the one who is afraid. As gander, Kara-han is lord of the three realms of air, water and land. Creation occurs in a context of loneliness, turmoil, and fear. It is the biggest and the strongest of all the gods. The creator of everything. It sits on on the 17th floor of sky and determines the fate of the universe. It had created the other gods. After the creating of universe it planted the nine-boughed tree of life. Derived the ancestors of humans from the arms of this tree. Thus emerged the nine races (nine clans). It is not male or female and not depicted in human form. It has three sons: Ulgan, Mergen and Kyzaghan. A Tuvinian / Soyoth legend, told as follows... The giant turtle which supported the earth moved, which caused the cosmic ocean to begin flooding the earth. An old man who had guessed something like this would happen, built an raf. Boarded it with his family, and he was saved. When the waters receded, the raft was left on a high wooded mountain, where, it is said, it remains today. After the flood Kaira-Khan created everything around the world. Among other things, he taught people how to make Araq (some kind of liquor).

GUN ANA

Gun Ana (Turkish: Gün Ana, Kyrgyz: Күн Эне, Kazakh: Күн Ана, Sakha: Күн Ийэ, Balkar: Кюн Ана, Ottoman: گون آنا) is the common Turkic solar deity, treated as a goddess in the Kazakh and Kyrgyz mythologies. The noun Gün in the Turkish and Kyrgyz languages is also the conventional name for the Sun and originates from the Proto-Turkic name Kün. Gün Ana is one of the most powerful deities, the goddess of life and fertility, warmth and health. She is patroness of the unfortunate, especially orphans. She lives on the seventh floor of the sky. Gök Tanrı created the earth with rays of sun light, thus, Gun Ana took part in the creation of earth. Solar rays are also considered to be "strings" between the sun and the spirits of plants, animals and humans. Turks who worship Gun Ana turn towards the sunrise when praying. Gün Ana is mentioned in one of the earliest written sources on Turkish mythology. According to Turkic traditions, the powerful god Kayra made the Sun and threw it into the sky. Gün Ana and Ay Ata (the Moon) were wife and husband. The feast for Gün Ana is celebrated during the summer solstice.

YUHA

Yuxa (Yuxa Yilan, Cyrillic: Юха елан, Tatar: Юха-кыз, Bashkort: Юха, Azerbaijanese: Yuvxa, Turkish: Yuvha), or Sly Snake, is a legendary creature that figures in Tatar folklore. According to popular beliefs, every 100-years old snake is transformed into Yuxa. In fairy tales, Yuxa is described as a beautiful damsel who would marry men in order to beget offspring. Yuxa sometimes spelled Yuha, is a legendary creature with a dragon's head, which may be said to breathe fire or possess a venomous bite, a reptilian body, two legs (sometimes none), and a barbed tail. It can turn into handsome young men and beautiful young women to seduce, protect or terrify the people around them as their whim dictates.

IYE

Iye (Turkish: İye sometimes İne or Eğe, Chuvash: Ийĕ, Tatar: Ия or İyä, Sakha: Иччи, Turkmen: Eýe, Tuvan: Ээ, Uzbek: Ega, Ottoman: اي or إي, Russian: Ийе) is a deity or spirit who is a guardian, patron or protector of a place, person, lineage, nation, natural assets or an animal.

Master spirits: The term means owner, master, lord, possessor in Turkic languages. Ezen (familiar spirit, protector spirit) has the same meaning (owner, possessor) in Mongolian language. A İye guides, helps, or protects animals, individuals, lineages, nations, and even inanimate assets such as mountains or rivers. According to the shamanic worldview, everything is alive, bearing an inherent virtue and power. In this context power animals represent a person's connection to all life, their qualities of character, and their power. They are the helping or ministering spirit or familiar which empowers individuals and is essential for success in any venture undertaken. It is believed that most persons have power animals, or tutelary spirits, which empower and protect them from harm - this is comparable to guardian spirits or angels. In these traditions, the İye may also lend the wisdom or attributes of its kind to those under its protection. Also each town or city had one or more İye, whose protection was considered particularly vital in time of war and siege. An İye is spirit who is regarded as the tutelary spirit or protector of a nation, place, clan, family, or person.

Well-known İyes

1. Su iyesi: Spirit of water.
2. Od iyesi: Spirit of fire.
3. Ev iyesi: Household spirit of house.
4. Yel iyesi: Spirit of wind.
5. Dağ iyesi: Protector spirit of mountains.
6. Orman iyesi: Protector spirit of forest.
7. Irmak iyesi: Owner of river.
8. Abzar iyesi: Owner of courtyard.
9. Yer iyesi: Sacred spirit of earth.

Other spirits

1. Aran iyesi, Damız iyesi, Kitre iyesi: Spirit of stable.
2. Avul iyesi, Köy iyesi, Bucak iyesi: Spirit of village.
3. Ağaç iyesi, Yığaç iyesi: Spirit of tree.
4. Bulak iyesi, Pınar iyesi, Çeşme iyesi: Spirit of fountain.
5. Değirmen iyesi: Spirit of mill.
6. Ekin iyesi, Arış iyesi: Spirit of corn.
7. Ergene iyesi, Urkay iyesi, Şahta iyesi: Spirit of mine pit.
8. Mal iyesi, Sığır iyesi: Spirit of cattle.
9. Kıla iyesi, Hayvan iyesi: Spirit of animals.
10. Otağ iyesi, Çadır iyesi, Çerge İyesi: Spirit of tent.
11. Söğök iyesi, Gur iyesi, Gömüt İyesi: Spirit of grave.
12. Tarla iyesi, Basu iyesi, Etiz İyesi: Spirit of field.
13. Toplak iyesi, Mescid iyesi: Spirit of mosque.
14. Yol iyesi, Yolak iyesi: Spirit of road.
15. Yunak iyesi, Hamam iyesi, Cağlık iyesi: Spirit of bath.
16. Ören iyesi, Peg iyesi, Çaldıbar iyesi: Spirit of ruins.
17. İn iyesi, Mağara iyesi, Ünkür iyesi: Spirit of cave.
18. Bulut iyesi: Spirit of clouds.

IRSHI

An Irshi (Turkish: İrşi) is a type of mythical being or legendary fairy-like creature in Turkic folklore, a form of spirit, often described as supernatural or preternatural.

Characteristics: Irshi is generally described as human (beautiful girl) appearance and having magical powers. Although they are often depicted as young, sometimes winged, tall, radiant, angelic spirits. Irshi is a beautiful, supernatural female being. She is depicted as kind, gentle and sweet. They are youthful and elegant, and superb in the art of dancing. Irshi cannot lie. Various animals have also been described as Irshi. Sometimes this is the result of shape shifting on part of this fairies.

Irshi as a evil spirit: In folklore, they are variously regarded as a "natural" but hidden species, as spirits of the dead, or as descendants of either fallen angels or demons. In many legends, the Irshi is prone to kidnapping humans, either as babies, leaving changelings in their place, or as young men and women. This can be for a time or forever, and may be more or less dangerous to the kidnapped. They appear only at night or in the evening. In Turkic folklore they have fiery eyes.

Irshi as a benevolent spirit: In some tales, an Irshi is a fairy with magical powers who acts as a mentor to someone. Typically, Irshi protects a Tigin (prince) or Begüm (princess) and the hero of the story, and Irsnhi uses her magic to help or otherwise support them.

ETUGEN

Etügen Eke ("Mother Earth", also transliterated variously as Itügen or Etügen Ekhe) is a Mongolian (Mongolian: Etügen ekh) and Turkic earth goddess. She was believed to be perpetually virginal. In Mongolian language word "etugen" associates with woman. Also her name may originated from Ötüken, the holy mountain of the earth and fertility goddess of the ancient Turks. Medieval sources sometimes pair Etugen with a male counterpart named Natigai or Nachigai (Natikai, Natıkay), although this is probably a mistake based on a mispronunciation of Etugen. In Mongol mythology Etugen is often represented as a young woman riding a grey bull.

Mother Earth: Etugen existed in the middle of the Universe. The Turkish people depicted Etugen as a voluptuous, beautiful woman, who was patroness of the Homeland and nature. All living beings were subordinate to her. Therefore, the Turkish people viewed Etugen as the second highest deity, after Kök-Tengri (Gök Tanrı). The dominant role in determining the fate of people and nations belonged to Tengri, but natural forces yielded to Etugen. Sometimes on Tengri's command, Etugen punished people for their sins. But she was generally considered a benevolent Goddess. To appease the goddess Etugen, sacrifices were made every spring in preparation for the cattle-breeding season and before planting crops. Sacrifices were also conducted in the autumn, after the completion of the harvest. During the times of the Khaganates, sacrifices to Etugen had a nation-wide character. They were conducted near rivers and on the banks of lakes. A reddish horse was sacrificed with appeals for the fertility of cattle and crops, and for general well being.

AL ANA

Al Ana (Turkish and Azerbaijanese: Al Ana) is a female fatal sprit or daemon in Turkish folklore. Al Ana was said to live in thickets near rivers, streams and lakes. She is also a malevolent goddess.

Description: According to some oral narratives, she took the form of an ugly, old woman with a hairy body, long straight hair and breasts so huge that she uses them to wash her clothes. On her head she wore a red hat with a fern twig attached to it. Al Ana was said to kidnap human babies just after they were born and replace them with her own children, known as foundlings or changelings. A changeling could be recognized by its uncommon appearance – disproportionate body, often with some kind of disability – as well as its wickedness. It had a huge abdomen, unusually small or large head, a hump, thin arms and legs, a hairy body and long claws; it also prematurely cut its first teeth. Its behaviour was said to be marked by a great spitefulness towards people around it, a fear of its mother, noisiness, reluctance to sleep and exceptional gluttony. As an adult (which was in fact rare, as nearly all changelings were thought to die in early childhood) it was disabled, gibbered instead of talked, and mistrusted people. To protect a child against being kidnapped by Al Ana, a mother had to tie a red ribbon

around its hand (this custom is still preserved in some regions of Anatolia, although without the original meaning), put a red hat on its head and shield its face from the light of the moon. Under no circumstances should she wash its nappies after sunset nor turn her head away from the child when it was asleep. Most at risk of becoming one of these demons after death were thought to be midwives, old maids, unmarried mothers, pregnant women who die before childbirth, as well as abandoned children born out of wedlock.

Etymology: The word Al (or Hal; Azerbaijanese: Xal, Mongolian: Гал "Qal", Oirat: Һал, Persian: آل, Russian: Алы) means in Turkic languages, red color, fire or evil. And Ana is contains the meaning of mother.

JAIYK

Jaiyk (Turkish: Yayık, Azerbaijani: Yayıx, Kazakh: Жайық, Kyrgyz: Жайык, Russian: Дьайык), also known as Cayık or sometimes Jayık Khan, is the god of rivers in Turkic mythology. He is an important deity in folk beliefs. Jaiyk was previously known as Dayık in Altai mythology. He was originally the patron god of humanity and son of Kayra, but later the influence of his cult spread throughout Central Asia and to the Kyrgyz and Kazakh cultures. He was the deity of rivers, water, and lake water. Jaiyk is depicted as a young man with a scourge in his hand. He lives at the junction of 17 rivers. Jaiyk has all the power of water and can make storms on the water. If he becomes angry, he makes and causes by floods on the Earth. All of the rivers and lakes are in the command of Jaiyk Khan. He send spirits to all rivers. Every river or creek has an İye (protector spirit or deity). The Turkic concept of the god seems to associate him both to the destructive and the purifier powers of water.

Rivers in Turkic culture: According to ancient Turkic traditions and opinions, water and rivers are a sacred phenomenon and can purify all things. The people used to be obliged to respect the water in family or in social life. In the water sits and lives a protector spirit (familiar spirit). If he is angry, then he can be harmful to humans. Because of this disrespectful behavior, water may also become dry. Therefore, Turkic or Mongolian traditional and oral narratives tell cautionary tales and stories of irreverence to water. The Great Law of Genghis Khan (Yassa) has serious penalties when anyone pollutes water or rivers.

Etymology: The word Jaiyk (or Yayık) means wide or infinite in Turkic languages. The root of the word is “yay" or "day." This root contains the meaning of creating and creation.

YALBUZ

Yalbuz or Albuz, as an adjective Taz-Dagh (Tas-Tav, Taz-Tağ, Daz-Dağ, Taskıl Dağ or Tazkıl Dağ; means Bald Mountain) is a mysterious and legendary mountain in Turkic mythology. It is a concept of Turkic, and particularly Altai, folk mythology related to witchcraft. According to legends, ravens, black eagles, witches and other paranormal creatures periodically gather on

the "bald mountains". Mentions of Yalbuz can be found in various historical and literary sources, such as in the narratives of Altai. The exact origins and factual evidences of the concept are unclear.

UZUH

Uzuh (also known as Uzuğ or Uğuz) is a mythological being like a giant. Uzuh was described as human-like creatures as high as a house or tree, completely covered with hair. They were very strong, able to uproot trees and carry heavy loads, while their chest was so large that they could make storms by blowing. When they spoke or sang, it was heard far away. They lived deep in the forests, where they built their towns, and were divided into tribes. They are taller so that, thaeir heads touches to the sun. The sun in their ovens. There was good and bad Uzuh. The latter did not associate with people and stayed in their forests, because of which they were also called the forest Uzuh. They normally did no harm to people, but if a bad ved encountered a young man in a forest, he would take him to his town and keep him as a slave for some time. The man would be often maltreated by his master, and eventually set free emaciated. The good Uzuh visited people and helped them in their every-day work or troubles. Each household had its own Uzuh who was very devoted to it, often to the extent that he did harm to other households and their Uzuh.

MANKURT

Mankurt (Turkish: Mankurt - Stupid Wolf, Russian: Манкурт - "Man wolf", Azerbaijanese: Manqurt or Manqurd) is as a term refers to unthinking slave in Turkic mythology. The Turkic legend tells about a cruel way of making a mankurt of a captive man in the hopes that he will forget everything but basic activities and, thus, becomes an ideal slave of Djungar masters. According to Kyrgyz legend mankurts were prisoners of war who were turned into slaves by having their heads wrapped in camel skin. Under a hot sun these skins dried tight, like a steel band, thus enslaving them forever, which he likens this to a ring of rockets around the earth to keep out a higher civilisation. A mankurt did not recognise his name, family or tribe — «a mankurt did not recognise himself as a human being».

In Literature: Chinghiz Aitmatov draws in his book, The Day Lasts More Than a Hundred Years heavily on the tradition of the mankurts. The legend is about a Turkmenian who defends his homeland from invasion. He is captured, tortured, and brainwashed into serving his homeland's conquerors. He is so completely turned that he kills his mother when she attempts to rescue him from captivity. N. Shneidman stated "The mankurt motif, taken from central Asian lore, is the dominant idea of the novel and connects the different narrative levels and time sequences". In the later years of the Soviet Union Mankurt entered everyday speech to describe the alienation that people had toward a society that repressed them and distorted their history. In former Soviet republics the term has come to represent those non Russians

who have been cut off from their own ethnic roots by the effects of the Soviet system. Discussion is open about the origin of the word 'mankurt.' It was first used in the press by Aitmatov and he is said to have taken the word from Manas epos. 'Mankurt' may be derived from the Mongolian term "мангуурах" (manguurah means "stupid"), Turkish: Man-kafa (Stupid Head) and Turkic mengirt (one who was deprived memory) or (less probably) man kort (bad tribe) or even from Latin mens curtus (mind cut off).

In Cinema: In 1990 the film Mankurt (Манкурт) was released in the Soviet Union. Written by Mariya Urmatova, the film is based on one narrative strand from within the novel The Day Lasts More Than a Hundred Years. It represents the last film directed by Khodzha Narliyev. Its main cast was Tarik Tardzhan, Maya-Gozel Aymedova, Jylmaz Duru, Khodzhadurdy Narliev, Maysa Almazova. The film tells about a Turkmenian who defends his homeland from invasion. After he is captured, tortured, and brainwashed into serving his homeland's conquerors, he is so completely turned that he kills his mother when she attempts to rescue him from captivity.

LUWR

Luwr (or Luvr; Turkish: Lura, Hungarian: Búvár), is a legendary female animal in Turkic and Nivkh mythologies. It is the creator wildduck.

In Creation Myths: In Altai creaation myth, the beginning of the Earth emanated from Water. In ancient Turkish beliefs, Tangri (God) Kaira Khan is a pure, white goose that flies constantly over an endless expanse of water (time). But before Ak-Ana appears to urge Kaira Khan to create, he experiences a disturbance of his calm. From the bottom of the Water a "sacred duck" Lura lifted the sand, clay and silt, from which the Earth was created. Water was the initial state of everything in existence. In ancient Turkish beliefs, Tangri (God) Kara Han is a pure, white goose that flies constantly over an endless expanse of water (time). As gander, Kara-han is lord of the three realms of air, water and land. Among the Hungarian mythology, the sea duck is a spirit animal because ducks fly in the air and dive in the water. Thus ducks belong to both the upper world and the world below. The Sun takes the form of a golden diving-duck to retrieve the first living creatures from the bottom of the sea. Arany Atya asked the duck to bring up mud from below the water to create land. But she hid the mud in her mouth, and he was punished by having his legs broken so he could not walk.

In Literature: Chinghiz Aitmatov in his book "Piebald Dog Running Along The Shore" told the story of Luvr, to be heard from Vladimir Sangi; "In the beginning, the beginning of all beginnings, there was no land in nature, not even a grain of sand. There was water everywhere, nothing but water. (...) But Luvr the Duck, yes, that same commonplace broadbilled bird that sweeps over our heads in flocks to this very day, was flying at that time over the world all alone, and she had nowhere to lay an egg. There was nothing in the whole world but water, there weren't even any reeds with which to build a nest. (...) Then Luvr the Duck settled on the water, plucked the feathers from her breast and made her nest. And it

was from that floating nest that the land began to form. Little by little the land spread outwards, little by little the earth was settled by all kinds of creatures." (Source: Vladimir Sangi, Pesn'o nivkhakh. Moscow, Sovremennik, 1989)

LIST OF TURKIC MYTHOLOGICAL FIGURES

Deities

Major gods

- Gok Tengri - God of Sky. Creator of everything. Tengri was the main god of the Turkic pantheon, controlling the celestial sphere.
- Kayra (or Kaira) - Supreme God of universe. He is the Spirit of God and creator god in Turkic mythology. Son of the sky deity (Gok Tengri).
- Ulgan (or Ulgen) - God of benevolence. Son of Kaira. He is a Turkic and Mongolian creator-deity.
- Mergen - God of wisdom. Son of Kaira. He is a Turkic deity of abundance and knowledge.
- Kyzaghan - War god. Kyzaghan is the son of Kayra and the brother of Ulgan.
- Umay or Umai - Goddess of fertility. She is the goddess of virginity and as such related to women, mothers and children.
- Kubai - Goddess of born / birth and children. She protects women who give birth. She gives the children souls.
- Koyash or Kuyash - Sun God. Koyash is the son of Gok Tengri "Sky God" and the Earth Goddess.
- Ak Ana - Goddess of creation. Ak Ana, is the primordial creator-goddess of Turkic people. She is also known as the goddess of the water.
- Ay Ata - Moon God. According to the mythology, he is a moon god and he have been living in sixth floor of the sky with Gun Ana.
- Gun Ana - Sun Goddess. She is the common Turkic solar deity, treated as a goddess in the Kazakh and Kyrgyz mythologies.
- Yel Ana - Goddess of winds. In Hungarian folklore she is referred to as the "queen of wind" too.
- Yel Ata - God of winds. In Hungarian folklore he is also referred to as the "king of wind".
- Burkut - Eagle God. The eagle god Burkut symbolizes the sun and power.

- Aisyt - Goddess of beauty. She is also the mother goddess of the Yakut people from Siberia.
- Erlik - God of underground and hell. He is the deity of evil, darkness, lord of the lower world, and judge of the dead.
- Su Ana - Goddess of water. Su Ana is said to appear as a naked young woman with a fairy-like face.
- Su Ata - God of water. He appears as an old man with a frog-like face, greenish beard, with his body covered in algae and muck.
- Od Ana - Goddess of fire. Also referred to as goddess of marriage. In Mongolian folklore she is referred to as the "queen of fire".
- Od Ata - God of fire. In Mongolian folklore he is referred to as the Od Khan "king of fire". He is a fire spirit in the shamanistic traditions of Mongolia.
- Yer Tanry - Earth Goddess / God. As a fertility goddess, she was recognized as the giver of crops and abundance.
- Etugen - Earth Goddess. Her name originates from Ötüken, the holy mountain of the earth and fertility goddess of the ancient Turks.
- Hurmuz or Kurmez - God of souls. Also he is a god in Mongolian mythology and shamanism, described as the chief of the 55 gods.
- Jaiyk - God of rivers. He is a god in Turkic pantheon, previously known as Dayık in Altai mythology. He lives at the junction of 17 rivers.
- Alaz - God of fire in Turkic mythology. Also known as Alas-Batyr or sometimes Alaz Khan.
- Baianai - Hunting Goddess. She is also the Yakut goddess of forests and joy.

Other gods

- Adaghan - Mountain God. He protects the mountains and the creatures that live there. His name means sacrifice acceptor.
- Akbugha - God of medicine. He is the god of health and healing in ancient Turkic tradition. He has a white serpent.
- Shalyk - Hunting God. He was the Turkic goddess of the hunt, wild animals, wilderness and protector of forests.
- Inehsit - Goddess of childbirth and labour pains. She was the divine helper of women in labour has an obvious origin in the human midwife.

- Qovaq - God of the sky. He brings up a new sun every day; for that reason, he is hunted by Yelbehen to stop her and cause total darkness.
- Uren - Goddess of the harvest. She presided over grains and the fertility of the earth.
- Öt or Öğöt - God of Time. He is the personification of Time in ancient Turkic folk religion.
- Zarlık - Goddess of Judgement. She was the goddess of justice, fair judgements and the rights.
- Zada - Wind God. He is the ruler of the winds, and owner of Yada Tashy (Wind Stone).
- Ukulan - Water God. He is the chief of the rivers, springs, streams and fountains.
- Izıh - God of wild animals. He is especially the god of freed animals.
- Chokqu - Goddess of good wishes. She fulfills wishes.
- Talai or Dalai - God of Oceans. He was the personification of the World Ocean, an enormous river encircling the world.

Creatures

- Äbädä - Spirit of forest. It is an innocent spirit in Tatar mythology, that looks like an old woman. Äbädä also is represented in mythologies of Siberian peoples. He protects the birds, trees, and animals of the forest.
- Al Basty - Female daemon spirit. She is an ancient female spirit, the personification of guilt, found in folklore throughout the Caucasus mountains, with origins going as far back as Sumerian mythology.
- Archura - Forest monster. Archura usually appears as a man, but he is able to change his size from that of a blade of grass to a very tall tree. He protects the animals and birds in the forest.
- Bichura - A household spirit in Tatar / Turkic folklore. Traditionally, every house is said to have a Bichura. It has also been said that Bichura can take on the appearance of cats or dogs. It wears red dresses.
- Basty - Spirit of nightmares. Basty is best known for its shapeshifting abilities and it is an evil spirit or goblin in Turkic folklore which rides on people's chests while they sleep, bringing on bad dreams (or "nightmares").
- Zilant - Serpent-like dragon. Since 1730, it has been the official symbol of Kazan. This winged snake is mentioned in legends about the foundation of Kazan. Zilant should be distinguished from Aq Yılan (White Snake), which is the king of snakes.

- Yuxa - Queen of serpents. According to popular beliefs, every 100-years old snake is transformed into Yuxa. In fairy tales, Yuxa is described as a beautiful damsel who would marry men in order to beget offspring.

- Ubir - A monster like vampire. It is a mythological or folkloric being in Turkic mythology who subsist by feeding on the life essence (generally in the form of blood) of living creatures, regardless of whether it is undead person or being.

- Shurala - Forest daemon. According to legends, Şüräle lives in forests. He has long fingers, a horn on its forehead, and a woolly body. He lures victims to a thicket and tickles them to death.

- Irshi - A fairy-like spirit. She is generally described as a beautiful girl) appearance and having magical powers. Although they are often depicted as young, sometimes winged, tall, radiant, angelic spirits.

- Susulu - Mermaid in Turkic mythologies. She is a legendary aquatic creature with the upper body of a female human and the tail of a fish. She is the daughter of the Sea King.

- Hortdan or Hortlak - A monster, who goes out from graves. The Hortdans are creatures of Azerbaijanese mythology, as a representation of evil spirits, the spirits of the dead.

- Orek - Animated corpse like zombi. In Turkic folklore it is an animated corpse brought back to life by mystical means such as witchcraft. It is an animated corpse raised by magical means, such as witchcraft.

- Karakoncolos - A malevolent creature. Bogeyman. According to Ottoman Turkish myths, they appear on the first ten days of 'the dreadful cold', when they stand on murky corners, and ask seemingly ordinary questions to the passers-by.

- Mhachkay - Akin of vampire. It is a creature a bit similar to vampire in Turkic (and especially Tatar) folklore. People who were born with two hearts and two souls were believed to be Mhachkay.

- Uylak - A witch or spirit, that infested with people. An Uylak can turn into any animal or any object. He is capable of shapeshifting into a horse, a moth, or a wolf. He is also resistant to Archura's enchantments.

- Neme - A spiritual being. They are mythical creatures originated in Turkic folklore. Nemes are elves very similar to other ones but they keep watch over forests, mountains, caves and underground.

- Chak - A folk devil. He was specifically busy corrupting peasants. While sometimes shown in any rustic setting, he was usually pictured standing on or near a willow tree at the edge of a swamp.

- Khyrtyq - A female swamp demon. In Turkic mythology she is known for being malicious and dangerous. She was said to live in thickets near rivers, streams and lakes.
- Ardow - Spirit of water. Ardows are spirits of human souls that died drowning, residing in the element of their own demise. They are responsible for sucking people into swamps and lakes as well as killing the animals standing near the still waters.
- Azmych - Road spirit. He is an evil-spirit that causes disorientation and leads a person aimlessly around and round. The term also refers to lose one's way.
- Erbörü - A creature like Werewolf. It is a mythological or folkloric human with the ability to shapeshift into a wolf or an therianthropic hybrid wolf-like creature, either purposely or after being placed under a curse or affliction (e.g. via a bite or scratch from another werewolf).
- Erbüke - A creature like Shahmaran. An Erbüke is often depicted as a wise and benign man with the features of a man above the waist and those of a serpent below the waist. He is held to be king of the snakes.
- Yarbogha - A creature like bull. Yarboghas are half-man, half bull; having the torso of a man extending where the neck of a bull should be. They were said to be wild, savage, and lustful.
- Yaryond - A creature like Centaurus. The centaurs are half-man, half horse; having the torso of a man extending where the neck of a horse should be. They were said to be wild, savage, and lustful.
- Peri - An intangible entity. Fairy. Sometimes they are described as agents of evil; later, they are benevolent. They are exquisite, winged, fairy-like creatures ranking between angels and evil spirits. They sometimes visit the realm of mortals.
- Cadı - A woman who practices witchcraft. Witch. The stereotypical Cadı is commonly portrayed as wicked old woman who have wrinkled skin, pimples, and pointy hats. They also have warts on their noses and sometimes long claw-like fingernails.

YALCHUK

Yalchuk (Turkish: Yalçuk) is the moon goddess in Turkic mythology. In ancient Turkic folk religion and myth, Yalçuk is the divine embodiment of the Moon. She is often presented as the female complement of the Sun (Koyash) conceived of as a god. Koyash and Yalchuk categorized as the visible gods. Moon Goddess is said to have lived on a mountain top in a house with seven stories, from which she controlled the fate of the world. Yalchuk is often depicted driving a two-yoke chariot, drawn by horses or oxen. Like her companion Koyash, the Sun, who drives his chariot across the sky each day, Yalchuk is also said to drive across the heavens. She has power horns on head.

She is commonly depicted with a crescent moon, often accompanied by stars; sometimes, instead of a crescent, a lunar disc is used. Often a crescent moon rests on her brow, or the cusps of a crescent moon protrude, horn-like, from her head, or from behind her head or shoulders. The word Yalçuk means bright or shining. And the other meaning is envoy or delegate

SAYA

Saya (Turkish: Saya, Azeri Turkish: Saya) or Sayaqan (Turkish: Sayagan) is a summer feast and festival Turkic and Altai folklore. Arranged for the god that called Saya Khan (Turkish: Saya Han or Zaya Han). So this is a blessing, fertility and abundance ceremony.

Description: Saya (Zaya) was mythological male character associated with summertime in early Turkic mythology, particularly within Altai, Anatolia and Azerbaijan. He was associated with rituals conducted in rural areas during summertime. Turkic peasants celebrated the Summer Solstice on June 23 by going out to the fields. In Anatolian folklore, a familiar spirit called "Saya Han" lived in mountains who protects sheep flocks.

Saya Game / Play: Saya Play and songs have an important role in the emotional, and moral development of children in rural areas. They learn about solidarity and co-operation. Also, an old tradition is continued with this game. Children wander homes and collect food, for instance.

Celebration: The Saya festival (literally it can be translated as abundance) is related to a cult of a solar deity, with a fertility cult. Ancient Yakuts celebrated the New Year at the Yhyakh (23 June) festival. Its traditions include women and children decorating trees and tethering posts with "salama" (nine bunches of horse hair hung on horse-hair ropes). The oldest man, wearing white, opens the holiday. He is accompanied by seven virgin girls and nine virgin boys and starts the ritual by sprinkling kymys on the ground, feeding the fire. He prays to the Ai-ii spirits for the well-being of the people who depend on them and asks the spirits to bless all the people gathered.

NARDOGHAN

Nardoqan or Nardugan (Turkish: Nardoğan or Nardugan, Azerbaijanese: Narduqan) was a Turkic holiday concept that originated from Sumerian tradition. Nowadays, it is most commonly used to refer to the winter solstice in many Central Asia languages. It is also used as an equivalent name for the Christian holiday Christmas.

Etymology: The root of the word is not clear. But associated with following words;

- Mongolian: Нар (Nar) - The Sun
- Oirat: Нарн (Narn) - The Sun

- Arabic: نار (Nar) - The Fire

And Turkic verb Doğmak (that means to born or to rise) merged and combined with this root. Also it means the "Newborn Sun".

Mythological Significance: Nardoqan or Narduğan was a Sumerian holiday, referred to the winter solstice. It was celebrated by Sumerians and later Turkic traditions on December 21, the longest night of the year and the night of the winter solstice. On this night, symbolizing old sun, becomes smaller as the days become shorter in the Northern Hemisphere, and dies on December 22, the winter solstice. It is said to be defeated by the dark and evil powers. On December 23 becomes the new sun.

KOSA

Kosa (Turkish: Kosa or "Koça", Azerbaijani Turkish: Qoça) or Qochaqan (Turkish: Koçagan) is a spring feast and festival Turkic and Altai folklore. Arranged for the god that called Kocha Khan (Turkish: Koça Han). So this is a blessing, fertility and abundance ceremony.

Description: Kocha (Qoça) was mythological male character associated with youth and springtime in early Turkic mythology, particularly within Altai, Anatolia and Azerbaijan. He was associated with rituals conducted in rural areas during springtime. Turkic peasants celebrated the return of spring on March 23 by going out to the fields, carrying a clay figure of a lark which had been decorated with flowers. They sang songs naming a spring month Koça. "Koç" is still the word for "ram" in the Turkic languages, as well as Turkish and Azerbaijanese. Also, Koçan or Koç Ayı is a Turkic word for a month in folk calendar. The month Mai (or sometimes June) is sometimes named Kosak in Turkish language. In Anatolian folklore, a familiar spirit called "Koça Han" lived in mountains who protects sheep flocks.

Köse Game / Play: Köse Play and songs have an important role in the emotional, and moral development of children in rural areas. They learn about solidarity and co-operation. Also old tradition is continued with this game. The word Köse means beardless, but associated with Kosa ceremony.

SAMANU

Samanu is a sweet paste made entirely from germinated wheat from young wheatgrass, which is prepared for Nowruz (new year celebrations) in a large pot (kazan) in Middle East and Central Asian and some other countries.

SZELATYA

Szelatya (Hungarian: Szélatya or Szélkirály, Turkish: Yel Ata, Old Turkic: Çel Ede or Cel Ata) is the Hungarian god or deity of wind. She is a Hun (Onoghur) god too. In Turkic languages Yel (or Cel / Çel) means wind. The word Atya (Turkish: Ata) has literally the meaning of father. Also the name Szelatya means "Wind Father". In Hungarian folklore she is referred to as the "king of wind" too (Szélkirály). The wind is controlled by this old man called Szélatya.

In other languages

- Uzbek: Yel Ota
- Tatar: Җил Әти or Җил Ата or Cil Ana
- Kazakh: Жел Ата
- Chuvash: Çил Атте or Çил Ашшĕ
- Bashkort: Ел Атай
- Sakha: Тыал Аҕа
- Turkmen: Ýel Ata
- Ottoman: يل آتا
- Kyrgyz: Жел Ата
- Khakas: Чил Аба or Чил Ада
- Balkar: Джел Ата
- Hungarian: Szél-Atya

Its name is in Mongolian belief Салхи Эцэг (Buriat: Һалхин Эсэгэ, Oirat: Салькн эцк, Altai: Салкын Ада, Tuvan: Салгын Ата). And this entities have many similarities. Each has the same meaning, "wind father".

Features: His father is Arany Atyacska (Golden Father) and mothers name is Hajnal Anyacska (Dawn Mother). Szelatya has long hair, silver weapons, thunder horses. He has a jungle or sylvan named Silver Forest

SZELANYA

Szelanya (Hungarian: Szélanya, Turkish: Yel Ana, Old Turkic: Çel Ene or Cel Ana) is the Hungarian goddess or deity of wind. She is a Hun (Onoghur) goddess too. In Turkic languages Yel (or Cel / Çel) means wind. The word Anya (Turkish: Ana) has literally the meaning of mother. Also the name Szelanya means "Wind Mother". In Hungarian folklore she is referred to as the "queen of wind" too. The wind is controlled by this old lady called Szélanya (Wind Mother).

In other languages

- Uzbek: Yel Ona
- Tatar: Җил Әни or Җил Ана or Cil Ana

- Kazakh: Жел Ана
- Chuvash: Çил Анне or Çил Абай
- Bashkort: Ел Апай
- Sakha: Тыал Ий̃э
- Turkmen: Ýel Ene or Yel Eje
- Ottoman: يل آنا
- Kyrgyz: Жел Эне
- Khakas: Чил Ине or Чил Иӌе
- Balkar: Джел Ана
- Hungarian: Szél-Anya

Its name is in Mongolian belief Салхи Ээж (Buriat: Һалхин Эхэ, Oirat: Салькн Эк, Altai: Салкын Эне, Tuvan: Салгын Ава). And this entities have many similarities. Each has the same meaning, "wind mother".

Mother of the Winds: The legend is about a wind that blows from a cave. This cave is there on top of a huge mountain somewhere at the end of the world. The cave guarded by the old woman Szélanya. She is a wise woman and riding the winds and creating storms. And she causes whirlwinds... Szelanya is the Slavic version of nymph, who has power over wind, which she delight in causing storms of high winds. She lives around hills, mountains, and high mounds. In Hungarian mythology, Szelanya and in Turkic mythology Yel Ana is believed to be female fairy-like spirit who lives in the wilderness and sometimes in the clouds.

AL

Al (or Hal; Armenian: Ալ or Ալք, Mongol: Гал "Qal", Oirat: Һал, Persian: آل, Russian: Алы, Turkish: Al, Azerbaijanese: Xal,) is a class of demon in the folklore of the Caucasus, Iran, Central Asia, Armenia and southern parts of Russia. Als are demons of childbirth, interfering with human reproduction. The al is known by various other names, including alk in Armenian and Kurdish, ol, hāl and xāl in Tajikistan and Afghanistan, almasti or albasti in Central Asian Turkic speaking countries, and halmasti among the Dards.

Other languages

- Armenian: Ալ or Ալք
- Lezgian: Ал
- Georgian: Али
- Tat: Ол
- Talysh: Ала
- Udi: Һал
- Kurdish: Alk or Hal
- Turkmen: Ал veya Al

ALA

- Turkmen: Ал veya Al
- Azerbaijanese: Хал veya Xal
- Lezgian: Ал
- Georgian: Али
- Tat: Ол
- Talysh: Ала
- Udin: Һал
- Kurdish: Alk veya Hal
- Armenian: Ա veya Алы veya Алк

QARAKORSHAK

Qarakorshaq (Turkish: Karakorşak, Azerbaijanese: Qorşaq) is an animal-like mythical creature in Turkic mythology. Qarakorshaq is described as hiding in dark places, holes or abandoned houses, waiting to grab, carry away and devour its victim; but it can be scared away by light and noise. It has clumsy gait. Interpretation of Qarakorshaq's attributes leads to conclusion that Qarakorshaq is actually description of some real animals, that have already been regionally extinct in some parts of Anatolia and known only as legend.

ERGENE IYESI

In Turkic mythology Ergene iyesi (Turkish: Ergene iyesi, Azerbaijanese: Ərgənə iyesi) is an underground spirit. It is the protector spirit of mine pit, and can turn into ("shapeshifting") an animal. (The word "İye" means owner, master, possessor...) Also known as Shakhta iyesi (Tatar: Şahta İyäse; "Protector of Mine-pit").

Features: Ergene iyesi or Shakhta iyesi in Turkic and Tatar mythologies live in mines and underground workings and are the guardians of gems, crystals, and precious metals. It is said, that they will protect miners from danger, and lead them back when they are lost. Then, he alerts te miners against dent with the cat sound tone or whistling. They will also lead them to veins of ore. To people who are evil or insult them they are deadly; pushing them into dark chasms or send tunnels crashing down upon them. Hurling rocks, whistling or covering one's head are actions that are offensive to the Ergene iyesi; who will warn the offender with handfuls of pelted soil in their direction before taking serious action.

Shakhta Ata or Shahta Baba: (Tatar: Şahta Ata; Uzbek: Shaxta Ota, "Father of Pit") He is male form and akin of Ergene iyesi. The word Şahta / Şaxta (Russian: Шахта, German: Schacht) means mine pit in Turkic and Slavic languages. Shakhta Ata is said to appear as an old man with a torch in his hand. The person with this name is in Azerbaijan culture Shakhta Baba

(Azerbaijanese: Şaxta Baba), that appears as the god of winter. Sometimes he is an old man like Santa Claus or Russian Ded Moroz. But in any case it is a helpful entity.

SAZAKAN

In Turkic mythology, Sazakan is a dragon, hawk, falcon, or fiery dwarf who turns himself into a whirlwind. It causes storms. He is a spirit associated with bringing rain and hail. His influence on these precipitations can be positive, resulting with the amount of rain beneficial for agriculture, or negative, with a drought, downpours, or hail. Sazakans are the creatures, who have power over wind, which they delight in causing storms of high winds. In this case was called "Sazakan is playing"... They live around hills, mountains, and high mounds.

In Turkic mythology Sazakan is believed to be dragon-like spirits who live in the wilderness and sometimes in the clouds. In Nogai folklore, Sazakan is described as being noisy spirits, and is the patron of the clouds.

BAYANAY

Bay Bayanay or Bai Baianai (Sakha: Байанай, Russian: Байанай or Барилах, Altai: Баянай) is the Yakut goddess of forests and joy.

Description: Baianai was the Turkic goddess of wild life, wealth and fertility. She was worshipped throughout what is now Altai, Sakha and Siberia, before Christianity and İslam expanded into the area. Her name means "rich, fertile, wealthy".

Baianai is sometimes a woodland fairy or protector spirit found in Turkic-Altaic folklore and mythology. In Central Asia she is known as Payna. In fact there are three Baianais:

1. Bai Baianai: Gooddess of hunting.
2. Tagh Baianai: Gooddess of forests.
3. Ughu Baianai: Gooddess of fishery.

Etymology: The word Baianai go back to some very old Altaic-Turkic roots with a meaning of "wealth", "richness", "grandness", "greatness" and "divinity".

Appearance: Baianai is commonly depicted as ethereal maidens with long loose hair, sometimes also with wings. They are usually dressed in free-flowing gowns, their garments decorated with feathers by means of which they can fly like birds. Baianai is most often described as being blonde, tall and slender woman with pale, glowing skin and fiery eyes. Baianais are believed to be the very beautiful women, with an affinity to fire. They have the powers to bring about drought, burn a farmer's crops or make cattle die of high fever. It is said that when a Baianai is angered she would change her appearance and turn into a monstrous bird, capable of flinging fire at her enemies.

HORTDAN

In Turkic mythology, Hortdan (Azerbaijanese: Xortdan, Turkish: Hortlak, Tuvan: Хортан) is the troubled soul of the dead rising from the grave. Some Hortdan can be living people with certain magical properties. Some of the properties of the Hortdan include: the ability to transform into an animal, invisibility, and the propensity to drain the vitality of victims via blood loss. Hortdans are also known as immortal vampires.

Origin: The Hortdans are creatures of Azerbaijanese mythology, as a representation of evil spirits, the spirits of the dead. As these stories were transmitted only by oral tradition, legend has lost its original substance, and Azeri people have transformed Xortdan into bloodthirsty creatures. Hortdans are fictional undead creatures regularly encountered in horror and fantasy themed narratives. They are typically depicted as mindless, reanimated corpses with a hunger for human flesh in some depictions.

Etymology: The name Hortdan (or Hortlak) is related to the Turkic verb hortlamak, which in Turkish means get out and especially get out of the grave.

Different types of Hortdan

- Hortlak is the name of this creature in Turkish (Anatolian) culture. And refers to a Zombi-like entity.
- Xortdan is in Azerbaijanese folklore same of vampire.
- Hortan (sometimes Аза-Хортан "Aza-Hortan") is a poltergeist like an evil spirit in Tuva tradition.

YELBEGHEN

Yelbeghen (Йилбегән, Yilbegän or Yelbegän, Tatar: Cilbegän / Җилбегән) is a multi-headed man-eating monster in the mythology of Turkic peoples of Siberia, as well as Siberian Tatars.

Turkish Dragon: In some myths Yilbegän is a winged dragon or serpent-like creature, while in others he is an ogre-like behemoth who rides a 99-horned ox. Some epics feature multiple Yilbegän with different numbers of heads who are the offspring of Altan Sibaldai, "the golden witch", a cohort of the lord of the underworld. Some epics also mention a Yilbegän king named Yelmogus. In a legend of the Altai, there was a seven-headed ogre, Yelbeghen, taking revenge from the Sun and the Moon, and used to eat them. The god Ulgen shot arrows to Yelbeghen. This ogre sometimes chewed the stars in his mouth and broke them into pieces and then spit them out. Therefore, stars used to run away from him into the sky... According to Altai people, eclipse of the Moon used to take place because of this ogre. For this reason, when there is moon eclipse they say: ‘’Again Yelbegen (seven-headed ogre) ate the Moon...’’ Yelbeghen, sometimes Yelmogus is generally considered to be a creature separate from dragons and a polar opposite to them in its nature. It is a being of pure evil, a dragon-like beast and dreadful

monster with no reason, that usually lives in dark and hostile places, or guards unreachable locations in fairy-tales. It is often multi-headed (with 3, 7 or 9 heads) and breathes fire. It is considered as "extremely intelligent, wise and knowledgeable" creature of "superhuman / supernatural" strength and proficiency in magic, very rich (usually described as having castles of enormous riches hidden in distant lands) and often lustful for women, with whom it is capable of making offspring. It often breathes fire and is generally accepted as a highly respected being, and while not always being benevolent, never as an entirely evil creature. Legends were spread about many historical and mythical heroes that they were conceived by a dragon.

Yalpaghan Khan: Yalpaghan Khan (Turkish: Yalpağan) is the dragon god of Altai and Turkish mythologies. He is the king of all the dragons. He also seems like a dragon with seven heads at any time.

YEL IYESI

Yel iyesi (Chuvash: Çил ийи "Shil iyi", Sakha: Тыал иччи) is the Turkic spirit or deity of wind. In Turkic languages Yel (or Cel / Çel) means wind. And İye is the familiar spirit of any natural asset. Yel iyesi protects the wind.

Description: In Turkic mythology, Yel İye are believed to be female fairy-like spirits who live in the wilderness and sometimes in the clouds. They were believed to be the spirits of women who had been frivolous in their lifetimes and now floated between here and the afterlife. They usually appear as beautiful maidens, naked or dressed in sparkling beautiful white dresses and special fabulous robes. It is said that if even one of their hairs is plucked, Yel İyesi will die, or be forced to change back to her true shape. A human may gain the control of a Yel İyesi by stealing a piece of hair. Once burned though, she will disappear. The voices of the Yel İye are as beautiful as the rest of them, and can form large gusts of winds that can lift houses into the air. Despite their feminine charms, however, the Yel İye are fierce warriors. The earth is said to shake when they do battle. They have healing and prophetic powers and are sometimes willing to help human beings.

Yel Ana (Cel Ene): She is the Turkic and Altai goddess of wind. Also referred to as goddess of guidance. She is the female form of Yel iyesi. The name Yel Ene means 'Wind Mother. In Hungarian folklore her name is Szel Anya and she is referred to as the "queen of wind". She is a wise woman. The wind is controlled by this old lady called Szélanya (Wind Mother).

In other languages

- Uzbek: Yel Ona
- Tatar: Җил Әни or Җил Ана or Cil Ana
- Kazakh: Жел Ана
- Chuvash: Çил Анне or Çил Абай

- Bashkort: Ел Апай
- Sakha: Тыал Ийэ
- Turkmen: Ýel Ene or Yel Eje
- Ottoman: يل آنا
- Kyrgyz: Жел Эне
- Khakas: Чил Ине or Чил Иҷе
- Balkar: Джел Ана
- Hungarian: Szél-Anya

Its name is in Mongolian belief Салхи Ээж (Buriat: Һалхин Эхэ, Oirat: Салькн Эк, Altai: Салкын Эне, Tuvan: Салгын Ава). And this entities have many similarities. Each has the same meaning, "wind mother".

Yel Ata (Çel Ede): He is the Turkic / Altai god of wind. He is the male form of Yel iyesi. Çel Ede means 'Fire Father' . In Hungarian folklore she is referred to as the Szelatya "king of wind". He is the Hungarian god of wind and rain. His armor and weapons are made of pure silver, his sacred metal. Yel Ata is a wind spirit in traditions of Azerbijan too. He is usually described as a long haired and bearded man, and his name is Haydar (Azerbaijanese: Heydər, Kazakh: Xayder).

In other languages

- Uzbek: Yel Ota
- Tatar: Җил Әти or Җил Ата or Cil Ana
- Kazakh: Жел Ата
- Chuvash: Çил Атте or Çил Ашшĕ
- Bashkort: Ел Атай
- Sakha: Тыал Аҕа
- Turkmen: Ýel Ata
- Ottoman: يل آتا
- Kyrgyz: Жел Ата
- Khakas: Чил Аба or Чил Ада
- Balkar: Джел Ата
- Hungarian: Szél-Atya

Its name is in Mongolian belief Салхи Эцэг (Buriat: Һалхин Эсэгэ, Oirat: Салькн эцк, Altai: Салкын Ада, Tuvan: Салгын Ата). And this entities have many similarities. Each has the same meaning, "wind father".

Wind in Turkish folklore: Wind symbolised in Turkish folklore a mischievous, sometimes violent character. In some myths and legends, the Wind was represented by a wild horse. Even today, Turkish people in Anatolia describe thoughtless people or horses as being "born of the wind". Because of his restless spirit / aeitiy, the Wind could not get along with Earth, Water

and sometimes the Fire God. When angry, in the winter he sent down snowstorms and in the summer hurricanes, bringing misfortune. Some illness-bearing spirits or daemons appeared as winds and struck people. Western and northern winds were considered ominous in Turkish opinion. In January and February there were some very windy days and these months were called "Jil Aiy (Yel Ayı)", months of wind. Yel (the wind) was perceived as a stroke from the other world. The ancient Turkic community esteemed the Yel Ata (wind god) and in his honour constructed a temple and visited this temple before a military campaign and made sacrifices when asking for a victory. Wind also brings diseases. Therefore the 'possession of wind', a skill to control weather, was one of the characteristics of strong Kams (shamans) and other sacred persons. One of the main movements of a Kam (shaman) during ceremonies was spinning around on one's feet. Blowing a light wind was considered an appeal to the supernatural spirits. This movement symbolically represented a whirlwind. People trusted the Yel Ata (Wind God), a force of nature that gave them energy. Such a whirlwind could steal the Kut (natural and spiritual enegrgy power) of a human.

ERKENEK

Erkenek (Erkecel, Erkecey, Ernek, İrkenek, İrkeyel) is a character of Turkish / Turkic folklore. Erkenek is no bigger than a thumb. His adventures mostly include tangling with giants. Erkenek is a traditional folk character. In Azerbaijan folklore besides his name is Cırtdan. In Anatolia also known as Parmak Çocuk (Thumb Child).

The tales: Stories belongs to the swallow cycle. Erkenek is swallowed by a cow or a giant but he is a mighty, although tiny, warrior and conqueror of giants and robbers. He has adventures that again involve swallowing (by a miller), being imprisoned in a mousetrap and finally dying from the poisonous breath of a spider. Erkenek cheats at games with other boys, and, because of his many tricks, the boys will not associate with him. In other story, a poor childless peasant couple wishes for a child "no matter how small" aloud. Seven months later the wife has a small child "no longer than a thumb" which they call "Erkenek" and who becomes a "wise and nimble creature." Erkenek as he grows wishes to help his father in the chores.

Etymology: In Mongolian language Erhi or Erki (Old Mongol: Erekey) and in Turkish Ernek (Old Turkic: Erŋek) means Thumb.

ABASI

The Abaasy (Abaahy or Abasy, Yakut: Абаасы / Abaası; Dolgan: Абааһы / Abaahı; Bulgarian: Абааси / Abaasi; Russian: Абасы / Abasy; cognate of the Turkic word Abası); is demon in the mythology of the Sakha (also known as the Yakuts). Yakut Shamanism divides the universe into upper and lower layers, with the earth being "a kind of indeterminate space or matter"

in between. The abaasy occupy the lower level, referred to as the underworld or "kingdom of darkness."

Description: The abbasy are described as "one-eyed, one-armed, one-legged" monsters mounted on "two-headed, eight-legged, two-tailed dragons as steeds." In olonkho they are ugly and horrible man-eating beings. Their chief Alyp Khara Aat Mogoidoon is three-headed, six-armed and six-legged giant with body made of iron.

BURKUT

Burkut (Bürküt or Merküt) is the eagle god in Turkish mythology. The eagle god Burkut symbolizes the sun and power. The eagle is considered to be the icons of the kaghans and khans or the symbols of the guardian spirit and justice. In Sakha (Yakut) culture, the eagle is portrayed on top of the Ulukayın (Tree of Earth). It is either as the symbol of the Gok Tengri (Sky-God). In the ceremony of sacrifice, kam (shaman) chants verses of prayer and summons all the spirits he has known. Among these spirits is bürküt as important. The eagle is referred to as the "bird with copper talons, its right wing covers the sun, the left covers the moon" and son of Kayra.

In Anatolia: Among a kind of Turkish folk dances (Turkish: Halay, Azerbaijanese: Yallı) are the Anatolian "Kartal Halayı" (eagles dance), "Karakuş" (the blackbird) and Karakustana figures with bravery as the main theme are the figures known as the eagle position.

CHORT

Chort (Russian: Чёрт, Ukrainian: Чорт, Polish: Czart, Czech and Slovak: Čert, Belarusian: Чорт) is considered to be a demon of total evil, with horns, hoofs, skinny tail, and a pig-face in Slavic mythology (demonology).

In Turkic culture: In Turkic (usually neighboring Slavic) folklore its name is Chor (In Turkish and Azerbaijan languages: Çor). In Anatolia known as Chorabash. Chors are spiritual creatures mentioned in the pre-Islamic texts and oral tradition who inhabit an unseen world in dimensions beyond the visible universe of humans. Folk narratives mentions that the Chors are made of fire, but also physical in nature, being able to interact physically with people and objects and likewise be acted upon. Like human beings, the Chor can also be good (Ak-çor "White-Chor"), evil (Kara-çor "Black-Chor"), or neutrally benevolent and hence have freewill like humans and unlike angels. The exorcist are called Çoraman in Anatolia. There are two different kinds of Chura. The one (Bichura) that comes from the forest is married to the Orman iyesi. The other one (Archura) comes from the cellar and she is married to Ev iyesi.

KORBOLKO

In Turkic folklore, Korbolko is a firebird. He brought fire to earth and taught the people to burn the fire. Korbolko is described as a large bird with majestic plumage that glows brightly emitting red and yellow light, like a bonfire that is just past the turbulent flame.

Korbolko in tales: A typical role of the Korbolko in tales is as an object of a difficult quest. The quest is usually initiated by finding a lost tail feather, at which point the hero sets out to find and capture the live bird, sometimes of his own accord, but usually on the bidding of a father or Khagan (King). Korbolko is a marvel, highly coveted, but the hero, initially charmed by the wonder of the feather, eventually blames it for his troubles. Moreover, in the beginning of a fairy tale, the bird steals magical apples belonging to a king and is therefore pursued by the khagans servants in order to protect the precious apples. The story of the Korbolko comes in many forms. Some folk tales say that it is a mystical bird that flies around a khans (kings) castle and at night swoops down and eats all the magical apples. Others say that this firebird is just a bird that flies around giving hope to those who need it. In a version of the tale, a Khan commands his three sons to capture Korbolko that keeps flying down from above and eating his apples. The magical apples are in the Khans orchard and give youth and strength to all who eat them. The sons end up barely missing the bird, but they catch one of his feathers that glows in the night. They take it to a dark room and it lights the room completely. The mystery of the feather has illuminated the hearts of men for many years.

Etymology: Combined words, Kor (ember) and Bolko (bol-/bul-: to find), who gives the meaning of the fire-finder. Or the term means prince of fire.

BASTY

A Basty or Bastı (Azerbaijanese: Basdı) is an evil spirit or goblin in Turkic folklore which rides on people's chests while they sleep, bringing on bad dreams (or "nightmares").

Beliefs: The Basty was also believed to "ride" horses, which left them exhausted and covered in sweat by the morning. Basty included witches who took on the form of animals when their spirits went out while they were in trance. Animals such as frogs, cats, horses, hares, dogs, oxen, birds and often bees and wasps. In their metamorphosed form they could fly through the night, walk on or hover above water and travel in a sieve. Dead basty witches were said to return as ghosts. Basty was a dark spirit that takes a form of a beautiful woman and then visits men in their dreams, torturing them with desire, and dragging life out of them. It is a common belief that basty enters the room through the keyhole, sits on the chest of the sleepers and tries to strangle them.

Folklore: Its victims are often females, whom it attacks during the night, controlling their dreams and creating horrible nightmares (hence the Turkic word Kara-basty ("black pressure", meaning a nightmare). A Basty attack is called Karabasan. Karabasan is when an Basty sits

astride a sleeper's chest and becomes heavier until the crushing weight awakens the terrified and breathless dreamer. The victim awakes unable to move under the Bastys weight. It may also include lucid dreams. There are different types of Basty in Anatolia: Al-Basty, Kara-Basty, Kul-Basty, Sary-Basty...

1. Al-basty: It is a tall, white-skinned and evil, naked female creature.
2. Kara-basty: It is a nightmare daemon.
3. Qul-basty: It sleeps during the day in his grave and travels at night. Portrayed as a hairy and smelly.
4. Sary-basty: It is a woman dressed in yellow. Makes epilepsy disease.

Characteristics: Basty is best known for its shapeshifting abilities, similar to the creatures from werewolf lore. It may change into a cat, dog, snake or a fox. It has also been said that it can fly like a bird and ride a horse. Protections against an alp include laying a knife under a pillow, or iron things. Steel is also used.

OREK

An Orek (Turkish: Örek, Azerbaijanese: Örək, Tatar: Өрәк or Öräk, Bashkort: Өрәк) in Turkic folklore is an animated corpse brought back to life by mystical means such as witchcraft. The idea of Örek is present in some Turkic cultures. In some communities it is believed that a dead person can be turned into a Örek by a white dressed girl. Öreks are undead creatures regularly encountered in folk narratives and legends. They are typically depicted as mindless, reanimated corpses with a hunger for human flesh. Öräk (Өрәк) means in Tatar and Bashkort languages soul or ghost.

AIY

Aiy (Sakha: Айыы, Turkish: Ayıhı, Azerbaijanese: Ayıhı, Bulgarian: Айъ or Айы) are benevolent spirits in Yakut mythology. They are creators of the world and fabulous land of the Yakut Olonkhos. In Sakha belief, creator of the world "Urung Ai Toyon", is the greatest of them. According to mythology, Aiy lives in the Upper World. It is believed that, Aiyy not accept blood sacrifice and therefore they are presented victim vegetable and dairy products. By other meaning, Aiy is a creative person brought up in the spirit of the people. Aiy symbols are required for the Ysyakh (spring feast) and and regulated by the government of the Republic of Sakha.

VERECHELEN

Verechelen (Chuvash: Вĕреçĕлен or Вĕриçĕлен, Вĕриçлен, Вриçлен, Russian: Вереселень) also known as Chuvash dragons differ from their Turkic counterparts (such as Zilant), as they are supposed to reflect the pre-Islamic mythology of Volga Bulgaria. The word means invisible snake.

Varieties: They are Dragons that lived in the 15th Century and were very dangerous. Chuvash dragon is Vĕri Şĕlen (Вĕри Çĕлен, lit. "fire snake"). Like the Russian Gorynych, the creature has multiple heads and leaves a fiery wake at flight.

Arshuri (Russian: Арçури, Арзюри; Turkish: Arçura): He is a wood demon, often turns into a snake, but more often he looks like Şüräle. The Iranian dragon, Ajdaha (Аçтаха), is also mentioned from time to time, probably due to Iranian influence to Volga Bulgaria.

YUNAK IYESI

Yunak iyesi (Tatar: Мунча Иясе or Munça İyäse, Turkish: Yunak İyesi, Azerbaijanese: Yunax İyesi) is the bathhouse (or bathroom) spirit in Turkic mythology. Yunak means bathroom or bathhouse. In old Turkic culture, especially in rural areas, bathrooms are at a corner of the living room of the house. These are called the Caghlyk (Turkish: Cağlık). But separate bathhouses (called Hammam) were located in larger cities. Every Caghlyk or Hammam had an İye (protector spirit), that called Caghlyk iyesi or Hammam iyesi. If disturbed by an intruder while washing, Yunak iyesi might pour boiling water over him, or even strangle him. Yunak iyesi had the ability to predict the future. One consulted him by standing with one's back exposed in the half-open door of the bath. He would gently stroke one's back if all boded well; but if trouble lay ahead, he would strike with his claws.

Hammam iyesi: He is the name of bath spirit in the turkic mythology. They were akin to the bathhouse spirit Yunak iyesi.

CHAI NENESI

Chai Nenesi (Turkish: Çay Ninesi, Azerbajanese: Çay Nənəsi), is a name applied to Turkic spirits of water, commonly creeks. She is responsible for sucking people into swamps and lakes as well as killing the animals standing near the still waters. She is described as a white nude female with tousled [hair] and is known to harass people and bring misfortune to drunkards. In most versions, Chai Nenesi is an unquiet being, associated with the "unclean force". She Usually comes out of the water at night, climb a tree, and sit there singing songs or sit on a dock and comb her hair.

Neighboring cultures: The same creature is important in the mythology of the Komi people. She supposedly lives in the Kama River and often goes to the shore to comb her hair.

Everybody who sees her will soon drown or die by another cause. In Slavic mythology its name is Rusalka. Rusalka is a female ghost, water nymph, succubus, or mermaid-like demon that dwelt in a waterway. Though in some versions of the myth, their eyes shine like green fire, others describe them with extremely pale and translucent skin, and no visible pupils. Her hair is sometimes depicted as green or golden, and often perpetually wet. The Rusalka could not live long on dry land, but with her comb she was always safe, for it gave her the power to conjure water when she needed it. According to some legends, should the rusalka's hair dry out, she will die.

ABZAR IYESI

In Turkic and Tatar mythologies Abzar iyesi (Tatar: Абзар иясе or Abzar İyäse sometimes Abzar Äbise) is a household spirit. It is the protector spirit of courtyard. (The word "İye" means owner, master, possessor...) Lives in the garden or courtyard of house.

Features: Abzar iyesi is the Turkic spirit of the courtyard. It was associated with a farmstead's grounds, cattle shed, and stable. It is similar to the house spirit Ev iyesi, though it was less benevolent. Abzar iyesi was considered more dangerous than Ev iyesi as it could pose a threat to livestock, particularly animals with white fur. It can turn into ("shapeshifting") an animal form, especially a pet.

Abzar Ana: She is female form of Abzar iyesi. It has also been said that Abzar Ana can take on the appearance of cats or dogs. The actions performed by Abzar Ana vaguely resemble those of poltergeists and are not necessarily harmful.

Abzar Ata: He is male form of Abzar iyesi. Tatar folklore says that a Abzar iyesi could harass horses in the stable overnight, as well as steal the grain of a neighbour to feed his own horses.

AY ATA

Ay Ata (Turkish, Azerbaijani: Ay Ata, Cyrillic: Ай Ата; sometimes Ay Tanrı or Ay Dede, or Turkish: Ay Dede, Turkmen: Aý Däde, Azerbaijani: Ay Dədə) is one of the mythological entities in Turkic mythology and Tengrism. In English, the meanings are: Ay Ata: Father Moon, Ay Dede: Grandfather Moon and Ay Tanrı: The Moon God.

In Turkic languages

- Tuvan: Ай Ата
- Uzbek: Oy Ota
- Tatar: Ай Әти / Ата or Ay Ata
- Kazakh: Ай Ата
- Chuvash: Уйăх Атте or Уйăх Ашшĕ
- Bashkort: Ай Атай

- Sakha: Ый Аҕа
- Turkmen: Aý Ata
- Uyghur: ئاي ئاتا
- Turkish: Ay Ata or Ay Tanrı or Ay Dede
- Ottoman Turkish: آی آتا
- Kyrgyz: Ай Ата
- Altai: Ай Ада
- Khakas: Ай Аба or Ай Ада
- Balkar: Ай Ата

Description: According to the mythology, he is a moon god, and he has been living in sixth floor of the sky with Gun Ana (Turkish: Gün Ana), the sun goddess, who he is coupled with. While Gün Ana is symbol of warmness and hotness, Ay Dede is the symbol of cold. In Turkey, he is well known in modern times, Ay Dede is still is rather known amongst small children due to tales being told about him. The mythology is more common amongst Central Asian Turks, such as Altaians and Yakuts, who still have populations who actively practice Tengrism. Notably, in the Epic of Oghuz Khan, Ay Tanrı also is mentioned as the father of Oghuz Khan, even though that part remains somewhat unclear. It's also notable Oghuz Khan's second son was named Ayhan (Ay Khan, "moon khan").

Aisar: From ancient times, the Turkic people believed that humans had secret lunar powers (Aisar or Aysar). Female pregnancy lasts about nine lunar months, and women often deliver during a full moon. The three phases of the moon were also symbolic. It was believed that at "Ai Naazy" (new moon) the moon symbolised a growing young child, who is pure and modest. At "Ai Toly" (full moon), the moon personified a mature good-natured mother or father. At "Ai Karty" (old moon) the moon aged, became wise. But at the same time quarrelsome and malicious. Before its death, the moon reigned over a totally dark night. The forces of life and death met during these nights. After the meeting they separated, only to meet again after a defined period. When the old moon died, a new one was born and so on, ad infinitum. The Turkic people trusted the magic influence of the Moon. She was their sole "night lantern". The celebrations of malicious spirits occurred mostly at night. The rituals and trances of witches and demons were always timed according to the phases of the Moon. In Turkish culture At night, illnesses got worse and caused more deaths. To please the Moon Godd, those born during a full moon were given names as such: Aisylu (Aysulu), Aituly (Aytulu), Ainir (Aynur), Aizirek (Ayzerek) and Ainaz (Aynaz).

ALAZ

Alaz (Turkish: Alaz, Azerbaijanese: Alaz) is god of fire in Turkic mythology. Also known as Alas-Batyr or sometimes Alaz Khan. He is an important deity in folk beliefs.

Description: Alaz Khan is depicted as an old man with a torch in his hand. He lives in Ulugh Od (Turkish; Uluğ Od, means “Great Fire”). His dress is flames. Alaz Khan has all power of fire. If became angry, makes and causes by fires on the earth. All of the harths and stoves are in the command of Alaz Khan. He send spirits to all hearths. Every fire or hearth has an İye (protector spirit or deitiy). The Turkic concept of the god seems to associate him both to the destructive and the purifier powers of fire.

Fire worship in Turkish culture: According to ancient Turkic traditions and opinions fire is a sacred phenomenon, and can purify all things, even spirits or souls. The people obliged to respect the fire in family or in social life. In fire sits and lives a protector spirit (familiar spirit). If he was angry, then can be harmfull to humans. Because of this disrespectful behavior, fire may be extinguished. Therefore, Turkic or Mongolian traditional, oral narratives told horrible stories of irreverence to fire. Great Law of Genghis Han (Dead Law) has serious penalties, when anyone disrespect to fire.

Etymology: The origin of the name is very clear. The word Alaz (or Yalaz) means fire or blame in Turkic languages. The root of word is “Al”. This root contains the meaning of red color and capture anything. Turkish tradition maintained that it was related to Persian words connected to blaze (Alaw, Alav, Alev), which in turn was thought of as related to flames.

Other names of Fire God: All of these names refers to fire or flame: Yalın (Yalgın, Yalkın), Andar (Andır), Cahın (Çahın, Çakın), Gal (Qal, Xal), Kalçan, Sahaday.

KYZAGHAN

Kyzaghan (Turkish: Kızağan, Azerbaijanese: Qızağan, Russian: Кызыган), is a Turkic deity of war. Kyzaghan is often depicted with a sword or bow in one hand and a horn in the other. Other important symbols included the red horse and red colour. He is associated with war and depicted as a strong and powerful god. Kyzaghan is the son of Kayra and the brother of Ulgan. And lives on the ninth floor of sky. He was portrayed as a young man with a helmet and a spear, riding on a red horse.

Etymology: The word Kyzaghan (Kızağan) means angry or fierce in Turkic languages. The root of word is “Kız”. This root contains the meaning of red color and anger.

MERGEN

Mergen (Turkish: Mergen, Cyrillic: Мерген, Russian: Мэргэн), is a Turkic deity of abundance and wisdom. Mergen is often depicted with an arrow and bow in one hand. Other important symbols included the white horse and white colour. He is associated with profundity and depicted as a strong and powerful god. Mergen is the son of Kayra and the brother of Ulgan.

And lives on the seventh floor of sky. He was portrayed as a young man with a helmet and a bow, riding on a white horse. Mergen symbolizes the intelligence and thought.

Etymology: The word Mergen means archer or bowman in Turkic languages. In Mongolian language the word Mergen means wise or genius.

YER IYESI

Yer iyesi (Tatar: Җир Иясе or Cir İyäse, Chuvash: Çĕр Ийĕ, Sakha: Сир Иччи) is the Turkic / Mongolian spirit or deity of earth or territory. In Turkic languages Yer means land or earth. And İye is the familiar spirit of any natural asset. Yer iyesi protects the earth or any region. Also known as Toprak iyesi.

Yer Ana: She is the Mongolian and Turkic / Altai goddess of earth. Also referred to as goddess of fertility. She is the female form of Yer iyesi. She was said to have been there at the beginning of the world, when the earth and sky separated.

In other languages

- Tuvan: Чер Ава
- Uzbek: Yer Ona
- Tatar: Җир Әни or Җир Ана or Cir Ana
- Kazakh: Жер Ана
- Chuvash: Çĕр Анне or Çĕр Абай
- Bashkort: Ер Апай
- Sakha: Сир Ийэ
- Turkmen: Ýer Ene or Ýer Eje
- Uyghur: يەر ئانا
- Ottoman: یر آنا
- Kyrgyz: Жер Эне
- Khakas: Чир Ине or Чир Иҷе
- Balkar: Джер Ана
- Gagauz: Yer Ana

Yer Ata: He is the Mongolian and Turkic / Altai god of earth or land. He is the male form of Yer iyesi.

In other languages

- Tuvan: Чер Ата
- Uzbek: Yer Ota
- Tatar: Җир Әти or Җир Ата or Cir Ata
- Kazakh: Жер Ата

- Chuvash: Çĕр Атте or Çĕр Ашшĕ
- Bashkort: Ер Атай
- Sakha: Сир Аҕа
- Turkmen: Ýer Ata
- Uyghur: يەر ئاتا
- Ottoman: یر آتا
- Kyrgyz: Жер Ата
- Khakas: Чир Аба or Чир Ада
- Balkar: Джер Ата
- Gagauz: Yer Ata

Yereh (Chuvash: Йерех): She is a female spirit in Turkic mythology, which recently came to be regarded as a "Turkic goddess" with a function of "hearth mother", protectoress of the home. It is akin of Yer iyesi. The word originates in the pre-Christian Chuvash mythology but in the modern usage it has only one meaning. The confusion in the name's etymology owes to the fact that a Turkic word Yer means land or earth, while the word Yerleşmek is a verb that means to locate. Early in the 20th century Yereh combined a prehistoric Scythian earth-goddess and Mother Earth. Today she is identified as a combination of the "hearth-mother" (associated with the guardianship of the nation itself) and the earth mother.

YADA

Yada Tashy (Turkish: Yada Taşı; Bashkort: Йәй Ташы, Azerbaijanese: Yada Daşı, means "Originator Stone" or "Rain Stone") is a legendary folcloric substance said to be capable to rain. For many centuries, it was the most sought-after thing in Turkic folk legends. Yada Tashy was the central symbol of the mystical terminology Turkic mythology, symbolizing to control natural phenomena.

Yadachy (Turkish: Yadaçı): In Turkic tradition, were men believed to have an inborn supernatural ability to protect their estate, village, or region against destructive weather conditions, such as storms, hail, or torrential rains. It was believed that the souls of these men could leave their bodies in sleep, to intercept and fight with demonic beings imagined as bringers of bad weather. Having defeated the demons and taken away the stormy clouds they brought, the protectors would return into their bodies and wake up tired. Yadachy of an area usually fought together against the attacking Yadachy of another area who were bringing a storm and hail clouds above their fields. The victorious Yadachy would loot the yield of all agricultural produce from the territory of their defeated foes, and take it to their own region. Although Yadachy could be women and children, most were adult men. Their supernatural power was thought to be inborn. In many regions it was regarded that the Yadachy were born with a caul—white or red, depending on the regional belief. The mother would dry the caul and sew into a piece of garment always worn by the child, such as a pouch attached under the

child's armpit. Adverse weather such as a storm or hail could devastate crop fields and orchards, and thus jeopardize the livelihood of farmers in the affected area. A role of Yadachy, according to folk tradition, was to lead storms and hail clouds away from their family estates, villages, or regions, to save their crops. A Yadachy could take the storms and hail clouds over the territory of another Yadachy to destroy its crops. The other Yadachy would fly up to confront the bringer of bad weather, and there would be a fight between the Yadachy.

Neighboring cultures: Zduhać (Cyrillic: Здухаћ) in Serbian and Bulgarian, Macedonian, and Serbian traditions, was a person believed to have an ability to protect their village against destructive weather conditions. In Montenegro, eastern Herzegovina, part of Bosnia, and the Sandžak region of south-western Serbia, a man who was thought to be able to protect his estate, village, or region from bad weather was called a Zduhać or a stuha. According to philologist Franz Miklosich, the Serbian word stuhać is cognate with the Old Slavonic stuhia (стоухїа) or stihia (стихїа) "the elements". According to linguists Petar Skok and Norbert Jokl, stuhać stems from the Albanian stuhi "storm". In any case, the form zduhać may have resulted from folk etymology through association with the Serbian duh "spirit".

UYLAK

Uylak in Turkic mythology, (Azerbaijanese: Uylax) is a male or female witch or spirit. They are thought to be people connected to the Devil, and are capable of harming other human beings by sending illnesses, killing cattle, spoiling a harvest, etc... The word was also used as an insult. An Uylak can turn into any animal or any object. He is capable of shapeshifting into a horse, a moth, or a wolf. He is also resistant to Archura's enchantments. It stops the people on desolate roads and infested with them. The term Uylak comes from Turkish verb Uylamak (means to insist, to urge, to pester) and Oyalamak (to delay). The term Uylak can be translated as "diversionary" in English.

MHECHKEY

Mhechkey or Mhachkay (Turkish: Meçkey, Tatar: Мәцкәй and Mäçkäy or Мәчекәй sometimes Мәсек, Azerbaijanese: Məçkəy, Russian: Масек) is a creature a bit similar to vampire in Turkic (and especially Tatar) folklore.

Description: People who were born with two hearts and two souls were believed to be Mhachkay. When Mhachkay was recognized it was chased away from human habitat. Mhachkays usually were dying at young age, but only one soul gets passed on, and the other soul caused the deceased Mhachkay to come alive and prey upon other living beings. Those undead creatures fly at night in a form of an owl and attack night-time travelers and people who simply wander off into the woods at night, sucking out their blood and eating out their insides. Mhachkay could also be satisfied with animal blood, for a short period of time. When

person recognized as Mhachkay dies decapitating the corpse and burying the head separate from the rest of the body is said to prevent Mhachkay from rising back from the dead; burying the body face down with a sickle around its head is said to work as well. Some of them made their way out of grave with bare hands. Wandering around forests, weak and with bloody hands and torn-off fingernails. Those people were believed to be Mhachkay as well.

A Mhachkay Event in Ottoman Empire: Ahmed Şükrü Efendi, kadı (judge) of Veliko Tarnovo, reported an event to capital city. With a letter published the happenings in the journal Takvim-i Vakayi (Date: 19 Rebiulahir 1249 /1833): "There have been manifestations of vampires in Tirnovo. (...) A huge crowd went to the graveyard. As he turned the painted piece of wood on his finger, the painting stood in front of the graves of two brigands, Tetikoğlu Ali and Apti Alemdar, formerly members of the Janissary corps, and bloody tyrants. The graves were dug up. The cadavers were found to have grown by a half, their hair and nails had grown longer by three or for inches. Their eyes were inundated by blood, and looked terrifying. All of the crowd assembled at the graveyard saw it. When alive, these men had committed all kinds of mischief, including rape, theft and murder; when their corps was abolished, they had not been delivered to the executioner, interestingly, as evidenced by their age they had died a natural death. Unsatisfied by their mischievous life, they now harassed people as evil sprits. According to the description of Nikola the exorcist, in order to expel such evil sprits, one has to drive a wooden stake into the belly of their cadavers and pour boiling water onto their hearts. Ali Alemdar's and Apti Alemdar's corpses were removed form their graves. Wooden stakes were driven into their bellies and their hearts were boiled with a cauldron of water, but with no result. The exorcist said: we must burn these corpses."

References

1. Tatar Efsaneleri, Yaşar Kalafat & İlyas Kamalov Meçkey

2. Reşat Ekrem Koçu, Tarihimizde Garip Vakalar, 5. baskı, Doğan Yay. İstanbul, 2003, p. 15-16.

3. İlber Ortaylı, İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, 25. Baskı, Sayfa 38

KONRUL

In Turkic mythology, Konrul or Kongrul / Konqrul (Koñrul, Azerbaijanese: Qonrul) is a long-lived bird that is cyclically regenerated or reborn. In Turkish folklore, Konrul refers to a supernatural bird, often glossed as, or identified with, the Greek Phoenix or Persian Simurg (in Turkish languages Semrük). Konrul is depicted as a winged creature in the shape of a bird, gigantic enough to carry off an elephant. It appears as a peacock with the head of a dog and the claws of a lion; sometimes however also with a human face. It has an enmity towards snakes and its natural habitat is a place with plenty of water. Its feathers are said to be the colour of copper, and though it was originally described as being a Dog-Bird, later it was shown with either the head of a dog.

Different aspects of other mythologies: In Turkic culture Konrul has a twin and it s name is Toghrul (Turul). In one of the folk tales, a hero rescues Konruls offspring by killing a snake that was crawling up the tree to feed upon them. As a reward, Konrul gives him three of her feathers which the hero can use to call her for help by burning them. Later the hero uses the feathers, and the Konrul carries him to a distant land. In the other tale, Konrul carries the hero out of the netherworld; here Konrul feeds its young with its teats.

Turul and Kongrul: They are twin birds in Turkish mythology. They known also Buğdayık and Kumayık or Semrük and Kerkes and sometimes Züzülö and Öksökö. They roosted in Tree of Life, which stands in the middle of the world. The relationship between the Turul and Konrul is extremely close.

Smilarities with Anka: Anka also spelled Ankha, also known as Angha (Persian: عنقا), is a benevolent, mythical flying creature and common figure in Middle East cultures. The figure can be found in all periods of Greater Iranian art and literature, and is evident also in the iconography of medieval Armenia, the Byzantine empire, and other regions that were within the sphere of Persian cultural influence. The mythical bird is also found in the mythology of the Turkic peoples of Central Asia and is called Semrug, Semurg, Samran and Samruk. Simurgh is shortened to "Sīmīr" in the Kurdish language.

In Azeri folklore: Konrul also goes by the name of Zumrud (emerald). It was an ancient tale about Malik Mammad, the son of one of the wealthiest kings of Azerbaijan. That king had a big garden. In the center of this garden is a magical apple tree which yields apples every day. One ugly giant called Div decides to steal all the apples every night. The king sends Malik Mammad and his elder brothers fight the giant. In the middle of this tale Malik Mammad saves Zumrud's babies from a dragon. Zumrud takes pleasure of Malik Mammad and decides to help him. When Malik Mammad wants to pass from The Dark world into the Light world Zumrud asks him to provide 40 half carcasses of meat and 40 wineskin filled with water. When Zumrud puts water on its left wing and meat on its right wing Malik Mammad is able to enter the Light world.

CHESME IYESI

In Turkish mythology, Chesme İyesi (Turkish: Çeşme İyesi or Bulak İyesi sometimes Pınar İyesi; Azerbaijanese: Bulaq İyesi, Tatar: Çişmä İyäsi) was a cat-shaped well or fountain-spirit or nymph. She inveigles youth to death. In Turkic folklore, Çeşme İyesi is a type of nymph (female spirit) who presided over fountains, wells and springs. They could be dangerous. It was also known to exhibit jealous tendencies. Çeşme İyesi in folklore became water sprites who try to lure people into the water. They can assume many different shapes, including that of a human, fish or fairy. The females are beautiful women with the tail of a fish. When they are in human forms, they can be recognised by the wet hem of their clothes. Çeme İyesi is portrayed as

malicious in some stories but harmless and friendly in others. She is usually depicted as a woman who is a fairy or fish from the waist down (much like a mermaid).

Kuyu İyesi: It is a type of Çeşme İyesi. It is the protector spirit of well. In Turkic folklore wells are mysterious doors or gates to other worlds.

ULUKAYIN

Ulukayın is the Tree of Life in Turkic mythology, folk belief and shamanism. It is the tree of life that connects the earth and the sky.

Its meaning and importance: It was erected by Kayra. It was created with the world. It is in the very center of the Earth, underground and sky. Its branches hold up the sky. Its roots pierce all layers of the Earth and extend into the subterranean ocean. The Öksökö bird spins around and flies, sometimes landing on its top. The nine tribes (nine tribes of the Turks or the nine great human races on Earth) are derived from the nine branches of this tree. Umay Ana is the owner of the Tree of Life and uses this tree while descending to the Earth. Kübey Hanım lives in this tree. Its roots go underground and its branches reach the sky. From its roots flows the water of life (Bengüsu). Each branch is described as having seventy leaves of gold. Its leaves are the size of a horse's skin. It has a very important place in Turkish mythology. It pierces the skies and rises to unknown heights. One of Ulukayın's branches extends to the Sun and the other to the Moon. Ülgen sits on its hill. It is sometimes considered a pine tree. There is the Moon on one side of the tree and the Sun on the other. Sometimes it is accepted that Demirdağ stood on it. Eight shadows are referred to as nine roots. People's souls fly between the branches of this tree. These spirits are like little birds. The tree that Osman I, the founder of the Ottomans, saw in his dream and that would grow and cover the whole world, resembles Ulukayın. Making a wish by tying cloth (ragut) to the tree also seems to be related to Ulukayın. Its resin, called ilge, gives great power to those who eat it. With the influence of Manichaeism, the Tree of Death, which is the opposite of the Tree of Life, also entered Turkish culture, but it did not become widespread. It is sometimes referred to as two trees from the same root, which is also appropriate with its two peaks, Mount World.

Çalama: Çalama means tying a rag to an object or entity that is considered sacred in Turkish folk belief. It is the application of tying cloth and rag to trees. The action taken is called Çalama. Ulukayın is related to his faith. The word leavening is expressed with the verb to steal in Turkish. In this context, it can be perceived as the fermentation of a thought, a wish to a holy place. The tying of ribbons to sacrificial rams is also related to this understanding. Islam strictly forbids such approaches. It is also used with the verb to steal (to tie rags). One of the meanings of the word stealing is to cut the fabric. It may also be related to the concept of Yal/Al.

Turuğ: Turuğ is the tree for Shamans in folklore. When Qurmusta Tengri created the first shaman, he planted an eight-branched tree in front of his house. That's why every shaman plants a tree that represents him. This tree is called "Turuğ". Turug literally means durable,

standing in place, immortal. The words Tör / Törü / Türe / Törö / Turo / Turu contain the meanings of order, order, as well as marriage and birth in folk belief.

Serge: Holy pole in Turkic folk culture and mythology. Also called Sergey or Sergen. A pole for tying horses. It is believed that this pillar has its guardian spirit (iye). Apart from the general exhibitions, there are special Horse Exhibitions erected in the courtyard. Only the bride's horse can be tied to the Kiyi Serge / Bride Sergeni. In addition, there are special exhibitions erected on great holidays. There are also three or nine exhibitions in order to receive the spiritual support of the spirits of the earth and water. There is also a serge erected for cows, and a horse is not tied to it. Serges are decorated with trees and ornaments made of manes. A wooden horse head symbol is placed on the head of the sergeant. In some tales, the underground is equated with the Golden Pillar that connects the Earth and the sky. It represents wealth, prestige and power. Heroes connect his horse to the ground part, Erlik to the underground part, and Ülgen to the sky part. The word is connected with the word Pole. It comes from the verb to lay.